PETRU DUMITRIU

PASĂREA FURTUNII

I

Prin anul o mie nouă sute treizeci şi cinci, la începutul toamnei, trei pescari se aflau într'o lotcă smolită, în larg, la vreo douăzeci de mile la Răsărit de Gura Portiţei, pe adâncimi de douăzeci-treizeci de braţe. Cel mai bătrân avea patruzeci şi ceva de ani, şi-l chema Filoftei Romanov. Era un bărbat întunecat, cu o privire grea, apăsătoare; când se uita la tine, parcă-ţi punea pe faţă o placă de plumb. Se uita la tine măsurându-te şi judecându-te. De aceea, oamenii se cam sfiau de Filoftei Romanov, totuşi îl iubeau, căci nu făcuse nimănui niciodată vreun rău, muncea din greu şi cu cinste şi îşi ţinea gura. Rareori spunea mai mult de trei vorbe deodată, şi atunci, numai ca să propovăduiască Evanghelia; aşa era obiceiul lui.

Al doilea din barcă era Trofim Popov, care nu trecuse de douăzeci şi cinci de ani, şi tăcea şi mai mult decât Filoftei. Trofim era blând şi supus. Îi spuneai: „fă asta", şi făcea; „du-te acolo", şi se ducea; „stai aici", şi stătea. Celălalt, Filoftei, era înalt şi lat în umeri, cu o barbă mare roşcată şi ochi apăsători în faţa cărora îţi plecai privirea. Trofim era înalt şi subţire, fără barbă — acuma îi crescuseră ţepi bălai, de atâtea zile decând era pe mare — şi cu ochi albaştri, limpezi de tot, care te priveau întrebător, ca ai unui copil. Filoftei vorbea puţin, dar Trofim nu vorbea deloc; dacă-l întrebai ceva, răspundea „da" sau „nu", şi tăcea mai departe.

Al treilea din barcă era Adam Jora, care pe atunci avea şaptesprezece sau optsprezece ani; încă nu-i creştea barbă. Avea părul castaniu, şi ochii căprii, cum nu prea au oamenii din Danilofca; căprii cum erau, se mai şi întunecau când îi era ciudă. Şi, după cum se va vedea, era ciudos, încăpăţânat şi răsvrătit, şi nu-şi ţinea gura.

Acuma însă tăceau toţi trei. Adam şi cu Trofim nu trăgeau la rame — cărora cei din Danilofca le spun babaici — ci împingeau, astfel că lotca aluneca de-a'ndaratelea pe valuri, încet, încet, hai-hai, hai-hai... Apa plescăia sub pântecele ei de lemn smolit, soarele ardea printr'o pânză subţire de aburi, şi plutea pe mare o tăcere neînchipuită. Valurile alunecau fără sgomot. Faţa apei era linsă, lucie, ulcioasă. Departe de tot se zăreau vreo patru-cinci lotci, tot din Danilofca, şi dincolo de orizont erau de bună seamă altele: toţi pescarii de larg risipiţi pe acel colţ de mare.

Adam şi Trofim strângeau în pumnii lor grei şi roşii capetele babaicilor, se opinteau odată, şi lotca aluneca cu încă vreo două braţe mai departe. Cocoţat ghem pe pupa ei ascuţită şi răsucită în sus ca vârful unui papuc

turcesc, Filoftei, cu genunchii la urechi, cu mâinile ude, trăgea din adâncuri, metru după metru, frânghioara subțire și udă a paragatului*). Din loc în loc, de paragat atârna câte un cârlig de oțel sträiucitor. Câteodată, în cârlig era înfiptă o felie de peștișor, tot strălucitor, dar nu ca oțelul ci ca argintul vechi. Alteori nada lipsea din cârlig, și atunci Filoftei întindea brațul și lua o bucățică de pește dintr'un coș din fundul bărcii, o înfigea în vârful cârligului, și arunca încă un braț de paragat în apă. In vremea aceea, cu stânga scotea din apă bucata următoare de paragat, și dacă nada lipsea din cârlig, o înlocuia. Adam și Trofim împingeau la rame, sfoara paragatului și cârligele șiroiau de apă, picura apa și în barcă, iar Filoftei, ud până la coate, trăgea afară din mare, braț cu braț, cârlig după cârlig, o sută de brațe, o sută de cârlige, o sută cincizeci, două sute, trei sute, patru sute... fără sfârșit. Apa plescăia leneș sub coastele bărcii, babaicile scârțâiau în strapazane**) Adam și Trofim suflau anevoie, și Filoftei muncea înainte, în tăcere. Cămașa îi era udă între spete și i se lipise de șira spinării. Din când în când, Filoftei mormăia:

— Mai la dreapta... La dreapta...

Și atunci flăcăii împingeau mai tare cu babaica stângă, ca să se împotrivească curentului ascuns, ce-i depărta de paragatul întins pe nisipul din fundul mării, la douăzeci și cinci de brațe adâncime, sub apele de un verde cenușiu, cu rostogoliri încete și mari.

— Mai la dreapta...

Cârligul cădea în apă cu sgomotul și picul de spumă al unei pietre aruncate, și-l vedeai strălucind tot mai stins, cât aluneca spre adâncime și pierea în întunericul verde. Incă un cârlig. Incă unul. De jur împrejur, marea era pustie. Lotcile celelalte se depărtaseră. Adam și Trofim împingeau barca mai departe, metru cu metru.

— Mai la dreapta...

Lung e un paragat când îl cercetezi, și mai lung când din sute și sute de cârlige, de niciunul nu e agățat măcar un calcan. Lungă e o amiază dela începutul toamnei, când soarele e arzător, strălucind albicios printr'un văl subțire de aburi. Cerul era de un albastru deschis, palid, șters, aproape cenușiu. Apa lucie, uleioasă, aluneca de pe creasta valurilor în adâncul dintre ele, fără sgomot, fără să se încrețească, fără o dâră de spumă, fără o bășică de aer. Clipocea alene, a somn, sub pântecele smolit al bărcii. A lene, a somn... Strapazanele uscate scârțâiau... flăcăii împingeau la rame, încet, încet, hai-hai, hai-hai... iar Filoftei mormăia:

— Mai la dreapta...

Târziu, când ostenea, șoptea:

— Dreapta...

Vântul se oprise demult. Din când în când, venea de nu se știe unde, o boare ușoară, abia simțită: cât ai sufla să aburești o oglindă. Atât — și se oprea. Liniștea aerului rămânea după aceea neclintită. Departe, spre miază-noapte, se clădeau încet deasupra orizontului niște turnuri înalte de umbră, niște nori despre care nu puteai spune de-s cenușii sau roșiatici. Filoftei se uită odată la ei, o clipă, două, trei... apoi urmă să cerceteze paragatul. Flăcăii vâsleau în tăcere, își ștergeau sudoarea de pe frunte cu mâneca cămășii, și împingeau mai departe. Trofim nu se gândea la nimic. Iar Adam Jora, care avea șaptesprezece ani, se gândea la o fată cu care se întâlnea seara sub sălcii, într'un loc unde nu-i simțea nimeni; și când se gândea la ea,

*) Paragat = unealtă de pescuit la larg: o sfoară întinsă pe fundul mării și prevăzută cu cârlige mari de undiță.

**) Strapazane = bucată de lemn în bordajul bărcii, pentru a fixa de ea vâsla.

şi i se părea că o strânge în braţe, capul greu şi înfierbântat i se înfierbânta şi mai tare, şi se trezea în Adam o putere cumplită; ar fi vrut să aibă aripi, să sboare peste mare, şi-şi simţea braţele deodată atât de tari, încât mai-mai că l-ar fi purtat prin văzduh spre ţărm şi spre ghiolul întins cât cuprinzi cu ochii, până la dealurile de lut şi la zăvoaiele de sălcii unde-l aştepta seara în umbră o faţă cu umerii rotunzi şi sânii zdraveni.

— Mai la dreapta, şoptea glasul ostenit al lui Filoftei.

Ce să sbori departe? Trebuia muncit, ca să ai pâine la iarnă; trebuia muncit, că te trăgea la răspundere stăpânul bărcii şi al paragatului; ce să mai sbori departe? Era sărăcie, şi nu găsiseră peşte deloc, şi se trudeau de mult, şi apa de băut din butoiaşul de pe fundul bărcii se termina în curând...

Adam n'avea astâmpăr. El nu ostenise ca ceilalţi doi: avea şaptesprezece ani, şi putere în el mai multă decât bănuia chiar el. Işi drese glasul şi zise:

— Unchiule Filoftei... mai stăm şi azi?

Filoftei nu răspunse, Adam vorbi ca unul care stătea la sfat cu sine însuşi:

— Cred că mâine plecăm...

Se lăsă o tăcere; cârligele făceau „plici...plici", căzând în apă. Se auzi, lucru nemaipomenit, glasul lui Trofim:

— Cu ce vânt vrei să pleci, prostule? Sau vâsleşti tu până la Portiţa?

— Minune! răspunse vesel Adam. Minune: a vorbit Ion-Gură-cu-Lacăt! Dece să nu vâslesc? Vâslesc!

— Dreapta... murmură înnăbuşit Filoftei Romanov.

Adam amuţi şi munci mai departe. Era greu să fii vesel azi. Nu prinseseră nimic, apa era pe terminate, stăpânul bărcii şi al uneltelor avea să-i tragă la răspundere... şi la iarnă avea să fie mai greu ca în alţi ani, din pricina acestei săptămâni pierdute...

Adam oftă şi înjură între dinţi. Ce să sbori îndărăt la Danilofca, şi să strângi fetele în braţe seara? Stă bătrâna acasă şi aşteaptă să-i aduci bani, să cumpere făină, şi gaz, şi o pereche de cizme pentru fiu-său că i s'au rupt şi-i ies degetele dela picioare din botul lor căscat... Of, of, of, sângele şi catapeteasma ta, sărăcie...

Vâslea mai departe, cu ochii pe jumătate închişi. Adormitor era clipocitul apei, şi căldura era nefirească pentru vremea asta a anului. Venea câte o adiere, dar tot caldă. Te treceau sudorile, şi inima bătea greu; văzduhul era gros, înăbuşitor. Şi marea tot mai liniştită, adormea, aluneca spre nemişcare.

Adam îşi suci şezutul de sitelcă. *) N'avea astâmpăr. Işi drese iarăşi glasul şi vorbi cu sine însuşi:

— Ce-o să ne înjure Eftei că i-am ţinut paragatele să putrezească degeaba... mamă-mamă! Iar la anul...

Stătu puţin, aşteptând răspuns. Dar Filoftei tăcea. Trofim era mut ca de obiceiu. Adam oftă şi zise:

— Dacă nu eşti al dracului, nici nu faci avere. Dacă eşti om bun munceşti cu simbrie, şi-ţi duci viaţa dela un an la altul .. Nu poţi aduna bani; nici nu te gândeşti să aduni...

Tăcu iar. I se facuse lene să mai vorbească. Dar de data asta îi răspunse Filoftei, cu spatele la el, şezând pe vine cu genunchii la urechi, în ciocul bărcii:

— Scriptura spune: mai uşor va intra cămila prin urechea acului, decât un bogat în împărăţia cerurilor...

*) sitelca = banca din barcă

— Da, mormăi Adam scârbit: — dar până una alta, a lui e împărăţia pământului... Mănâncă şi bea, şi cumpără pământ, şi vinde peşte şi icre la oraş şi pune ban peste ban... iar noi, halal de noi: nouă ne rămâne împărăţia mării...

Filoftei nu răspunse nimic: i se păruse că scoate din adânc un peşte; dar cârligul era gol. Filoftei înfipse nada în el şi-l aruncă în apă. Apoi se uită peste umăr la Adam şi-l mustră:

— Vorbeşti ca un păcătos şi un nebun... Ce te apuci tu să-i judeci pe alţii?

— Nu-i judec, se împotrivi Adam. — Spun şi eu ce văd. Spun adevărat, sau nu?

— Mai la dreapta, mormăi Filoftei.

Adam Jora râse singur, scuturând din cap, şi împinse zdravăn cu vâsla stângă. Oftă. Dece, nici el nu ştia. Era greu de răsuflat, parcă nu era aer, parcă plămânii nu erau destul de largi; oricât ai fi tras în piept, tot nu era destul. Şi asta te aţâţa, te făcea arţăgos şi îndărătnic. Uite, cum să-l rabzi pe Filoftei ăsta? O fi om în putere, şi pescar meşter şi om cinstit şi bun; dar cum să-l rabzi? Adam, de şaptesprezece ani, scund, cu umerii largi şi cu părul creţ, se aplecă pe vâsle cu putere, de i se întinse pe spate, gata să pleznească, cămaşa veche şi ieşită la soare; şi mormăi, rânjind:

— Eşti un om sfânt, unchiule Filoftei...

Filoftei ridică asupra lui privirea-i grea:

— Când m'oiu pune cu pumnii pe tine, vorbi el gros, ai să'nveţi să cinsteşti pe cei mai bătrâni...

Adam râdea, aţâţat. Dacă s'ar fi luat la bătaie cu Filoftei, care era tare ca un taur, s'ar mai fi uşurat. Ce greu era aerul, şi ce uscat: nu te răcorea oricât l-ai fi tras în piept; ba parcă te ardea. Se vede că şi pe Filoftei l-a scos din fire. Numai Trofim tace încă şi se trudeşte pe vâsle, cu obrazul încins şi asudat; dar Filoftei, potrivind nada într'un cârlig, bodogăneşte, mânios şi ud de sudoare şi apă de mare:

— Blestemat mai eşti măi, fecior de văduvă! N'ai avut tată să te croiască la vreme; dacă trăia săracul Pavel Jora, nu ieşeai aşa păgân! Mă mir că n'o baţi pe maică-ta, aşa de rău şi încăpăţânat şi blestemat cum eşti!

Şi svârli cârligul în apă, supărat. Adam râdea ca un drac vesel:

— Nu mă judeca unchiule Filoftei, că-ţi faci păcat şi nu mai ajungi în rai! Şi poate până atunci mai mănânci şi o bătaie!

Îşi sticlea dinţii albi şi tari, şi ochii care i se întunecaseră şi păreau aproape negri. Trofim tăcea mereu, cam speriat. Filoftei se închise în sine şi spuse:

— Am păcătuit... Iartă-mă...

Şi urmă să cerceteze paragatul. Era atât de ciolănos şi de voinic, încât nimănui nu i-ar fi trecut prin gând că i-ar fost frică să se încaiere cu Adam; flăcăul îl cunoştea, şi ştia că Filoftei se stăpânise din umilinţă; îl vedea că e mânios şi fierbe: „Dacă e prost, ce să-i fac eu? Mai bine ne băteam, şi ne răcoream", se gândea Adam, împingând vâslele. Gâfâia. Îşi şterse cu dosul mâinii sudoarea de pe faţă, şi vorbi deodată cu alt glas ca înainte:

— Ascultă, unchiule Filoftei, tu nu vezi ce-i astăzi pe mare?

Fără să ridice capul, Filoftei mormăi adânc:

— Şi ce vrei tu să facem, mintosule?

Adam tăcu şi se gândi, apoi răspunse:

— Să lăsăm dracului paragatul şi să tragem spre mal...

Filoftei dădu din umeri:

— Dacă lăsăm paragatul, ne dă în judecată Eftei că i l-am prăpădit;

iar până să vâslim noi trei-patru ceasuri, se hotărăşte toată treaba... Daca erai copilul meu te isbeam peste gură, să nu fii mai deştept ca ăi bătrâni... dar maică-ta n'a avut putere să te strunească!

Adam răspunse aprins:

— Află tu, unchiule Filoftei, că bătrâna are putere să-mi spuie să ma duc în foc şi mă duc, şi dacă se mânie ea pe mine, stau în genunchi în faţa ei o săptămână! Şi cu bătaia nu scoţi nimica bun dela mine! Asta să ştii!

Şi vâsli mai departe, încruntat şi roşu la obraz. Deodată isbucni, cu ochii scânteietori:

— Şi să nu mai spui de ea nici o vorbă, sângele şi parascovenia şi catapeteasma şi Antihristul cui te-a făcut de sfânt!

Filoftei se umflă odată în sine; era gata să trântească în apă paragatul, să se dea jos de pe sitelcă. să-l dea la o parte pe Trofim cu o mână, şi să tabere cu pumnii asupra lui Adam. Trofim se făcuse mic. Dar Filoftei se înmuie deodată, răsuflă adânc şi spuse gros:

— Măi tu eşti păgân de tot... Câtă credinţă a mai rămas în tine, în înjurături s'a băgat!

Adam încruntat şi cu măselele încleştate, nu răspunse nimic. Filoftei urmă cu un fel de părere de rău:

— Şi asta-i a din urmă oară când mai mergi cu mine la pescuit. Prea eşti rău, şi n'ai credinţă...

Adam mormăi printre dinţi:

— Parcă nu mai găsesc eu cu cine să merg...

Dar se întristase; de aci înainte, vâsli în tăcere, amărît. Din când în când se uita cu coada ochiului la Filoftei, şi părea că vrea să spuie ceva, îşi lua vânt, dar se răsgândea şi vâslea mai departe, mahmur şi necăjit. De atunci încolo, munciră fără să se audă alt cuvânt, decât şoapta lui Filoftei:

— La dreapta...

Auzeau numai plescăitul somnoros al valurilor şi împrejurul lor se întindeau tăceri nemărginite; trecea vremea pe neştiute, şi nu se mai clintea nicăeri nimic, văzduhul era tot mai uscat şi mai sărac în aer — până într'un târziu, când tremură undeva, departe, spre Nord-Vest, un sgomot stins înnăbuşit, prelung. De departe de tot ca prin vată, abia răsbătuse până aici un bubuit de tunet.

II

Valurile se făcuseră moi, legănate, rotunde; se clătinau şi alunecau fără un foşnet; erau de un verde cenuşiu, cu licăriri palide, tulburi: parcă n'ar mai fi fost aceleaşi ape şi aceeaşi mare.

De jur împrejur, pe orizont se clădiseră turle ciudate de aburi, ca nişte plopi sau ca nişte fiinţe nemişcate ce aveau o asemănare nedeslusită cu oamenii, — uriaşi de vată adunaţi la sfat pe orizont împrejurul lotcii micuţe, pierdute; uriaşi de vată împlântaţi cu picioarele într'o negură albastră-cenuşie. Cei trei pescari se opriseră din muncă; cu mâinile pe vâsle, flăcăii se uitau la acele întruchipări nemaivăzute din zare; apoi îl priveau îngrijoraţi pe Filoftei. El terminase paragatul, şi se ridicase în picioare pe sitelca dela capătul bărcii. Stătea crăcănat ca să nu cadă la legănările lotcii şi cu mâinile în şolduri, se uita la nori, la văzduh şi la apele mai depărtate, cu ochii lui cenuşii de care se sfiau oamenii. Dar aici nimic nu se sfia de privirea lui grea. Norii se adunau încet ca deasupra unui cazan în fierbere — deasupra unui cerc de ape din ce în ce mai liniştite. Filoftei se uită roată împrejur, apoi ridică barba şi cercetă bolta cerului: albastru şters, aproape alb. Filoftei

se mai uită odată împrejur: poate tot mai era undeva o spărtură pe unde să vie lumină și aer proaspăt. Dar totul se topea în pâcle luminate cenușiu și trandafiriu roșiatic, parcă dinăuntru, de un foc mocnit ce ardea în desimea aburilor.

Nu, nu era nicăeri nici o zariște; Filoftei, întunecându-se dintr'odată, coborî ochii asupra apelor mai apropiate, asupra valurilor moi ce se mlădiau împrejurul lotcii și atunci văzu pasărea. Flăcăii, care tăceau, îngrijorați, și urmăreau fiecare mișcare a lui, o văzură și ei. Era o pasăre mică, negricioasă, cu aripi înguste și lungi. Sbura jos de tot deasupra apelor. Aluneca printre valuri, prin golurile lor; deși erau rotunde și se topeau tot mai mult în liniștea mării, pasărea sbura atât de jos încât nu se mai vedea dintre două valuri, apoi se ivea iarăși, săgetând peste luciul mort al adâncului,cu aripile ei înguste și negre, întinse și nemișcate. Filoftei Romanov se uita la ea cum svâcnește peste ape, mai jos decât valurile, și-i zâmbi fără prietenie. Mormăi:

— Ai venit...

Apoi se dădu jos de pe sitelcă, se așeză turcește, și începu să desfășoare un colac de frânghioară. Fără să se uite la ceilalți doi, le vorbi liniștit:

— Legați tot ce e în lotcă...

Văzuseră și ei norii. simțeau liniștea moartă, își simțeau sângele bătând greu în cap și în vinele gâtului, și văzuseră pasărea furtunii. Înțeleseseră. Știau. Se apucară să lucreze cu înfrigurare, legând uneltele, butoiul cu apă de băut, vâslele, tot; legau fiecare bucată de lemn din barcă, de brâul care unește crivacele *). Cu degetele lor groase și batătorite de vâslă, făceau noduri îndemânatece și întortochiate. Lucrau în genunchi, în barcă; cămășile li se udaseră de sudoare, de pe frunte le picurau broboane, li se prelingeau în colțurile gurii picături sărate. Muncirăcu înfrigurare până ce Adam Jora simți dintr'odată că-i e și mai greu să răsufle și se opri din lucru. Ii bătea inima ceva mai tare; apoi i se mai liniști, și degetele noduroase și roșii ale flăcăului împletiră mai departe noduri meșteșugite. Adam trase cu ochiul la Trofim: Trofim nu spusese nimic, nu dăduse nici un semn mai deosebit. Dar făcuse un nod prost, un „nod de trei cazici" care nu prindea decât cu două din ochiuri, și acum trebuia desfăcut: Trofim se lupta cu el și-i tremurau mâinile. Adam rânji în sine: „De... Are dreptate Trofim..." și lucră mai departe cu înfrigurare: „Parcă mie nu-mi ticăie inima?"

Din când în când ridica ochii să vadă norii și marea. Apa se făcuse ca de argint. Lucie și metalică. Lumina nu pătrundea în adâncul ei. Iar lumina însăși era ștearsă și săracă, lumină străină, ciudată, ca în vremea unei eclipse. Norii se înălțau acum deasupra orizontului din miazănoapte, urcând tot mai sus, spre mijlocul bolții: un munte albicios de aburi creștea în partea aceea a cerului: avea creste rotunde, și între ele prăpăstii deasupra cărora atârnau cetăți, biserici, animale nemaivăzute și plopi albi; iar mai jos, spre fața apelor, se lăsase pâclă. Adam Jora rămase cu ochii mari la alcătuirile norilor, și la înălțimea lor amenințătoare. Apoi spuse cu îngrijorare:

— Unchiule Filoftei... asta o să fie mai grozavă decât a din primăvară!

— Cum o vrea Dumnezeu, răspunse scurt Filoftei. — Hai, ați terminat?

Se ridică în picioare în barcă.

Valurile n'o mai clătinau decât ușor de tot. Când se ridică, Filoftei simți o adiere moale, slabă — care însă nu venea dinspre muntele de nori, ci dinspre Sud. Filoftei își muie degetul în gură și-l ținu în sus ca să se asigure

*) Crivace = „coastele" unei bărci de lemn, pe care se încheie scândurile.

dacă într'adevăr dintr'acolo venea boarea aceea — şi când se încredinţă, se întunecă şi mai mult. Ii întrebă iar pe flăcăi:

— Ei, aţi terminat?

— Terminat, răspunse Adam.

Trofim, ghemuit în genunchi, se lupta cu încă un nod.

— Mai ai, Trofime?

— Ăsta, şi-s gata, răspunse înăbuşit Trofim.

Filoftei îmbrăţişe cu o privire scândurile din fundul bărcii, catargul, verga... Dădu din cap: era lemn destul. Apucă toporul şi tăie catargul în patru bucăţi şi verga, mai scurtă, în trei. Flacăii, cu mâinile spânzurând, stăteau şi aşteptau. Filoftei zise:

— Daţi-mi-le pe toate aici.

I le dădura: scânduri, bucăţi de catarg, lemne de tot felul. El le legă strâns, înfăşurând împrejurul lor de două şi de trei ori saula ancorei, frânghioară subţire şi tare. Legă apoi cu noduri trainice ancora, şi o svârli în mare. Işi făcu cruce şi facu şi Trofim. Adam îşi făcu o cruce mică, repede, şi se uită după ancoră. Cercuri în apă, şi saula ca un şarpe alb care se cufunda tot mai jos şi pierea treptat. Filoftei o arunca după ancoră, braţ cu braţ: douăzeci, patruzeci, şaizeci, şaptezeci de braţe... Apoi, legate de aceeaşi saulă, zvârli lemnele, şi iarăşi un braţ de saulă, două, trei braţe, zece, douăzeci... Apoi legă capătul saulei de un belciug de fier în ciocul lotcii. Nu mai era nimic în barcă. Lemnele legate strâns pluteau liniştit la câţiva paşi. Apa era cenuşie, iar în depărtări, albă — de un alb mort, cu umbre plumburii. Cei trei pescari se aşezară, fiecare pe sitelca lui, şi Filoftei răsuflă adânc, obosit:

— Ei... Mâncaţi ceva.

— Nu ni-i foame, raspunse Adam.

— Beţi apă, zise Filoftei.

Flăcăii nu spuseră nimic. Trofim se duse şi supse apa din butoiaş printr'un maţ de cauciuc vechi. Adam vroi şi el să bea, dar îi era greu să înghită. Se aşeza la loc, aşteptând. Trofim însă scoase pâine şi o bucată de cârnat uscat şi începu să mestece agale. Nu se uita împrejur. Filoftei mişca din barbă, şoptind ceva neauzit. Adam se uită la el câteva clipe, aşteptând. In sfârşit, Filoftei termină şi îşi făcu cruce. Adam râse la el:

— Unchiule Filoftei, dacă scăpăm cu bine, o să le spun oamenilor că trebue să te facem pe tine mitropolit.

Nimeni nu răspunse: Filoftei tăcea cu ochii închişi, cu barba în piept şi cu mâinile încleştate una într'alta. Iar Trofim mesteca statornic, muncind din greu cu fălcile.

Imprejurul lor se făcuse o umbră albăstrie. Massa de nori ameţitor de înaltă, ajunsese aproape deasupra lor. Trofim se uită la ea cu capul dat pe spate, înghiţi apoi cu mare anevoinţă, privi gânditor bucata de pâine pe care o mai avea în mână, şi, după o clipă de chibzuinţă, se hotărî s'o puie de-o parte.

Adam rămăsese cu ochii la lemnele care pluteau pe apă. Erau acuma mai departe; saula se întinsese. „Repede te mai poartă curentul", se gândi flăcăul. „Fuge şi el spre miazăzi, săracul, dar tot o să-l ajungă şi pe el ... Noi nu fugim. Stăm pe ancoră şi aşteptăm... Sigur, altceva nici n'am putea face; aşa a fost şi astă primăvară; Filoftei e pescar meşter şi ştie... Bun om; viteaz om, săracul... of, ce al dracului mai sânt, şi cum mă apucă mânia... Dar şi el e prost: n'a văzut că nu mai puteam răsufla niciunul? Mai bine mă bătea şi gata... El, robul lui Dumnezeu, s'a necăjit de-a-binelea şi-

acuma nu-l mai îndupleci nici să tragi de el cu patru boi... Treaba lui! Oiu fi greșit eu, dar și el a greșit, și gata..."

Și totuși, nu putea rămâne așa. Trebuia să vorbească cu Filoftei. „Nu acum. Mai încolo... Mai târziu..."

Cum gândea el așa și-și spunea în minte: „Mai târziu... o să-i spun eu azi, dar să mai aștept", — îndată se și stârni vântul.

Intâi se făcu răcoare pe mare. Năbușeala apăsătoare se topi deodată: aerul era limpede, ușor, proaspăt. Asta, vreme de o clipă, cât îi ajunse vijelia. Caci vijelia venea spre ei.

La temelia muntelui de nori clădit deasupra lor, și care acuma umbrea toată marea, se făcuse o beznă vânătă. In mijloc, chiar în partea de miază-noapte, întunecimea era cea mai deasă. Și sâmburele acela de umbră se lărgea și se apropia. Se vedea cum urcase peste orizont, înnecase orizontul, acoperise fâșiile cele mai depărtate ale marii. Zidul de întuneric albastru se apropia cu repeziciune. Până la piciorul lui, apele tremurau și licăreau ca argintul viu; dar licărul pierea treptat, înghițit, acoperit de poala perdelei de umbră. In miezul aburilor sclipeau scurt fulgere orbitoare, și zidul furtunii venea cu un uruit și o rostogolire de bubuituri adânci care creșteau, se apropiau, ajunseră înspăimântătoare. In fața vijelici țâșneau peste mare rafale de vânt; îi luau luciul ca și cum cineva ar fi aruncat pumni de nisip peste o oglindă. Un foșnet ca de pădure bătută de vânt, fluierătura viforului, descărcările și scăpărarea trăsnetelor, se apropiau de ei: o dușmănie de neînțeles și de neînvins, o mânie uriașă, care umplea cerul și marea.

Filoftei Romanov lega pânza cenușie și peticită care le slujea când pluteau cu vânt bun, și acoperea cu ea capătul dindărăt al lotcii. Imprejurul lor, apa devenise albă, metalică și licărea; parcă era noapte. Se priviră: li se păru că au fețele albe-viorii, și ochii sticloși. Filoftei, în picioare la capătul bărcii, mai asigură odată nodul saulei de ancoră. Zidul vijelici era acum asupra lor, sclipirile fulgerului luminau toată marea, și tunetul le cutremura creerii. Deodată. apa împrejurul lotcii se întunecă, se aspri, cei trei pescari simțiră vântul rece, taios, lumea întreagă împrejurul lor se schimbă într'o învălmășală cenușie, nedeslușită și, cu un ropot de parcă li se prăbușea cerul în cap, îi isbi vijelia. Barca se sgâlțâi odată, trăgând de saulă; săriră din apă lemnele care o asigurau, și recăzură, stropind cu spumă. Filoftei căzu pe spate; Adam îl apucă zdravăn și-l ținu. Se ghemuiră toți trei în fundul lotcii, sub pânza întinsă, apărându-și capetele cu brațele. In clipa aceea bucăți de ghiață curgând din văzduh, începură să pârâie pe pânza întinsă, și pe fundul bărcii. Lotca se smucea îngrozitor, în așa fel încât de fiecare dată Adam se temea să nu-și muște limba. Strângea din măsele și-și apăra capul cu coatele. Ii era frig; gloanțele de ghiață răpăiau în lemnul smolit, și se adunau pe fundul lotcii, de unde Filoftei, cu cămașa udă pe spate și cu apa șiroindu-i pe ceafă și în barbă, le dădea afară cu ispolul*). Când trecu grindina, începu să plouă, o ploaie rece și grea. Aveau două ispoluri în barcă, ca niște papuci de lemn cu mâner; Adam apucă unul și Filoftei pe cellalt, și începură să arunce afară apa de ploaie. Orbit de fulgere, asurzit de bubuitul neîncetat al tunetului, ud până la piele, Adam răcni în urechea lui Filoftei:

— Furtuni de-astea trec repede! Și dacă a plouat, se astâmpără marea!

Filoftei se uită peste marginea bărcii, care, când se sălta în sus de nu se mai vedea decât ploaia cenușie și norii cenușii, când se scufunda sub o

*) Ispol = unealtă pentru scos apa dintr'o barcă.

creastă de val vânat. Cât cuprindeai cu ochii, marea era plina de creste albe. Şi în clipa când se uită Filoftei peste marginea lotcii, ploaia înceta. Se vedea zidul de apă, cum se depărtează fulgerând şi bubuind. In urmă rămase însă şuierul cumplit al vântului şi nori ca de fum de cărbune, care alunecau peste ape atât de jos de puteai crede că-i apuci cu mâna, şi valurile negre cu creste albe. Filoftei îşi şterse apa de pe faţă şi se uită cu grije la saula care se sbătea ca un şarpe ţinut de coadă, împroşca spumă căzând în apă, apoi se întindea în aer ca un biciu şi picura rânduri de stropi. Apoi îl luă de după gât pe Adam şi-i răcni în ureche (altminteri nu-l putea auzi nimeni în şuieratul vântului):

— Asta nu-i ca alte furtuni!

Adam făcu ochii mari. Nu înţelegea. Filoftei îi vârî barba în ureche:

— Mai mare... Tu încă n'ai apucat una ca asta... nici Trofim! Ai să vezi...

Şi se ghemui iar în barcă să vadă dacă nu găseşte vreo cămaşă sau vreo haină uscată; iar Adam începu iar să scoată apa de ploaie cu ispolul, după ce mai aruncase o privire asupra mării străine, înnegrită de o duşmănie neînţeleasă. Pe când lucra, sguduiturile lotcii îl rostogoleau când pe o coastă, când pe un cot. Odată se isbi dureros de crivace, altădată se ciocni cap în cap cu Filoftei, dar Filoftei nu spuse nimic. Adam se uită ce face Trofim. Trofim şedea ghemuit, galben şi cu ochii pe jumătate închişi. La sdruncinările bărcii, capul i se bălăbănea când pe-o parte, când pe alta. Adam întrebă speriat:

— Ce are?

— Ii e rău, spuse liniştit Filoftei, şi-şi văzu de treabă.

— Aha... pâinea şi cârnatul, murmura Adam; se liniştise şi el; urmă să lucreze, ca să se încălzească. Tremura de frig.

★

O alunecare rotundă, în sus, în sus, până când? Până la ce înălţimi? O clipă de oprire, când îţi ţii fără să vrei răsuflarea; apoi o prăbuşire iute pe un povârniş luciu şi moale, o prăbuşire, prăbuşire... O isbitură scurtă: saula şi-a făcut datoria. Dar cât va mai ţine? Lotca se cufundă cu ciocul şi stropeşte în două părţi pânze de spumă; şi iată că a venit alt val, şi iar se înalţă totul, şi marea coboară, fierbând în spume, până îţi ţii răsuflarea şi ştii că vine clipa, şi iar te prăbuşeşti într'un cazan clocotitor, marea e înaltă şi ameninţătoare împrejurul tău, şi saula ancorei te smuceşte scurt. E greu; e o suferinţă păcătoasă: în sus, măruntaiele îţi cad şi simţi în pântece greaţă şi gol; în jos, măruntaiele îţi urcă în gât, şi simţi iarăşi greaţă; la fiecare isbitură a valului şi smucitură a saulei, ţi se strânge inima: cât o să mai ţie fără să se rupă? Căci după ce s'a rupt ea, nu mai rămâne mult până la urmă... Şi afară e noapte, şi vântul trage perdele de nori peste stele; stelele pier şi se ivesc iară cu repeziciune. Vijelia îţi şuieră ţipător în urechi, îţi şuieră prin păr, face să se cutremure şi să pocnească pânza întinsă peste capătul bărcii. E greu, e întuneric: se văd spumele albe luminând slab; ţi-e foame şi nu poţi mânca; ţi-e sete, şi dupa ce bei o înghiţitură de apă din butoiaş, îl laşi la o parte; Filoftei e în prova bărcii mereu, să vadă dacă nu s'au slăbit nodurile saulei de ancoră; Trofim zace în fundul lotcii. Şi-a vărsat şi sufletul din el; a vărsat fiere; acum nu mai are ce vărsa şi zace fără putere. Nu-l poţi învinui de nimic: cel mai zdravăn om poate ajunge ca un copil într'o întâmplare ca asta şi nu mai ai ce face cu el; nu mai e bun de nimic. E noapte, şi frig, şi vântul e rece, şi au început de mult să sboare prin aer stropi de spumă: te-a uscat vântul, te udă acuma tot vântul.

Şi lotca urcă, urca... şi apoi se prăbuşeşte greu împroşcând spumă, şi smuceşte de saulă de-ţi poţi muşca limba de o mie de ori într'un ceas. Şi nici nu te poţi gândi la nimic, că eşti zăpăcit şi asurzit de sgomot. Uruie marea, uruie ca un milion de căruţe cu piatră deşertate pe şosele de piatră. Eşti surd, ameţit, ţi-e greaţă şi eşti ostenit şi ţi-e frig: dar ia seama: ce-i mai rău încă n'a venit. Iţi vine să adormi. Iţi cade capul pe piept. Aluneci pe-o parte şi dai cu capul de marginea barcii; te doare, şi blestemi cumplit, cu glas tare, dar nu te aude nimeni în hărmălaia vijeliei; şi iar îţi cad pleoapele, iar ţi se împăienjeneşte mintea, şi cazi, şi te izbeşti de crivace, alte crivace îţi intră în şold sau în coastă, dar te ghemuieşti ca un câine ud, te faci colac, îţi ţii capul între braţe şi încerci sa adormi; dar barca alunecă în sus, şi în jos, se ridică în sus cu o coastă, apoi cu cealaltă, şi toată greutatea ta alunecă întâi în cap, pe urmă te rostogoleşti pe spate, apoi te 'ntoarce iar cu faţa în jos, şi te mânii şi-ai vrea sa sfâşii pe cineva deşi eşti amorţit şi neputincios.

Deodată, minune, fericire! Totul devine mai lin, o clipă, nu mai simţi obişnuita smucitură la fiecare val; o clipă e o veşnicie când eşti obosit şi gata să adormi. Mişcările bărcii sunt rotunde, se cufundă, se înalţă, te leagănă... barca e un leagăn, şi te adoarme lin; te laşi moale, destins, fericit, şi te cufunzi în odihnă. Totul n'a ţinut decât o clipă: cât a avut nevoie Filoftei ca să tresară, ca să-şi facă vânt şi să-ţi dea un picior în coaste, răcnind gros, răguşit de spaimă:

— Adame! La babaici! *) S'a rupt saula!

III

Adam se trezi într'o clipită — în cea mai scurtă clipită din viaţa lui de până atunci. Se desmetici pe loc: oboseala, buimăceala, somnul, îi pierise ca suflate de vânt. Se adună de pe jos, sari pe sitelcă, smulse vâslele din fundul bărcii, le înfipse în strapazanele lor, şi trase odată din răsputeri. Una din vâsle scăpă în aer şi Adam fu cât pe ce să cadă pe spate în fundul lotcii. La a doua oară, amândouă vâslele se cufundara prea adânc într'un clocot de spumă, şi flăcaul trase de ele pare'ar fi tras cu fiecare mână câte o căruţă încărcată. Filoftei se strecurase pe sub el şi puse a doua pereche de babaici; acum trăgea şi el desnadăjduit, cu gâtul întins înainte. Trebuia adusa luntrea cu capul pe valuri: chiar în prima clipă, când se rupsese saula, lotca se urcase pieziş, într'o rână, pe un val ameninţător; pe al doilea, s'ar fi pus de-a-curmezişul iar al treilea ar fi răsturnat-o. Dar acuma nu avea să se întâmple aşa ceva: Adam şi cu Filoftei vâsleau să-şi smulgă braţele din umeri. Alunecă spre stânga? Trage mai tare cu stânga! Alunecă spre dreapta? Opinteşte-te, mută apa din loc cu dreapta. Filoftei îl izbea cu piciorul gol pe Trofim în cap:

— Trofime, pune babaicile şi trage!

Trofim era o mogâldeaţă neagra în barcă şi se răsturna când într'o parte, când într'alta, la fiecare legănare a lotcii. Gemu ceva nedesluşit.

— Trofime!

Trofim nici nu răspunse. Filoftei tăcu şi de-acum înainte munciră numai el şi Adam, singuri, cu spatele la vântul furios, la vântul de noapte. Se înălţau pe câte-o creastă de val şi vedeau de jur împrejur cerul negru peticit cu bucăţi albăstrii şi înstelate, marea întunecată şi răvăşită pe care luminau slab fâşii albe de spumă: de-a-curmezişul mării, dela un cap la altul, cât vedeai cu ochii, fâşii albe. Erau spinările valurilor, licărind în beznă cu

*) Babaică = vâslă

propria lor lumină tainică. Iar în spate — Adam se uită odată peste umăr — în spatele lor era vântul sălbatic, venit din beznă, din văgauna neagră a cerului dela Nord-Vest. Șuiera și țiuia: smulgea crestele albe ale valurilor și le fura orizontal, deasupra mării. Adam și Filoftei aveau spinările ude de țâșniturile acestea reci care sburau peste ape. In spatele lor, valul se ridica înalt, tot mai înalt, sclipitor, lucios, negru; apoi creasta i se îndoia, i se înfășura, și se rostogolea cu un foșnet asurzitor, plin de o mânie prosteasca, oarbă. Cei doi trageau odată zdravăn, ciocul lotcii ascuțit și întors în sus urca spre creastă, tăia sulul de spumă, lotca se oprea o clipă, cu prora și cu pupa în aer, cu mijlocul înnecat în clocot alb, apoi aluneca în jos, împroșcând două pânze de spumă. Și iar se înalța un val, și iar trebuia tras odata cu nădejde la vâsle... Imprejur era huruială și vuet descreerat, vântul chiuia și șerpuia în auz ca un biciu, valurile se înfașurau, se rostogoleau urlând și fierbând, și lotca se cufunda câteodată ca într'un cazan ce da în clocot, alteori stătea singura, cocoțată primejdios pe un vârf de munte alunecos de apă. Urca și cobora fără încetare, se lăsa când într'o rână când în cealaltă, pânze de spuma țâșneau și stropeau peste marginea ei și-l udau pe Trofim așa cum îi udaseră pe ceilalți doi. Intr'o vreme, Adam simți apa la glezne și o vazu bălacarind întunecat în fundul barcii. In clipa aceea, Filoftei răcni cu un glas care nu mai era al lui:

— Trofimee! Ia ispolul!

Adam văzu nedeslușit, peste umerii lui Filoftei, cum se adună Trofim cu mișcări greoaie, și începe să zvârle apa afară din barcă. Din când în când, punea barbia pe marginea bărcii și părea că varsă, deși nu mai avea de mult ce varsa. Dar era prea bezna ca sa se vadă ceva deslușit. Adam închise ochii. Iar îi era somn. Trage la vâsle, Adame, că altfel pierim cu toții. Vântul ți le împinge când le scoți din apă. Vântul nu te lasă să vâslești, se împotrivește. Impinge-le împotriva vântului. Intr'o parte valul e jos, la doi metri adâncime, dincolo e la două palme de marginea lotcii, într'o parte vâri toată vâsla în apă, dincolo vâslești în aer. Vâslește, Adame, în apă și în aer, că altfel pierim. Valul te înalță de ți se strâng măruntaiele, apoi te suge în adâncuri de ți se urcă inima în gât. Te izbește dintr'o parte de-ți svâcnește capul pe umeri; apoi te svârlă în partea cealaltă, gata să te arunce din barcă. Vântul te apasă pe umeri de parcă te-ar apasa cu mâinile, apoi îți svârle în ceafă găleți de apă spulberata mărunt, să te pătrundă mai bine. Apa asta ramâne în barcă și clipocește liniștit. Trofime, muncește, sângele ma-tii, că se'ngreunează lotca!

Și e noapte, e noapte de mult și va mai fi multă vreme tot noapte.

Se vede oiștea Carului Mare printr'o spărtură din norii negri. Dar și stelele sunt mici și slabe: dac'ar fi ziuă, cerul de-acolo n'ar fi albastru, ci sur; iar norii ar fi la fel de negri ca acuma, șuierul vântului la fel de țipător, foșnetul și uruitul valurilor la fel, de parca s'ar prabuși toate pădurile și toate stâncile lumii de-avalma, într'o prăpastie fara fund.

Și-apoi, e greu, că ți se udă și vâslele în mâini, și nu le mai poți strânge ca lumea în pumn. Ți se sucesc în mână, trebue să te lupți cu ele. Și nu vezi nimic. Auzi din spate cum urlă și se înalță valul și simți cum te fură în sus. Te vezi înălțat și zărești de jur împrejur clabuc alb de spumă până în bezna zării. Apoi cazi în fundul mării, între valuri, unde orizontul e la zece metri depărtare și la patru-cinci metri deasupra ta — orizontul cu creasta încovoiată ca a unui armăsar, cu creasta înfășurată și repezită urlând la tine...

Filoftei întoarse capul pe jumătate și trase la babaici, lăsându-se pe spate:

— Adame! răcni el, apoi scoase vâslele din apă şi se aplecă înainte. Adam făcu la fel:

— Ce-i?

Filoftei se lăsa iar îndărăt:

— Nu te osteni prea tare! Nu ştim cât ţine!

Vorbele veneau greu, vântul le împingea îndărăt, le ştergea, le schimba.

— Bine, unchiule Filoftei, o să vâslesc mai uşor.

— Numai s'o ţinem cu prova pe val! răcneşte iar Filoftei.

„Bine, se gândea Adam Jora; am înţeles. Cât o să mai fie noapte? Cât o fi acuma? Douăsprezece? Unu?" Nu se putea gândi bine: nu putea, de vânt şi de vuetul mării, şi de ameţeală. Haai... în sus... acolo stai o clipă... şi cazi într'o rână, greoiu, stropind spumă. Şi iarăşi în sus, şi iarăşi cazi, fără sfârşit, sgâlţâit între văzduh şi adânc. „Dumnezeul meu, se gândeşte Filoftei, Doamne Savaot, Dumnezeu al mâniei, pedeapsa ta e dreaptă, dar fie-ţi milă! Ai milă de păcătosul, robul tău, şi de copiii aceştia". „Sângele şi aia şi ailaltă a mă-sii de pescuit şi de mare, se gândeşte Adam, toate ar fi bune, dar dacă mă înnec eu acuma, se prăpădeşte bătrâna, ajunge să cerşească şi moare de inimă rea: nu se poate, nu mă înneci tu nici într'un chip, sfântul şi aghiazma ta de mare! Ţi-arăt eu ţie! Cu dinţii te rup! Haha! Parcă aşa merge? Na! O vâslă în burtă! Na, încă una!"

Iar Trofim nu se gândeşte la nimic. Din când în când, se agaţă cu mâinile de marginea lotcii, pune coatele pe ea şi icneşte cumplit, dar nu mai poate vărsa, ca nu mai are ce. Nici fiere. Apoi se mai linişteşte, ia ispolul şi aruncă afara apa din barcă. Când simte că-l apucă iar, geme înfundat:

— Mamă! Mamă...

Ce mamă? De jur împrejur marea urlă şi se frământă, şi vântul îi scuipa cu apă rece spulberată, şi ţipă la ei cu o ură sălbatică şi de neînţeles. Ce ţi-am făcut, vântule? Ce ai cu mine, mare? — Nu ne-ai făcut nimic; n'avem nimic cu tine; dar mâine dimineaţă o să fii întins pe nisip, împreună cu ăştilalţi doi, o să fiţi reci, şi cu alge cafenii în gură şi în păr şi cu nisip în ochii deschişi. — Dece? Dece? — Noi nu răspundem dece. Nici nu ştim. Nici tu nu ştii. Aşa e legea.

— Care lege? A cui? — A ta şi a noastră. Schimb-o dacă poţi. Poţi schimba legea?

Lui Trofim îi era prea greaţă ca să se gândească la toate astea; şi era prea înfricoşat; şi chiar liniştit şi treaz să fi fost, era cam încet de cap, şi n'ar fi ştiut răspunde; deşi un răspuns, este.

IV

Trei zile şi trei nopţi au scârţâit firmele de tinichea ale prăvăliilor din Constanţa şi s'au cutremurat acoperişurile. Trei zile şi trei nopţi satele au fost înnecate în nori de praf pe care vântul rece îi mâna peste stepă. Trei zile şi trei nopţi au aşteptat nevestele pescarilor din Danilofca să li se întoarcă bărbaţii sau măcar să aibă veşti dela ei.

A doua zi cerul era mai întunecat. Nori negri ca fumul de cărbune alergau peste ape, se destrămau, pierdeau pe drum bucăţi cenuşii, dar vântul le aduna din urmă şi le împingeau spre alte bucăţi şi din ele aduna alt nor, pe care iar îl desfăcea şi-l pieptăna peste valuri; veneau şi nori de spumă sburătoare care ţâşneau peste ape; păsări negre ţipau gonind printre crestele supumegânde; uneori se zărea o spinare lucie de delfin; dar

ceasuri îndelungi, și zile, și nopți, marea era pustie și sălbatică. Trofim își venise în fire, slăbit, și se apucase să vâslească. Filoftei răcnise:

— Adame! Treci și te odihnește!

Adam nu păruse a fi auzit. Vâslea mai departe.

— Adame!

Adam se aplecase înainte, urlând:

— Treci dumneata că eu sânt mai tânăr!

Filoftei se supusese. Intâia oară se întâmpla asta: el, cu doi flăcăi în barcă și să facă după vorba unuia din ei. Nici nu era bine așa. Dar într'adevăr era tare ostenit. Nu spusese nici un cuvânt, se ghemuise în lotcă și-i luase rândul lui Trofim la deșertat apa din barcă. După câteva ceasuri, apucase iar vâslele, și se odihnise Adam. In ziua aceea nu mâncară nimic, dar băură apa care mai era în butoiaș. Seara, nu mai aveau apă. Noaptea, vâsliră fără încetare. In zori, erau cenușii la față, cu obrazul mic, strâns pungă, cu ochii duși în fundul capului, strălucitori ca de friguri. Se făcea lumină, o lumină amărâtă, sărăcăcioasă; sub lumină, marea cenușie și cu creste uriașe, albe, răcnea atotputernică. Zăriră trecând departe un vapor mare. Coșul fumega, fumul alerga înainte pe mare, iar vasul se lăsa greu între valuri, se înălța cu prova afară din apă, recădea, se înălța iar... Trecu vreme de două ceasuri; Trofim încercă să facă semne, dar se așeză iar, de frică să nu-l sboare din barcă un val. Era și prea ostenit ca să se mai miște cine știe ce. Vâsleau toți trei acuma: Trofim în spatele lui Adam, Adam în spatele lui Filoftei. Spre prânz, Trofim începu să vorbească aiurea. Vântul îi aducea vorbele în auzul lui Adam. Amețit, buimac de clătinătura neîncetată, Adam înțelese abia cu greu, abia târziu, că lui îi vorbește Trofim:

— Adame... măi Adame... ce frumos e la noi în Danilofca! Când e primăvară și se înverzește dealul, și mergem noi la Gura Portiții, când se bate chefalul să iasă la mare... Ți-aduci aminte?

Vorbea din când în când, se oprea—uncle vorbe i le fura vântul, și Adam nu le auzea; pe celelalte le auzea ca prin vis — un vis în care el era însă. nemulțumit și se împotrivea, după firea și obiceiul lui. Ce frumos? Adică, sigur că era frumos — dar ce folos? Negustoria cu chefal o face Eftei, și o face Sava ăl bătrân.

— ...când e vară, și ne jucăm cu fetele pe sub sălcii, și ne mănâncă țânțarii... Fac oamenii fum cu focuri de papură prin curți... săream peste foc... săreai și tu, Adame?

— Pe dracu! Săreai tu, ca prostul, să râdă de tine feciorii lui Sava și-ai lui Simion, și să-ți dea un ban!

Trofim nu-l auzea:

— ...și toamna, când se face vinul; ne suflecăm ismenele până la genunchi și jucăm pe struguri în teasc... și pe urmă bem must și dormim afară pe câmp sub o căpiță de fân...

— ...și-ți plătește Simion douăzeci de lei ziua de muncă, douăzeci de lei, ca la cerșetori! Ce să faci cu ei? Răcni Adam peste umăr cu mânie. Era mic și îndesat și mai tânăr decât Trofim; acesta era mare și lălău și mai bătrân; iar Adam răcnea la el ca la un copil. Trofim vâslea tot mai slab. Nu mai avea putere. Zâmbea în neștire, galben și sleit.

— ...și iarna, când se fac nunți, e zăpadă, și-ți tragi cizmele cele mai bune, și te duci pe la rudele care au nuntă; se adună tot neamul, la căldură, și dă-i, și mănâncă și bea, joacă... ce frumos e, măi oameni buni, ce frumos...

Adam simți că i se pune un nod în gât. I-ar fi venit să plângă, dar și să smulgă vâsla din strapazan și să-i ardă una cu ea lui Trofim în cap, să-i crape tigva asta proastă. Răcni răgușit peste umăr:

— Taci din gură! Taci din gură! Şi nu-mi vorbi mie de nunţi! Tu stai la nunţi unde stau şi eu? La coadă! Şi cu fetele joacă feciorii lui Simion şi-ai lui Eftei şi-ai ălorlalţi, băieţii bogaţi, nu eu, nici tu! Şi vinul din toamnă ei îl beau de Crăciun, nu tu, nici eu! Ce te bucuri, aşa, prostule? Ce te bucuri?

Se înneca de necaz şi nu mai putu vorbi. Trofim bâiguia mai departe, uitându-se în zare, cu ochii lui albaştri de copil, şi zâmbind fericit. Lui Adam îi venea mereu să plângă, sau să-l isbească în creştet cu babaica. Nu făcu nici una nici alta, ci se domoli vâslind cu duşmănie, deşi îi amorţeau braţele şi-l dureau umerii şi încheeturile mâinilor: parcă braţele, coatele, umerii, palmele, degetele, toate urmau să se desfacă în bucaţi. Dar el se încăpăţâna, şi strângea din dinţi, şi înjura şi blestema în sinea lui, şi plesnea apa cu vâslele, cu ură.

Iar vântul şuiera mai departe la fel de neîmblânzit, marea navalea spre ei prăbuşindu-şi mânia în spume clocotitoare, şi până în zări nu era nimic decât apă răscolită, nori destrămaţi de vânt, vijelie, aer încărcat cu apă sarată şi rece. Când avea să se termine? Aveau ei oare sa-i mai vadă sfârşitul? De s'ar îmblânzi macar numai puţin, să te odihneşti, sa tragi mai puţin la vâsle, sau să tragă numai unul — sau măcar numai doi. Caci iată-l pe Trofim că e pe sfârşite şi pe unchiul Filoftei, care era tare ca un taur, că slăbeşte şi el. Adam îi vedea ceafa arsă de soare, roşie, cu pielea aspră, năpădită de păr, şi cu două zbârcituri de-a-curmezişul. Acuma ceafa lui Filoftei parcă se mai subţiase, şi era pamântie; a slăbit taurul, a slăbit săracul unchiul Filoftei... Lui Adam i se strânse inima de mila. Vâslea din răsputeri, cu braţele dureroase; ameţit, nedormit, aluneca în gol, sarea în văzduh, cădea pe-o coastă, vâslele i se isbeau în neştire de faţa apei, spinarea îi era udă şi îngheţată, şi-i venea să plângă de mila lui Filoftei Romanov. Mai ales când Filoftei întoarse capul peste umar şi-i aruncă o privire. „Cu mine s'a terminat", spunea privirea aceea; „Adame, nu te supăra pe mine: nu mai pot; cu mine s'a sfârşit." Ochii de plumb ai lui Filoftei erau acuma curaţi şi limpezi, nasul i se subţiase; faţa îi era palidă-vânătă. Adam îşi înghiţi lacrimile; îl sguduiau o desnădejde şi o furie cumplită. Spuse tare — nici el nu ştia cum arată când spune vorba asta — :

— Unchiule Filoftei! După ce ne întoarcem la Danilofca, sa nu mai fi supărat pe mine! Să mă mai ei cu tine pe mare!

Filoftei vâslea cu spatele la el şi cu capul cazut pe piept. Adam răcni:

— Unchiule Filoftei! Auzi?

Filoftei dădu din cap, şi îl privi iarăşi peste umăr, zâmbind şi dând din cap: da, îl va lua pe Adam şi mai departe cu el pe mare. Zâmbetul lui era în aşa fel, încât flăcăul începu să blesteme cumplit vântul, furtuna şi marea, şi meseria pescuitului, şi pe Eftei, stăpânul bărcii şi al uneltelor şi să blesteme sărăcia şi viaţa şi cerul şi pământul. Era alb la faţă şi se strâmba de furie de i se vedeau măselele. Filoftei se opri din vâslit. Ghemuit în fundul lotcii care-l răsturna şi-l isbea când într'o parte când într'alta, lasase vâslele şi se îndeletnicea cu nişte saule. Legase ispolul, scoase perechea sa de vâsle şi le legă de brâul crivacelor. Auzindu-l pe Adam care urla şi blestemă, se tulbură şi vorbi:

— Dacă ne înneacă Dumnezeu, mai c'aşi crede că ne înneacă pentru necredinţa ta! Mă ştiu eu însă ce păcătos sânt, şi n'am drept sa judec pe nimeni; ajung păcatele mele ca să fim pedepsiţi cu toţii...

— Minţi! răspunse Adam. Minţi! Dece să ne înnece? Eu sânt tânăr! Vreau să traiesc, sa am şi eu femeie şi copii! Dacă mă înnec, bătrâna mea o să moară de foame! Ăsta-i un păcat? Ce-am făcut? Iar tu, n'ai nici un păcat! Nu minţi, nu furi, nu bei, te rogi mereu, şi ai nevastă şi copii! Dece să ne

înnece? Ce i-am făcut noi? Cui i-am facut noi ceva? Nu-i drept! Nu-i drept!

Filoftei lega acuma saule lungi de brâul crivacelor. Una din ele şi-o legă cu capătul cellalt în jurul mijlocului. Făcând asta, se răsti obosit la Adam:

— Îl judeci tu pe Dumnezeu? Ştii tu ce e drept? Judeci furtuna?

Adam tăcu, strângând vâslele în pumni de i se albeau oscioarele din marginea pumnului, şi încleştând măselele. Era tot numai împotrivire crâncenă. Tacuse fiindcă abia acum îşi dădea seama ce face Filoftei: împlinea datina cea de pe urmă a pescarilor de larg. După ce se legase pe sine însuşi, se strecură greoi pe sub sitelca şi-l legă şi pe Trofim cu destula saulă ca să nu fie ţintuit de barcă, ci să poată înnota la nevoie în preajma lotcii răsturnate. Trofim se lasă legat fară să spuie nimic. Îi atârna capul, şi i se închideau ochii. Vâslea în neştire, slab, adesea fară sa nimerească apa, sau stropindu-i pe ceilalţi. Valurile saltau şi sgâlţâiau barca mai rău ca până atunci, căci nu mai vâslea decât Adam. Filoftei se trase iar îndarăt. Adam striga:

— Leagă-mă şi pe mine!

Filoftei îl legă şi pe el; în vremea aceasta Adam vâslea mai departe, din răsputeri. Deodată i se păru că Filoftei nu-l lasă să mai vâslească şi racni:

— Fă-mi loc! Dă-te la o parte!

Dar Filoftei se încăpaţâna. Ce vroia cu el? In sfârşit Adam înţelese şi se lasă. Filoftei îl strânse în braţe, îl sărută pe obraji băgându-i în urechi barba udă, şi-i facu cruce pe frunte. Apoi îngenunchie în fundul lotcii, crăcanat ca să nu cada, şi începu să se roage tare:

— Tatăl nostru carele eşti în ceruri, sfinţească-se numele tău, vie împărăţia ta...

— Indată vine! zise Adam. Mai ai puţină rabdare că îndată vine!

— ...facă-se voia ta, precum în cer aşa şi pe pământ.

— ...Precum pe pamânt, aşa şi pe mare! zise Adam râzând sălbatic.

— ...aşa şi pe mare, repetă Filoftei în neştire şi urmă să se roage.

Adam îşi simţi deodată braţele ostenite şi moi; ce rost avea să mai vâslească? Trase vâslele înăuntru şi începu să le lege, cu o nepăsare de care se mira şi el, cum te miri câteodată de ceea ce faci în vis. Valul cenuşiu-verzui se înălţă deasupra lor, îşi rostogoli creasta şi lotca urcă pieziş până sus, apoi alunecă şi se opri de-a-curmezişul într'un căuş de ape lucii, întunecate, străbătute de vârtejuri, de bulboane, de valuri mai mici. Al doilea val o prinse de-a latul, o ridică la câţiva metri înălţime, o apucă în creastă şi când creasta se înfăşură, răsturnă şi lotca şi o cuprinse în fierberea albă a spumei. Când trecu valul, alunecă de pe el în jos pântecul negru, ud, lucios al lotcii răsturnate. Pe lângă ea ieşiră din apa clocotitoare capetele celor trei pescari; apoi veni al doilea val, şi răsturnă iar lotca, înghiţind-o. Când se ivi iar, se înfăşurase pe ea o saulă. Un om era agăţat de lotcă; al doilea nu se mai vedea; al treilea înnota. Veni alt val, şi o întoarse iarăşi. După ce trecu valul, un om era culcat pe fundul răsturnat al lotcii; zăcea întins fără mişcare. Spinarea celui de-al doilea plutea la faţa apei, cu capul, braţele şi picioarele cufundate în apa. Al treilea înnota mereu.

V

Valul îl smulsese din barca pe Adam şi-l ameţise în vârtejul sau de aer rece şi apă. Flăcăul deschise o gură mare şi trase adânc aer în plămâni, apoi se lăsă furat de apă. Deodată se simţi smucit de mijloc; îi bătea sângele în tâmple, şi i se părea că i se sparge pieptul. Ieşi la suprafaţă împroşcând apă.

Abia avu vreme să mai tragă o gură de aer, şi iar îi căzu în cap prăbuşirea nimicitoare a unei creste de val. Il întorcea peste cap ca pe o păpuşe, ca pe o jucărie; îl încurcă în saulă; îl isbi cu capul de barcă; în vălmăşagul de ape ce se revărsau unele peste altele în straturi furioase, simţi în treacăt de două ori atingerea unui trup omenesc: cine era? Filoftei sau Trofim sau amândoi — asta nu putea şti, însă se feri să nu-i încurce cu saula lui care, la fiecare mişcare a bărcii, îl smucea de mijloc. Cum ieşea la suprafaţă, sorbea aer dintr'odată, ca să nu apuce creasta spumegândă a vreunui val să-l îngroape în clocotul ei. Era ameţit, îşi pierdea răsuflarea, stătea prea mult până să vină iar la suprafaţă şi de fiece dată, era gata să se înnece; dar încă avea putere, se sbătea slobod, nici el nu ştia cum. Odată saulele celorlalţi îl strânseră între ele, gata să-l ţină la fund: într'o parte îl trăgea barca, într'alta un trup greu. Sbătându-se cu desnădejde, Adam se cutremura de groază: s'a şi înnecat unul? Şi care era? In vremea asta, cu pieptul apăsat, cu urechile ţiuind, se lupta să se desfacă din strânsoare. Lumina cenuşie a zilei abia străbătea în apă. Scufundat, cu ochii mari deschişi, Adam văzu clocotul argintiu de deasupra, forma prelungă şi neagră a bărcii, şerpii albicioşi-cenuşii ai saulelor şi un trup întunecat care plutea deasupra lui. Când era gata să nu mai poată rezista, şi să deschidă gura să tragă apa ucigătoare în piept, isbuti şi veni la suprafaţă să respire odată. Aaah! Lângă el plutea spinarea nemişcată a celui pe care-l văzuse: era spinarea lui Trofim. Adam nu-i văzu faţa. In clipa aceea alt val îl dădu peste cap, îl isbi de barcă, înfăşură saula pe lotcă şi Adam se pomeni ţintuit pe lemnul smolit, cu părul în jos, la o palmă de apă. Lângă el, şi întocmai ca el, era Filoftei, cu capul atârnând în jos şi barba spre cer. Gura îi era întredeschisă şi îşi arăta dinţii; ochii priveau neclintiţii cerul cenuşiu în care goneau nori negri ca fumul de cărbune. Adam zări toate astea numai o clipită, şi se trezi iarăşi sub apă, cu capul în jos, legat şi lipit strâns de lotçă. Se sbătu cu furie şi cu desnădejde să desfăşoare saula de pe lotcă; isbuti în sfârşit şi se odihni cu burta pe pântecele smolit al bărcii, lângă Filoftei, întins pe spate, legat şi înnecat. Dar n'avu vreme decât să răsufle odată, şi valurile răsturnară iar barca şi Adam se trezi înnotând la zece metri depărtare de ea. Şi iar îl scufundă un val uriaş, şi iar se luptă să iasă la suprafaţă, ca iar să se prăbuşească asupra lui tone de apă spumegândă...

Multă, multă vreme; niciodată n'a putut spune cât. Până simţea că-i vine a doua oboseală, cea de pe urmă, până simţea că ar fi mai bine să-şi dea drumul, să nu se mai sbată, până simţea că înnecul ar fi o odihnă şi o scăpare. Dar atunci iarăşi isbucnea în el puterea neînvinsă a vieţii, furia şi împotrivirea. Se lupta cu şiretenie cu valurile. Se ferea şi se depărta de barcă atunci când le vedea apropiindu-se, se căţăra pe ea să se odihnească, atunci când i se părea că-l vor lăsa câteva clipe. Ţinea saula în mâini la apropierea crestelor de spumă, înnota în dreptul ciocului bărcii, ca să nu-l isbească în clipa când se răsturna. Se lupta cu valurile şi cu lotca, cum s'ar fi luptat cu fiinţe vii şi duşmane, şi nu ostenea. Niciodată nu ştiuse că are atâta putere într'însul. Nici acum nu ştia, căci nu se gândea la sine. Gândurile lui erau la fel de învălmăşite ca valurile, alunecau acasă, se întorceau aici la unchiul Filoftei pe care apa îl desfăşurase de pe lotcă şi al cărui trup plutea mai încolo, lovindu-se uneori de al lui Trofim; apoi gândurile se ştergeau cu totul în faţa voinţei încordate, pătimaşe, de a se împotrivi şi de-a învinge primejdia, în vuetul ameţitor al valurilor şi loviturile lor de zid care se prăbuşeşte.

★

Nu știa nici el ce s'a întâmplat. Era ostenit, înghețat, amorțit, buimac. Innota în neștire. Se uită la cer: spre miazăzi — sau era acolo miazănoapte? — cerul era albastru. Crestele valurilor se ștergeau. Bătea alt vânt. Nu era așa de rece — și bătea din partea dimpotrivă: de aceea scădeau crestele de spumă; de aceea nu mai sburau prin aer pânze de stropi, de aceea de câtăva vreme nu mai era amenințat cu înnecul de fiecare val. Se urcă pe pântecul lotcii răsturnate, și se odihni, cu obrazul lipit de lemnul cătrănit, sgrunțuros — în catran fusese amestecat și nisip. Apoi se lăsă să alunece în apă și încercă să întoarcă lotca. Nu isbuti. Incercă a doua oară, și aproape că o întoarse. A treia oară lotca se urni greoiu și se întoarse cu gura în sus. Era aproape scufundată, plină de apă. Adam Jora se sui în ea și căută pe pipăite cu mâinile în apă până la umeri, ispolul pe care-l legase Filoftei. (Filoftei și Trofim pluteau pe apă, țepeni, cu fețele în jos). Incepu să arunce apa afară din bărcă și deșertă la ea până seara. Apunea soarele roșu într'o zare curată, apa era ca de oțel albastru, valurile se potoliseră mult. Adam Jora golise barca, deslegase vâslele și le pusese unde le era locul. Lucra în neștire, fără să simtă nimic, ca în somn. Dacă și-ar fi tăiat în clipa aceea un deget sau o mână, n'ar fi simțit nimic. Iar dacă l-ar fi văzut cineva în clipa aceea, nu l-ar fi recunoscut.

Se aplecă peste marginea bărcii. Trăgea de una din saule. Trupul lui Trofim veni pe apă până la barcă. Parca'ar fi fost un pește, așa venea, ascultător, mort... Trofim era ăsta. Adam îl apucă de brațe, îl trase în barcă și-l întinse jos pe crivace. Apoi îl trase pe Filoftei, și-l culcă și pe el în barcă Amândoi aveau ochii deschiși. Adam le închise ochii. Lui Filoftei îi atârna de gât, ieșit de sub cămașe, un șnur cu o cruce mică de fier. Adam i-o puse la loc sub cămașe, în părul ud de pe piept. Apoi vârî degetele sub gulerul lui Trofim: șnurul și crucea erau acolo. Toți pescarii din Danilofca purtau pe atunci câte o asemenea cruce. Și Adam avea: i-o dăduse maică-sa, binecuvântându-l. O căută cu mâna, pipăind. Crucea nu mai era acolo. De bună seamă șnurul se rupsese pe când se sbătea el în apă, și n'o mai avea. Dădu din umeri. Ce să mai facă cu ea? Aveau cruci ăștia doi.

Ședea pe sitelcă în fața lor, cu mâinile pe genunchi, și-i privea. Acum, când nu mai aveau ochii deschiși, păreau că dorm. Sau că se fac că dorm, căci Filoftei își arăta dinții într'un fel de zâmbet. Adam simți cum îl înnăbușe ceva, treptat, încet, încet, și deodată începu să plângă. Plângea, clătinându-se, și bolborosea.

— Ce-ați făcut? Unchiule Filoftei... Trofime... ce-ați făcut? Ce-ați făcut...

Ca și cum ei ar fi avut vreo vină; parcă ar fi făcut vreo greșeală. Nimeni nu răspundea. Țipau niște pescărușl la câteva sute de brațe: cine știe ce găsiseră. In barcă era tăcere. Adam ofta, liniștindu-se. Apoi, când se făcu noapte, și se lumină pe cer Carul Mare și, deasupra lui, steaua dela miază-noapte, polara, Adam Jora începu să vâslească încet, sleit, spre Vest, unde trebuia să găsească pământul.

★

După ce încetă furtuna, făcură oamenii din sat socoteala celor întorși— celor ce se întorceau cu o bucățică de pânză umflată de vânt, în lotci care alunecau ca săgeata săltând pe creste albe și se răsturnau în valurile uriașe ce spumegau pe plăji. Oamenii salvau ce puteau, uzi, înviețiți și obosiți, apoi porneau spre sat. Așa sosiră tot timpul, din toate părțile, lotcă după lotcă, și uneori câte două și trei deodată, unele intrau la Sfântu-Gheorghe, altele spre Mamaia, la adăpost sub Midia, alții la Sud de Tuzla. După ce se

adunară toți pe la casele lor, veni vestea și despre trei bărci pierdute: două sfărâmate de coastă și cu oamenii înnecați legați de ele, și a treia pierită fără urmă. Iar a cincea zi se află că a treia n'a pierit, că s'au înnecat doi, și unul a scăpat: lucru nemai auzit până atunci. Nevasta lui Filoftei, nevasta și mama lui Trofim, și mama lui Adam Jora, au așteptat în capul satului căruțele care plecaseră după ei, căci încă nu se putea ști care din trei scăpase.

Căruțele au venit și s'au oprit. Erau oameni adunați împrejur. Femeile au început să țipe, să plângă și să jelească. Mama lui Adam Jora a sărit la el și l-a strâns la piept, plângând cu hohote. El era galben la față, împuținat, slăbit, ca după o boală grea; era somnoros și vorbea cu glas slab.

Printre oamenii care așteptau, era și Eftei, stăpânul bărcii. Eftei era un om cu vază, avea crâșmă și cherhana. Stătea cu mâinile în șolduri și cu barba în piept — o barbă mare, căruntă — și se uita pe sub sprâncene la Adam. Flăcăul ăsta îi pierduse paragatul; un paragat costă o groază de bani; face cât o bucată de pământ, căci îți aduce venit an de an. Era un paragat nou, din sfoară tare, trainică: ceva ce nu putea plăti Adam o viață întreagă. Și i-l lăsaseră acolo, păcătoșii. Eftei Danilov era foarte mâniat de paguba asta. Dacă măcar amărâtul de Adam ar fi putut plăti în vreun fel; dar nu putea. Al naibii, al naibii... Stă cu mă-sa de gât și se uită ca prostul în gol. Lui de ce-i pasă? Numai de pielea lui! Eftei Danilov socotea că asta nu-i dreptate. Adică cum? De paragatul lui nici nu mai era vorba? — Și, pe de altă parte, nici nu putea începe, golănimea era în stare să se mire că lui îi arde acuma de paragat, când ăia zăceau țepeni în căruță. Ei ce să priceapă din grijile lui, când nu știu decât de muncă și simbrie? Dar ceva trebuia făcut; nu putea rămâne nepedepsit păcătosul ăsta de Adam Jora.

Astfel că, în aceeași seară, când veni șeful postului de jandarmi să bea un rachiu la crâșmă la Eftei Danilov, Eftei îl ținu de vorbă până târziu seara.

— Și eu am fost pescar, și am muncit pe mare, zicea el. Dar așa ceva n'am pomenit, și nici nu pricep. Alta trebue să fie la mijloc: așa cum ți-am spus.

Șeful postului de jandarmi era uimit și tulburat. Se bătea cu palma pe genunchi:

— La asta nu m'aș fi gândit, domnule! Ia te uită, al dracului! Da: fără doar și poate, asta trebue să fie.

A doua zi dimineață, șeful cu doi jandarmi veniră și-l „ridicară" pe Adam Jora, buimăcit de somn. Era atât de ostenit, încât moțăia umblând între pușcile jandarmilor. Maică-sa își smulgea părul și țipa:

— Ce aveți cu el? Ce-a făcut?

— I-a înnecat pe ăilalți doi! răspunse scurt și cu multă siguranță șeful de post. — Altfel, cum de-a scăpat numai el? Ăilalți doi dece n'au scăpat?

L-au dus la oraș, unde a fost „anchetat" la parchet, adică bătut cu pumnii, cu picioarele, cu cureaua și cu bastonul. N'a mărturisit, căci n'avea ce. Nici nu pricepea la început, ce vor cu el. Dela cine venise ideea în capul șefului de post dela Daniloica, n'avea să afle dealtminterea până la sfârșitul zilelor sale. Le spunea:

— Ce să am cu ei? Mi-era drag de Filoftei, ca de tată-meu!

Când a văzut că nu-l cred, a tăcut. La proces, parte civilă au fost nevestele celor doi înnecați cărora nevasta lui Eftei și fetele lui Eftei și nurorile lui Eftei, le băgaseră în cap că Adam Jora era un ticălos și că avusese ceva cu Filoftei și cu Trofim. Adam întreba:

— Dacă aveam ceva cu ei, dece i-am mai adus îndărăt? Dece nu i-am aruncat în mare?

— Să vorbeşti când eşti întrebat! strigă judecatorul.

Adam, zdrenţuros şi desculţ, tacea, dând din umeri. Se adunase în el, în zilele şi nopţile de bataie, o ura aşa de mare încât ajunsese liniştit: „Va vine vouă rândul. Şi atunci să nu vă miraţi..."

L-au condamnat la cinci ani de închisoare, pentru omor prin imprudenţa; altceva nu se putuse dovedi. Nici măcar asta nu se putuse dovedi. Avocaţii dădeau din umeri: ce sentinţa e asta? Ce motivare? Judecatorul trebue să fi avut iar una din crizele lui de stomac.

Adam a stat cinci ani la închisoare; maica-sa a murit în al treilea an; dupa ce a ieşit din închisoare, flacaul n'a mai stat în sat; s'a dus la atelierele navale din Galaţi. Pe urma, într'altă parte. I s'a pierdut urma. L-a uitat toată lumea. L-a uitat şi Eftei Danilov, care avea mereu multe treburi pe cap, cu gospodaria şi cu cherhanaua şi crâşma şi barcile şi câte şi mai câte. Iar şeful de post a fost înălţat în grad. El a fost singurul care s'a bucurat de toată povestea; căci despre Eftei nu se poate spune că s'a bucurat. Când se pomenea de istoria asta, dădea din capul lui sur cu barbă carunta, ca un cap de piatră cu barbă de licheni şi spunea:

— Aşa i-a trebuit: dupa faptă şi răsplata: aşa e drept.

VI

Trecusera de atunci cincisprezece ani, sau şaisprezece, sau şaptesprezece. Eftei Danilov nu mai avea nici cherhana, nici crâşma, nici lotci. Sărăcise; şi prin 1949, sau 1950, mai fusese şi la închisoare pentru sabotaj: dosise nişte bucate pe care le datora Statului muncitorilor şi ţăranilor. El nu era nici muncitor, nici ţăran, şi nu se putea împăca în nici un fel cu Statul lor şi cu vremea lor. Nu-l prea mai vedea nimeni pe uliţa, şi cei mai mulţi din cei ce-l întâlneau nu-i mai dădeau nici bună ziua: treceau pe lângă el ca pe lângă un băţ sau un câine. El se bucura: poate nu l-or fi văzut. Ar fi vrut să nu-l vada nimeni, să nu-l ştie nimeni. Se schimbase, se schimbase mult. Se împuţinase şi la trup, se gârbovise, parul cărunt i se rărea în creştet, barba îi albea, şi faţa lui altadată de piatră era acum o faţă de bătrân, brăzdată şi cu obrajii supţi. I se dusese puterea. Îi era frică de vremurile noui, de oamenii noui. Unul din feciori era la puşcărie — făcuse negoţ pe ascuns, cu mărfuri — iar celalalt dus, nici Eftei nu ştia bine unde. Din fete, măritate cu oameni cu stare, una era amărîtă şi bărbatului ei îi mergea rău, cealaltă se ferea de părinţi, caci al ei era prieten cu cei dela Sfatul Popular şi voia să se uite că e rudă cu Eftei. Uite, aşa se retrage viaţa din tine şi dimprejurul tău. Inainte nu mai ştiai unde sa stai o clipa singur, să răsufli, că prea te împresurau oamenii şi aveau nevoie de tine şi te chemau, te cautau, îţi cereau, îţi făgăduiau; iar acum, nimic. Zile întregi, nu vorbeşti cu nimeni. Şezi la soare şi taci. Dac'ai avea puteri, ai face ceva, ai îndrăzni, ai încerca, dar nu mai ai putere, şi nu îndrăzneşti...

Măcar Pricop de te-ar răzbuna. Dar cum să te razbune? Pe o omenire întreaga? Ce să le faci razvrătiţilor? Că sânt mulţi...

Şedea într'o după amiază pe prispă la soare şi se gândea, cu o carte poştală în mână. Baba, slabă şi otrăvită, ţipă din casa la el:

— Ce faci acolo? Dece-ai tacut?

El nu raspunse. Îşi petrecea degetele prin barbă. Ce-o fi vrând să spună Pricop? Nu-l poate înţelege. Pricop e om de aproape patruzeci de ani, şi totuşi nici măcar taică-său nu-l poate cunoaşte, nu-l poate pricepe. A şi ratăcit mult de colo până colo, n'a stat la un loc în sat; a făcut negustorii,

afaceri, pe care nici taică-său, așa negustor cum a fost, nu le cunoaște... Pricop putea să ajungă om mare...

Bătrâna ieși pe prispă:

— Ce-i cu tine? Dece-ai tăcut? Citește mai departe!

Ea îl iubește, se gândi Eftei Danilov. Totdeauna i-a fost mai drag de el decât de ăilalți — și decât i-a fost de mine. Ba eu am fost chiar la urmă. Ei îi e drag; iar eu nu-l înțeleg...

— Citește, omule! Ești surd? Ai murit?

Eftei Danilov se desmetici din visarea lui și mormăi ceva nedeslușit; apoi începu să citească dela început:

— „*Dragii mei părinți. Sânt în cea mai bună sănătate, și vă doresc de asemenea o bună stare a sănătății la toți. Ce vești mai aveți dela Pavel?*"

Pavel era în pușcărie; n'aveau nici o veste. Parcă Pricop nu știa? Dar poate că el ar fi isbutit să capete vești: asemenea om era Pricop. Ia să vedem mai departe:

— „*Despre mine, aflați că o duc destul de bine, măcar că bine ca ăsta altădată i-aș fi dorit dușmanului meu. Dar se chiamă tot bine, câtă vreme sânt cu pielea întreagă, și-mi fac eu socotelile mele*".

Care socoteli? Dece să nu fie cu pielea întreagă? In ce se băgase?

Astfel de om era Pricop: niciodată nu știai ce face; îți spunea numai, sau îți scria, două vorbe acoperite, greu de înțeles; și din ce înțelegeai, te înfricoșai.

— „*Noroc să am, și să vie cât mai curând vremuri mai bune, nu secetă ca anul ăsta...*"

Anul ăsta nu fusese secetă: vezi bine ce vrea Pricop să înțelegem. Dar ce-o fi făcând?

Bătrâna întrebă:

— De unde scrie?

Eftei se uită la ștampila scrisorii:

— Din Constanța.

— Păi parcă nu era în Constanța! Parcă era pe un vapor!

— S'o fi oprit și vaporul în Constanța, și a pus'o băiatul la cutie acolo... Adică îi zic și eu băiat... și el ar putea avea copii de însurat, dacă-și lua nevastă la vreme, nebunul...

Bătrâna răspunse acru, cu dușmănie:

— Parcă avea una, la Hârșova...

Eftei nu spuse nimic. Ce să spui? Avea Pricop nevastă? Avea mai multe? Cine putea ști? Ar fi vrut să-l vază iar copil, ca să-l poată croi cu cureaua după obiceiul vechi, să-l învețe minte, să nu mai fie mincinos, ascuns, și să nu facă drăcii să te'ngrozească. Dar îi scăpase din mână de mai bine de douăzeci de ani, și acuma el, Eftei, nu mai avea vlagă nici să bată un copil. Uite-așa e: odată ai fost mare și puternic, cu casă mare, copii, rude, prieteni, avere, afaceri, și odată, nu știi cum, nu mai ai nimic, ești slab și secat, stai pe prispă și te uiți cum a asfințit soarele îndărătul sălciilor. Sălciile par negre, iar deaspura lor cerul e galben ca lămâia, mai sus verzui, și mai sus albastru, curat, pustiu...

— Eftei, ia vezi: ce e gălăgia asta afară?

Se ridică, ascultător, cu genunchii trosnind, și se duce la gard să vadă ce să întâmplă în uliță. Rămase multă vreme acolo. Îi tremura barba. Ar fi vrut să le facă ceva, să le dea foc, să-i înțepe cu ace: nici mânia lui nu mai era ca pe vremuri, gata să găsească mijloace sigure și zdrobitoare; era o mânie tremurătoare și răutăcioasă de bătrân neputincios.

Erau toți acolo, grămadă, vorbind tare, răcnind chemări:

— Cosma! Nicolai! Vino aici, măi!

Cu traistele de-a umeri, veneau în goană spre cei adunaţi împrejurul unui camion pe care scria *„Gospodăria Piscicolă de Stat"*: bărbaţi spătoşi şi cu mijlocul subţire, oameni bărboşi sau cu obrazul ras, flăcăiaşi bălani cu umerii puternici — cei care ieşeau pe vremuri la pescuit pe bărcile lui şi ale lui Foma Carp, şi-ale ălorlalţi. Pe atunci nu făceau atâta gălăgie; acuma răcneau şi râdeau: li se scosese botniţa dela gură.

— Mai ales Emelian Romanov care mi-a muncit mie pe vremuri, ca şi frate-său mai mare, înnecatul. Ia te uită cum nu-şi încape în piele! A mai îmbătrânit: părul i s'a făcut sur, ca de lup; şi-a înfipt şapca pe ceafă, e botos şi cu nasul întors în sus, obraznic, şi cu ochii ca oţelul: îl ia pe Iermolai Popov de mână şi strigă:

— Iermolai!

In uliţă, Emelian Romanov racnea într'adevăr mult mai tare decât era nevoie ca să-l audă Iermolai:

— Iermolai!

Cel strigat era un om aşa de voinic că parea mai lat decât era de înalt. Roşu la faţă, cu ochi mici, albaştri, veseli, râdea:

— Ce, mă?

— Iermolai, tu miroşi a peşte, ma!

— Nu se poate, se mira Iermolai. Cum să miros a peşte? Ţi se pare... Oiu fi mirosind a altceva, Emeliane...

Imprejur se adunaseră toţi roată.

— Iermolai, tu miroşi a brânză!

— Asta da... am gustat nişte brânză...

— Cu ce ai gustat-o, Iermolai?

Iermolai se supără deodată, fără nici o pricină vădită:

— Ia mai lasă-mă, bre! Ce, te ţii acúma de glume?

— Cu ce ai gustat tu brânza, Iermolai?

Cei dimprejur râdeau. Iermolai întoarse capul într'o parte şi mormăi:

— Ei... cu un pic de rachiu, acolo...

— Da tu nu miroşi a un pic de rachiu, Iermolai, tu miroşi a o vadră! urlă Emelian Romanov, fratele mai mic al celui înecat pe vremuri. Toţi râdeau, şi în mijlocul lor, stingherit, oarecum ruşinat, Iermolai zâmbea, cu nasul roşu şi obrajii roşii:

— Ei, un om bun nu păţeşte nimic dacă bea un strop...

— Da, dar tu eşti prea bun, Iermolai!

— Ei, aşa sânt eu, cu inima blajină, zise Iermolai fără să priceapă. Se bătu cu palma grea pe pieptul care suna ca un zid:

— Uite-aici, în inimă vă am, pe toţi! Aşa sânt eu! In inimă vă ţiu!

Şi începu să-i sărute pe rând pe care-i apuca mai aproape. In vremea asta, Emelian povestea:

— Fraţilor: Iermolai n'a vrut să plece azi cu noi, cu camionul! S'a suit în autobuzul RATA, şi s'a aşezat aşa, cu mâinile pe genunchi, cu capul pe spate, ca un împărat, şi a pornit. A venit taxatorul: — tovarăşe, biletul. Care bilet? a întrebat Iermolai. — Biletul! — Aha, biletul...

Cei dimprejur se tăvăleau de râs. Iermolai se oprise din sărutat şi asculta, serios. Emelian îşi înfundă şapca pe frunte şi urmă:

— Aha, biletul... Şi cât costă biletul până la Constanţa? Ii spune ăla cât. Iermolai face aşa cu degetul: — Nu. Eu nu plătesc. — Cum să nu plăteşti? — Nu. Mie să-mi faci reducere cincizeci la sută. Eu sânt pescar de larg!

Oamenii racneau, ţinându-se de burta: auzi ce-i poate capul lui Iermolai! Dar acesta, foarte serios, se împotrivea:

— Păi da'chiar! Eu îmi pun viaţa ca sa manânce el peşte, şi el ca nu că să platesc biletul întreg! L-am înjurat şi m'am dat jos din autobuz:..

Soseau din fundul uliţei câţiva oameni, în goana.

— Hai, fraţilor, că v'aşteapta maşina la scară, racni Emelian. — Hai, Mihaile, da'mai încet, că-ţi piorzi izmenele!

Cel strigat astfel venea cu paşi măsuraţi:

— Ce sa mă grăbesc? raspunse el zâmbind: pe vremuri îi aştepta maşina pe boieri, acum ne-aşteapta pe noi...

Era un bărbat tânar, care zâmbea liniştit, mulţumit. Emelian raspunse:

— Dar vezi ca pe ei nu-i aştepta camion, ci maşini frumoase, cu geamuri şi perdeluţe!

— O să avem noi şi de-alea, zise Mihail cu o încredere împacata. Era sigur că se va duce la pescuit în maşini frumoase.

— Când, mă?

— După câteva cincinale, zise simplu Mihail.

Era tânăr şi vorbea domol; dar gălăgiosul de Emelian, carunt şi viclean, îl privi deodată cu interes, ca un copil pe un om în vârstă:

— Aşa o să fie, mă?

— Aşa, raspunse Mihail. — Sigur că aşa.

Oamenii se urcau în primul camion. Sosi încă unul, mare şi greu, pe care scria deasemeni: „*Gospodăria Piscicolă de Stat*", — şi-l umplura şi pe acela. Emilian zise:

— Mai Mihail: tu mergi cu mine pe mare, auzi? Sigur!

— Bine, unchiule Emelian. Merg.

— Da' sigur!

— Sigur!

Emelian se urcă în camion, cu o sprinteneală ciudată, de om gros şi muşchiulos. Apoi şi Mihail, săltându-se numai odată, uşor. Camionul porni. Porni şi al doilea. Oamenii isbucniră în cântece — cântece adânci, prelungi, care seamănă cu cântecile vântului şi ale mării. Totul pieri într'un nor de praf pe care lumina asfinţitului îl făcea galben ca lămâia şi, unde praful era mai gros, ca aurul vechi.

Eftei, bătrânul, scuipă pe jos anevoie, şi un fir de scuipat îi rămase în barbă. Se întoarse spre casă. Bătrâna ţipă la el:

— Unde eşti? Ce tot faci acolo? Ai murit?

De nu i-ar mai spune măcar atât de des: „Ai murit?" se gândi Eftei cu o desnădejde neputincioasă. Să-i dai cu toporul în cap, nu altceva.

— Acuma viu, răspunse el supus. Acuma.

— Ce-a fost?

— Nimic. Au plecat pescarii...

VII

Era o zi cu soare, steagurile fluturau slab, trâmbele înalte de fum se ridicau şi pluteau deasupra portului fară să se depărteze. Sus, se vedeau unele peste altele, în neorânduială, case galbene, cafenii, cenuşii, turle, minaretul moscheii celei mari, şi multe coşuri de uzine, fumegând în cerul albastru.

La cheiu era ancorat şi legat cu cabluri, un vas mare de douăsprezece mii de tone, căruia-i spunea *Dzerjinschi*. Steagul roşu cu secera şi ciocanul atârna moale la catargă. Macaralele încărcau şi descărcau, camione şi

tractoare umblau pe cheiuri. Dincolo de *Dzerjinschi* era unul mai mic, negru, pe care scria *Almirante Brown, Costa Rica*; mai încolo un caic turcesc, murdar, cenușiu, apoi o matahală cu coastele prelinse de dâre de rugina: *Blue Star, London*; iar afară, în portul petrolifer, se înalța masiv, vopsit alb și verde și cenușiu, elegant, curat, ca o navă din vise, petrolierul *Apșeron*, din Odessa ca și *Dzerjinschi*. Dincoace *Oceano*, (Genova), murdar și vechiu, scârțâia din toate macaralele. Apa se mișca alene, matăsos, unsa de mii de uleiuri minerale, țiței, benzina, pacura. Stralucea violet, trandafiriu, verde, în toate culorile curcubeului. Era o apa de port, murdara, grasa: aici, în apropierea vasului, pluteau trei verze; mai încolo, o matura veche înnegrită și o bucată de ziar. Se ciocneau alene de placile de fier ale coastelor vasului *Steaua din Octombrie*, legat la cheiu în fața silozurilor celor mari.

Steaua din Octombrie scotea pe coș clocote de fum negru, și vibra până în vârful catargelor. Pe puntea din fața era învalmășeală, gălăgie, vinciurile cu aburi uruiau și trăgeau de cabluri, niște lăzi se înălțau și se legănau prin aer pe deasupra punții.

Sus, pe puntea cabinelor, o fată scunda, cu părul taiat scurt, și îmbracată într'o bluză albă și pantaloni de salopetă, din doc cenușiu, stătea cu coatele pe balustradă și se uita la ce se petrece pe punte. Vinciul din tribord se roti sgomotos, scuipând aburi, și o ladă, în loc să coboare lin în gura de magazie deschisă, cazu pe punte și se sparse. Sute de cepe începura să curgă din ea rostogolindu-se pe punte. De sus, dela comanda, se auzi un răcnet indignat:

— Ha! Uite la el! Lasă vinciul!

Apoi un cap sbârlit se aplecă de sus și același glas strigă:

— Unde-i ofițerul al treilea? Ofițer al treilea!

Fata tresări și strigă răspuns:

— Aici!

— Tovarășa Constantin! Fii buna și treci matale la vinciul cela! Iar tu, măi, să aduni cepele! Că de altceva nu ești bun! Ce marinari mi-au adus mie pe hardughia asta! Marinar amator! Vincier ești tu, măi? Dar dacă era un motor în lada aia? Dar dacă erau oglinzi? Dar dacă erau ceasornice? Mamă măiculița mea, dece m'ai făcut om de mare?

După această cuvântare, capul pieri îndărăt, undeva la al treilea etaj de clădiri de fier și lemn vopsit alb, sus la timonerie.

Pe punte, flăcăul care făcuse greșala începu să adune cepele și sa le puie la loc în ce mai rămăsese întreg din ladă. Protesta furios:

— Ce sânt eu de vină? Și ce, parcă altădata... O ladă! Tot eu o fac la loc... Ce mă ia pe mine așa?

Ofițerul al treilea începuse să mânuiască vinciul. Din când în când trăgea cu ochiul la vincierul cellalt, care nu spusese nimic. Era un bărbat uscat, subțire, cu pieptul supt, cu un gât lung; avea capul prea mic, bărbia prea mică, o țigare îi fumega lipită în colțul gurii, și omul se mai și strâmba. Părea cu totul liniștit, parcă n'ar fi auzit și n'ar fi văzut nimic. Își vedea de treabă, încreținд din pleoape, ca să nu-i intre fum de țigare în ochi. Fata se gândea că ar vrea foarte mult să știe ce are să iasă din isbucnirea de adineauri, și-i era cam frică: „Ei, și la urma urmei, ce să se întâmple? Avea dreptate să-l repeadă. Așa ceva nu-i îngăduit unui marinar"! Dar tacerea și absența lui Prețiosu, vincierul de alături, nu prevesteau nimic bun. Dar tovarășul Nicolau avusese dreptate; și apoi daca ofițerul secund nu e cu ochii

în patru peste tot, unde ajunge vasul? Şi-apoi, ce mai face şi flăcăul ăsta atâta gălăgie?

Era indignată de bodogănelile celui cu greşeala:

— O dau dracului de marinărie... pe vaporul ăsta parcă sântem pe vremuri...

Vorbea mereu, neadresându-i-se nimănui anume, dar vădit ca să fie auzit de Preţiosu, care-şi fuma ţigarea nepăsător. Fata îşi adună tot curajul şi spuse cât putea de tăios:

— Ascultă, Lae: ai face bine să taci, şi altădată să fii mai atent! Spargi lăzile Gospodăriei şi tot tu faci gălăgie!

Flăcăul, mirat, se uită la Preţiosu, nu la ea, să vadă: tovarăşul Preţiosu ce spune? Dar acela nici nu se sinchisea de toată afacerea, aşa că Lae tăcu. Era în pantaloni scurţi şi tricou, desculţ, cu braţele goale, avea o frizură mare, cu bucle, cu „cotleţi" pe lângă urechi, şi mustăcioară; restul fiinţei lui era împodobit cu o ancoră tatuată pe un braţ şi o femeie cu coadă de peşte pe celălalt. Începu să-şi vadă de cepe, fluierând nepăsător.

Fata lucră mai departe la vinciu. Îi cam bătea inima. „Preţiosu n'a suflat nimic; dar nu cred eu să lase toată treaba aşa... îl ştiu eu! Of, Doamne, Doamne, ce bine era pe *„Frederic Engels"*, şi ce proastă am fost că m'am înduplecat să plec! Ce rău e pe hardughia asta, ce rău e să-ţi fie frică tot timpul de tovarăşul Preţiosu... Organizaţie de partid era şi pe *„Frederic Engels"*, şi lucrurile mergeau de o mie de ori mai bine, şi le era oamenilor mai dragă munca, măcar că era mai grea, şi era marinărie de cursă lungă, nu pescuit de calcani... Ce să-i faci: sânt şi vremuri de nenoroc în viaţa omului... Dar până una alta: ce-o să facă tovarăşul Preţiosu?"

Preţiosu fuma şi muncea la vinciul lui, şi ea la al ei: ei îi era frică; cât despre el, ar fi fost greu de ghicit ce simţea.

★

Steaua din Octombrie plecă în larg seara. Cheiurile, vapoarele luminate, aburii şi fumul şi licăririle portului, cheiul militar cu siluetele întunecate ale vaselor de război, apoi geamandurile roşii şi albastre şi luminile farurilor, rămaseră îndărăt. Ore de-a rândul, norul de lumini al oraşului scăzu la orizont, până pieri sub marginea mării sub lună. Mai zăboviră o clipă luminile şantierelor Canalului Dunăre-Marea Neagră, pe dealurile dinspre Mamaia şi Midia, şi liniile lungi de lumină ale digurilor în construcţie, ale viitorului port dela Năvodari. Apoi, de jur împrejur, nu mai rămase decât marea frământată uşor, şi noaptea albastră-cenuşie.

Căpitanul Haralamb, comandantul vasului, se despărţise de directorul Gospodăriei piscicole de Stat, pe cheiu. Directorul îi urase noroc şi succes:

— Sper că în voiajul ăsta o să aduceţi mai multe rezultate...

Nu era supărat că nu făcuseră aproape nimic în voiajul trecut. Ştia că ăsta e începutul, şi că orice început e greu. Dar comandantul îl cunoştea deajuns ca să ştie că data viitoare va fi mai puţin blând. Nu-l alesese partidul în biroul comitetului regional, şi nu-l numise ministerul director, pentru blândeţe şi răbdarea greşelilor.

— Cu inginerul aţi vorbit, tovarăşe director?

— Am vorbit şi cu inginerul: şi el ca şi dumneavoastră, se plânge de nedisciplină printre oameni, de anarhie, de câte şi mai câte. Dar asta e tocmai treaba dumneavoastră şi a lui: educaţi-i pe oameni, faceţi din ei constructori ai socialismului.

Stăteau amândoi pe cheiu, comandantul, cărunt, înalt, puțin adus din umeri, și directorul, într'o cămașe cadrilată cu mânecile scurte — pe un braț avea o ancoră: fusese marinar — ; comandantul clipea din ochii lui mici, albaștri, pătrunzători. Era emoționat și stingherit; se simțea destul de prost.

— Cereți ajutorul organizatici de partid, urmă directorul. Cereți ajutorul sindicatului! Dece nu aveți încredere în partid? Vreți ca partidul să facă doi pași spre dumneavoastră, și dumneavoastră nici unul spre partid? Nu se poate! Incercați cum vă spun eu, și o să meargă!

Căpitanul clipea din ochi și râdea, stingherit:

— Bine... bine... așa o să facem....

Cum să nu te simți prost? Avea ăsta atâta încredere în tine, încât te credea în stare să-i educi pe oameni, să-i faci constructori ai socialismului; aproape că te socotea un comunist. Iar tu ce puteai să-i răspunzi? „Tovarășe, eu nu mă pot înțelege nici în ruptul capului cu organizația de partid?" Nu se putea. Ii strânse mâna directorului și urcă scara, cu un simțământ amar, de falsitate, de minciună.

Jos, directorul așteptă până văzu că vasul se deslipește de cheiu, în mijlocul strigătelor marinarilor care deslegau parâmele, și în uruitul vinciurilor de ancoră. Se uită lung după *Steaua din Octombrie* cum cotește, măreață, scoțând valuri de fum:

„Pe vasul ăsta și în toată flota de larg, e ceva putred. Trebue să vorbesc la partid; ce, o să așteptăm mult? Trebue lovit la rădăcina răului! Să vedem ce măsură o să propună comitetul regional..."

Iar acum, când vasul trăgea o dâră de spumă pe marea frământată, luminată de lună, comandantul, secundul și ofițerul al treilea fuseseră poftiți la organizația de bază. (Ofițerul al doilea era „de cart" la comandă). Ședeau înghesuiți în cabina mică de sub punte, cu rafturi de cărți și cu portretul lui Stalin și al lui Gheorghiu-Dej pe pereți: comandantul fuma, Nicolau, mic, gras, cu părul țeapăn, lucios, sbârlit, asculta uitându-se fix la vorbitor, iar fata se ghemuise într'un colț. Prețiosu ,îmbrăcat în aceeași salopetă murdară ca și dimineața, vorbea, iar un bărbat blond ce începea să încărunțească, dădea din cap; aproba tot ce spune Prețiosu; avea o față ca de piatră, și o privire la fel. Al treilea membru în biroul organizației, era un marinar mai tânăr, tăcut, retras, care se închisese în sine și parcă nu voia să asculte ce spune Prețiosu:

— ...Atitudini de comandă, tovarășe comandant, zise rece și cam de sus Prețiosu. Apăi, nu merge așa!

— Păi de-aia sânt comandant, exclamă cu o veselie silită Haralamb, — ca să comand! Pe un vapor, și într'o unitate militară, trebue să existe comandă, și executarea comenzii, altfel, pe furtună, sau în bătălie, se curăță toți!

— Știm noi asta, zise Prețiosu. Știm noi asta...

Era încurcat, dar nu voia să nu aibe dreptate. Omul cu fața aspră se amestecă, întrebându-l pe căpitan:

— Dumneavoastră, îi luați va să zică apărarea tovarășului Nicolau?

Marinarul care tăcuse până atunci îl opri:

— Stai, să discutăm organizat.

— Ba nu, sări Prețiosu, are dreptate tovarășul Pricop! Are dreptate! Dumneavoastră va să zică sânteți pentru tovarășul Nicolau? Nu sânteți de acord cu partidul?

Căpitanul se uită țintă la el. Se făcuse roșu la față. Își șterse fruntea sbârcită cu batista și dădu din umerii, descurajat:

— Dacă puneţi problema aşa, ce să mai discutăm...

— Păi nici nu e de discutat, râse scurt Pricop. Avea nişte pantaloni de doc, o cămaşe veche curată, şi papuci de lemn în picioare. Se bărbierise proaspăt; faţa ca de piatră îi lucea de curăţenie — dar nu de veselie; nu, nici când râdea. Nu era un om vesel.

— Nici nu e de discutat! repetă şi Preţiosu. Nu e just, tovarăşe, ca tovarăşii ofiţerii să strige la oameni, sau să-i înjure...

— Cine i-a înjurat? isbucni Nicolau. Tăcuse până atunci, privindu-l ţintă pe Preţiosu. — Eu sânt făcut tot din marinar, tovarăşe, şi ştiu ce se cuvine şi ce nu! Dacă eram eu în locul băiatului celuia, nu ziceam nici pis! Ştiam că secundul are dreptate, şi tăceam! Şi să nu-mi spuneţi mie că înjur oamenii... că destul am fost eu înjurat pe vremuri ca să nu ştiu ce-i aia! Să discutăm cinstit, tovarăşe! Cu bună credinţă!

— Tovarăşe, nu e just să strigi la tovarăşul secretar! zise sever Pricop.

Nicolau amuţi şi se uită într'altă parte. Dădu din umeri, amărît, apoi se'ntoarse iar spre ei:

— Ei, aşa vorbesc eu: strigând! Aşa-s eu, iute. Ce să fac? Să mă strâng singur de gât? Ce sântem aici, măi tovarăşi? Pension de domnişoare? Lac se supără, tovarăşul se supără... de asta ne arde nouă? Sau de producţie?

— Lasă producţia, tovarăşe, zise Preţiosu; o discutăm altădată; discută organizat, că eşti membru de partid.

— Da, sânt membru de partid! răspunse întunecat Nicolau, ca un fel de ameninţare. Dar Preţiosu nu-l luă în seamă şi urmă:

— Acuma discutăm atitudinea de comandă a dumitale, şi a celorlalţi tovarăşi ofiţeri — ca să nu creadă tovarăşa Nicoliţa că dacă se ascunde în colţ n'o văd... Te-am auzit eu, tovarăşă, azi dimineaţă, râse el greoiu, ca şi cum ar fi făcut o glumă. Apoi reîncepu, monoton:

— Nu merge aşa, tovarăşi... Astăzi e poporul la cârma Statului... Nu mai e ca pe vremea burgheziei, când ofiţerii îi băteau pe marinari...

— Cine-i bate pe marinari pe vasul ăsta? exclamă Nicolau scos din fire. — Dece vorbim degeaba? Cine înjură? Dece pierdem timpul? Ne irosim odihna, tovarăşe, ne irosim ore întregi din viaţă cu vorbe goale!

— Dacă dumneata nu rabzi să fii criticat, zise înţepat Preţiosu, măcar lasă-mă să vorbesc... Pe urmă, poţi cere cuvântul...

Nicolau amuţi, îşi şterse sudoarea de pe frunte; părea chinuit. Apoi începu să se uite la perete, cu ochi sticloşi. Căpitanul fuma, cu bărbia în piept. Preţiosu vorbea înainte, repetându-se, revenind, mult, mult, obositor de mult... Pricop aproba din cap fiecare încheiere de frază:

— Aşa e. Aşa e just.

În schimb marinarul care vorbise numai odată, tăcea, încruntat şi străin. După ce se termină totul, târziu, şi se despărţiră cu răceală, el, Preţiosu şi Pricop rămaseră singuri în odăiţă. Preţiosu se întinse şi râse:

— Ei, i-am învăţat minte pe boierii ăstia...

— Dă-i în pasca mă-sii de lepre, întări dur Pricop, ca şi cum ar fi avut ceva personal cu ofiţerii.

Al treilea vorbi:

— V'am spus şi vă mai spun: nu-i bine! Nu aşa ne'nvaţă partidul frate! — Nu vezi că-i scoţi din minţi? Dece-i critici fără rost ? Numai pe Nicolau trebuia să-l critici, pentru gura lui mare, şi să nu uiţi că-i un tovarăş cum nu ai mulţi!

Dădea din umeri, necăjit, fără să ridice glasul:

— Nu lucrăm bine! Nu asculți și de alții, Prețiosule! și dumnealui te mai și împinge...

Pricop se ridică și se apropie de el, amenințător:

— Ce vrei să spui, mă?

Cellalt râse dispreţuitor:

— Ce, vrei să mă baţi? Ia dă-te mai încolo!

— Nu te lua după el, Pricop, zise Preţiosu. Las'că mai discutam noi și cu dumnealui...

Se 'ntoarse spre cellalt:

— Iar tu, dacă ai ceva, pune problema în ședința de partid. Să te vedem, ai curaj?

— O s'o pun, murmură cellalt.

— Pune-o. Ai să vezi tu! zise Preţiosu. Hai Pricop.

Eșiră amândoi. Cellalt stinse lampa și îi urmă.

★

Comandantul urca scările spre cabina lui, sub comandă. Se 'ntoarse și spuse peste umăr:

— Tu eşti de cart, Nicolau?

— Nu... răspunse Nicolau de pe scară.

— Dece nu te duci să dormi?

— Nu mi-i somn...

Se opriră amândoi și se uitară la marea tainică; se oglindea slab în valuri Calea Laptelui, și focul verde al stelei Sirius.

— Directorul mi-a spus să cer ajutorul partidului. Uite cum arată ajutorul! — mormai comandantul în umbră. Nicolau răspunse cu o tărie neașteptată, aproape arțăgos:

— Pentru ce-a fost în seara asta, doar n'o să pierdeţi încrederea în partid!

Comandantul nu răspunse numaidecât. Apoi vorbi cu o mare oboseală.

— Am robit pe toate mările... treizeci de ani. Mi-am văzut în sfârșit visul cu ochii: am ajuns căpitan de cursă lungă; am comandat vase de toate felurile. Și acum am ajuns comandant de fabrică plutitoare care miroase a peşte fript și face conserve... și mă dascălește tovarășul Preţiosu... Stăm bine... bine de tot...

— Nu trebue să gândiţi așa, zise Nicolau.

— Dar cum? Spune-mi tu cum? Crezi că n'aș vrea sa am inima curată, să fiu pe dea'ntregul în ceeace fac? Spune-mi tu cum să gândesc?

Nicolau tăcea. Căpitanul se întoarse brusc:

— Lasă. Nu-i nimic. Noapte bună. Cart bun.

Dispăru în întunericul cabinei, îndărătul perdelei de stofă care atârna în ușa deschisă. Nicolau rămase nemișcat, singur în întuneric. Sus la comandă o lumină slaba aurea geamurile. Indărătul coșului, ferestrele cabinei radiotelegrafistului, cu perdelele trase, erau luminate tainic, trandafiriu. Tot vasul vibra sub svâcnetul mașinilor și bătaia elicei; Nicolau simţea prin tălpi tremurul înnăbușit al vaporului care înainta.

Dar nu la asta era atent. Nu auzea nici ţiuitul slab al vântului în sarturile de oţel ale catargelor. Se gândea. Căuta gânduri și cuvinte. Nu i se

păreau destul de puternice; dar trebuia să le spuie comandantului. Era datoria lui să i le spună.

Dădu la o parte perdeaua şi întrebă cu glas scăzut:

— Tovarăşe comandant, dormiţi?

— Nu, răspunse cellalt. După voce era foarte treaz. De bună seamă se trântise aşa, îmbrăcat, pe canapeaua îngustă, şi se gândea şi el... dar el, nu era bine cum se gândea...

— Tovarăşe comandant, omul ăla nu e partidul. E numai un om. Nu vă pierdeţi încrederea din atâta lucru. Nu pot să vă spun mult, nu mă pricep la vorbit; dar credeţi-mă că lucrurile o să se limpezească, şi o să putem munci cu... cu inimă uşoară.

Vorbea în cabina întunecoasă, fără să vadă nimic decât bezna. Din întunericul acela auzi vocea comandantului:

— Bine, Nicolau... eu aştept...

— Să aşteptăm, tovarăşe comandant... că lucrurile nu se pot face totdeauna bătând din palme...

— Ştiu... O să am răbdare...

Nicolau îi ură noapte bună, trase la loc perdeaua care începu să fluture în vântul uşor stârnit de mersul vasului; apoi se duse şi se sprijini cu coatele pe copastie*), privind marea întunecoasă care oglindea abia bănuit, licărul stelelor. Comandantul, da, va avea răbdare; dar era totuşi amărît şi nefericit că nu comandă un vas care face călătorii lungi, departe pe mări străine. Nicolau simţea că e şi la asta un răspuns, şi că celălalt n'avea dreptate, dar n'ar fi putut rosti limpede ce simţea. Ii era sufletul apăsat; se uita la marea liniştită, primea în piept aerul curat şi viu al nopţii şi al largului, dar se simţea la fel ca într'o odăiţă prea strâmtă, cu tavanul prea jos. Ar fi vrut să sfărâme încordarea asta păcătoasă de pe vas, să schimbe lucrurile. Ce-ai făcut pentru asta, tovarăşe Nicolau? Preţiosu ţi-a adus aminte mai adineaori că eşti membru de partid; dar tu nu ţi-ai adus aminte şi singur, că eşti, şi că ai o datorie de împlinit faţă de partid şi faţă de oamenii de pe vas?

Ba da; ştia toate astea, şi făcuse ce-i poruncea datoria; dar iată că deocamdată, nu se arătase nici o urmare; să fi judecat partidul altfel? Vor rămâne lucrurile aşa?

„Nu pot crede" îşi zicea Nicolau, cu coatele pe copastie şi cu faţa răcorită de vânt. „Nu pot crede asta. Le-am spus adevărul; şi o să ţie seamă de adevăr".

Asta era credinţa lui; pentru ea ar fi fost gata să se arunce în mare de acolo, dela opt sau zece metri înălţime; pentru ea, era gata să facă lucruri chiar şi mai grele, ca de pildă să se lupte zi de zi cu împotriviri mărunte, viclene, josnice, fără să-şi piardă încrederea.

Asta era credinţa lui; dar nimeni, în clipa asta nu i-o întărea; vântul de noapte era străin, cerul şi stelele nu-i dădeau nici un răspuns.

Se urcă la timonerie. Era lumină puţină şi tăcere desăvârşită. Nicoliţa Constantin, ofiţer de cart, făcea nişte calcule pe masa hărţilor. Nu înălţă privirea la intrarea lui Nicolau. Secundul se uită la omul dela cârmă: a, da: ăsta era de cart: marinarul care asistase în tăcere la „frecuşul" pe care i-l trăsese Preţiosu lui Nicolau. Era un bărbat de vreo treizeci de ani, scund şi muşchiulos, cu o faţă cu trăsături liniştite: bun soiu de om, îl preţuia Nicolau în gând. Păcat că tace şi nu se luptă destul. Arată el împotrivire, dar pe urmă se trage îndărăt şi tace.

---

*) Copastie = marginea punţii (covertei)

Omul stătea nemişcat, cu mâinile pe roata cârmei. O fâşie lata de bronz pe roată, şi acoperitoarea de alamă a compasului, luceau galben în umbra. Nicolau se apropie de timonier şi trase cu ochiul pe cadranul compasului, plin de unghiuri şi de cifre. Intrebă:

— Ce curs ţii, Prodane? Patruzeci şi cinci de grade?

— Patruzeci şi trei, murmură timonierul, cu ochii nedeslipiţi de cadranul compasului.

Roti puţin cârma, apoi o aduse la loc. Nicoliţa Constantin terminase socotelile. Işi scutură buclele scurte, luă un binoclu mare de pe masă şi eşi afară. Stătu multă vreme rezemata cu spatele de uşorul uşii, uitându-se în beznă. Nicolau ştia că fata caută farul dela Gura Portiţii, care trebuia să apară din clipă în clipă la orizont, la vreo trei sute de grade. Dar pe el nu-l interesa acum asta. Asta era treaba curenta, de fiecare clipă. Altceva nu-i dădea pace şi-l apăsa. Ar fi vrut sa vorbească macar un minut cu Prodan, dar nu-l putea ţine de vorba când omul era la cârmă. Statu câtva vreme, aprinse o ţigare, o fumă pe jumatate, apoi nu mai putu răbda şi mormai ca pentru sine:

— Eu n'o să fiu niciodată de acord cu metodele lui Preţiosu.

Prodan făcu să-i alunece prin mâini spiţele roţii. Nicoliţa Constantin vârî capul pe uşe şi spuse:

— Vino uşor la trei sute douăzeci.

— La trei sute douăzeci, repetă disciplinat Prodan, şi începu sa învârtească încet roata. Apoi murmură numai pentru Nicolau — fata se uita iar prin ochean:

— Aproape nici un membru de partid nu e de acord cu metodele lui!

Nicolau se uită deodată cu atenţie la Prodan: cuminte, liniştit, sgârcit la vorbă — şi uite ce-i iese deodata pe gură! De unde a găsit în sfârşit curaj? Dar de-aici până la fapte... Nicolau întrebă:

— Şi-atunci?

Prodan, nemişcat, cu ochii plecaţi, urmărea alunecarea liniilor gradate ale cadranului. Puse cârma îndărăt la dreapta, şi peste câteva clipe rosti tare:

— Trei sute douăzeci!

— Drept aşa, vorbi de afară Nicoliţa Constantin.

— Drept aşa, repetă Prodan.

Apoi urmă cu glas şters către Nicolau:

— Eu le-am spus tovarăşilor dela raionul de partid; acuma ei o să judece ce-i de făcut...

Nicolau rămase cu gura deschisă. Ii atârna ţigarea lipită de buza de jos şi firul de fum se înălţa drept în sus.

Apoi secundul răsuflă adânc şi zise:

— Şi eu am vorbit cu tovarăşii.

De data asta — singura — Prodan ridică ochii pentru o clipă de pe cadranul compasului. Apoi îi plecă iar şi dădu din cap.

— Partidul trebue să ştie ce e aici...

Nicolau suflă greu: ei, bine că s'a mai găsit unul! Sau s'or fi găsit mai mulţi? Gândul acesta îi pricinui o clipă de mulţumire: dar iarăşi recăzu în posomorală: acuma, să aşteptăm... altceva nu-i de făcut...

Ieşi afară, în întuneric şi vânt, şi-i ceru fetei binoclul:

— Se vede farul?

— Da...

Prin lentile noaptea devenea cenușie; și un punct roșu clipea la orizont.

Cu binoclul la ochi, Nicolau murmură:

— Bine... Acuma o să știm încotro mergem...

Fata se întoarse spre el cu vioiciune și-l întrebă uimită:

— Și fără far nu știam încotro?

Nicolau râse, stingherit:

— Nu... Mă gândeam la altceva...

— A, așa. Credeam că vorbiți de navigație...

— Nu, nu de navigație... de ceva mult mai important, zise Nicolau dându-i binoclul îndărăt. Și repetă:

— Mult mai important... Lucrul cel mai important.

— Care? întrebă fata. Nicolau șovăi; nu știa bine cum să răspundă; n'avea darul vorbirii:

— Cum să spun? Mă gândeam la oameni; la noi, la viața noastră. Înțelegi?

Era vădit lucrul că fata nu înțelege ce vrea el să spună. Dar el nu observă asta; era convins că a lămurit-o. Își vârî mâinile adânc în buzunare și se uită înainte. Vasul vibra și fremăta de efortul mașinilor, apa aluneca spumegând pe lângă coastele lui de fier, și prova se îndrepta spre punctul roșu care sclipea la orizont, cea mai joasă și mai roșie dintre stele.

VIII

Era o dimineață de vară, cu doar câțiva nori albi care se topeau deasupra zării. Cerul era albastru, marea liniștită se netezea spre orizont, unde părea lucie și de un albastru deschis, aproape alb.

Cutterul cu motor sforăia vesel, împroșcând fum de motorină peste apa limpede; sărea peste valuri stropind spumă și se legăna ușor, neastâmpărat, scriind în văzduh arcuri scurte cu vârful catargului. Totul era frumos, liniștit și vesel; și așa i se părea și lui Emelian Romanov, așezat în lotcă. Se uită după cutterul care-i remorca (parâma albă de cânepă cădea uneori în apă, apoi se întindea iar, stropind în toate părțile) apoi la flăcăii din barcă, Mihail care ședea turcește și înfigea bucăți de zargan*) uscat în cârligele paragatului și Cosma, mare, cu brațele mai groase și mai puternice decât ale unui om obișnuit, care ascuțea cu o cute vârful de oțel al cângii. Totul era în regulă: băieți buni, lotcă bună, mare liniștită, motorul Diesel te trage peste valuri blânde, hop în sus, hop la vale! Se întoarse spre cealaltă barcă și răcni:

— Iermolai!

Dintre cele trei capete aplecate asupra cine știe cărei îndeletniciri pescărești — pregăteau și ei paragatul, de bună seamă — unul se întoarse spre el, un cap rotund, roșu, pe un gât gros:

— Ha, bre?

— Iermolai, nu ți-i sete?

Capul îi întoarse ceafa, fără să-i răspundă.

Emelian râse singur, apoi se mai uită odată spre Vest, odată spre larg. In Vest, scădea dedesubtul orizontului o limbă prelungă și joasă de nisip galben; se mai zăreau, parcă ivite din mare, colibe de stuf. Apoi și acelea dispărură. In larg, pe marginea albicioasă a zării, plutea *Steaua din Octombrie*,

*) Zargan = pește mic, bucăți de zargan se pun în cârligele paragatului.

o umbră cenușie parcă atârnată în văzduh, cu clădirile catargelor și bigelor-macarale*) deasupra ei, și scoțând o ciupercă nemișcată de fum. Totul era atât de luminos, marea atât de scânteietoare, aerul atât de curat și de limpede încât Emelian își scoase șapca de pe capul zbârlit și sur, și o trânti de sitelcă. Ha! Frumoasă zi! Și frumoasă-i viața! O să avem pescuit bun! Asta simțea el; dar spuse altceva:

— Ia uitați-vă la mămica, cum trage din lulea!

Cei doi care lucrau așezați în fundul bărcii, ridicară ochii. Mihail zise fără șovăire:

— Face fum s'o vadă toți și să vie! Se vede dela cincisprezece mile și mai bine...

— Ce, ne adunăm toți la mămica? întrebă Emelian. Știa răspunsul, dar voia să vorbească, se simțea prea bine ca să tacă. Dar flăcăii nu-i mai răspunseră.

Asta făceau: li se dăduse locul de întâlnire, cu o zi și-o noapte înainte, și veneau cutterele cenușii, săltând și uruind pe valuri, cu lotcile după ele, din toate punctele litoralului care se încălzea sub soarele dimineții. Pe măsură ce Emelian se apropia de *Steaua din Octombrie* zărea, în toate unghiurile orizontului, pete cenușii în mișcare: cuttere în drum spre vas.

In sfârșit, motorul încetini și se opri: deasupra lor se înălța un perete înalt din plăci de fier: coasta vasului. Sus, deasupra, cu coatele pe copastie îi priveau oamenii de pe vas.

— Uite-i cum stau ca vrăbiile pe firul de telegraf! strigă Emelian.

— Noroc, tovarășe inginer! Noroc, tovarășe Nicolau!

Imprejurul lor, alte cuttere și alte bărci jucau pe valurile moi, rotunde, străvezii. Mecanicii în chiloți de baie, cu trupuri mușchiuloase arse de soare se chemau dela un cutter la altul; pescarii, în picioare în bărci, îi recunoșteau pe prieteni de-ai lor, dela Mangalia sau dela Sfântu-Gheorghe:

— Suleiman! Ce faci, bre? Tifon! Ai venit, mă? Ce facem? Prindem ceva?

Suleiman era un pescar uscățiv, încins strâns cu un brâu de lână. Roți ochii albi într'un obraz întunecat, și-și arătă dinții.

— Pe naiba o să-l prindem! râdea el.

— Pe naiba o să-l prinzi tu! răcni vesel Emelian; ai să-l prinzi, ai să-l afumi și ai să-l mănânci tot tu! Toadere, prindem azi ceva?

In picioare pe ciocul bărcii, legănat de valuri în sus și în jos, cu mâinile în șolduri și șapca pe ceafă, Emelian stătea la taifas cu oricine se afla într'o depărtare nu mai mare de o sută de brațe. Avea plămâni pentru așa ceva: altul n'ar fi putut. Deodată însă întrerupse o convorbire cu un om dela Sfântu-Gheorghe, și rămase împietrit, cu ochii țintă. Pe coasta vasului, pe scara de pisică, plasă de parâme cu ochiuri de câte un pas, se cățărau, umăr la umăr vreo patru-cinci bărbați desculți, din care trei erau goi până la brâu și arși de soare. Unul din ei îi era prea cunoscut lui Emelian: cine are un spate atât de lat? Cine se cațără greoi și repede pe scara de frânghie, ca un urs pe copac? Cuprins de o mare frământare, sări în fundul bărcii:

— Mihaile! Cosma! Puneți babaicile! Hai!

Cosma se uită mirat la el. Cangea ascuțită lucea lângă piciorul lui. Acuma, Cosma ascuțea un cuțit lung, și n'ar fi vrut să fie tulburat până nu-l face ca briciul.

---

* Bigă = catarg mai mic, care servește de braț de macara.

— Haideți, măi, după Iermolai!

Cu un zâmbet răbdător (trebue să-i faci plăcerea unchiului Emelian, are și el ciudățeniile lui, ca orișicare, uite, are el ce are cu Iermolai...), flăcăii puseră vâslele și porniră. Lipiră barca de alte trei legate una lângă alta — mai îndărăt, de-a-lungul, mai erau altele, stropite uneori de scursura necontenită a pompei care țâșnea din coasta vasului — și se cățărară după Iermolai.

Puntea era plină de pescari ce vorbeau toți în același timp, de muncitori și muncitoare dela fabrica de conserve dinlăuntrul vasului, de marinari în pantaloni scurți și cu brațele tatuate; se iveau de pretutindeni oameni care căutau pe cineva, strigau la întâmplare:

— Nea Marinică! — apoi, neprimind răspuns, se întorceau în loc și dispăreau în adâncimile vasului, sau pe una din punțile de sus.

Intr'un grup, Iermolai sta de vorbă cu Pricop, care ținea la subsuoară o carte. Roată împrejur, pescarii râdeau. Emelian cu Mihail și Costea se apropiară și ei.

— Tovarășe președinte! spunea Iermolai — Uite, aici te țin! In inimă!

Și se isbi cu palma grea peste piept. Pieptul îi sună adânc.

— In inimă! Vino să te pup, frate!

Pricop se feri însă și răspunse serios și binevoitor:

— Ce, parc'ar fi cine știe ce mare lucru. Asta e datoria mea. Poporul m'a ales președinte al sindicatului; înseamnă că eu trebue să am grije de cum trăiesc și muncesc tovarășii! Nu?

— Așa-i, spuneau oamenii, și se priveau: are dreptate hoțul asta de Pricop. N'ai ce zice: are dreptate.

— Așa că i-am spus cambuzierului: dacă avem, dece să nu le dăm oamenilor? Stau acolo sticlele cu sutele, și ei să bea apă chioară? Ei își pun viața pentru popor, tovarășe!

Iarăși încuviințară oamenii: avea dreptate președintele. Pricop vorbea liniștit, cu hotărîre. Om de treabă, Pricop. Emelian Romanov îl împinse cu cotul pe Mihail:

— Uite, mă, ce a ieșit din neamul lui Eftei!

Mihail dădu din umeri:

— Se'ntâmplă... dar mare minune... Să-l mai vedem câtăva vreme: cu vremea se cunoaște omul...

Emelian era foarte mulțumit de răspunsul lui Mihail: așa era totdeauna Mihail: vorbea ca o carte; atâta minte la un om de douăzeci și ceva de ani, rar se află. De-aceea voise să-l aibe în lotcă. Așa-i: să-l vedem pe Pricop, cu vremea. Deocamdată, după Iermolai! Căci Iermolai, pătrat, legănându-se în mers, a luat-o pe nebăgate în seamă spre pupă. Emelian le face semne flăcăilor: „Luați-vă după mine, bre! Să vedeți ceva!"

Ii sclipesc ochii în cap, și-l urmărește pe Iermolai, desculț pe plăcile de fier înfierbântate de soare. Cei doi flăcăi vin și ei, să vadă comedia.

Cambuza este la pupă, sub dunetă; e cam întuneric, și înghesuială; se pot zări de jur împrejur rafturile înalte cu cutii de conserve, marmeladă, zahăr, biscuiți, și, mai la o parte, sute de sticle ce cuprind licori albe, verzi, galbene, portocalii. Cambuzierul e un om între două vârste, cărunt, căruia parcă niciodată nu-i pasă de ce e împrejurul lui. E mare prieten cu Pricop, cu „tovarășul președinte". Iermolai stă cu spatele la raftul de sticle. A observat intrarea lui Emelian și a celorlalți, și se preface că se uită la etichetele cutiilor. Cambuzierul crede că Iermolai vrea să cumpere ceva și-l întreabă:

— Vrei să cumperi un săpun de bărbierit, tovarăşe?

Iermolai dă din umeri. Nu, nu vrea. Se uită ţintă, cu multa demnitate, la o ladă cu biscuiţi. Emelian le dă coate celor doi, şi se ţine din răsputeri să nu râdă.

— Vrei nişte pesmeţi? Sau ceva conserve, bomboane, ceva?

Iermolai se scutură, îngreţoşat. Bomboane! Asta-i bună! Nu, nici bomboane.

— Vreo sticlă de lampă?

Emelian scapă un muget înfundat şi o sbugheşte afară. Flăcăii se iau după el. Afară, în soare, lângă o gură de magazie pe ai cărei bocaporţi*) e întins un morman de ceapă şi unul de cărbuni, Emelian se tăvăleşte de râs. Deodată amuţeşte şi trage cu urechea. Iermolai a slobozit glas. E jignit şi-l mustră pe cambuzier:

— Bine frate, asta-i dai tu unui pescar de larg? Săpun de ras? Sticlă de lampă? Ce să fac cu ea, s'o rod? O să-mi dai mâine-poimâine sirop!

— Avem şi sirop, răspunde glasul cambuzierului. Afară, Emelian leşină: auziţi, măi, ce nerod e şi ăsta!

— Sirop! isbucneşte Iermolai. Sirop să bei dumneata, tovarăşe! Mie să-mi dai un rachiu, colea, straşnic!

Tăcere. După aceea, sgomot de dop smuls din sticlă, gâl-gâl pe gâtlejul lui Iermolai. Apoi Iermolai suflă foc:

— Haaah! Ha!

In clipa asta intră Emelian şi întrebă naiv:

— Ei, ai cumpărat sticla de lampă?

După asta, răcnete de veselie, pumni grozavi în spinare. Emelian se îndoaie în două de râs, e roşu ca focul şi pare gata să explodeze. Ii cheamă martori pe flăcăi:

— Aţi văzut, măi? Nu vă ziceam eu? Iermolai, ia mai dă'ncoace sticla de lampă, că e cam afumată!

Flăcăii râd — străini, afară de Mihail; Cosma a dispărut, nu se ştie unde — ei râd, iar Iermolai mai trage o duşcă şi suflă ca o balenă:

— Haah! Ha!

★

Cosma se strecurase de lângă Emelian şi ceilalţi şi pornise în cercetare pe vas. Nimeni n'ar fi ghicit că el caută ceva anume, şi nimeni nu-l băga în seamă, ceea ce era o mare isbândă a lui. Căci el asta voia: să-l lase în pace toţi, iar el s'o găsească pe Lucia. Umbla nepăsător, mare şi voinic, cum vezi numai câte un atlet de piatră, făcut de un sculptor; el însă era chiar din carne şi oase — carne tare şi oase grele — îmbrăcate în haine prea strâmte şi prea scurte; din care cauză i se vedea buricul, şi cusăturile la subsuori crăpaseră. Dar lui nu-i păsa de aşa ceva. Umbla liniştit, cu mâinile în buzunare, călcând cu băgare de seamă cu tălpile goale pe plăcile de fier ale punţii. Se uita de jur imprejur, rotindu-şi capul sbârlit şi nebărbierit dar cu trăsături foarte frumoase, pe un gât gros şi muşchiulos care nu încăpea în nici un guler. Şi zâmbea mulţumit — avea ceva în privire şi în zâmbet ca de copil mic de tot, care zâmbeşte lumii fără s'o priceapă, aşa, pe încredere. N'o vedea pe Lucia. Vedea începutul punţii de sus, bucătăria, scările de fier ce duceau în sus, iar deasupra cabina radiotelegrafistului, şi mai încolo coşul, şi mai încolo, mai sus, comanda, timoneria... Un câine mic, lăţos, lătra în uşa bucătăriei; doi pescari beau apă dela pompa din

*) bocaporţi = scândurile mari care acoperă o gură de magazie.

pupă; unul a apărut de undeva de pe mare, sărind deodată peste copastie și strigând în jos, de unde venise, două vorbe turcești, scurte și de rușine. Îi răspund strigăte nedeslușite; se aude sgomot de motoare și se zăresc vârfurile catargelor de cuttere care se leagănă, abia mai înalte decât puntea *Stelei din Octombrie*. E mare, mămica! La pupă, pe un colac uriaș de pacâme, inginerul Serafim, în chiloți de baie, ars de soare, scoate din mare ceva atârnat de o saulă ce parcă nu se mai termină: Cosma știe ce e asta: e sonda de adâncime, cu care tovarășul inginer cercetează ce e pe fundul mării, nutrețul peștilor, și face schițe, hărți, ca să știm unde să pescuim la anul...

Iar împrejur e marea albastră, nemărginită — de-aici nu se mai vede limba de nisip dela Portița — și cerul albastru, nepătat, și cârdurile de pescăruși care țipă ruginit. Dar Cosma nici nu se uită la așa ceva. El se preface că privește nepăsător în jur. Nu, aici n'o va găsi. Atunci, pe puntea din față. Lucrează? E în fabrică? Nu. Uite-o!

O fată scundă și cârnă cu ochi vii, negri, îmbrăcată în salopetă și cu pantaloni suflecați până la genunchi, spăla puntea cu un furtun din cele cărora marinarii le zic manică de apă. Cosma simți că-i bate inima mai tare, și se lumină la față. Se apropie și o chemă:

— Ei, Lucico! Ce faci tu, măi?

— Păzea, strigă fata. Păzea că te ud!

Cosma râse și intră drept în țâșnitura furtunului, puse mâna pe gura de apă și o stropi pe fată, după ce și el ajunsese leoarcă într'o clipă. Luă manica și începu să stropească puntea:

— Așa mă primești tu, mă? Cu duș rece?

— Da! Chiar că așa! râse ea. Râdea tare, scuturând din cap și micșorând ochii. Costea dădu din cap:

— Ce vorbești? Așa ceva merit eu? Ia gândește-te ce spui; că acum am eu manica!

— Asta meriți! zise ea fără să mai râdă. Costea făcu ochi mari și uită s'o mai pedepsească. Ce-i venise?

— Ce, întrebă el întunecându-se — te-ai schimbat?

— Ba eu nu m'am schimbat deloc... adică nu — poate că m'am schimbat.

El o luă de braț:

— Ia vino mai încoa...

Și o trase mai la o parte, spre copastie. Pe drum, închise robinetul pompei.

— Ce, întrebă fata, vrei să-ți spun cum m'am schimbat? Asta n'o să-ți spun, nici să-mi faci orice!

El se uita la Lucia. Era o fată cârnă, care râdea făcând ochii mici și dând capul pe spate; o fată în salopetă, încinsă strâns peste mijloc și cu pantalonii suflecați până la genunchi. Dar lui i se părea că e în ea ceva care nu se poate spune în cuvinte, ceva care-l făcea să-i vie amețeală când se uita la ea — o amețeală fericită, de-o mie de ori mai fermecată decât cea care-l cuprindea acuma pe Iermolai. I se tulburau mințile când o vedea atât de aproape de el, și râzând așa... Se scutură, ca să-și vie în fire; scutură mai ales din cap. Apoi o întrebă:

— Adică... dece să te schimbi?

Ea nu se mai uită la el, ci în jos. Se gândea la ce știa numai ea; vedea o întâmplare pe care o știa doar ea. Cosma își pierduse într'o clipită toată bucuria cu care venise la vas. Ce se întâmplase cu fata asta? Se schimbase, da; se schimbase cu totul. Știa ea ceva ce el nu știa și nici nu putea ști vreodată. de mai era și ciudățenia asta?

— Ce, n'am voie? Nu sînt liberă? întrebă ea, înfruntându-l. El se feri să-i răspundă. Ce, să se certe cu ea? Mai bine s'o îmblânzească. O cuprinse de după umeri şi o întoarse spre mare:

— Uite...să-ţi arăt ceva...

Ii arătă marea, jos, sub ei.

— Vezi? Iţi aduci aminte, când ne-am uitat noi odată şi trecea un banc de scrumbii albastre?

Jos, în umbra înaltă a vasului, marea era pătrunsă de săgeţi vii. Spinări subţiri, întunecoase, ţâşneau fulgerător; trecea uneori sclipirea unui pântec argintiu. Innotau la toate adâncimile, în toate direcţiile, o mişunare tăcută, dar totuşi mai vie decât orice, o foire neastâmpărată de forme prelungi cu mişcări iuţi, neaşteptate... Câteodata ţi se părea că au pierit, că nu le mai zăreşti, că apa de un verde întunecat, ce se umbrea spre adâncimi, a rămas pustie; apoi îţi dădeai seama fără de veste, că sub ochii tăi trec iarăşi puzderii de peşti în călătoria lor prin straturile reci ale mării.

Când îi arătase fetei cârdurile de scrumbii şi-şi adusese aminte cum stătuse cu ea tot aşa privind alt banc de scrumbii călătoare, nu cu multă vreme înainte, Cosma se tulbură şi i se înmuie inima. Ar fi vrut s'o strângă în braţe pe Lucia, şi încercă, dar ea se feri şi se depărtă un pas:

— Şmechere! Imi arăţi scrumbii albastre şi când colo tu altceva vrei!

Cosma rămase o clipă nemişcat şi mut. Apoi vorbi anevoie:

— Va să zică... te-ai schimbat?

— Ce să mă schimb? întrebă ea iar înfruntător. — Parcă ţi-am spus ceva atunci? Am stat şi noi de vorbă; nu poate fi o fată prietenă cu voi, că voi vă şi gândiţi numai la prostii.

— Eu...nu m'am gândit la nimica rău, îngână Cosma. — Eu voiam să...

Ea îi tăie vorba:

— Da, dar eu nu vreau. Ce, o să mă sileşti tu?

Era aspră, duşmănoasă, străină. Ce i s'o fi întâmplat? se întreba Cosma ameţit. Fata se duse spre fabrică, chemând-o pe alta:

— Vasilico, hai că a venit ceapa, şi nu ştiu oamenii un' s'o descarce!

Cosma rămase multă vreme ţintuit locului, apoi se urni greu, cu capul în piept, şi se duse la cambuză. Mirat de schimbarea lui, Mihail întrebă:

— Ce-i cu tine, măi?

— Nu-i nimic. Tovarăşe cambuzier, dă-mi şi mie nişte de-ăla... tare!

Imprejur, oamenii vorbeau tare, râdeau, ciocneau. Iermolai nu mai putea vorbi deslusit. Emelian, roşu ca focul, se certa cu Mihail:

— Dece să nu mai beau?

— Că trebue să mergi la şedinţă!

— Şi ce, o să-mi tulbure mintea? Ehehei! Mai trebue putere în rachiul ăsta ca să-mi facă mie rău!

— Te lauzi, te lauzi, unchiule Emelian, şi tot eu o să-ţi ţiu locul în şedinţă! răspundea Mihail încruntat şi nemulţumit. — Şi-acuma, uite-l şi pe ţâncul ăsta că a început!

— Ce vrei tu, mă? întrebă Cosma întunecat ca furtuna. — Ce, nu sînt liber să fac ce vreau?

— La asta-ţi slujeşte ţie libertatea, la băut? raspundea Mihail. — Fi-ţi-ar a dracului de cambuză, măi tovarăşe cambuzier! Asta-i cârciumă ca pe vremuri la noi, în Danilofca!

Cambuzierul răspunse:

— Nu-ţi place, nu bea!

— Nu beau eu, dar beau copiii ăştia cu păr cărunt!

— Du-te la partid și la sindicat! răspunse taios și disprețuitor cambuzierul. Iermolai se isbi în piept din rasputeri; cu lovitura aceea ar fi doborât un bou, dar lui nu-și putu smulge decât câteva vorbe rostite peltic:

— Pejedinte...sindicat? Aișl... în... inimă! Inima mea!

Mihail plecă, râzând cu necaz. Peste o jumătate de ceas îl zări pe Cosma cum iese clătinându-se.

— Măi, Cosma! Ce-i cu tine! Ce te-a apucat?

Cellalt făcu un semn nedeslușit cu mâna și se depărtă. Mihail îl mai zări de departe cum se urcă pe acoperitoarea de prelată a unei bărci de salvare, și se întinde acolo, sub prăbușirea de flăcări a soarelui de amiaza.

★

Mihail uita de Cosma până după amiaza. Avea alte griji: vedea cum stau oamenii de pomană pe vas; unii își făceau veacul la cambuză, unde. Iermolai nu se mai putea ține pe picioare, dar în schimb Emelian râdea mai vesel ca nici odată, și nezdruncinat de rachiu; alții ședeau în lotci, tăiau felii diu pâini mari, rotunde, și mâncau agale stând la taifas; motoriștii de pe cuttere se scăldau în mare, sau spalau punțile, sau jucau table, și totul era însorit, liniștit, un fel de lene și fericire nătângă plutea pretutindeni. Mihail se sbătea, vorbea înfierbântat cu alți pescari:

— Ce facem? Cât mai stăm? Pierdem ziua întreagă!

Intr'o vreme Emelian Romanov ieși din cambuză și întrebă și el, răcnind mult mai tare și mai vesel decât era nevoie:

— Hei, fraților! Când e plecarea?

Cu el de braț, Mihail se duse la inginerul Serafim; omul le răspunse supărat, cu ciuda neputinței:

— Ce vreți? Nu putem începe ședința, că tovarășul Prețiosu e într'alta ședință și nu-l pot scoate...

— Pierdem o zi, tovarășe inginer! răcni Emelian cu o mulțumire neîndreptățită de ceea ce spunea.

— Da, pierdem! Și ce te bucuri așa?

Emelian făcu ochi mari:

— Ba nu mă bucur! Nu se bucură nici un pescar... Ce, că bem? Bem de plictiseală, tovarășe inginer... Hai, zău, dați-ne drumul...

— Cum să vă dau, omule? răspunse chinuit inginerul. Nu se poate! Trebue să fie de față și tovarășul Prețiosu când o să stam de vorbă...

Pescarii dădură din umeri: ce să-i faci? Daca trebue, trebue... Emelian se duse iar să bea, iar Mihail îl zări pe Cosma, întins la soare, cu fața în sus. Obrazul îi era roșu, ars, ca de foc. Stătuse în soare toata amiaza. Când îl scuturâ cellalt, se ridică, buimăcit. Il durea capul îngrozitor, de băutură și de soare, și îi era rău.

— Lasă-mă, mormăia el, gemând la fiecare junghiu pe care îl simțea în creeri.

— Hai! Ce, vrei să mori aici? striga Mihail. In sfârșit isbuti să-l urnească din loc. Cosma îl urmă câțiva pași apoi se opri, cu ochii țintă:

Pe puntea din spate, unul din marinari, așezat pe o gură de magazie, cânta din acordeon; iar la cântecul lui jucau două sau trei perechi. Fetele erau muncitoare dela fabrică; două din ele rămâseseră în salopete, cu pantalonii suflecați. Una era Lucia. Dansa cu un flăcău care purta o frizură bogată, o adevărată coamă blondă, ondulată și buclată, ce se mai prelungea pe obraji și printr'o pereche de „cotleți". Acordeonistul nu știa niciun cântec până la capăt; la mijlocul fiecăruia se oprea și-l schimba; dansatorii

protestau, numai Lucia şi cu cavalerul ei nu se sinchiseau şi dansau pe orice cântec. Dintre privitori unul strigă cu admiraţie:

— Io-te-l bă pe Lae cum le dansează! Halal de tine, Lucico!

Lucia râdea fericită iar cavalerul cel frizat dansa cu gravitate, ţeapăn şi netulburat.

Cosma rămasese înlemnit, privindu-i. Va să zică, asta era! Nu încăpea nicio îndoială: era limpede de tot, când o vedeai pe fată cum râde şi-l priveşte pe Lae făcând ochii mici şi se lasă ţinută în braţe...

— Hai, măi! zise Mihail, care nu ştia ce se petrece în clipa asta cu Cosma.

Cosma nu răspunse, dar îl urmă supus. Clătina din cap, râzând singur, cu amărăciune: asta era, vasazica; asta era toată taina...

— Ce e cu tine, măi? Dece faci aşa? întreba Mihail.

— Mă doare capul.

— Vezi, dacă ai stat în soare? Tu eşti de vină.

★

Abia seara se întruniră responsabilii de brigăzi ca Emelian sau Iermolai, cu inginerul Serafim şi cu Preţiosu. Erau vreo cincisprezece bărbaţi, oameni de toate felurile, de toate vârstele, negricioşi sau bălani ca spicul de grâu, bărboşi sau raşi, cu ochi ca marea când e liniştită, ca marea când bate vântul, sau căprii şi limpezi; da, tot felul de oameni, şi chiar şi unul cu hainele ude leoarcă, de parcă atunci ar fi fost scos din apă: Iermolai însuşi. Inginerul ridicase din sprâncene:

— Ce-i cu dumneata, tovarăşe Iermolai?

Iermolai avea ochii sticloşi şi vorbea cu oarecare oboseala:

— Am... m'au udat cu... un furtun.

Fără să mai întrebe nimic, inginerul urmase să vorbească. In colţul lui, Emelian Romanov se cutremura de râs sugrumat. El ştia că Iermolai trebuise pus sub pompă şi apoi ţinut cu forţa acolo de patru oameni ca să-şi vie în simţiri. El, Emelian, n'avea nevoie: nu i se tulbura capul niciodată. Acuma asculta, atent, ce spune inginerul, şi se uita la el, întrebându-se dece o fi omul asta atât de amărît? Ascunde el bine, dar nu-i poate ascunde lui Emelian Romanov, care a văzut multe şi nu-i prost nici când a băut ceva...

— ...şi ţinând seama că se apropie sărbătoarea poporului nostru, tovarăşi, spunea inginerul, ar trebui să începem întreceri socialiste între brigăzi, în cinstea zilei de 23 August. Fiecare din noi ştie ce înseamnă ziua eliberării patriei noastre de către glorioasa armată sovietică; s'o cinstim prin rezultate cât mai mari în producţie...

Oamenii se priviră. Unul cu părul bălai şi o barbă scurtă galbenă ca grâul copt, ridică mâna. Emelian Romanov clipi din ochi: aha, comuniştii sânt mereu primii la chestii de astea. Ăsta, Luca Gheorghe, o ia totdeauna înainte. Stai să te vedem dacă i-o ici înainte şi unui lup bătrân ca Emelian Romanov.

— Eu, tovarăşe, spunea Luca Gheorghe, şi cu brigada mea o să dăm de două ori norma până la 23 August!

Romanov vorbi şi el:

— Iar eu mă iau la întrecere cu el, şi scot o sută douăzeci la sută peste normă!

— Aşa, bravo, zise inginerul, la fel de întunecat ca şi până atunci. Cine mai cere cuvântul?

După ce inginerul scrise pe o foaie de hârtie toate angajamentele,

Preţiosu, care stătuse nemişcat într'un colţ al mesei, cu ţigarea lipită de buză şi clipind să nu-i intre fumul în ochi, începu să vorbească şi el:

— Tovarăşi, zise el cam pe nas: întrecerile astea trebuc să arate, tovarăşi, ce conştiinţă are colectivul nostru; trebue să arate că noi construim socialismul; lucrăm tovarăşe, pentru popor! Noi iubim poporul, tovarăşe!

— Da, da, încuviinţă Emelian Romanov. Ar fi vrut să priceapă ce spune tovarăşul ăsta, dar nu putea.

— Şi, tovarăşi, să nu fie întreceri numai aşa, pe hârtie! Să fie întreceri concrete, să se vadă rezultate!

Emelian întrebă, curios:

— Da, dar cum să se vadă?

— Stai, tovarăşe: iei cuvântul după aceea. Noi, tovarăşe, construim socialismul...

Şi urmă aşa, mult, după obiceiu. Inginerul părea mai sdrobit ca oricând. Emelian asculta şi nu pricepea. „Tot sânt prost", se gândea el, sau nu mai ţin la băutură ca în tinereţe. Păcătoasă treabă. Când nu mai ţii la băutură, trebue să o laşi..."

Dar la sfârşit tot nu se putu opri şi întrebă:

— Dar cu întrecerile cum e, tovarăşe?

— Intrecerile, răspunse Preţiosu, trebue să fie concrete, nu pe hârtie, ele sânt o metodă, tovarăşe...

Atunci se auzi iar glasul lui Luca Gheorghe, cel cu bărbuţa bălană:

— Emelian întreabă cum le controlăm noi, tovarăşe... Adică, cum să nu moară întrecerea...

— Asta, răspunse Preţiosu, asta nu trebue să se întâmple!

— Bine, ştim noi că nu, că nici nu vrem să se întâmple; dar cum să facem?

— O să se afişeze rezultatele la 23 August; o să fie un tablou de onoare! Mai e vreo întrebare?

Din felul cum rostise Preţiosu aceste cuvinte, înţeleseră toţi că nu mai trebuesc puse întrebări. Se ridicară şi eşiră, înghesuindu-se în uşa careului cu scaune de pluş roşu, în care se ţinuse şedinţa. Pe ochiurile rotunde ale ferestrelor deschise venea o adiere care făcea să fluture perdelele roşii.

Afară se despărţiră. Emelian îl întrebă pe Luca Gheorghe:

— Măi, tu poţi să-mi spui cum e cu întrecerile? Ce-a vrut să spună?

— Nici el n'a priceput bine. Noi să-i dăm înainte şi să ţinem noi socoteala. E bine?

— Ai carnet? întrebă Emelian în loc de răspuns.

— Am.

— Şi eu am! Ţinem socoteală! Care pe care!

— Care pe care!

Ultimile cuvinte le schimbară coborînd alături, umăr la umăr, scara de pisică. Imprejur era noapte. Un reflector al vasului lumina marea, care se mişca alene, verde ca otrava; dincolo de cercul de lumină, totul era beznă.

Emelian sări în barcă:

— Haideţi, măi; plecăm.

Răcni spre cutter:

— Ghiţă! Porneşte motorul, că plecăm!

Din fundul bărcii, Mihail întrebă:

— Cum a fost?

Emelian îi povesti; se opri mai ales asupra celor două nedumeriri ale sale: ce-o fi având inginerul de-i aşa de amărît, şi ce-a vrut să spună Preţiosu despre întreceri. La întâia, Mihail răspunse scurt:

— Ce să aibă? Merge prost producția, și el răspunde, nu tu!

Emelian rămase pe gânduri. Da, se prea poate... Din barca de alături, se auzea glasul gros al lui Iermolai, care bodogănea:

— Am pierdut o zi de pomană și ne-am îmbătat ca porcii...

— Tu te-ai îmbătat! strigă Emelian arțăgos.

Mihail îl trase de mână:

— Ia zi: și cu întrecerile, ce-a zis? Cine răspunde de ele? Cine le organizează?

Emelian se scărpină după ureche:

— Măi... n'a prea vorbit de așa ceva...

— Da, îngână mai mult pentru sine Mihail. Apoi mormăi: — Aici trebue scuturat cineva bine, măi frate...

— Ce? Ce spui? întrebă Emelian.

Cellalt nu răspunse. Era supărat: știa Emelian când e supărat flăcăul ăsta. Și Emelian era nemulțumit, i se părea că ar fi putut face ceva, și n'a făcut, și că lucrurile o să meargă prost; producția, da, era slabă...

Dădea el, Emelian; dădea Luca Gheorghe; dădea Iermolai; dar erau zeci de bărci: parcă numai pe ei doi-trei-patru se sprijinea producția?

— Ce e cu ăsta? Doarme? întrebă el arătându-l pe Cosma întins pe jos.

— Nu... Nu știu ce are... O fi bolnav...

— Nu sunt bolnav, răspunse Cosma, scurt.

— Dacă nu ești bolnav, pune mâna pe babaici! porunci Emelian.

Cosma se întoarse pe partea cealaltă și nu mai mișcă. Mihail șopti:

— Lasă-l în pace. Are ceva... nu știu ce...

Poftim: și ăsta, care are ceva! Emelian puse vâslele la locul lor și începu să împingă coasta de fier a vasului. Trebuiau să se îndepărteze. Pe când începeau să vâslească, îl mai auzi pe Iermolai:

— Se îmbată ca porcii, în loc să muncească...

„Poftim, se gândi el, încă nu i-a trecut; om de mâna întâia, și uite-l în ce hal e... Ce dracu e cu noi?" se întreba Emelian vâslind. Se simțea necăjit amărît, mânios. Dar nu pricepea bine ce se întâmplă. Ce-i de făcut?

Ghiță, de pe cutter, le dădu o parâmă de remorcă; și cu barca lor și încă alte două după el, cutterul porni în beznă. In curând, luminile *Stelei din Octombrie* rămaseră în urmă; peste două ore, pieriră la orizont. Ascultând fâșâitul apei, Emelian ședea pe sitelcă, și vântul stârnit de viteza cutterului îi mângâia fața aspră, care începea să îmbătrânească. Era un om deștept, ager, cu capul limpede; niciodată nu se simțea la largul lui când nu înțelegea ce se întâmplă. Și-acum, Cosma zăcea la picioarele lui, fără să fie bolnav; se pierduse o zi pentru o ședință din care plecase mai încurcat ca înainte; oamenii erau nemulțumiți, Mihail rostise amenințări nelămurite... ce era asta? Lucrurile sânt mai întunecoase decât bezna asta, se gândea Emelian, șezând pe sitelcă, cu mâinile pe genunchi. Apa fâșâia și clipocea împrejur: pe cer, în întunericul dinspre miazănoapte, căzu o stea, și se stinse. „Asta a căzut în mare" se gândi Emelian. „Să cadă", adăugă el în sine cu dușmănie, și, ca să-și descarce necazul, înjură — în gând — steaua căzută.

IX

Pe vremea când brigăzile de lotci se depărtau spre toate unghiurile orizontului, când pe toate cutterele, motoriști obosiți își sileau ochii să vadă prin întuneric și cadranul slab luminat al busolei le arăta direcția de marș prin noapte, — la ceasul acela pe vas totul se liniștise; afară de oamenii de cart la timonerie și la mașini, toată lumea dormea.

Nicoliţa Constantin ştia că are să intre în cart la miezul nopţii, şi n'avea somn să mai doarmă până atunci; mai era puţin, de altfel. Eşise din cabina strâmtă şi înnăbuşitoare; acuma stătea sprijinită cu coatele de copastie; vântul uşor al nopţii îi răcorea braţele goale şi gâtul şi faţa, şi după căldura zdrobitoare a zilei, aerul era parcă mai proaspăt.

Acum, ar fi fost pe *Frederich Engels*, tot vasul ar fi vibrat sub bătaia maşinilor, şi prova ar fi despicat apele spre Odessa, sau Istambul, sau Gibraltar... In faţa dorului de ducă care o cuprinsese, se mustră singură: „Şi aici ar fi bine, dacă ar merge treaba cum se cuvine..." Oftă, nemulţumită. Era singură, ar fi vrut să stea de vorbă cu cineva, cu un om care să gândească şi să simtă la fel...

Cineva se apropie, fumând. Se vedea o umbră întunecoasă şi punctul roşu al ţigării aprinse. Omul se sprijini cu coatele de bara de fier, lângă Nicoliţa:

— Ce faci, tovarăşe of trei? întrebă el cu o veselie ostenită. Era inginerul. In loc să răspundă la asemenea întrebare de prisos, Nicoliţa îl întrebă la rândul ei:

— Eu ca eu — dar ce faci dumneata? Le-ai dat drumul pescarilor?

— Le-am dat... Mă'ntrebi ce fac? Aştept să intru în puşcărie...

— In puşcărie? Dece?

— Dece... Foarte simplu: Statul aşteaptă dela mine să dau tot mai multă producţie, din lună în lună, tot mai multe conserve, tot mai mult peşte proaspăt... Şi eu nu dau. Incerc eu să spun că am scos cincisprezece la sută peste...

— Păi... e bine cincisprezece la sută peste!

— Cum să fie bine? Faţă de capacitatea fabricii, şi faţă de cât peşte e în mare, şi faţă de cât s'ar putea pescui, cincisprezece la sută e bătaie de joc! Ar trebui să dau o mie la sută! Şi după două luni să scriu ministerului să mărească de zece ori cifrele de plan!

Oftă şi aruncă ţigara în mare.

— Asta e. Astea sânt posibilităţile, iar eu nu fac nimic.

— Dece?

— Nu ştiu. Nu merge. E ceva care ne împiedică pe toţi. Pescarii au buna voinţă, şi totuşi nu le-am putut explica, nu ştiu cum să le explic ca să-i conving... Sindicatul nici nu există... Preţiosu parcă e în lună... şi pierdem zilele, una după alta...

— Ei, lasă, de data asta o să fie mai bine...

— Nu... Eu cred c'o să fie mai rău, murmură inginerul şi-şi aprinse o ţigare. La flăcăra chibritului, Nicoliţa îi zări faţa tinerească, trasă, nebărbierită. „Dece s'o fi lăsând aşa? Să facă şi el ceva, să spargă cercul ăsta de neputinţă şi de zăpăceală. Nu — nu poate. Un om singur, nu poate."

Şi totuşi, simţea o nemulţumire tainică faţă de inginer. In loc să se văicărească, dece nu încearcă ceva îndrăzneţ, să se ia la trântă cu greutăţile? „Uşor de zis", îşi răspundea tot ea: „dar matale ai făcut vreodată în viaţă aşa ceva?" Da, făcuse, când de-abia ieşită din liceu, plecase de-acasă, dintr'o casă liniştită de medic din provincie şi ajunsese în trei ani ofiţer de marină. Dar ce i se cere acuma inginerului, e mult mai greu: trebue să urnească sute de oameni. E mai greu, e mai greu; dar — dece nu îndrăzneşte?

Nici ea nu-şi dădea seama cât durase tăcerea dintre ei, până-l auzi pe inginer murmurând:

— Ei... noapte bună.

— Noapte bună.

Îl urmări cu ochii cum se depărtează și dispare, umbră descurajată și ostenită. Cineva vorbi lângă ea:

— Îl înțeleg eu pe tovarășul inginer, săracul... Câtă răspundere are!

Fata se aplecă să se uite mai de aproape la cel ce se oprise lângă ea. Apoi, ca și cum ar fi fost desamăgită recunoscându-l, privi iar valurile întunecate ce se mișcau alene pe lângă coasta vasului. Nu spuse nimic. Noul venit urmă, tot așa de liniștit:

— Sânteți supărată pe mine, tovarășă Nicoliță...

— Ba nu sânt deloc, răspunse ea cu nepăsare și cu oarecare răceală.

— Ba sânteți. Eu cunosc oamenii; totdeauna știu ce gândește fiecare...

— Eu ce gândesc acuma, tovarășe Pricop?

— Vă gândiți: ce vrea dela mine tâlharul ăsta? Cu ce scop a venit să mă bată la cap?

Fata râse ușor:

— Păi dacă ți se pare că gândesc așa, dece n'o iei din loc și mă lași în pace?

— Fiindcă n'aveți dreptate, murmură Pricop insistent și cu o blândețe neașteptată. Se apropie de ea și urmă:

— Vedeți, și Prețiosu și eu, și ceilalți tovarăși, trebue să facem să se urmeze linia partidului.. ...

— Linia partidului e ce faceți dumneavoastră? întrebă ea cu neîncredere fățișe.

— Păi sigur, râse Pricop: aici pe vas, noi sântem partidul... Haha: știu ce vă gândiți și acuma; nu face nimic, nu face nimic, eu nu mă supăr...

Îi puse mâna pe umăr:

— Dar nici dumneavoastră să nu vă supărați... nici tovarășul comandant....

Și repede, adăugă cu glas șters, scăzut, ca din întâmplare:

— Dânsul s'a supărat? V'a spus ceva?

— Nu mi-a spus, dar vai de sufletul lui, ce simte el! răspunse Nicoliță. Deodată se opri: își dăduse seama că Pricop o descoase; cu glasul lui prietenos, îi adormise atenția, o păcălise, și acuma vroia să afle dela ea ceva anume. Pricop murmura:

— Îl înțeleg eu pe dânsul... Are multe griji... multe necazuri... și ce zicea, după ședință?

Nicoliță nu răspunse. Pricop mai zăbovi o clipă, apoi tuși încet. Pe cer căzu o stea cu dâră lungă, verzuie. Pricop mormăi:

— Bătrânii spun că e o carte în care scrie că 'n vara asta o să ploaie pietre mari...

Fata tăcea și mai departe. Deodată spuse repede:

— Trebue să mă duc sus: eu vin de cart.

Se urcă sprintenă pe scări. Pricop rămase cu ochii după ea, apoi, cu o ultimă privire aruncată mării întunecate și cerului, se depărtă agale, bocănind din galenții lui de lemn.

★

Sus, la timonerie, Nicolau, zbârlit și cu o țigare în colțul gurii, îi arăta Nicoliței pe hartă:

— Uite, noi am derivat în timpul zilei până aici. Curenții sânt tari, măcar că n'a fost vânt. Ei, acuma ajunge să faci două ore de marș la optzeci de grade, și ai să fii aici. Asta-i tot.

La cârmă, Prodan, nemișcat, stătea cu spatele la perete, așteptând

să înceapă. Nicoliţa îi ură noapte bună lui Nicolau. Când acesta ieşi afară, ea îl urmă şi-l întrebă:

— Tovarăşe Nicolau....

— Hăi.

— Tovarăşe Nicolau... ce fel de om e Pricop ăsta?

Nicolau tăcu. Apoi întrebă:

— Da' dece?

— Nu ştiu... Mi se pare că l-am cam repezit...

După un timp, veni şi răspunsul lui Nicolau:

— Dracu' să-l ia... dar mai rău e Preţiosu. Bună seara.

★

Preţiosu umbla în clipa aceea cu mare băgare de seamă printre colacii de parâmă de pe dunetă. Învelite în pături, câteva din fetele dela fabrică dormeau aici, la aer curat. Valurile din adânc legănau uşor pupa vasului: o înălţau spre stele încet, prelung, apoi o lăsau să recadă, alene...

Preţiosu se aplecă deasupra feţelor liniştite, care păreau curate şi proaspete în lumina slabă a stelelor. Când o găsi pe cea pe care o căuta, se opri şi se lăsă uşor jos lângă ea. Genunchii îi trosniră. Preţiosu o apucă de umăr şi şopti:

— Lucico...

Fata deschise ochii. Păreau mai mari şi mai negri decât ziua. Mai negri, cu o privire care venea de departe, din somn, dintr'un vis. O privire frumoasă şi sălbatică. Fata şopti:

— Cine e?

— Eu sânt... Sst... încet!

Fata svâcni şi se ridică într'un cot:

— Dumneata eşti, nea Ştefane?

El se apropie de ea, până fata îi simţi răsuflarea care trăznea a rachiu:

— Măi, puiculiţo....

Lucia îl îmbrânci şi se dădu îndărăt:

— Fugi, nea Ştefane! Pleacă de aici! O să.te spun...

Se opri. Cui putea să-l spuie?

— O să te spun tovarăşului comandant!

Preţiosu chicoti, înveselit, şi dădu s'o ia în braţe; ea se trase îndărăt, lovindu-se de cea care dormea lângă ea în partea aceea, şi care mormăi prin somn. Din partea cealaltă, o voce trează întrebă:

— Ce-i? Cine e?

Lucia se trăsese îndărăt din faţa lui, şi-l privea cu ochii aceia întunecaţi şi sălbatici; şi trezise lumea, ca să-l facă de râs. Preţiosu se ridică, şoptind:

— Am să te 'nvăţ eu minte. Ţi-arăt eu ţie.

Se adună de pe jos, şi plecă repede. Una din fete se ridicase în cot şi se uita la el. „Nu face nimic: o să zic c'a fost altul: aşa, fără lună, nu poate spune sigur c'am fost eu", se gândea Preţiosu, umblând desculţ pe punte. Fierbea de tulburare. Se duse să bată la uşa cabinei lui Pricop:

— Pricop! Dormi?

— Ce e? întrebă Pricop. — Tu eşti? Intră, că-i descuiată uşa...

Preţiosu intră. Înăuntru era beznă, şi mirosea a fum de tutun şi a sudoare. Se aşeză pe marginea patului şi începu să-i povestească lui Pricop păţania de adineaori.

— Măi, şi m'a scos din minţi, măi, şoptea el înfierbântat. Nu ştiu ce să mă fac. — Ajută-mă tu, Pricop; spune-i ceva; promite-i că....

— Las' că știu eu ce să-i spun, mormăi Pricop adormit. — Te înțeleg eu... O să-i vorbesc eu...

— M'a amenințat cu comandantul! izbucni Pretiosu.

Pricop râse liniștit.

— Ii arăt eu comandantului! bodogănea Pretiosu. — Le arăt eu la toți boierii ăștia. Ce, dacă sânt ofițeri și au studii, sânt mai mari ca mine?

— Trebue să-i pui la locul lor, murmură Pricop; trebue să-i înveți minte, să respecte partidul, fir'ar mama lor a dracului. Lasă, ce-ți pasă ție de comandant. Tu ești un om care se ridică, ai să crești în muncă, măi Ștefane, de-ai să te miri singur. De exemplu: acum un an erai secretar?

— Nu eram, zise Pretiosu mai îmblânzit.

— Ei... la anul, poate că ești mai sus... în comitetul raional! Dece n'ai fi?

— Ei, asta-i bună, se împotrivi Pretiosu. Fii serios.

— Ba tu să fii serios! Ce, nu se poate?

Pretiosu dădu din umeri cu demnitate (numai el știa, în bezna din cabină):

— De putut, se poate...

— Vezi? Cât despre putoarea aia mică, n'ai grije. Eu te înțeleg. Am să vorbesc cu ea. Are și ea dreptate: dai buzna peste ea, cu alelalte acolo... O înțeleg și pe ea. Pe toți vă înțeleg.

★

Lotca mirosea tare a pește; mâinile lor miroseau a pește; apa din fundul lotcii la fel; dar pescarului nu-i e urît de mirosul acesta, care înseamnă că treaba merge bine. Jos pe scânduri, între crivace, calcanii verzui pe o parte și albi pe cealaltă, stăteau teanc, cu gura lor strâmbă căscată. Mihail și Cosma împingeau la vâsle; cămășile li se lipiseră de spinări și li se cam uscase gâtlejul, dar Mihail răbda cu oarecare nepăsare, iar Cosma era cu gândul departe, el știa unde; puteai să-l pici cu ceară și n'ar fi tresărit. Ar fi rămas tot cu ochii plecați și încruntat de o mânie pe care numai el o înțelegea. Așa că vâsleau în tăcere; barca se legăna ușor, căzând între valurile de cristal verde-cenușiu, svârlind în două părți pânze de apă limpede, sclipitoare; iar Emelian legănat în sus și în jos în ciocul bărcii, cu pieptul lat peste marginea ei smolită, mormăia mulțumit. El credea că flăcăii îl ascultă și că le vorbește lor. Dar ei nici nu-l luau în seamă iar el mormăia către apa ce se umbrea în adâncuri:

— ... bogată, frate. Așa e și toată țara: bogată. Binecuvântată țară; dar și marea, măi copii: uite, când vrea ea să-ți dea: na măi Emelian: na pește, să mănânci tu și ăștia din lotca ta, și să mănânce ăi de pe mal care stau și se uită la mine, și se miră ca proștii, ce albastră sânt. Așa sânteți voi oamenii: umblați mereu după mâncare: ei, na-vă mâncare, să n'aveți ce face cu ea!

Bodogănind așa, cu ochii încrețiți ca să nu-l orbească fulgerarea soarelui în oglinzile mării, depăna neobosit între degete sfoara udă a paragatului. Cu o mișcare îndemânatică înlocuia nada dintr'un cârlig și svârlea iute cârligul în apă; depăna mai departe și zâmbea abia văzut, șiret, valurilor și umbrei verzi din adâncuri.

— Mâncare de lux, tovarășe. Nisetru, morun, câte toate. Te duci la Paris sau la Londra, la restaurant, și le ceri: — Dă-mi un borș de nisetru! — N'avem, răspund chelnerii. — Atunci o felie de morun la grătar; nu la protap, știu că nu vă pricepeți: la grătar. Ei, iar: — N'avem asemenea delicatesuri, tovarășe.

Își luă seama:

— Adică nu-ți zic „tovarășe"; „domnule", îți zic. — N'avem, domnule. Dumneavoastră, veniți din străinătate? Și atunci ce le zici? — Nu, *domnule*...

Și i se adresă paragatului cam arțăgos, și cam de sus:

— Nu, *domnule*! *Voi* sânteți din străinătate! Eu sânt din Repere, *moriac*, pescar de larg! Hehe! Dac' ați ști voi ce-i aia borș de nisetru, sfrijiților! La noi se pescuesc soiuri de pește care altundeva nu se mai află: numai în Uniunea Sovietică, și la noi! Na! — Stai! răcni el deodată: în cârlig se sbătea un calcan mare, plin de țepi și de noduri; o cange se înfipse în el, ținându-l să nu scape. Emelian se întoarse spre cei din barcă:

— Cosma! Uită-te ce faci cu cangea aia, măi, că odată nu nimerești și-o bagi în mine! Mai încet!

Cosma răspunse cu o mândrie întunecată:

— Ba nimeresc cu ea unde vreau... Și pe o gămalie de ac!

Emelian apucă peștele de gură, îl scoase din cârlig și-l svârli în barcă. Peștele căzu peste ceilalți, cu un sgomot fleșcăit. Emelian Romanov se întoarse iarăși spre mare și zise:

— La dreapta...

Peste câteva clipe începu iar:

— Așa le-așî spune: — Să veniți la noi, să vedeți mare dușmană, și muncă grea, nu ca la voi...

Mihail, care trăsese cu urechea, se răsti la el:

— Taci, unchiule Emelian: parcă în alte țari nu-s pescari de larg! Sânt...

— Ca la noi, în Danilofca? întrebă Emelian fără să se întoarcă și punând o nadă în cârlig: — Uite-al dracului, a mâncat gratis și-a fugit...

— Da, ca la noi, și mai trudiți ca la noi! răspunse Mihail. Da'ci sânt amărâți, că lucrează pentru cherhanagii și pentru negustori cum lucram noi, înainte de Republică...

— Adevărat, zise Emelian și se îngândură. Depănând sfoara cafenie a paragatului, repetă: — Asta-i adevărat. Și ce de cherhanale trebue să fie: oceanul Atlantic, și oceanul... adică mările alelalte, pe care le mai au ei: ce de cherhanale trebue să mai aibă, și ce cherhanagii! Și ce negustori! Oameni ai dracului, care te țin de ceafă ca pe pisică și degeaba sgârii și vrei să muști, că tot n'ai ce să le faci...

— Pe dracu', zise Mihail. Ai ce să le faci. Ai noștri cum erau? Nu erau ai dracului? Și unde-s ei acuma?

Emelian începu să râdă înfundat, viclean:

— Hehe... unde-s ei acuma... știu eu unde-or fi? Unde și-au așternut, acolo dorm...

Apoi deodată deveni deosebit de atent; mișcările mâinilor lui se făcură încete, dar tot puternice și sigure. Zărise o umbră prin apă, o lucire de argint, apoi iarăși umbra prelungă. Vorbi cu un glas ciudat, de o liniște nefirească:

— Cosma...

Cosma lăsă vâslele și puse mâna pe cange. Aștepta. Emelian trăgea tot mai repede, tot mai multă sfoară dintr'odată. Se vedea trupul lung ca un fus vânăt, care unduia și se sbătea nelămurit printre ape. Emelian trase în barcă sfoara, un braț, două, — trupul peștelui se apropiase — încă un braț de paragat, și-i smulse capul afară, un cap cât o baniță, cenușiu-verzui, cu o gură căscată și un nas ascuțit, triunghiular; ochii mici abia i se vedeau. Morunul începu să svâcnească, să împroaște apa cu coada; trăgea de sfoară; isbi coastele bărcii și loviturile răsunară adânc, a gol, parc'ar fi lovit cu un maiu. Se arcui, se cufundă cu capul în apă, Emelian îl smulse afară, gemând

de sforțare (sfoara îi tăia palmele). Toate astea într'o clipă. Barca se sguduia, apa țâșnea în aer, coada peștelui lung aproape cât barca isbea apa și coastele lotcii. Cosma, cu genunchii puțin indoiți, înfipse cangea în morun. Grea împunsătură. Cosma era mare, cu umerii grei și brațele mai groase și mai mușchiuloase decât ale oamenilor obișnuiți. Pe pântecul alb al morunului se prelinse o dâră de sânge. Cosma îl lovi încă odată, și încă odată. Apoi, fără să se mai uite la pește, puse pe sitelcă unealta însângerată și veni lângă Emelian să-i ajute:

— Hai, unchiule Emelian... Capul să fie înăuntru, că colo-i greutatea lui...

— Mă înveți tu pe mine, gemu Emelian cu fruntea îmbrobonată de sudoare. Știu eu asta, dar ăsta are o sute de chile numai în cap...

Il apucară amândoi cu cângi scurte, și aburcară partea dinaintea peștelui peste marginea lotcii. Morunul se rostogoli în barcă, dar rămase cu coada atârnând afară. Mihail luă cangea lăsată de Cosma și agăță cu ea trupul peștelui acolo unde se subțiază; îl trase în barcă. Se așezară toți trei — și-și șterseră sudorile de pe față cu brațul și cu mâneca cămășii. Se uitară la morun, și se uitara unul la altul. Emelian zise:

— Două sute, da...

— Poate fi și un pic mai mult, mormăi Cosma.

Pentru întâia oară de când era trist și întunecat, vorbise fără să fie întrebat. Zâmbea, mulțumit, uitându-se cu ochii lui limpezi, ca de copil, la peștele care aproape ca umplea barca. Emelian îl bătu pe umăr:

— Al naibii să fii tu, Cosma! In inimă l-ai lovit...

Privirea copilărească a lui Cosma se turbură și chipul i se strâmbă ușor, abia simțit. Păru mai matur, întunecat și tulbure. Cosma râse fără veselie:

— Da'unde era să-l isbesc? In inimă, sigur. Ți-am spus că unde vreau, acolo nimeresc...

Apoi căzu iar în mutenia lui de până atunci. Mihail îl privi cercetător și mirat, dar tăcu și el; iar Emelian apucă paragatul.

— Mai la dreapta, băieți... Hai, împinge... O să trebuiască să speli sângele ăsta din barcă, Mihaile...

Și începu iar mormăiala lui neobosită:

— Bogată mare; noi, ăștia de aici, noi și Rușii, și toți care sântem prieteni pe aici, avem cele mai bogate țări, și cele mai bogate mări...

Mihail îl îndreptă:

— Toate mările sunt bogate! Numai că nu se folosesc oamenii de ele cum trebue...

— Ei, asta-i! Toate mările sânt bogate! Ai văzut când vine pălămida primăvara? Urlă marea. E un val, de-a curmezișul mării, cât vezi cu ochii, și clocotește, și spumegă... Toate mările! Ai văzut cum sare pălămida când năvălesc în ea tartorii ăștia?

Și arată morunul.

— Și spune-mi tu: morun și nisetru se află în alte mări? Există icre negre pe lumea asta? Nu există: numai în Volga, bătrâna, și'n râurile rusești și ucrainiene, și'n Dunăre, și'n marea asta, numai aici găsești pești cu icre negre. Asta nu-i bogăție? Hehee, Mihaile, ești tu un băiat cu scaun la cap cum rar se află, dar despre pești și despre mare, să nu-l înveți tu pe moriacul bătrân...

Mihail râse oarecum stâjenit și zise:

— Dar pescarii din Vladivostoc au pești cu icre roșii! Icre de Manciuria! Asta știi?

Emelian puse un peștișor uscat în cârlig și-l privi gânditor, apoi îl aruncă în apă:

— Eu nu zic să ne punem cu ei; față de pescarii lor, noi sântem ca niște copii de școală. Dar lasă, că au început și ai noștri: o avem pe mămica, și alte vapoare mai mici... Ei au fabrici mari, de zece mii de tone și mai mult; dar învățăm și noi; învățăm și noi...

— Ce-o să înveți tu, unchiule Emelian? întrebă Mihail.—Nu vrei să înveți meseria de motorist?

Emelian se încruntă:

— Învăț orice. Ce, vrei să râzi de mine? Uite, am să-ți spun ceva: frate-meu mai mare, Filoftei, s'a înnecat când pescuia pentru chiabur. Eu acuma pescuesc pentru Stat, și nu mă mai lasă să mă înnec. Așa că dacămi cere să învăț ceva, eu învăț!

Mihail vroise într'adevăr să glumească; la răspunsul lui Emelian, se roși și tăcu, stânjenit; apoi găsi totuși ceva de îndreptat la ce spusese Emelian:

— Pentru popor, nu pentru Stat, unchiule Emelian.

Emelian înălță din umerii-i rotunzi și bolovănoși:

— Stat, popor, tot una e! Tot un drac!

— Nu-i drac, râse Mihail, dar e una. Ai dreptate!

— Vezi? zise Emelian cu o mare mulțumire și mândrie. Nu-s nici eu așa de prost!

Faptul că putuse să-i răspundă lui Mihail, pe care-l socotea cel mai deștept flăcău din toată flota, și pe care-l luase în lotcă anume pentru a se desfăta în asemenea discuții — cu alții n'ai ce vorbi, te plictisești, zicea Emelian — îl umpluse de o mare încântare. Deaceea, deveni aspru și măreț, și își încoronă victoria scoțând din apă un călcănaș pe care-l apucă de gură, îl smulse din cârlig și-l svârli peste morunul cel mare, zicând:

— Na! Pentru stat!

— Pentru popor, râse Mihail. Emelian se'ntoarse la el și-l dăscăli:

— Adineauri ți-am spus că e tot una! Ești un băiat cu scaun la cap cum rar se află. Dar mai învață și tu ceva dela ăi bătrâni.

★

Marea era lucie și se pierdea la orizont în asemenea întinderi liniștite și azurii încât nu se putea deslușì unde începea cerul. Nori albi, ușori, se înfiripau, se împlineau și se destrămau fără să știi dece: în câteva clipe norul era în văzduh, plop trandafiriu, apoi se desfăcea în câteva globuri de aburi. și când mai ridicai odată capul, pierise, destrămat în aerul dogoritor. Sufflari ușoare, răcoroase, goneau uneori peste ape și apoi totul se liniștea și ramânea văzduh nemișcat și arzător.

La Sud-Est se zăreau un cutter și două bărci: trei puncte negre... La Vest, un punct negru pe oglinda albăstrie: lotca lui Emelian Romanov. El era cel mai aproape de „mămica": într'acolo, de după rotunjimea globului pamântesc, se înălța deasupra apelor o trâmbă subțire de fum: *Steaua din Octombrie* semnaliza; „Aici sânt. La nevoie, mă găsiți aici"

Iermolai nu socotea că are deocamdată nevoie sa pornească spre vas. Gol până la brâu, voinic ca un atlet ridicător de haltere, cu nasul lui cârn și roșu și umerii obrajilor roșii și ochii mici și albaștri, Iermolai ședea în barcă și depăna paragatul. Era foarte vesel. Iar veselia lui se trăgea dela cuvântarea pe care i-o ținea un băiețandru de vreo optsprezece ani, care împingea cu mâinile la vâsle. In spatele băiatului, ședea un bărbat

tânăr, cu o față aspră și o bonetă veche de ostaș sovietic înfundată pe ceafă. Acesta rânjea încântat, auzindu-l pe vorbitor.

Subțire, cu fața frumoasă și ochii verzi și părul bălai, cârlionțat, flăcăiașul era foarte supărat, mai ales că Iermolai râdea și părea neatins de ce-i spune. De pildă acum, Iermolai nu găsise alt răspuns decât:

— Măi, Andrei: tu nu te mai bărbierești, măi? Ți-a crescut barba de-un cot.

Tânărul, căruia în chip vădit nu-i creștea încă nici un fir de barbă, vorbi necăjit:

— In loc să fi om serios, unchiule Iermolai, și să faci ce-ți zic eu, râzi de barba mea! Pasca ei de barbă, unchiule Iermolai — las-o pe ea și vezi de dumneata, că ai început să pescuiești azi la prânz, că azi noapte încă nu erai treaz, parastasul și închinarea ta, unchiule Iermolai! Dă-o în sângele mă-sii de bețivănie! Las-o în paștele și dumnecarea ei de băutură, unchiule Iermolai! Eu am venit aici pe mare ca să muncesc. Precista ei de mare, că am părinți bătrâni pe care trebue să-i hrănesc, unchiule Iermolai, și tu te ții de beții, sângele ma-tii! Dacă ai venit aici, muncește, nu te ține de beție, sfântul cui te-a făcut! Să știi ca nu mai vin cu tine! mă duc cu alt brigadier, și cu tine nu mai vin, te bag în Doamne iartă-mă și gata!

Il înjura cu multă ciudă, dar într'un fel jalnic și revendicativ, care-l înveselea la culme pe cellalt vâslaș. Lui Iermolai însă îi ajunsese cuțitul la os. Se frământa stingherit. In sfârșit îngână:

— Pe tine ar trebui să te facă sectanții predicator, așa de frumos vorbești... și îndemni pe oameni la fapte bune, într'o vorbire aleasă...

De râs înnăbușit, al doilea vâslaș se ghemuia, cu pumnii la stomac. Andrei însă răspunse liniștit:

— Sângele mă-sii de vorbire aleasă: am dreptate, sau ce toarta și strapazanul mă-tii am?

Iermolai se feri de privirea ochilor verzi ai flăcăului care scânteiau ca marea în soarele de amiaza, și mormăi:

— Mai taci din gură, că-mi faci greață... om tânăr să vorbească așa spurcat încă n'am pomenit...

— Iți face greață beția de alaltaeri, că te-au ținut patru oameni și ți-au turnat vedre de apă în cap ca să te poți duce la ședință! răspunse băețandrul neîmblânzit.

— Ba nu-i adevărat cu vedrele, se împotrivi Iermolai jignit. M'au băgat sub pompă.

— ... și spurcat e rachiul pe care-l torni în tine în neștire, că înjurăturile mele n'au făcut rău nimănui, da'pe tine rachiul o să te bage în pământ, pământul și steagul mă-tii, unchiule Iermolai!

Iermolai oftă și nu spuse nimic. Se întristase. Trase afară un braț-două de paragat, uitându-se în apă cu jale. Deodată se schimbă la față, începu să tragă repede și vorbi scurt, limpede:

— Ia cangea.

Andrei luă cangea. Iermolai smunci afară din apă capul unui nisetru, și Andrei îl agăță în cârligul de oțel, cu o mișcare fulgerătoare. Apoi toți trei scoaseră cu multă luptă nisetrul din apă. Când în sfârșit îl întinseră în fundul lotcii, sângerat și întors cu burta în sus, și oftară ca să-și recâștige răsuflarea, Iermolai mormăi:

— Acuma de fapt, cu ăsta de vreo sută cincizeci de chile, am putea să ne ducem la mămica...

Andrei nu zise nimic. Se uită numai odată țintă la Iermolai care clipi repede din ochi și urmă:

— Dar noi o să stăm până la noapte, și ... și dacă e pește, stăm și mâine.

Și deodată răcni la al doilea vâslaș:

— Tu ce te râzi acolo ca un prost, Pavele? Că acuma mă strâmb odată la tine, de mă ții minte!

Pavel, cel cu boneta militărească, oftă pierdut, și îngână gâtuit:

— Nu râd deloc...

Apoi se ghemui după spinarea lui Andrei și se cutremură acolo în chip neînțeles. Iermolai urma sa scoată din mare metru după metru de sfoară cafenie, leoarcă de apă sarată. Mormăi singur, filosofic:

— Te și arde pe gât, rachiul ăsta... Nu e bine făcut... Ho, taci păgânule, nu mai înjura! Ce gură spurcată are băiatul ăsta... Și tu ce umbli cu boneta asta în cap, mai? O să te aresteze odată, și-o să umblăm toți după tine să te scăpăm!

— Mi-a dat-o un ostaș cu care am fost eu prieten, zise Pavel, când eram la război în Ungaria: Ivan îl chema; Ivan Ivanov, dintr'un oraș Kislovodsc. El mi-a dat-o în dar, s'o am de amintire; și umblu cu ea. N'am voie? Nu-s liber să fac ce vreau?

— Poftim, mormăi Iermolai. Și ăsta are gură. Nu mai poți vorbi cu nimeni.

Și urma să scoată paragatul. Era mahmur, și îi era greață dela stomac, și mai bine ar fi dormit decât să munceasca. Era foarte suparat — atâta cât putea fi el. Dar tocmai asta era: nu putea fi suparat nici mult, nici multă vreme pe oamenii cu care era în lotcă. De aceea, așa cum statea în genunchi în lotcă, se întoarse la ei, rămase cu paragatul într'o singură mână și cu stânga se isbi peste piept de-l făcu să sune ca o tobă:

— Dracu' sa vă ia: mie tot mi-e drag de voi. Uite-aici vă păstrez: în inimă. Dracu' să vă ia.

Apoi le întoarse spatele său lat, și urmă să scoată paragatul.

XI

Nicoliță Constantin, ofițer de cart, stătea rezemată cu coatele pe apărătorile înalte de lemn ale punții de cart și se uita cu binoclul în zare, încercând să descopere cutterul numărul 301 care trebuia sa se arate acolo, înspre Nord-Vest. Intâi, fusese în partea aceea doar o întindere viorie, o tremurare de umbre liliachii, ca într'un vis; dedesubt lucea nesfârșită, ulcioasă, metalică, marea de un albastru-verzui palid, aproape albă; la orizont, se topea în umbrele acelea vinete și catifelate. Orele de cart treceau încet, una după alta, cu cautarea cutterului care se depărtase prea mult, cu calculatul derivei vasului care plutea nemișcat pe ape... Era tacere. La cârmă, timonierul de cart stătea rezemat cu spatele de peretele alb al timoneriei, și nu se clintea, împietrit. De jur-împrejur era marea largă, nesfârșită, liberă, care se mișca somnoros; dedesubt era vasul cu etajele lui, cu mașinile, cu fabrica, cu cabinele, cu punțile; se ghiceau jos lângă bordul lui săgeți negre, lungite pe apă: lotcile celor care aduseseră pește la fabrică. Pe puntea din față, vinciurile*) cu aburi uruiau din când în când, se auzeau strigăte, semn că o nouă brigadă venise cu pește și-l descărca. Dar toate astea erau oarecum depărtate, veneau de jos, stinse, fără putere. Putere avea liniștea aceea grozavă și largă a mării.

*) vinciu — mașină foarte simplă care trage de cablurile dela bigă sau de lanțurile ancorei.

Spre Nord-Vest piereau ultimele licăriri liliachii ale amurgului; lumina lor era atât de dulce, încât Nicolița Constantin simțea neplăcut că lipsește și o mireasmă; o asemenea zare ar fi trebuit să trimeată iz de mirodenii și de grădini înflorite. Dar nu se simțea decât mirosul de pește fript, de grăsime de pește și de sosuri, care năvăleau neînvins dinspre fabrica de conserve de sub puntea din față. Nicolița Constantin se obișnuise cu el; dar acum, în astă seară, parcă marea și văzduhul ar fi trebuit să trimeată adieri îmbălsămate de liliac, de regina nopții... De geaba: totul mirosea a pește prăjit, a pește fript, a sosuri...

Cineva se urcă pe scara de fier și stătu în picioare lânga Nicolița, fără să spună nici un cuvânt. Ea mai zăbovi câteva minute cu binoclul la ochi, plimbându-l încet, milimetru cu milimetru, dela stanga la dreapta, și înapoi. Se opri în mijlocul arcului de cerc pe care-l făcea cu binoclul și rămase neclintită.

După câteva clipe omul de lânga ea zise:

— L-ai gasit?

Era glasul comandantului. Nicolița lăsa binoclul și ridica ochii spre căpitanul Haralamb. Inalt, adus din spate, se uita și el, căutând să zărească luminița cutterului. Strângea din buze, ca un om nemulțumit și mâniat. Părea și obosit: altadată nu se lasa așa din umeri. Dece? Ce-l obosea?

Comandantul întrebă uscat, scurt:

— Altceva?

— Altceva nimic, răspunse fata. La unsprezece pornesc și fac o jumătate de ora de marș la patruzeci și cinci de grade...

Comandantul mormăi, îi întoarse spatele, trecu prin timonerie și ieși pe cealaltă parte de cart. Nicolița îi vedea spinarea lată, într'o cămașe albă: comandantul se uita la cer, la mare. Apoi se întoarse în timonerie; se aplecă spre barometrul din perete; perii albi și ochișorii albaștri îi luciră o clipă. Comandantul oftă, ieși, trecu pe lânga Nicolița fără un cuvânt și coborî, disparând în întuneric. Ea ramase cu coatele pe apărătoare, uitându-se la cer. Acolo, deasupra mării, plutea ca o nestimată verde, cu ape de foc, cu ape tremurătoare, Sirius. Mai spre stânga ieșea din mare și se înălța pătratul uriaș al constelației Pegas. Luminițele focurilor de poziție ale cutterelor punctau de jur împrejur orizontul. De jos de pe puntea din spate, parcă râdea cineva, sau striga; parcă se auzea și muzică... Dar poate că nu era decât o părere; de bună seamă era liniște pretutindeni, și marea se mișca larg, adormită, molcomă, și era o noapte curată și liniștită... Nicolița Constantin își frământa mâinile: erau asudate. Ar fi vrut să fugă, să plece de pe vasul ăsta nemișcat, unde... Ah, oamenii, oamenii, ei strică totul; ei ar putea face totul atât de frumos și de bun, și când colo, chiar ei...

Pe toate punțile era întuneric. Sgomotele stinse care se auzeau puteau fi plescăitul unui val ce se spărgea de bordaj, sau răsuflarea unui delfin. Căzu o stea, de-a-curmezișul Pegasului. Apoi încă una, mai depărtată, mai jos. Alunecarea lor mută pe boltă mări tăcerea. Nicolița Constantin își auzea bătând inima. Auzea tic-tacul cronometrului din timonerie.

In tăcerea asta neţărmuită răsună un sgomot cu totul neașteptat: ciripitul unei păsări. Nicolița Constantin se întoarse; pe puntea comandantului trecea o umbră. De acolo venea ciripitul. Umbra începu să urce scările, suflând anevoie. Făcu iarăși încet:

— Fiu-fiu-fi! Tiu-tiu-ti!

Era un om batrân și greoiu, cu părul tuns scurt, perie albă-argintie în jurul unei chelii ca de fildeș vechi. Umbla într'o salopetă din cele care pe piept sunt ca un șorț, lăsând spatele și brațele libere; spatele și brațele

noului venit erau goale; se vedea că fusese foarte voinic, dar că era bătrân; şi faţa îi era a unui om bătrân, care ştie multe; în raza de lumină care ieşea pe uşa timoneriei, i se zări şi strâmbătura gurii: omul acesta văzuse multe lucruri îndoielnice în viaţa lui, şi îi rămăsese pe gura o schimă scârbita, desamăgită, amară. Se aplecă lângă Nicoliţa şi o bătu pe umăr:

— Ei, copilule... Tiu-tiu-ti!

Nicoliţa nu răspunse. Bătrânul se uita de jur împrejur peste mare, se uită la cer şi oftă:

— Frumoasă noapte... liniştită... dar eu nu pot să dorm... Batrâneţele, de: bătrâneţele...

Răsuflă adânc:

— Ce nopţi sânt prin partea asta a Marii Negre! ce frumuseţe, măi copilule...

— Nu-mi mai zice copil, nea Steaga, se împotrivi fata.

— Cum să nu-ţi zic, dacă eşti? Tu eşti copilul meu...

Valurile alunecau alene, rotund. Se făcuse tăcere, parca vasul plutea în văzduh. Bătrânul mormăi:

— Uite-aşa era câte o noapte în laguna dela Maracaibo... Numai că ţărmurile erau aproape; ţărmuri cu păduri negre, nemişcate; nu se clintea o frunză în pădurile alea; nu se mişca nimic, nu se auzea nici un sgomot. Noi eram pe un petrolier al societăţii „Socony"; mergeam cu viteză mică, luasem şi pilot; treceam aşa pe lângă păduri; nu mai vorbeam; era prea mare liniştea. Abia mai trepidau motoarele; vibra puntea sub noi; dar tot în tăcere. Auzeam cum se sparg valurile făcute de noi, la o milă depărtare, undeva în întuneric. Pe urmă, începeau luminile: mii şi mii de lumini, pe apă: sondele petrolifere dela Maracaibo. Sânt multe în lagună; sânt altele şi în păduri; şi toate cu reflectoare şi cu lumini împrejur. Lumini albe, multe, multe... cu miile; în larg, geamanduri roşii, verzi, şi departe de tot, la orizont, luminile unui port: Maracaibo. Ne opream; pilotul aştepta semnal dacă putem intra în canalul navigabil. Aşteptam câteodată o veşnicie, aşa, în tăcere. Care erau obosiţi, se culcau; eu stăteam, uite ca acuma aici cu tine şi aşteptam. Era noapte, cu stele — alte stele: de-acolo se vedea crucea Sudului — şi tăcerea aia nemaipomenită. Odată auzeai un urlet, de-ţi îngheţa sângele în vine: un urlet venit din pădure, urlet de fiară; pe urmă iar se făcea tăcere, şi iar aşteptam...

Tăcu o clipă. Urcară de jos de pe apă glasuri, dela lotcile pescarilor, apoi se liniştiră. Bătrânul mormăi:

— Şi atunci veneau pescarii dela coastă în nişte barci de coajă de copac, să ne vândă ce aveau şi ei, peşte, ouă, fructe...

— Noaptea veneau? întrebă Nicoliţa Constantin.

Cellalt râse ciudat:

— Noaptea... şi dacă se răsturna vreuna din bărcile alea pe lângă coastă, îi mâncau aligatorii... iar când treceau prin pădure, îi atacau animalele alea care urlau aşa îngrozitor, jaguari, sau cum le-o fi chemând... Sondele erau înconjurate cu plasă de sârmă, să nu-i atace fiarele pe muncitori... Muncitorii erau americani... Ăştia, venezuelienii, nu erau primiţi să lucreze. Trebuiau să rămâie la barcile lor de coajă de copac, şi la pescuitul lor... şi atunci, veneau, săracii... Veneau: ziua, noaptea, când vedeau că a oprit un vas şi aşteaptă intrarea, veneau... Ce crezi: când te mână sărăcia...

— Ce, aşa de mare sarăcie?

Bătrânul dădu din cap:

— Dece nu? Crezi că e raiul pe pământ, la Maracaibo? Hehehei... Tipii dela „Socony" veneau la baruri în Maracaibo şi Caracas cu maşini de-alea

de opt metri, care păreau corcitură de avion, cu vitrină de magazin de instrumente chirurgicale... Dansau, beau, trăiau bine; nu-ţi mai spun eu detalii, tu eşti copil. Iar ăia despuiaţii veneau prin păduri şi cu bărcile la vas, şi strigau: *Senor, senor, unos huevos*! Nişte ouă, nişte peşte, nu cumpăraţi? Erau slabi, buboşi, disperaţi... Vai de steaga lor... ce-i aia disperare? Când nu ai nici un fel de speranţă. E prost de tot, steaga mă-sii... Prost de tot...

— Şi nu fac nimic? Nu pot face nimic? întrebă Nicoliţa Constantin, tulburată. Trebue să facă şi ei ceva! Să facă o revoluţie!

Bătrânul dădu din umeri:

— Revoluţiile le facea tot „Socony". Puneau un preşedinte, şi pe urmă făcea „Royal Dutch" şi „Shell" altă revoluţie, îl împuşcau pe preşedinte şi puneau unul nou. Nu vedeai decât venezuelieni în toata istoria asta; numai că unii luau bani în sterline, alţii în dolari... Altminterea erau naţionalişti toţi, revoluţionarii ăştia...

— Dar comunişti nu existau? Acolo nu e partid comunist?

Bătrânul dădu din umeri:

— Eu ştiu că erau la noi, pe vapoare. Ce era pe uscat, n'aşi putea să-ţi spun. Ce-ţi pasă ţie de Venezuela? Dă-o în steaga mă-sii...

Fata oftă şi-şi frământă mâinile. Până atunci vorbise cu bătrânul doar în şoaptă:

— Nea Steaga... nu ştiu ce-i pe vasul ăsta al nostru... Uite, când te aud şi pe dumneata: lumea-i aşa de mare, şi-s de făcut atâtea, sânt de dres atâtea, sânt atâtea lucruri mari pe care trebue să le facem noi... şi eu... eu? Ştii că de-asta am plecat de-acasă şi n'am ascultat de părinţii mei — ei voiau să învăţ mai departe la universitate — iar eu am venit la mare; trăgeam la fapte îndrăzneţe, voiam să fiu alături de oameni... cum să spun... eroici... şi când colo, uite: frigem peşte şi nici măcar treaba asta nu merge ca lumea... Stau pe vasul ăsta, şi trece timpul, şi pierdem toţi săptămâni, şi luni...

— Cum adică „pierdem"?

— Da, pierdem! Ce faptă mare se face aici? Nu-i vezi? Comandantul parc'ar fi mort între vii, Serafim, inginerul, e nenorocit, Nicolau, care-i un om atât de bun, e amarît, şi pe vas e aiureală, şi nimeni nu face nimic...

— Ei nimic... raspunse liniştit bătrânul. Care nimic? Emelian Romanov şi Luca Gheorghe şi Iermolai şi nu mai ştiu care, mi se pare că Suleiman, au adus toţi într'o saptămână, norma pe o lună!

— Da, şi de atunci, ce fac? Au mai ieşit în larg? întrebă fata. Nici măcar pescaria asta blestemată n'o mai fac ca lumea! Şi comandantul umbla parc'ar fi condamnat la moarte, şi ăilalţi... ce, parcă dumneata nu vezi? Parcă ar fi scos cineva sufletele din toţi şi le-ar fi pus în loc aer...

— Aer dela *santină*, de jos, unde se conservă şobolanii morţi, râse bătrânul.

Fata vorbise însa cu asemenea patimă, încât el o cuprinse cu braţul şi o bătu pe umar parinteşte:

— Măi, copilule... eu le iau mai uşor, că mă gândesc aşa: faţă de ce-o fi trebuind să fie, e prost, dar faţă de ce am văzut eu când eram mecanic pe *Arabella Robertson* a lui „Socony"... Şi, cu o întorsătură neaşteptată, termină:

—...pân'am scufundat în steaga mă-sii şi pe *Arabella Robertson*.

— Cum aţi scufundat-o? Când aţi scufundat-o? întrebă surprinsă fata.

— Care „aţi"? Niciun „aţi". Eu am scufundat-o, personal. Dar n'are afaceţi spun altădată. Asta e: pescarii noştri trăiau cam tot ca ăia cu bărci de scoarţă şi petrolul nostru mergea unde merge şi petrolul din Venezuela... Tu nu înţelegi că pădurile alea, şi laguna, şi petrolul, şi tot, erau

ale ălora slabi și în pieile goale? Era țara lor. Și ce aveau ei din asta? Veneau cu bărcile să ne vândă ouă și *tortillas**), și-i mâncau viermii... Înțelegi? Și la noi, tot așa, rege, lovituri de stat, generali, ca la ei, și sterlinele și dolarii, și „Royal Dutch", și „Socony"...

Își trase răsuflarea. O ținea în brațe într'adevăr ca pe un copil, și o legăna ușor:

— Ei, și acuma, toate astea nu mai sânt. Vine Emelian Romanov să pescuiască, și dacă e vreme proastă, are la dispoziție o hardughie de trei mii de tone, cantină și bibliotecă... și biblioteca-aia dela pupă, unde se joacă ei de-a pâlnia...

Fata se smulse și se întoarse cu fața la el:

— N'ajunge! Asta s'a făcut până acum! Dumitale ți se pare că asta-i tot, fiindcă ești bătrân și obosit! Ai vrea să fii liniștit și să te lase toți în pace! Dar nu se poate să rămânem așa! De acum înainte ce facem? Tot ăia care au dat pescarilor vaporul și fabrica de conserve le-a cerut să dea fiecare brigadă atâtea tone pe lună..

— Păi dă!

— Da, dar se poate mai mult! Și uite, toată puterea asta se irosește la cambuză, cu rachiul și cu muzica!

Bătrânul dădu din umeri. In raza de lumină ce venea pe ușa timonerici, obrazul lui păru și mai sbârcit, și mai uzat.

—Măi fetițo... când a trimis-o societatea pe *Arabella Robertson* în Mediterană, căpitanul, care era un bețiv și un cartofor, a administrat banii bordului cum știa el, și un sfert din noi ne-am îmbolnăvit de scorbut. Voi nici nu știți ce e aia, decât din auzite... Lasă-mă, că e bine cum e acuma...

— Nu! răspunse fata. Nu! N'ai dreptate! Se poate să meargă totul mai bine, și dacă ar fi cineva să ia sdravăn frâul în mână, apoi ai vedea dumneata...

— Ei, cine să facă asta? întrebă bătrânul. Comandantul? Îi e frică de Prețiosu. Prețiosu? Vai de steaga lui...

Cineva vorbi lângă ei:

— Păi să facem noi treaba asta...

Se întoarseră amândoi, tresărind. Cel ce vorbise era rezemat de ușa timonieriei. Nicolița Constantin zise:

— Dumneata ești, Prodane? Credeam că ai înlemnit acolo lângă cârmă...

— Aici eram... Nu vă supărați, da'am ascultat și eu ce spuneați... Dumneavoastră aveți dreptate, tovarășă Nicolița...

Bătrânul vorbi:

— Dacă are ea dreptate, făceți ceva, voi, comuniștii. Am văzut eu prin 934 niște sindicate de marinari, în porturile Atlanticului de Nord, de tremurau în pantaloni armatorii când băteau ăia cu pumnul în masă. Făceți voi ceva!

Prodan răspunse liniștit:

— O să facem... Am și început să facem... Și ajutați-ne și dumneavoastră, care nu sânteți membri de partid.

— Chiamă-mă și am să fac ce-mi ceri! zise bătrânul.

— O să vă chemăm, tovarășe mecanic-șef, zâmbi Prodan.

Nicolița Constantin rămase pe gânduri. Se uita lung la omul rezemat de ușă.

— Să-mi spui și mie, Prodane.

— O să vă spun... când o să fie momentul.

---

*) tortilla — mâncare națională spaniolă și sudamericană, coaptă în cuptor.

Stătură toți trei câteva clipe nemișcați și tăcuți. O stea căzu pe boltă dela Nord la Sud, dâră lungă și albă de foc ceresc. Nicolița Constantin se gândi că i-a vorbit poate prea aspru bătrânului și-i spuse, alintându-se:

— Nea Steaga... o să-mi povestești odata cum ai scufundat-o pe *Arabella Robertson*?

— Iți povestesc, copilule — parcă ce altă treabă am?

— Ai, cum să n'ai: vezi că peste cincisprezece minute pornim...

— Câte ore de marș? întrebă bătrânul cu liniștea aproape nepăsătoare a omului care a pus întrebarea asta de mii de ori în viața lui.

— O jumătate. Cât ne-a derivat curentul dela prânz până acum.

Bătrânul o bătu ușor pe obraz, se întoarse și începu să coboare greoi scările. Dispăru în întuneric. Se mai auzi odată fluieratul său vesel:

— Fiu — fiu — fiu — fi!

Fără să știe dece, pe Nicolița Constantin, ciripitul acesta o umplu însă de o mare tristețe. Tristețea nu-i trecuse încă nici când vasul începu sa tremure până'n vârful catargelor sub trepidația mașinilor. Apoi, când porniră, vântul născut de înaintarea vaporului îi racori fața înfierbântată. Se uita pe furiș la Prodan, împietrit cu ochii țintă la cadranul compasului, și cu mâinile în neîncetata mișcare pe roata cu cerc de alamă a cârmei. Prodan era un om inteligent și cumpatat: nu se apuca el să vorbească la întâmplare. Faptul că vorbise însemna că e hotărît: și nu numai el: spusese „noi". Ah, numai de s'ar putea, se gândea Nicolița Constantin. Să ieșim din monotonia asta ucigătoare, să facem lucruri deosebite, fapte mari, să schimbăm totul, că doar intreaga lume trebue schimbată, până departe, departe...

Clopotul bătu muzical de patru ori. Nicolau, zbârlit ca totdeauna, se urca repede pe scară. Nicolița Constantin îl privi cu o prietenie mai mare decât se aștepta ea singură: și ăsta e unul din ei: Prodan, Nicolau, alții... Ei sânt cei despre care Prodan a spus „noi". Vor reuși? Ar fi vrut să-i întrebe, să le ceară să-i dea încredere; dar ce să-i întrebe? Și ce să-i răspundă ei? Trebuia așteptat... Și dacă nu vor reuși? Atunci faptele mari, viața îndrăzneață — se vor amâna, se vor îngropa? Nu! Asta nu se poate. Nu!

— Ce spui? întrebă Nicolau.

— Nimic.

— Mi s'a părut că ai spus ceva.

— Nu, n'am spus nimic.

— Vino să-mi arăți pe hartă unde sântem...

Se aplecară amândoi asupra hărții, cu creioanele și compasurile în mână:

— Uite, eram aici, și am făcut cinci mile la patruzeci și cinci de grade. Aici trebue să fie brigăzile dela Danilofca... Tovarășe Prodan, zero cârma!

Prodan repetă disciplinat:

– Zero cârma.

Mașinile se opriseră. Vasul aluneca prin forța inerției, și avea să se oprească; nu mai asculta nici de cârmă: cârma era la zero.

XII

Un cutter cu două bărci la remorcă se depărta săltând peste valurile verzi de cleștar. Altul sosea din partea cealaltă a orizontului. In preajma *Stelei din Octombrie* se legănau două cuttere. Alunecau când pe-o coastă când pe cealaltă; catargele lor scurte oscilau ca niște limbi de metronom.

Sub bordul înalt, de fier cenușiu, al *Stelei din Octombrie*, veniseră cu vâslele trei lotci, care-și așteptau rândul să descarce. Dela biga catargului

din față cobora pe scripeți și cabluri o plasă uriașă, în care Emelian, Mihail și Cosma aruncau de zor calcanii, rechinii, pisicile de mare. Luau calcanul de gură ca să nu se înțepe în coaja lui verzuie, și-l svârleau peste ceilalți în plasă. Agățară sus, de cârligul cablului, doi moruni de câte două sute de kilograme. Plasa nu i-ar fi ținut. De pe punțile de sus îi privea un șirag de capete: căpitanul, Nicolau, bătrânul Steaga, inginerul Serafim; iar peste copastia punții din față, Lucia și un marinar cărunt se uitau cum termină Cosma de încărcat plasa. In sfârșit lotca rămase goală, mânjită doar de sânge și de solzi de pește. Mihail începu s'o spele cu ispolul și cu o perie de podele. Emilian se căță pe scara de pisică aruncată peste copastie; iar Cosma se agăță cu o mână de cablul de oțel, iar cu picioarele se urcă pe cercul de fier dela gura plasei. Făcu asta cu ușurința firească și mlădioasă pe care o aveau totdeauna mișcările lui; și astfel atârnat deasupra plasei încărcate cu o tonă de pește, strigă vesel:

— Vira! *)

— Ce faci, mă? Dă-te jos, mă! strigau privitorii, neștiind dacă să râdă sau să se sperie.

Dar la comanda lui, „Vira!", vinciul cu aburi de sus de pe punte începu să uruie, cablurile se întinseră și Cosma se înălță în văzduh. Dacă fetei în salopetă cu pantalonii suflecați până la genunchi peste picioarele albe, și care râdea privindu-l, i-ar fi fost drag de el, și-ar fi dat seama de ceeace nimeni nu putea observa: și anume că în veselia lui Cosma e ceva silit, că în ușurința și puterea din mișcările lui e un fel de nepăsare obosita, tristă. Dar fata nici nu se gândea la așa ceva, ci se întorsese spre vinciер și striga, râzând:

— *Maina*, **) Lae, *maina*, sa facă o baie în mare, și speli și peștele!

Lae împodobit cu frizura-i uriașă, se pregati să asculte și să-i dea drumul plasei îndărăt, s'o cufunde în mare: sau poate nu voia chiar sa faca asta, ci numai se prefăcuse. De sus, Nicolau racni:

— Ce e asta? Cine comandă aici manevra vinciului? Treci în fabrică, tovărășico! Unde ți-e capul, Lae?

După această scurtă isbucnire se opri brusc, tăcu și întra în cabina lui. Își adusese aminte de critica pe care i-o făcuse Prețiosu. „Iar am strigat la ei" se gândi el necăjit. A naibii e și gura asta a mea..." Era foarte supărat. „Dar nu-mi pare rău: mai făceau și o nenorocire zăpăciții ăia".

Cosma nici nu se mișcase când fusese vorba să fie cufundat în mare. Liniștit, așteptă să vie plasa pe punte, sări jos și, fără să pară a fi observat nimica, deslegă nodul din fundul plasei, apoi se aruncă înlături și o tonă de pește se prăbuși pe punte. Flăcăii de la cherhana începură să încarce calcanii în coșuri și să-i cântărească, iar Emelian, cu mâinile'n șolduri, strigă:

— Cosma, ia dă-mi un cuțit.

Cosma scoase din cismele-i de cauciuc două cuțite; unul i-l întinse lui Emelian fără un cuvânt. Se aplecară fiecare asupra câte unuia din morunii cei mari, îi despicară și începură să scoata maruntaiele din ei; în vremea asta, Lae venise dela vinciu și îndrepta asupra lor o manică de apă ca să spele puntea de sânge și de zemurile negre din pește. Lucia îi șopti ceva la ureche lui Lae privindu-l pe Cosma și râzând. Lae nu păru că a auzit nimic; iar Cosma se uită pe furiș la ei, apoi se apleca și mai jos, și urmă sa desfacă morunul mânuind cu mișcări sigure cuțitul lucios și ascuțit ca un briciu.

*) vira! — comanda pentru orice manevră în sus și de tracțiune.

**) maina! — comanda pentru manevra în jos, sau de slabirea unui cablu, parâmă. etc.

După ce cântăriră tot peștele și Emelian își scrise cantitatea în carnet, mai așteptară să vadă cât a adus Iermolai. Plasa se înălță plină și grea deasupra punții, iar Iermolai se ivi și el de undeva de jos, încălecă peste copastie, grăbit și strângaciu ca un urs. Emelian strigă la el:

— Iermolai, haide că se termină sticlele de lampă!

Fără să răspundă nimic, Iermolai scoase cuțitul și începu să taie și să deșerte de măruntaie niște rechini mici. Emelian îl urmărea cu o lucire în ochii săi cafenii. Incepea să bănuiască anume ce vrea Iermolai. Manica de apă curăța neîncetat murdăria din peștii care rămâneau albi, gata de trimis jos la fabrică. Iermolai găsise ce căuta. Scosese ceva dintr'un rechin: un ficat uleios, gras, pe care-l tăie în felii cu cuțitul. Emelian răcni speriat:

— Stai, să-ți aduc puțină sare!

Iermolai însă nu-l ascultă. Râdea la ficatul de rechin, ca un căpcăun:

— Hahahaa...

Și deodată deschise gura și asvârli între fălci o felie. Emelian se apucă de pântece și strigă îngrețoșat:

— Iermolai, din ăla se face untură de pește!

— Sănătos! Sănătos, hahaa...răspunse Iermolai cu mare mulțumire.

— Nu ți s'a făcut sete? întrebă Emelian, deodată foarte serios.

— Ba da, răspunse Iermolai cu gura plină.

— Ei, atuncea, hai!

— Hai!

Plecară, urmați de Cosma. In clipa când se depărtau, se ivi de după copastie capul bălai al lui Andrei. Zărindu-l pe Iermolai încotro se depărtează, răcni:

— Unchiule Iermolai, iar te duci să bei, pământul și catapeteasma cui te-a făcut!

Iermolai însă dispăruse în umbra coridorului de sub puntea cabinelor, care ducea spre pupă. Andrei sări peste copastie și se repezi după el. Pavel, cel cu boneta militară, și Mihail cel înțelept apărură și ei în mare grabă, urcându-se pe scara de pisică și se luară și ei după Emelian și Iermolai. De jos se auzeau răcnete:

— Cine a lăsat lotcile astea aici? Deslegați-le, că am venit cu pește! Unde-s ăia din Danilofca? Deslegați-le dracului de-aici, careva!

★

Asta se petrecuse dimineața. Seara, o sumedenie de pescari erau încă la cambuză, grozav de înghesuiți, înfierbântați de băutură; unii beau de mândrie că într'o săptămână scoseseră norma pe o lună, alții beau de supărare că nu adusesră mai nimic, și ascultau poveștile celor vorbăreți și mulțumiți. Emelian Romanov ținea într'o mână un cârnat subțire, drept și uscat ca un băț, și în cealaltă un pahar, și-i striga lui Iermolai:

— Ce, crezi, că nu te știu? Ești din Periprava! Măi, fraților și tovarăși! Știți voi ce fel de sat e Periprava și ce fel de oameni sânt acolo? Grozăvie! Atâta vă spun: grozăvie. Ce are în mijloc un sat ca toate satele?

Cei dimprejur se priviră. Unul zise:

— Sfatul popular!

Altul zise:

— Organizația de bază!

Unul mormăi:

— Biserica...

— Cârciuma era, pe vremuri, îngână Iermolai.

— Tu să taci, că tu eşti din Periprava!

— Nu sânt, se împotrivi stingherit Iermolai.

— Ba eşti! Şi la ei, tovarăşi, nu e în mijlocul satului nici sfatul, nici partidul, nici altceva, ci o tiribombă! Călueşei, de ăia de se învârt ca la bâlci! Aşa e la voi şi halal să-ţi fie! De aia eşti tu aşa, Iermolai!

— Ba deloc, se împotrivi blajin Iermolai. Eşti un mincinos: parcă n'ai şti că sânt din Danilofca, taman ca şi tine!

— Aha! Ci-că eşti din Danilofca. Bine: atunci ştii istoria clopotului?

— Sigur că o ştiu, zise şi mai stingherit Iermolai. Emelian muşcă din cârnaţ şi strigă, cu gura plină:

— Când au fost nemţii în ţară, în 1916, au vrut să ia toate clopotele dela biserici, să le topească! Dar ai noştri, din Danilofca, au zis: nu! Clopotul nostru, ăl mare, pe care ni l-a dat în dar gheneralul...stai, cum îi zice? Un gheneral rus care a cucerit dela Turci cetatea Ismail. Sau n'o fi fost el: o fi fost ţariţa Ecaterina... Nu ştiu: care-a fost, să fie sănătos dacă n'a murit de-atunci. Ei, clopotul ăla, noi nu-l dăm. Dar ce să facem cu el? Să-l luăm şi să-l înnecăm în ghiol, şi când se cară nemţii, îl scoatem!

Unul din ascultători vorbi:

— Măi, tare mai minţi tu!

— Cine-să-l înnece? urmă Emelian fără să-l ia în seamă. — Iermolai! El e pescar de larg!

— Parcă era din Periprava! strigară ascultătorii. — Câţi ani avea el în 1916?

Iar Iermolai îi lua de martori:

— Vedeţi cum minte? V'am spus eu!

— El era pescar de larg! A luat clopotul, s'a dus în mijlocul ghiolului, şi bâldâbâc, l-a fundarisit! A făcut şi un semn cu creta pe marginea lotcii: aici l-am dat la fund, aici să-l căutăm... Pe urmă au venit ei cu Iermolai în cap, să caute clopotul după semnul ce-l făcuse el pe marginea lotcii. Dar nu l-au mai găsit, fraţilor şi tovarăşi! Ce zici, Iermolai? Poate l-o fi furat careva?

Cei dimprejur râdeau, dar unii se supăraseră:

— Parcă n'ai fi dela noi din Danilofca, aşa vorbeşti de noi... Ce, la noi în sat oamenii sânt proşti? O să te batem într'o zi, unchiule Emelian, cum nu te-a bătut nici nevasta!

Emelian se apăra râzând:

— Ferească Sfântul să fie la noi oamenii proşti! In Danilofca sânt oameni foarte isteţi: dovadă tovarăşul preşedinte, care stă aici şi râde cu noi: ce, parcă te aşteptai tu, Iermolai, să-l vezi pe tovarăşul Pricop om mare la partid şi la sindicat? Noi îl ştiam pe tată-său, pe bătrânul Eftei, şi nu ne aşteptam... Dar dumnealui e om deştept, şi acuma e mare...

Pricop, care vorbea în alt grup cu nişte oameni, întoarse spre Emelian obrazul său de piatră şi zâmbi binevoitor:

— Al naibii eşti tu, Emelian... Ştii să şi înţepi lumea... dar aflaţi, tovarăşi, că Emelian are suflet bun: iar un pescar de larg ca el, rar găseşti!

Emelian râse încruntat, stânjenit; lauda asta neaşteptată îi tăiase aripile: îi şi plăcea, şi pe de altă parte nu-i plăcea, şi se simţea stingherit, dar ce să răspundă? In vreme ce Pricop urma, binevoitor şi blajin:

— Da, da, tovarăşi... Eu pe fiecare tovarăş îl cunosc, şi-i înţeleg sufletul... Ce să-i faci? Aşa mi-i firea...

★

A doua zi, inginerul Serafim începu să umble printre oameni și să le spună:

— Hai, măi tovarăși, mai isprăviți cu odihna și dați-i înainte cu producția...

La care Emelian Romanov răspundea:

— Lăsați, tovarășe inginer, că noi sântem cu producția în luna viitoare! Ce să omorîm băieții așa...

Iar Iermolai se bătea în piept, făcându-l să sune ca o tobă:

— Tovarășe inginer! Uite-aici te țiu pe dumneata! In inimă!

— Trebue să se odihnească și Iermolai, tovarășe inginer! striga Emelian. Iar inginerul răspundea mahmur:

— Mai bine s'ar mai desmeteci din odihna asta odată și-ar pleca în larg....

Apoi se depărta și vorbea cu alții, care-i răspundeau:

— Deseară plecăm, tovarășe inginer... sau mâine dimineață.

Dar seara le era somn, iar dimineața aveau altceva de făcut, și la prânz era prea cald...

Brigada lui Luca Gheorghe era mereu în larg, una din puținele; inginerul încerca să-l întărîte pe Emelian, pe Iermolai și alții ca ei, vorbindu-le de Luca Gheorghe:

— O să pierdeți întrecerea cu el, măi pescarilor! le spunea el.

Emelian râdea viclean:

— Hehei! Noi sântem înaintea lui, că pe unde a nimerit el, nu prea a găsit pește... Controleaza paragatul de își tocește mâinile, și pește ioc!

— Ce, vă bucurați că e el la greu?

— Nu ne bucurăm, că și el e pescar și noi sântem și știm ce-i aia să nu găsești pește... Dar îi țin socoteala, uite-aici.

Scotea din buzunar un carnet cu scoarțele ferfenițite:

— Uite aici țin socoteala cât a adus el și cât am adus noi: cum simt că tot mă ajunge din urmă, pornesc!

Inginerul ofta, încurcat și amărît. Apoi încerca iar să se lupte cu oamenii:

— Măi tovarăși, ce ne cere partidul și Statul?

Emelian ridica un deget gros și bătătorit, și-l îndrepta:

— Adică: ce ne cere poporul, tovarășe inginer?

Inginerul prindea speranță: va să zică în sfârșit Romanov și-a venit în minți și măcar el vrea sa mă ajute. Incepea mai cu nădejde:

— Așa, Emelian! Ai dreptate: ce ne cere poporul? Sa dam cât mai multă producție! Să nu zicem „ajunge". Adică, cum? „Ajunge" atâta mâncare pentru popor? Sa nu-i dăm mai multa? Cum vezi tu asta?

Se adunaseră pescari și marinari împrejurul lor. Mihail care până atunci șezuse trist și fără treabă pe mosorul de fier al unei babale,*) se ridică și se apropie. La ultimele cuvinte ale inginerului se amestecă și el, cu însuflețire:

— Are dreptate tovarașul inginer! Ce-i dacă ai împlinit norma și ai depășit-o? Aici lucrezi pentru patron? Poți să dai mai multă producție? Da! Dă, că tot la ai tăi dai!

Oamenii se priveau, zdruncinați din liniștea lor. Iermolai stătea cu gura deschisa, răspândind o mireasmă puternică de untură de pește și băuturi tari. Andrei, flăcăiașul din barca lui Iermolai, murmura:

— Are dreptate, sângele mă-sii... Așa e! Și tu stai și bei ca un burete!

Emelian se uită împrejur. Și el căzuse pe gânduri. Vedea fețele bărboase

*) baba(le) — mosor de fier pe care se înfașoara cabluri sau parâme.

sau rase, dar deopotrivă arse de soare, ale tovarăşilor lui: toţi simţiseră că inginerul avea dreptate. Emelian se uita la inginer: tânăr, uscăţiv, în pantaloni scurţi din care ieşeau picioare slabe şi păroase, îl privea încordat prin ochelari: era nenorocit, inginerul, îi era inima grea. Lui Emelian îi păru rău, o clipă, dar mintea lui, agerită de discuţiile cu Mihail cel mintos, nu-l lăsa să se dea învins. Clipi din ochi, şi apoi vorbi:

— Aşa-i cum spuneţi, tovarăşe inginer. Dar norma cine a făcut-o? Ministerul. Va să zică tot poporul! El ne cere: atâta sa-mi daţi, şi pe urmă odihniţi-vă, faceţi ce vreţi...

Iarăşi şovăiră oamenii. Inginerul oftă şi încerca să-i explice că n'are dreptate; dar îşi găsea anevoie argumentele şi le aducea de departe. Oamenii începură să se depărteze; discuţia nu-i mai atrăgea: Emelian îl înfundase pe inginer. Deştept om, Emelian! Haideţi sa-i tragem un rachiu!

Dar Emelian nu era mulţumit. Respinse chemarile lui Iermolai care-i spunea ceva de inimă şi de un păharel. Rămase singur şi se duse să se uite peste copastie, la valurile molcome. Culoarea marii se schimbase: era vânătă, cu luciri cenuşii, tulburi. Emelian oftă, şi trase cu coada ochiului la Mihail, care stătea şi el cu coatele pe copastie şi scuipa în apă. Mihail părea că nici nu se sinchiseşte de Emelian. Acesta mormăi:

— Măi, Mihail, bre!

— E... răspunse rece Mihail.

— Măi, ai auzit ce i-am spus inginerului?

— Auzit...

— Şi ce zici?

— Nu zic nimic, raspunse flacăul şi scuipă în apă, acolo unde pluteau sute de coji de ceapă aruncate dela bucătărie, şi le ciuguleau nişte pescăruşi care înnotau ca raţele.

— Cum, măi, nu zici nimic? Am avut dreptate, sau nu?

— N'ai avut, răspunse liniştit Mihail. N'ai avut. Mai bine îţi ţineai gura.

Emelian Romanov se apropie de el şi mormăi supărat:

— Ia zi: dece n'am avut dreptate? Zi tu, ca eşti deştept!

Mihail se întoarse spre el şi-l privi drept în faţă:

— Unchiule Emelian, eşti un om cu cap, da, eşti mai deştept ca alţii; şi eşti pescar vechi şi meşter; îmi scot şapca în faţa dumitale. Da' dreptate n'ai avut!

— Dece, bre? Dece? întrebă Emelian. Altadată s'ar fi făcut roşu de bucurie, auzind asemenea laudă din partea lui Mihail. Dar acuma nici nu-i păsa. Ciudat lucru: nu-l bucura deloc. Voia să ştie dece n'a avut dreptate. Mihail dădu din umeri:

— Nu ştiu să-ţi spun. Dar uite, îmi pun capul jos: n'ai avut! Cum să zică oamenii: nu ne mai da de mâncare, că ne-ai dat destul?

— Păi aşa zice ministerul! strigă supărat Emelian. Mihail dădu din umeri şi se înclină, desfăcând braţele ca două aripi:

— Tocmai. Eu nu ştiu ce să-ţi răspund. Da' dreptate, n'ai!

Se întoarse iar cu umărul şi scuipă în apă. Emelian scuipă şi el, nemulţumit, trist şi întunecat. Mormăi:

— Uite şi marea: o să se strice şi ea...

Făcuse o prostie, nu-i plăcea; dar dacă aşa era? Puteai să spui că nu-i adevărat? Şi totuşi, n'avea dreptate. Era limpede lucru: n'avusese dreptate.

Un al treilea ins veni lângă ei, se sprijini cu coatele de copastie şi-l bătu pe umăr pe Emelian:

— L-ai înfundat pe şmecherul de inginer.

Emelian tresări şi se întoarse la el: era Pricop, foarte liniştit, care urmă:

— Așa sînt tehnicienii ăștia. Ne iau pe sus pe noi, muncitorii. Dar trebue să-i luăm repede, să-și bage mințile în cap. Eu înțelegeam ce e'n sufletul tău; și eu, tot așa i-aș fi răspuns!

Emelian se uită la Pricop fără prietenie, măsurându-l din cap până 'n picioare, și zise în doi peri:

— Te cred.

Apoi se 'ntoarse și scuipă în marea a cărei culoare se schimbase.

XIII

Cosma ratăcea pe vas; adică cine-l vedea, se gândea: ia te uită la găliganul ăsta cu mâinile ca niște cazmale, cum se plimbă în neștire... și ce fericit e! Așa părea Cosma: liniștit și fericit; se uita împrejur cu ochii lui ca de copil și umbla de colo până colo, fără să vorbească nimănui.

Odată se duse până la pompa dela pupă ca să bea apă cu cănița legată cu lanț de gura pompei. Bău apa, uitându-se peste marginea căniței la doi tineri care ședeau pe o banca de lemn, sus pe dunetă. Doi tineri: un flăcău și o fată.

Fata era Lucia; ședea cu mâinile în poală, cu picioarele goale încrucișate sub bancă, și se uita pierduta la Lae; iar Lae, cu claia de păr ondulat permanent, cu cotleții cuceritori pe obraji, îmbrăcat într'un tricou vărgat care lăsa să i se vadă o ancoră și o femeie cu coadă de pește tatuate pe brațe, îi vorbea încet, și apoi amuțea, și se uita și el la ea: se pierdea în ochii ei, după cum ea se pierduse în ochii lui. Erau liniștiți, uimiți, și parcă nu era nimeni împrejurul lor. Era cerul albastru; era marea liniștită pe care pluteau pescărușii ca niște pasari domestice; erau niște nori la fel de albi ca pescărușii; dar era și nea Marinică, șeful de echipaj, cu Prodan, timonierul, amândoi goi pân' la brâu, cu câte o batistă legata în jurul gâtului, și care matiseau o parâmă ruptă, adică împleteau cele două capete unul într'altul, să nu le mai poți desface nici trăgând cu tractorul. Nea Marinică și Prodan nu se uitau la cei doi îndrăgostiți, iar tinerii nu se vedeau decât unul pe altul. Zâmbeau ușor — apoi deveniră foarte serioși, și se uitau unul în ochii altuia, căutând ceva parcă, și mirați de ceeace găseau.

Cosma puse frumos cana la loc, și se șterse la gură cu dosul mâinii. Lângă el, mecanicul șef șuieră ușor printre dinți:

— *Șiu-șiu-și!*

Apoi mormăi:

— Oliolio! Ia uita-te la ăștia! S'au prostit de tot!

Pescarul, căruia-i vorbise bătrânul, îl privi cu niște ochi senini, albaștri, în care nu se vedea nimic; nu dădu nici un semn că auzise, sau că înțelesese. Ca un surd, sau ca un om din alt neam, de departe; așa se uitase la el. Apoi se întoarse încet, și se depărtă, legănându-și umerii lați, și mereu părând că e mulțumit și se plimbă în neștire pe punte. Bătrânul rămase mirat:

— Altul! Balamuc plutitor, steaga mă-sii, nu altceva!

Bău, apoi plecă și el. In treacăt, pe sub cabina radiotelegrafistului, se opri și fluieră ca o păsărică. Radiotelegrafistul scoase capul pe ușe. Bătrânul întrebă:

— Cum e meteorul? Se schimbă?

— Vânt 4 la 6, mare agitată, răspunse cellalt și își trase capul îndărăt, dispărând.

Bătrânul constată filosofic, pentru sine însuși:

— Am bășicat-o.

Se uită împrejur la cerul albastru și marea liniștită și se îndreptă singur:

— Adică o băsicăm mâine...

Se urcă la comandă. Ofițerul al doilea, un tânăr tăcut și retras, ieșise cu sextantul. Puse la ochi aparatul, învârti șuruburi. Apoi intră în timonerie, și începu să calculeze latitudinea și longitudinea. Bătrânul rămase afară, în soare. Comandantul veni de pe cealaltă punte de cart și se opri lângă el. Nu spuneau nici unul nimic. Bătrânul mormăi:

— Se schimbă vremea.

Comandantul nu răspunse.

— Aveți multe bărci pe mare?

Comandantul scutură din umeri și mormăi scurt, furios. Asta însemna: „Nu-i vezi cum stau aproape toți la cambuză? Ce bărci să am pe mare?“ Bătrânul înțelèse ce înseamnă mormăitul și scuturatul din umeri. Încuviință cu bunăvoință:

— Adevărat... E un balamuc plutitor, steaga mă-sii...

★

Prodan întreținea șuvițele de cânepă groase cât un deget, le răsucea una într'alta, le strângea, iar Marinică, șeful de echipaj, se uita la parâma albă și aproape la fel de groasă ca brațul lui, și mormăia:

— Eu nu înțeleg ca tine datoria mea de membru de partid. Eu altfel o înțeleg, Prodane.

Era un om mărunt, uscățiv, numai oase și mușchi; părul îi albea; privea parâma cu ochii lui liniștiți, suri ca oțelul, și urma:

— Ți-au mai spus-o și alții. Ți-au spus și băieții dela mașină. Ți-au spus și pescarii: Luca Gheorghe, flăcăul ăla, Mihail, din brigada lui Emelian. Avem încredere în tine; dar dacă nici tu nu faci nimic, o să ne-o pierdem. Trage de parâma asta, să vedem.

Traseră amândoi din răsputeri: era bine matisită, cum cra de așteptat dela doi matrozi vechi ca ei. Prodan începu să facă parâma colac pe punte, iar șeful de echipaj scoase din buzunar pipa și punga de tutun și se apucă să fumeze, uitându-se la el. Apoi Prodan termină, și se așezară amândoi pe babalele de fontă de pe marginea punții, uitându-se la mare. Prodan nu răspunsese nimic până atuncea. Șeful de echipaj scuipă în apă:

— Se strică, zise el. Se strică, dar nu ține mult.

Prodan mormai:

— Ascultă, tovarășe bossman...

Fuseseră amândoi marinari pe multe vase, pe multe mări, sub căpitani care vorbeau felurite limbi. Erau prieteni de mult; dar Marinică era șef de echipaj, și Prodan socotea că fiecare trebue să fie la locul lui pe un vapor; și afară de asta, nea Marin era om bătrân.

— Măi tovarășe bossman, ai dreptate, și bine faci ca-mi spui.

— Datoria mea e să te critic, zise liniștit cellalt.

— Da. Dacă și-ar împlini fiecare datoria pe vasul ăsta, ar fi mai bine, mormăi Prodan.

— ... Și datoria ta e să ții seama de ce-ți spune organizația de bază, urmă Marinică.

— Da; e întâi datoria lui Prețiosu, dar e și a mea.

— El nu și-o face, zise Marinică; fă-ți-o tu.

Vorbea cu măselele încleștate pe țeava pipei; încet, scurt, printre dinți, uitându-se la valuri cu ochii lui suri. Prodan zise:

— Ho, nu mă mai freca atâta. Am să-i sprijin pe tovarăşii care au ceva de spus.

Bossemanul trase un fum şi se uită prin el la Prodan: o privire albastră-cenuşie prin fumul albastru-cenuşiu:

— Asta nu ajunge, Prodane. Trebue să-l criticăm pe Preţiosu. Trebue să-i spunem pe faţă ce gândeşte poporul!

Prodan râse:

— De acord. Criticaţi-l pe el, criticaţi-mă pe mine. Eu mi-am băgat în cap ce spune Stalin despre critică. Să vedem dacă a auzit şi el ceva de asta...

Şeful de echipaj se uită la norii de un cenuşiu deschis-gălbui, care se înfiripaseră pe cer. Din spatele lor ţâşneau pânze de lumină orbitoare. Era zăpuşală. Dela cambuză se ridicau glasuri groase şi vesele.

— Se strică, nea Marine?

— Da, dar nu ţine mult, zise bossemanul cu nepăsare. Când avem şedinţa?

— Azi după amiază, mai pe seară aşa, pe la şapte...

După o ultimă cercetare a cerului, Marinică răspunse, cu dinţii încleştaţi pe pipă:

— Până atunci, nu începe... O să fie ceva, la noapte.

★

Noaptea începuse şi încă nu se întâmplase nimic. Marea ajunsese aproape nemişcată, cerul era astupat de nori, şi undeva departe fulgera roşu, fără zgomot. Un ceas. Două ceasuri. Mereu din felurite unghiuri ale beznei fulgere mute.

Se vedeau şi pe ferestrele rotunde ale sălii de mese, de sub puntea din pupa. Un bec mare, acoperit de muşte, atârna din tavan. Pe cinci-şase bănci lungi şedeau membrii organizaţiei de bază. In faţa lor, la o masă acoperită cu hârtie subţire roşie, stătea Preţiosu, cu Pricop în dreapta şi Prodan în stânga. Toată lumea era ostenită de zăpuşeală şi de aerul înăbuşitor. Deschiseseră ferestruicile rotunde; de afară însă nu venea aer mai proaspăt. Se auzea doar plescăitul valurilor ce se isbeau de vas, şi din când în când toate ferestruicile se luminau albăstriu sau roşu, o clipită, apoi se întunecau iar şi se auzeau mai departe valurile adormite mişcându-se în tăcerea mării.

Preţiosu era nemulţumit. Nu dormise bine, fiindcă băuse, singur în cabina lui, când ieşise din cart. Acuma avea capul greu; era enervat şi arţăgos ca totdeauna când era mahmur. Se supărase încă dinainte de începutul şedinţei. Venise la el Luca Gheorghe, desculţ şi cu pantalonii suflecaţi până la genunchi. Mirosea a peşte şi părea îngrijorat, stăpânit de un gând anumit.

— Măi tovarăşe Preţiosu, zisese Luca Gheorghe, uite ce m'am gândit: dacă s'ar putea, să luăm şi noi parte la şedinţele organizaţiei de bază. Vreau să spun, noi ăştia, membrii de partid. Vezi dumneata, noi sântem pescari din mai multe sate, şi aparţinem de organizaţiile de bază din sat, fiecare de unde e. Dar uite a dracului treabă, că viaţa noastră e mai mult pe mare decât pe uscat. Şi-aici pe mare, n'avem viaţă de partid. Bine e? Eu zic că nu e bine.

Inalt, uscat, cu faţa cenuşie, cu ţigarea lipită de buză, Preţiosu se uita la el prin fum. Abia atunci observase că bălanul ăsta cu bărbuţa scurtă mai venise cu încă un pescar, unul tânăr, tot bălan dar fără barbă, unul din brigada lui Romanov... Stătea şi el acolo, şi dădea din cap. Când termină Luca Gheorghe, începu şi el:

— Eu m'am gândit că noi, comuniştii, ar trebui să nu lipsim dela nici o adunare de partid de pe vas. Dar ar trebui chemaţi câteodată şi unii care

nu-s membri de partid. Sânt mulţi oameni buni la noi în brigăzi, care ar învăţa multe, tovarăşe Preţiosu; aşa, dela om la om, e mai greu să-i înveţi; dar ei ar fi dornici să se înalţe, să înţeleagă viaţa altfel...

— Cine-ar fi ăia? întrebă Preţiosu.

— Uite, responsabilul nostru, Emelian Romanov; unul Cosma, din lotca noastră; pe urmă Ghiţă, cutteristul; Suleiman... numai eu ştiu aproape zece oameni. N'ai stat de vorbă cu ei, să vezi ce oameni sânt...

Asta îl jignise pe Preţiosu. Adevărat că nu stătuse de vorbă cu pescarii; dar nu-i plăcea să-i spună cineva că nu făcuse un lucru; şi ce, la urma urmei: asta era munca lui? Îi răspunse lui Luca Gheorghe:

— Uite, tovarăşe, nu e just nici aşa, hai, care vreţi, veniţi buzna în şedinţele de partid. Nu merge aşa, tovarăşe. Eu n'am dreptul să primesc în şedinţele de partid decât pe cine vine dela raion sau regiune, cu hârtie anume: fără o dispoziţie dela raionul de partid sau dela regiune, nu pot, tovarăşe; să vie şi tovarăşul secretar al regionalei, şi nu-l primesc! Aşa e regula muncii de partid!

Pescarul se uitase în jos, la scândurile punţii şi la degetele dela picior, pe care şi le frământa în neştire. Apoi ridicase capul şi se uitase la Preţiosu cu ochi limpezi, albaştri într'un obraz ars de soare, brăzdat şi bărbos. Zisese:

— Tovarăşe Preţiosu, eu nu ţi-am spus asta numai pentru viaţa noastră de partid. Să-ţi spun drept: mai mult pentru altceva: pentru producţie. Avem nevoie să vorbim între noi, să ne lămurim şi să se lămurească şi ăilalţi, ăi mai mulţi dintre noi: cum privim noi producţia? Fiindcă, vezi dumneata, mulţi nici nu se gândesc, dece muncesc, pentru cine muncesc, cum muncesc... Tot aşa, cum au apucat; tot aşa îi dau înainte.

— Dumneata cum stai cu producţia? îl întrebă Preţiosu.

Ştia că Luca Gheorghe nu prea adusese peşte în zilele din urmă şi voia să-l facă să mai lase nasul în jos, să nu-i critice pe alţii ca un deştept...

— Ei, zilele astea am avut ghinion, că am mers mai mult la treizeci, treizeci şi ceva de braţe; eri şi azi am tras spre adâncime mai mică: douăzeci şi opt, douăzeci şi nouă... Am adus două mii, brigada noastră...

Preţiosu trase un fum din ţigare şi nu se clinti. Nici nu spuse nimic. Două mii însemna peste sută la sută depăşire de normă.

In faţa lui, pescarul râdea singur, liniştit.

— L-am ajuns din urmă pe Emelian — poate aşa îl scot de pe vapor...

Dela cambuză se auzea un cor adânc de glasuri bărbăteşti. Lotcile se legănau uşor pe apa trandafirie în ceasul acela de amurg. Cutterele îşi clătinau alene catargele, măsurând cu ele o scurgere foarte înceată a timpului. Luca Gheorghe vorbi iar:

— Dar ce fac eu, şi încă doi-trei responsabili de brigăzi care sântem membri de partid, şi trebue să ţinem sus cinstea partidului, n'ajunge măi tovarăşe. Trebue să-i mişcăm pe ăilalţi, care sânt oameni buni, vorba băiatului ăstuia, şi se aiuresc aşa şi se risipesc...

— Mişcaţi-i, răspunse Preţiosu. Făceţi agitaţie printre ei; vorbiţi cu ei. Aşa ne învaţa partidul să lucrăm, tovarăşe.

Vorbise apăsat, mustrător. Cellalt se uită mirat la el.

— Cum aşa, ficcare cum îl taie capul? Nu organizat? Care partid ne învaţă aşa, frate?

Preţiosu se supărase:

— Măi tovarăşi, nu mă prelucraţi voi pe mine. Uite, acum n'am vreme: am o şedinţă. Vino dumneata să discutăm în biroul organizaţiei, să vedem ce-i de făcut.

— Bine am să viu, zise pescarul.

Preţiosu îi lăsase acolo pe el şi pe flăcăiaşul cel bălan, şi plecase nemulţumit: altă belea, altă bătaie de cap. Şi ceva mai prost, mult mai prost: răspundere. Ce să te apuci să răspunzi de producţie? Inginerul să răspundă de producţie, şi tu să-l freci dacă nu merge — aşa cum nu merge acuma, de pildă. Ce, să te apuci să te amesteci cu pescarii, să se zică: „N'a mers treaba fiindcă organizaţia de bază nu s'a interesat destul"? Nu, tovarăşe organizatoric, noi n'avem nimic de-a face cu pescarii. Noi sântem organizaţia de bază de pe vas! Trebue vorbit însă şi cu Pricop, să vedem, el e deştept şi găseşte totdeauna răspunsuri bune...

Asta fusese pe'nserat, când încă nu începuseră fulgerele. N'apucase însă bine Preţiosu să deschidă şedinţa, şi să spuie care e ordinea de zi, şi se ridicase nea Marinică, bossmanul:

— Să mai fie un punct la ordinea de zi!

— Care tovarăşe?

— Uite care: „cum lucrează organizaţia de partid pentru mărirea producţiei".

Uscăţiv şi scund, cărunt şi cu ochii suri, omul rămăsese în picioare în mijlocul celorlalţi. Preţiosu se uitase la ei: marinari, vreo trei fochişti, mecanici în salopete negre de unsoare, Nicolau, zbârlit ca un arici, responsabila fabricii, femeie de vreo patruzeci de ani, în halat albastru nepătat, legată strâns la cap, bucătăreasa... Vreo doi se uitau miraţi la şeful de echipaj; ceilalţi însă se uitau la el, Preţiosu. Ce naiba mai era şi asta? Se vorbiseră? Se întoarse iute la Pricop. Acesta şopti, fără să mişte din buze:

— Nu e just... Care producţie?

Preţiosu înălţă glasul:

— Care producţie, tovarăşe? A fabricii?

— Nu numai a fabricii; fabrica lucrează după cum îi aduc pescarii.

Preţiosu se întoarse spre Prodan, bănuitor:

— Ai vorbit tu cu el? L-ai pus tu?

Prodan strânse din buze, şi răspunse tot în şoaptă:

— Eu nu pun pe nimeni...

Preţiosu se întoarse spre Pricop. Acesta şopti iar:

— Nu e just... Noi sântem organizaţia vasului...

Preţiosu zise, ca un ecou:

— Nu e just, tovarăşe Marin, ce spui dumneata. Noi sântem organizaţia vasului, nu a pescarilor! Nu e just, organizatoric.

— Dar...

— Hai, să nu mai pierdem timpul. Cine cere cuvântul?

— Stai, sări Prodan. Stai. Eu văd că tovarăşul bossman a rămas tot în picioare: ce vrei să spui, tovarăşe?

— Uite, zise cellalt: eu organizatoric nu ştiu cum o fi: dar văd că nu dăm producţie nici jumătate din cât am putea da. Vorba e: noi ce facem pentru asta? Datoria noastră, e să-i ajutăm pe pescari.

Preţiosu era mirat şi nemulţumit: ce au toţi cu pescarii? Asta ne mai trebue nouă? Dar îl auzi pe Prodan că spune:

— Va să zică ar fi aşa: să discutăm cum îi putem ajuta pe pescari să dea producţie mai mare.

— Aşa, ziseră câţiva din cei de pe bănci.

Preţiosu auzi cu neplăcere glasul răsunător al lui Nicolau:

— Aşa, da! spunea Nicolau.

Prodau întrebă:

— Asta voiai să spui, nea Marinică?

— Asta voiam, da, răspunse bossemanul şi se aşeză.

Preţiosu vorbi supărat:

— Cine conduce şedinţa asta, tovarăşe: Eu sau dumneata? Are cuvântul tovarăşul Pricop. Poate are şi dumnealui ceva de spus.

Pricop începu domol, cu bunăvoinţă:

— Tovarăşi, e bine că vrem să-i ajutăm pe pescari... dar nu-i bine să ne aruncăm aşa la ce nu ştim dacă putem face... Parcă sântem în stare să-i ajutăm? Noi avem munca noastră pe vas, avem şedinţele noastre, şi atâtea altele. Ce, o să ne apucăm să umblăm prin bărci, să ducem muncă de lămurire cu pescarii? In orele de cart nu merge; şi atunci înseamnă că în orele de odihnă, o să trebuiască să stăm de vorbă cu pescarii... Nu e just, tovarăşi. Şi afară de asta, bine a spus tovarăşul secretar: noi sântem organizaţia de partid de pe vas, nu de pe flota de pescuit. Nu ne putem amesteca. Nu e just. Eu aşi zice s'o lăsăm baltă.

Incheie însă cu asprime, cu o ameninţare ascunsă:

— Nu putem să facem nici stângism, să ne băgăm în toate, să tăiem şi să spânzurăm. Cine vrea să facă asta, o să fie criticat, tovarăşi; o să-l criticăm, până îşi bagă minţile în cap!

Râdea, ca şi cum ar fi făcut o glumă la sfârşit. Dar toată lumea ştia că nu glumă fusese, ci ameninţare. Se lăsă o tăcere. Preţiosu vorbi iar:

— E clar, tovarăşi? Ei, să începem discuţia. Cine cere cuvântul la punctul întâi?

— Stai, zise Prodan. Eu propun altceva. Fiindcă au fost mai multe păreri, să se pună la vot, dacă discutăm cum îi putem ajuta pe pescari.

— Care vot, tovarăşi? întrebă Preţiosu. Ce, facem aici ca la parlamentul burghez?

— Nu, zise Prodan. Facem ca la noi.

— Să votăm! strigă Nicolau.

Mecanicii, fochiştii marinarii, spuneau şi ei tare:

— Da, să votăm!

Preţiosu schimbă o privire cu Pricop, apoi se dădu bătut şi puse la vot propunerea şefului de echipaj. Nicolau, Marinică, ridicară mâna; ridicară şi fochiştii mâini negre de cărbune, şi mecanicii mâini unse cu ulei de maşină. Bucătăreasa se uită împrejur nedumerită; apoi ridică şi ea mâna.

— Unanimitate, zise Prodan.

— Bine, vorbi Preţiosu. Ultimul punct va fi: cum putem ajuta pescarii. Vă spun dinainte că nu sânt de acord: nu e just.

— Ba e just, tovarăşe, că e nevoie! zise Marinică scurt şi bătos.

Preţiosu îi asvârli o privire ca de departe, apoi deschise discuţia.

De atunci, se făcuse noapte, şi începuseră fulgerele, şi aerul abia se mai putea respira. Vorbiseră despre toate; luase cuvântul şi responsabila fabricei, spusese cum merge fabrica, şi că ar putea da mai multă producţie.

— Cum asta, tovarăşă Mitea? întrebase Pricop, deodată ager. — Ia spune: cum vezi dumneatale asta?

Tovarăşa Mitea era mică, osoasă, totdeauna curată, în halat şi cu părul strâns în basma, ca o farmacistă. Nu era frumoasă; numai când zâmbea se cunoştea că e femeie. Acuma însă zâmbi acru, şi răspunse:

— In două feluri! Una ar fi, să lucrăm în două schimburi.

Se uită împrejur. Un mecanic cu o cicatrice mare şi adâncă pe tâmplă, o încurajă:

— Zi-i, zi-i, nu te opri!

— Am vorbit cu fetele din fabrică: dacă ne-ar mai da tovarăşul comandant şi tovarăşul ofiţer mecanic, nişte băieţi dela maşină, ungători sau fochişti, şi-apoi şi din cei de pe punte, am avea oameni pentru două schim-

buri. Ar lucra ele câte una la mai multe maşini, dar fetele zic că se încumetă; şi-apoi dacă au curaj ele, băieţii n'o să se lase mai prejos...

Zâmbi, de data aceasta cu farmec. Mecanicii şi fochiştii începură să se sfătuiască în şoaptă: mergea ce zisese ea?

— Al doilea, urmă tovarăşa Mitea, — ar fi să nu ne mai facă greutăţi partidul şi sindicatul.

Se lăsă o tăcere grea. Cum se putea să spună ea aşa ceva?

Nicolau, zbârlit, strigă:

— Care partid, tovarăşă? Ce vorbeşti dumneata?

Pricop zise mulţumit:

— Lăsaţi-o, tovarăşe căpitan... să spuie numai dumneaei ce are pe suflet..

Adică: „Na! Aţi încurajat-o acuma, poftim!"

Preţiosu însă ridică glasul:

— Tovarăşă Mitea, te rog să vorbeşti altfel, sau n'ai ce căuta aici.

Femeia se făcuse roşie la faţă, şi-i dăduseră lacrimile în ochi:

— Eu n'am zis despre partid, tovarăşi, partidul m'a scos pe mine dela stăpân, că eram servitoare, — şi m'a făcut muncitoare calificată şi şefă de atelier... şi dacă aşi fi mai cu tragere de inimă, m'ar ajuta să mă înalţ şi mai mult. Mie mi-a schimbat viaţa partidul... cum o să credeţi că are să-mi iasă din gură un cuvânţel în contra partidului?

Işi trase răsuflarea şi urmă:

— Nu tovarăşi: eu vorbeam de tovarăşul Preţiosu, şi de tovarăşul Pricop. Şi vorbeam de istoria cu primele. Eu am făcut un raport despre fetele care trebuiau premiate. Dumnealor au schimbat ce-am scris eu. Nu de asta îmi pasă, că nu sânt eu cine ştie cine, ca să nu schimbe nimeni ce scriu. Dar au pus-o pe Hornaru Lucia, care a făcut o mie şase sute de cutii, să primească primă ca şi Paraschiv Angela, care a făcut două mii patru sute; şi au şters-o pe Aculina, măcar că a făcut două mii! Nu-i drept! Şi încep fetele să fie nemulţumite, să zică: ei, atunci se răsplăteşte mai bine munca mai puţină, şi dacă munceşti mai mult n'ai nici răsplată nici cinste; pe când Lucica sau mai ştiu eu care uite ce noroc au!

— Aşi vrea să ştiu cine a pus-o pe asta să spuie ce spune, şoptea Preţiosu printre dinţi. — Dece n'ai curaj să vorbeşti pe faţă, Prodane?

Cu coatele pe masă, Prodan râdea stăpânit, neprietenos:

— Tu crezi să trebue pus un om ca să spuie adevărul? Crezi că nu te vede nimeni ce faci? Dacă eşti secretar de partid, stai ca sub reflector! Se vede şi inima din tine!

Preţiosu strânse din fălci şi-şi strivi buzele una de alta. Asculta, fără să arate nici o tulburare, ce spun ceilalţi. Il criticau.

— Să nu mai pună la prime după ochi, tovarăşi, zicea Marinică bossemanul. — Mai ales tovarăşul Pricop, prea e înţelegător, cum zice el, cu toţi, şi-i cântă în strună cui îi vine să-l roage ceva. Datoria unui comunist e să se ferească de-al de-astea, tovarăşe! Să nu facă demagogie!

— Tovarăşe, strigă Preţiosu: aici facem critică, nu ne înjurăm ca la uşa cortului! Iţi iau cuvântul!

— Ce, l-am înjurat?

— Păi cam aşa ai obiceiul! Crezi că eşti pe vapoarele englezeşti, să vorbeşti cu negrii, cum te-ai obişnuit dumneata din trecut!

Marinică tăcu o clipă, dar rămase în picioare. Apoi întrebă:

— Pot să vorbesc mai departe?

— Poţi, dar principial, tovarăşe! Principial!

Marinică oftă. Se gândea, de bună seamă, că asta-i arvună la ce-l aşteaptă pentrucă se încăpăţânase să ceară adăugirea unui anumit punct în discuţie.

Afară fulgera fără sgomot; era cald; un strat gros de muște acoperea becul aprins, și făcea umbre pe pereții de fier. „Marinică, dacă-i dai așa înainte, poate că n'ai să mai fii șef de echipaj pe *Steaua din Octombrie*. Poate că ai să fii debarcat și-o să te pofteaască să-ți cauți alt vas, sau chiar altă meserie..."

Incă un fulger lumină șirul de ferestre rotunde. „Aia a mă-sii. Datoria mea de comunist e să mă țin cu dinții de linia partidului. Fie ce-o fi."

Ferestrele se întunecaseră iar. Marinică, șeful de echipaj, slăbuț, vânos și cărunt, zise:

— Eu cred că trebue să sprijinim din toate puterile inițiativa fetei ăștia.

Responsabila fabricei avea vreo patruzeci de ani; dar șeful de echipaj așa le zicea la toate: fete. El era cărunt, muncise pe multe vapoare, văzuse multe mări. Putea să le fie tată.

— Văd că mecanicii zic că pot da vreo doi-trei băieți. Și puntea ar putea da. Vorbim cu tovarașul comandant, și-o să meargă fabrica, să sbârnâie,nu altceva! Dar pentru asta, trebue să aibă și materie primă. Tot la pescari ajungem!

— Atâta ai avut de spus?

— Atâta. Și să știi: eu tot cred că tovarășul Pricop face demagogie!

— Tovarășe, răcni Prețiosu, să nu-ți bați joc de ședința asta!

Afară fulgeră iar. Toți tăceau. Parcă încă mai răsuna glasul lui Prețiosu așa de tare strigase. Marinică mormăi:

— Nu așa mă convingi pe mine.

Cei dimprejur auziseră. Un mecanic îi puse mâna pe umăr, fără să spuie nimic.

Se ridicară pe rând, Nicolau, un fochist, încă unul, un marinar: toți erau de părere că trebue sprijinită trecerea muncii în fabrică la două schimburi. Pricop îi șopti lui Prețiosu:

— Sânt vorbiți... las-o moale... vedem noi pe urmă...

★

Sus, pe puntea din față, fulgerele luminau vânăt catargul, bigele, sarturile de sârmă, mașinăriile de fier de pe punte, și marea ca de cerneală. Erau acuma mai apropiate, și orbitoare. Deodată întreg vasul sărea din întuneric, se zărea tot, și o sfoară de pe jos, și o bucată de cărbune pe scara de fier ce ducea sus la teugă*), și sârmele antenei de radio. Apoi, în aceeași clipă totul recădea în întuneric, abia ghiceai unde să pui piciorul ca să nu cazi în gura de magazie ce ducea în jos, la fabrică. Dincolo de bord se auzea clipocind marea. Fulgerul pierise. Așteptai, cu inima strânsă, cumplita descărcare a tunetului. O clipă... două... trei... Nici un sgomot. Plescăitul valurilor ce se isbeau de plăcile de fier ale bordajului. N'avea să fie nici un tunet. Intunericul era cald, înăbușitor. Așteptai următorul fulger.

Cosma ședea pe o baba de fontă lângă copastie, într'un colț retras. Aici era legată pe punte o lotcă pentru care nu se găsise echipaj la voiajul acesta. Intre ea și copastie, nevăzut și nebănuit, Cosma ședea cu coatele pe genunchi și răsufla greu.

Se hotărâse, și iată, totuși nu se putea ridica și nu putea porni. N'avea decât câțiva pași de făcut: se vedea bine, la fiecare fulger, peretele de fier vopsit alb, cu ferestrele rotunde și două uși negre: acolo era sala dela pravă, unde dormeau cei mai mulți din echipaj. Acolo trebuia să se ducă. Era intuneric, dar Cosma mai fusese și ziua, și știa unde trebue să-l găsească pe cel

*) teugă = partea din față a punții mai ridicată decât restul.

pe care-l va căuta. Şi acuma, se hotărîse să-l caute... să-l caute, şi, când îl va găsi...

Sigur, putea fi văzut, la lumina unui fulger. Ei şi? Parcă mai are vreo noimă, dacă-l vede cineva, daca se află? O să fie cu băgare de seamă, să se ascundă, desigur. Dar îl apucase o amorţeală ciudată. Nu-i mai păsa de nimic; o să se ascundă sau nu; o să fie văzut sau nu; n'avea a face. Nu-i păsa. Trebuia numai să se hotărască, să se ridice de pe babaua asta, şi să se ducă acolo, spre peretele acela alb cu deschizături negre la lumina fulgerelor.

Se hotărîse oare? Era sigur că va face asta? De fapt nu se întreba aşa; nu se gândea aşa; întrebarea îl cuprinsese în chip de amorţeală, de oboseală — dar nu era nici oboseală, ci un fel de greutate bolnăvicioasă. Tot trupul lui mare şi plin de putere, era paralizat, înţepenit acolo cu coatele pe genunchi.

„Sânt încălţat cu cisme de cauciuc; n'o să mă simtă nimeni", se gândi Cosma deodată, atât de neaşteptat încât singur se miră ce i-a venit să se gândească la asemenea amănunt. Parcă se sinchisea că-l va simţi cineva sau nu?

Pe mare era o linişte nemai pomenită. Aerul cald şi neclintit; pâlpâirea fulgerelor; şi aşteptarea asta, şi tăcerea...

Cosma răsufla greu. Ii bătea inima. Ce era atâta slăbiciune pe el? Nu se hotărîse?

Un fulger orbitor lumină vasul ca ziua — o zi ciudată, în care totul era albastru-liliachiu. Apoi se lăsă un întuneric care-l facu pe Cosma să se simtă orb. Atunci isbucni, asurzitoare, sfâşiere de straturi ale văzduhului, descărcare de artilerii nevăzute, prima bubuitură de tunet. După aceea iarăşi tăcere şi beznă, şi aşteptare...

Cosma făcu o sforţare, se ridică şi porni pipăind prin întuneric, spre provă. Călcă pe ceva moale şi tresări. Parcă fusese ceva viu. Işi luă seama: era poate un furtun de pânză. Apoi se împiedică de nişte lanţuri, care uruiră cu sgomot de fierărie. Cosma simţi că-l trec sudorile. Incă un fulger, linie tremurată, vână de flacără, spintecă noaptea de sus până jos şi se înfipse în apele negre. Cosma fu orbit de albeaţa peretelui din faţa sa; văzu şi uşa deschisă, neagră, la un pas. Se simţi gol şi singur în mijlocul unui cerc de ochi care-l pândeau. Dar nu-i mai păsa. Trebuia făcut ce hotărîse. Ce va urma după aceea, era tot una. In bezna care căzuse iar, bubuitul groaznic îi cutremură auzul. Cosma însă nici nu-şi dădu seama de el. Se aplecă, îşi scoase din cizma dreaptă cuţitul cu care spinteca nisetrii cei mari, şi intră.

Inăuntru nu se simţea nici o mişcare. Parcă nici nu răsuflau. Erau adormiţi? Erau treji? Mirosea a sudoare. Era o căldură cumplită, şi aerul era înăbuşitor. Cosma pipăi cu mâna: al patrulea pat din stânga, jos. Inaintă, pipăind.

Alt fulger lumină totul: perdelele dela paturi, papucii de lemn şi perechile de ghete de pe jos, masa nevopsită cu o sticlă, două oglinzi de bărbierit şi nişte farfurii şi tacâmuri de tinichea. Şi ziarul căzut pe jos: *Scânteia*, împăturită. Apoi totul se stinse. Cosma era aplecat asupra unui trup. Il pipăi, căutând pieptul.

Omul căruia-i pusese Cosma mâna pe piept, întrebă cu glas scăzut:

— Care eşti, mă? Ce vrei?

Cosma rămase o clipă împietrit, cu sângele îngheţat .Apoi făcu o sforţare supraomenească şi întrebă:

— Tu eşti, Lae?

— Ce vrei, mă? murmură cellalt.

Încă un fulger. Se văzură amândoi, ochi în ochi. Cosma văzu sprâncenele groase, părul mare, ondulat și frizat, și cotletele de pe obraji, și ochii lucioși păreau limpezi... Lae buimăcit de somn, zări o umbră mare aplecată asupra lui și ochi strălucitori; un om care îi păru și cunoscut, dar și străin, ciudat, cu desăvârșire necunoscut. Simți ceva, spaimă, primejdie, și apucă mâna care-l pipăia pe piept.

— Ce vrei, mă?

Încă un trăznet lumină și urui undeva, aproape. Trăznea în mare. Încă unul, și încă unul, și încă! Era numai lumină și bubuit asurzitor, cutremurător. Oamenii se mișcau, se trezeau, iar Lae îl strângea pe celălalt din răsputeri de mână.

Cosma însă nu se mai mișca. Ii văzuse fața celuilalt: nebărbierit, asudat de somn în căldura aceea, cu ochii lipiți, cu privirea nesigură. Tot ăsta era și cel care-l ridica pe el, Cosma, la vinciu. Tot el era care știa să danseze frumos.

Și-l ținea din răsputeri, cu o mână asudată și caldă.

Cosma îl îmbrânci, se'ntoarse și ieși afară. Un trăznet se năpusti în apă la câțiva pași de coasta vasului. Cosma trecu pe covertă, șovăind și se așeză pe prima treaptă a scării ce ducea la puntea cabinelor. Puse coatele pe genunchi și fața în palme, și rămase acolo tremurând ca de friguri. Tremura de se sguduia tot trupul lui mare și puternic. Nu se auzea nimic — nici el nu se auzea plângând, din pricina trăznetelor și tunetelor; și nu-l putea vedea nimeni, fiindcă acum era mereu lumină, dar o lumină prea puternică: fulgera fără întrerupere, o singură pâlpâire orbitoare de flăcări albăstrii. Prin aer curgeau vine de foc, ce se țeseau pretutindeni între nori și mare.

★

Când începuseră primele trăznete, vorbea Nicolau, secundul. Era asudat —se făcuse tare cald — ; părul îi cădea pe frunte, negru și țeapăn; își descheiase nasturii dela gât ai cămășii subțiri de mătase cu mâneci scurte — era numai în cămașe, pantaloni de doc și papuci de lemn — și vorbea:

— Are dreptate tovarășul șef de echipaj: datoria noastră-i să avem grije de toți oamenii cu care muncim. Ce-i dacă ei nu-s organizați cu noi împreună? Are dreptul biroul organizației noastre să-i poftească la ședințe! Pot învăța, îi putem ajuta mult, cât nici nu gândește tovarășul Pricop, care s'a pronunțat că e contra! Ce, să mergem din barcă în barcă să-i prelucrăm? Așa vede tovarășul Pricop ajutorul nostru? Apăi nu-i așa: ci să-i chemăm, să ne sfătuim cu ei, să-i ajutăm pe-ăi mai buni să lupte împotriva zăpăcelii care domnește pe vas și printre pescari! Să le explicăm ce datorie au ei față de ... față de partid, da, măcar că nu-s toți membri de partid...

— Față de popor, zise mecanicul cu cicatricea pe frunte.

— Față de popor! Noi nu sântem destul de legați de ei, tovarăși; nu sântem un colectiv cu ei! Și când vine tovarășul bossman cu o propunere bună, unii tovarăși ca tovarășul Pricop, se gândesc cum să fugă de răspundere.

Se gândi o clipă și adăugă:

— Nu numai tovarășul Pricep, ci chiar și tovarășul Prețiosu!

Un tunet bubui afară, asurzitor. Prețiosu zise:

— Acum mă critici fiindcă te-am criticat eu zilele trecute...Nu e just, tovarășe căpitan! Nu vrei să primești critica, foarte bine, o să vedem noi...

— Știam c'ai să zici așa, răspunse Nicolau rece și cu amărăciune. De-aia la început m'am gândit să nu te critic pe dumneta, ca să nu crezi că am

vreun motiv neprincipial... Dar adineauri m'am gândit că nu-i drept să-l critic numai pe Pricop şi pe dumneata nu — când dumneata nici n'ai vrut să punem chestia asta pe ordinea de zi...

Acuma era lumină pe mare: fulgerele nu mai lăsau întuneric între ele. Bucătăreasa zise:

— Vai, Doamne apără-ne!

Apoi îşi puse mâna la gură. Mecanicul cu semnul de rană la cap râse:

— Las'că te apără paratrăznetele dela catarge...

In clipa aceea se petrecu ceva. Sosi de undeva un svon, un freamăt. Şi cât ai bate din pleoape, isbucni un şuierat sălbatic de vânt. Pe ferestrele deschise ţâşniră trâmbe de aer rece, şi stropi de apă. Vasul se aplecă cinci grade, zece, cincisprezece grade... O călimară alunecă pe masă şi căzu jos, portretele din pereţi oscilară. Toată lumea sări să închidă ferestrele, apoi se înghesuiră să iasă, să se ducă fiecare la postul său. Bucătăreasa, care nu avea unde să se ducă, înlemni pe bancă, apoi începu să-şi facă la cruci. Preţiosu şi Pricop rămaseră la urmă. Preţiosu era vânat de supărare şi şoptea printre dinţi:

— Se răscoală, cutrele...S'au înţeles, s'au vorbit, ai dracului. Las'că le arăt eu lor...

— Ia-o încet, murmura Pricop. Să ne gândim bine. Poate facem nişte note informative la raion sau la regională.

Şi adăugă, cu o îngrijorare înfrigurată zugrăvită pe faţa-i ca de piatră:

— Până nu le dă prin cap să dea ei note informative...

Apoi îşi recâştigă cumpătul şi zise:

— Ce oameni...Le faci bine, eşti înţelegător, le faci tot ce-ţi cer, şi uite cum te răsplătesc... Ce-am spus astă seară, era tot spre binele lor.

Dar Preţiosu nu-l asculta. Vasul începuse să vibreze sub mişcarea maşinilor. Rămăsese cu traversul la vânt, aplecat; tablourile din pereţi se legănau, strâmbe. Biblioteca (un dulap cu uşă de geamuri) se clătina şi căzu bufnind greu; geamurile se sparseră şi cărţile se prăvăliră afară. Preţiosu urcase pe scara de fier ce ducea spre punte. Pricop porni după el. Simţea nevoie să se ţie de el. Erau doar legaţi prin atâtea lucruri.

★

Comandantul trăsese peste straiele lui de noapte o manta de ploaie şi stătea în picioare pe puntea de cart. Ploaia îi cădea pe cap în şiroaie, îi curgea pe gât, îi uda picioarele goale în papuci. Dar el nu observa. Era foarte atent la altceva. Nicolau sosise în goană de jos. Comandantul îi spuse:

— Du-te şi te odihneşte: nu eşti de cart.

Preţiosu venise şi el, şi inginerul, care jucase şah în careu cu ofiţerul doi; comandantul îi primi prost:

— Tovarăşi, aici e cam înghesuială: dece nu staţi pe puntea cabinelor? Nici n'o să vă ploaie, şi e mai mult loc.

Vorbea fără să se uite la ei. Se uita la sulițele albe de ploaie care ţâşneau pieziş prin văzduh, la valurile albe care spumegau pe marea întunecată. Nicoliţa Constantin execută ordinele lui:

— Vorbeşte cu maşina: cu opt turaţii de elice.

Apoi împinse mânerul „telegrafului" dela maşini, la *Atenţie* în urmă *Viteză redusă*. Vasul era mereu aplecat, bătut de vânt dintr'o coastă. Vântul vuia asurzitor, ploaia cădea în ropote reci, punţile erau pline de apă. Comandantul stătea cu mâinile la spate, mut. Vasul începu să vibreze. Comandantul întrebă, fără să ridice glasul:

— Cât ai acuma?

Timonierul răspunse din întunericul și liniștea în care habitaclul de alamă al compasului lucea tainic:

— Două sute șaptezeci...

— Cât aveai?

— Patruzeci, răspunse omul, apoi adăugă, mai mult pentru sine:

— Se învârtește vântul de jur împrejur.

Comandantul tăcea. Nicolița Constantin îl vedea doar ca pe o umbră neagră afară în ploaie. Apoi îl auzi:

— Vino încet iar la patruzeci...

— Încet la patruzeci, repetă timonierul.

Sub ei, oarecum la adăpost, cei pe care nu-i primise comandantul pe puntea de cart, vorbeau scurt, cam fără șir:

— Uite ce aplecați stăm! Nici acum nu l-a redresat! spunea Prețiosu. Bătrânul mecanic-șef apăru din întuneric și ploaie, într'o haină cauciucată care șiroia:

— Ei pui-pui-pui? Ce, credeți că am bășicat-o? Nooo... Asta trece... într'o jumătate de oră. Am fost eu odată pe un cargo vechi, *Bolivar*, din Panama... ofițer trei era comandantul Haralamb al nostru...ei, și în golful Biscaia, furtuna a luat timoneria, cu comandant, secund și timonier! Am pus servomotorul pe cârma din pupa, am legat doi oameni acolo să nu-i spele valurile, s'a legat și Haralamb, și am scos rabla la Bilbao... Am și avut rău de mare vreo zece zile toți... Asta de azi e așa, un pic de vânt... și *Steaua* noastră e mai solidă...

Vasul vibra și trepida. Se adăpostiră de vânt și ploaie, care-i isbeau acuma în față.

— Vezi: ce v'am spus? S'a redresat. Acuma merge iară drept.

XIV

Vântul cel mare și ploaia se potoliră aproape numaidecât; dar dimineața cerul era înnourat, marea cenușie și aspriță de răbufniri de vânt, și vasul se înălța și cădea greoiu după undele mari ale unei hule din adânc. Inainta cu viteză mică, ca să se întoarcă la locul de unde-l împinsese învolburarea din noaptea trecută. Se ridica deasupra unui gol dintre valurile mari ale hulei până se vedea chila vopsită roșu, dedesubtul etravei; apoi cădea între valuri, împroșcând masse clocotitoare de spumă, și atunci ieșeau din apă cârma și elicea care se învârtea cu furie și nefolositor în aerul plin de picături de apă, de curcubee și de spumă. Și iarăși se înălța cu etrava, și iar recădea... De fiecare dată când elicea ieșea din apă, tot vasul vibra și se scutura de mișcarea ei înnebunită. Iar marea era neprietenoasă și aspră și străină, cerul plin de nori biciuiți de vânt; nu era frig dar umbră, și culoarea apelor era de un cenușiu-vânăt, rece și trist.

Căpitanul Haralamb stătea sus pe puntea de cart, și toți ofițerii, Nicolau, ofițerul doi, tânărul jucător de șah, ca și Nicolița Constantin, împrejurul lui, cu binoclurile la ochi, căutau pe orizontul frământat de vânt, puncte cenușii: cutterele. Dar cum să deslușești o pată cenușie în vânzoleala valurilor cenușii, sub cerul de cenușă? Din când în când, descopereau totuși câte unul care venea spre vas cu lotcile după el; se ivea pe-o creastă de val, apoi pierea cu desăvârșire, iar la valul următor se înalța iarăși, clătinându-se.

Comandantul privi împrejur, căutând parcă ceva. Apoi se uită în jos, pe puntea din față. Acolo, la opt metri sub ei, lotcile ce se aflau în preajma

vasului în noaptea trecută, erau urcate acuma pe punte, legate cu saule, acoperite cu pânzele lor proprii, iar pescarii veseli și fără treabă, stăteau la sfat, cu glasuri mari, isbucnind în râs la niște vorbe ale lui Emelian Romanov, numai decât luate de vânt. Comandantul făcu mâinile pâlnie la gură și-l strigă pe nume pe Emelian; când acesta ridică ochii, îi făcu semn să vie sus. Romanov le mai aruncă o vorbă celorlalți, făcându-i să se încovoaie de râs, și dispăru. Peste câteva clipe se urca pe scara dreaptă de fier ce ducea la comandă.

— Romanov, zise comandantul: ia uită-te acolo, că tu vezi mai bine cu ochii decât noi cu binoclul; spune: ăla vine fără lotci după el?

O rafală sălbatică întunecă fața mării; câteva creste de valuri sburară peste ape, furate de vânt. Romanov se uită în depărtare unde apele cenușii și crestele albe se amestecau și se mișcau fără încetare. Câteva clipe rămase nemișcat, cu fața împietrită, apoi se întoarse spre comandant și zise:

— Ăia și-au lăsat lotcile.

— Nu se poate! sări Haralamb. Nu se poate! Sânt nebuni?

Emelian nu răspunse. Se uita împrejur. In dâra de spumă a vasului, cutterele care-și aduseseră lotcile până atunci mergeau încet, clatinându-se ca niște dopuri de plută pe apa clocotitoare. Mai departe, sosea un alt cutter, cu trei lotci după el: se înșirau ca niște furnici negre, urcau pe câte un deal de apă, alunecau la vale și nu se mai vedeau; apoi iarași, iată-le: apăreau urcând trudnic. Lotcile erau goale: oamenii trecuseră pe cutter, și puteau fi văzuți cum se țin de sarturile de sârmă ale catargului. Comandantul se întoarse spre Nicolau:

— Oprim să-i încărcăm pe ăștia.

Nicolau împinse maneta „telegrafului" la mijloc. După o clipă, acul arătător se mișcă pe cadran: mașina răspundea că execută comanda. Vibrația vasului slăbi, apoi încetă. Rămase numai legănarea pe valuri, căderea în goluri, alunecarea în jos, înălțarea ametitoare pe unda hulei, și iarăși căderea...

— Acolo mai vine unul, zise Romanov, arătând spre Sud-Vest. Comandantul puse binoclul la ochi și după câteva clipe murmură:

— Ce dracu... parcă nici ăsta n'are lotci? Ce, au înnebunit toți?

Romanov se uită într' acolo cu ochii îngustați. Apoi zise:

— Nu-i de-ai noștri... E dela Constanța...

Comandantul se uită deodată atent la el, ca la o ciudățenie, apoi îi zâmbi prietenos:

— Măi Romanov... când nu mai ai nevoie de ochii ăștia ai tăi, să mi-i dai mie...

Romanov nu răspunse nimic. Era măgulit, dar un pescar de larg nu-și trădează mulțumirea așa, cu una cu două. De altfel, căpitanul îl și lăsase acolo și se dusese la capătul punții de cart să se mai uite la cutterul cel depărtat, care sosea în chip neașteptat fără lotci: ce făcuse cu ele? Le lăsase pe mare? Le pierduse? La rachetele trase de vapor în cursul dimineții, toate cutterele trebuiau să aducă lotcile la bord; ce înțeleseseră ăștia? Comandantul ar fi vrut să-i spuie lui Nicolau că-i e grije de oamenii din lotci; nu cumva li se întâmplase ceva? Dar dintr'o obișnuință veche, se stăpâni și tăcu: îi plăcea să nu vorbească decât strict cât e nevoie. Așa că urmă să privească în depărtare, morocănos și trist. Lângă el, Nicolau urmărea cu ochii cutterul despre care spusese Emelian că e dela Constanța. Nicolau începuse să semene cu comandantul, în zilele din urmă: la fel de mahmur și de amar. Nu-l mai auzea nimeni strigând. Rătăcea peste tot căutând pare-se ceva, așteptând

ceva. Nu-şi pierduse încrederea; dar răbdarea şi-o pierduse. „La urma urmei, se gândea el în clipa asta, la urma urmei, au şi tovarăşii dela comitetul raional destule pe cap; n'o să-i aşteptăm pe ei; începem lupta noi; de fapt am şi început-o azi noapte... O începem noi, că aşa nu mai merge. Nu se mai poate, trebuie curmată zăpăceala asta," îşi zicea el cu hotărîre, uitându-se încruntat şi neprietenos la cutterul din Constanţa, care se apropia, dispărând între valuri, clatinându-se ca un om beat şi intrând cu nasul în valurile pe care le despica şi le schimba în pânze de spuma. Cellalt cutter, cel care ar fi trebuit să aducă lotcile, venea cu vântul şi valurile în faţă, şi lupta mai greu; era încă la vreo milă depărtare, când cel dela Constanţa coti fără să micşoreze viteza, şi trase o curbă spumegânda împrejurul pupei *Stelei din Octombrie*, apoi opri motorul şi se apropie tot mai încet de peretele ei înalt de fier cenuşiu. Ca deobiceiu, un şir lung de capete se apleca peste copastie. Jos, la şase sau opt metri sub ochii lor, cutterul se înalţa pe valuri şi recădea în golurile dintre ele, clătinându-se, gata sa-şi rupă catargul la prima atingere cu bordajul vasului celui mare. Aici trupul de metal al *Stelei din Octombrie* îl apăra de vânt, şi valurile n'aveau creste spumegânde; dar hula din adânc era tot aceeaşi; *Steaua* urca şi cobora pe dealuri mari de apă. Când valul se trăgea în jos, spre adâncimile întunecate, verzi-cenuşii, linia de plutire, vopsită cu miniu roşu, rămânea desgolită şi se vedea stratul de alge care se lipiseră de pântecul vasului. Apoi *Steaua din Octombrie* se cufunda, şi apa ascundea iarăşi algele şi scoicile mărunte încrustate de tabla de fier.

Când se apropie cutterul, toate capetele privitorilor se aplecară atente: avea să fie greu de tot. Acelaşi val înălţa cu doi metri *Steaua din Octombrie*, şi, pe clina cealaltă, trăgea cutterul la doi metri în jos. Cine ar fi îndrăznit să apuce scara de pisică într'o clipă când s'ar fi putut trezi că-i fuge puntea cutterului de sub picioare, căzând la doi metri mai jos? Indrăzneţul ar fi putut să se prăbuşească între cutter şi vas, şi să fie strivit la cea mai mică atingere dintre ele.

Pe puntea cutterului, cu picioarele bine înfipte între colaci de parâmă, cutteristul şi un om în haine de oraş apucaseră câte o cange şi, de fiecare dată când cutterul ameninţa să se isbească de vas, propteau cângile în bordajul *Stelei din Octombrie* şi împingeau din răsputeri. Omul în haine bleumarine, purtate, şi purtate cu nepăsare, cum se nimerea, pare destul de îndemânatic pentru un orăşean care n'a mai pus mâna pe cange în viaţa lui, îşi zicea Nicoliţa Constantin, care ieşise din cabina ei şi se uita şi ea peste copastie. Omul era un bărbat de vreo treizeci-treizeci şi ceva de ani. La depărtarea aceea, acolo jos pe puntea cutterului care urca şi cobora pe valuri ca un ascensor înnebunit, părea bine legat, cu părul scurt, cârlionţat, şi o faţă severă, brăzdată adânc pe lângă gură. Era un om hotărît: se vedea cum i se aspreşte obrazul când împinge cangea. Nicoliţa Constantin urmări câteva clipe încercările celor doi de-a ţine cutterul destul de aproape de vas ca să se agaţe unul din ei — de bună seamă ţivilul — de scara de pisică. I se păru că pierd prea mult timp. Obişnuinţa ei de ofiţer ce are adesea de-a face cu marinari nepricepuţi pe care trebue să-i înveţe meseria, o făcu să nu se poată stăpâni şi să strige, cu mâinile pâlnie la gură:

— Hai, prinde-o şi suie! Ce stai atâta?

Omul cu haine albastre se uită o clipă în sus, căutând cu ochii pe cine-i vorbise. O clipă, privirea lui se opri asupra Nicoliţei. Apoi deveni iarăşi atent să ferească de ciocnire cutterul. Schimbă câteva cuvinte cu motoristul, lăsă cangea jos, aşteptă o secundă ridicarea unui val, apoi sări şi se agăţă de scara de pisică, udă şi murdară de catran. In aceeaşi clipă elicea cutte-

rului începu să se învârtească, între cutter şi vas apăru o dungă îngustă de apă, care se lăţi repede. Încă agăţat de scara de pisică, omul în haine albastre îi făcu semn cutteristului; acesta îi întinse un geamantan de carton. In clipa următoare, cutterul se depărtase şi apa îi clocotea la pupa, amestecată cu fum albastru de eşapament dela motor. Străinul se urca sprinten pe scara de pisică, cutterul se depărta pe marea aspră, cenuşie şi semănată cu creste groase şi albe de spumă; era o zi mohorîtă, tristă, şi vârtejuri de fum negru ieşeau din coşul *Stelei din Octombrie*, şi goneau deasupra mării întunecate.

Noul venit încălecă peste copastie, sări pe punte şi se urcă pe scări. Primul om căruia-i vorbi fu Nicoliţa Constantin, care se trezi faţă 'n faţă cu el pe neaşteptate. Era un om scund, care-o privea cu ochii vii, pătrunzători, şi avea un obraz parcă tăbăcit de vânt. O întrebă de-a-dreptul:

— Unde-l găsesc pe tovarăşul comandant?

O cercetă cu oarecare mirare, dar se vedea că se stăpâneşte şi n'are s'o întrebe nimic despre ea. Nicoliţa Constantin îi spuse unde-l găseşte pe comandant, iar omul îi mulţumi şi o luă pe scări în sus. Ea rămase şi se uită peste apă. I se păru că e o zi ciudată, cu lumina aceea săracă, dar în schimb cu vântul răcoros, tare, înviorător; o zi întunecată şi care-ţi dădea totuşi sănătate: ciudată zi, într'adevăr.

Noul venit se urcă până sus, la comandă, cu geamantanul lui de carton în mână, şi se duse la căpitanul Haralamb:

— Tovarăşul comandant? Sânt trimis pe vasul ăsta ca organizator de partid, de către comitetul raional. Poftiţi delegaţia.

Căpitanul îi strânse mâna fără să-l privească, citi în fugă delegaţia şi i-o dădu îndărăt. Apoi îl măsură din cap până în picioare cu o privire tristă, dar nu lipsită de bunăvoinţă:

— O să ne puteţi ajuta, zise el. Avem nevoie...

Il privi gânditor pe omul asta în haine purtate şi mototolite, care stăteau pe el parc' ar fi fost aruncate în grabă pe un cuier, omul ăsta mărunt şi lat în umeri, cu ochi ageri şi obrazul brăzdat înainte de vreme. Ce-o să poată face? In sfârşit, să vedem, să vedem. Căpitanul Haralamb oftă şi repetă:

— Da, avem nevoie...

Noul venit asculta atent. Nu spuse nimic. Comandantul chemă:

— Tovarăşe Nicolau... uite, ne-a venit un tovarăş dela raionul de partid.

Nicolau auzise cele câteva cuvinte schimbate de ei. Rămăsese cu binoclul la ochi, şi se uita la cutterul care sosea fără lotci şi ajunsese acum la o jumătate de milă. Dar nu-l vedea. Era emoţionat. Va să zică venise. Dar ce fel de om era? Ce, parcă printre activişti nu sânt şi unii slabi? Ba sânt, destui. Nu cumva şi ăsta o fi unul din aceia? Nicolau lăsă jos binoclul şi spuse în chip de răspuns:

— Ăştia n'au pierdut oameni, tovarăşe comandant. Uite, toţi pescarii sânt pe cutter. Au lăsat bărcile şi s'au urcat pe cutter.

Apoi se întoarse spre noul venit şi-i întinse mâna. Acela îi svârli o privire repede, apoi, în chip neaşteptat, îi zâmbi, şi-i scuturâ mâna cu putere, foarte prietenește, Nicolau se stăpâni să nu-i zâmbească şi el. „Ce, să rânjesc la el ca prostul? Eu n'am motiv să râd..." îşi zicea el, ţinându-şi demnitatea.

— Vino cu mine, tovarăşe, să-ţi fac rost de o cabină, să-ţi laşi bagajul... Ai să stai mult cu noi?

Incepuse să coboare scara. Se oprise pe-o treaptă, se întoarse pe jumă-

tate; îl privea întrebător. Numai el știa cât îi e de strânsă inima. Străinul însă răspunse:

— Cât o fi nevoie, și încă o zi. Atâta am să stau tovarășe Nicolau. Cât o fi nevoie... și încă o zi.

Și râse.

— Aha, zise Nicolau și începu iar să coboare scările, urmat de cellalt, mereu purtându-și geamantanul de carton boțit.

— Nu prea avem loc, începu iarăși Nicolau. O să fie greu... Să vedem, poate să dormi în cabină cu tovarășul Prețiosu... Tovarășul secretar al organizației de bază, lămuri Nicolau.

— Știu. Unde stă el?

— Uite acolo, la capăt....

— Oamenii unde stau?

— Dincoace, sub teugă, pe puntea din prova...

— Dă-mi un pat și mie acolo, tovarășe Nicolau.

Nicolau se opri iar pe scară și se uită lung la el. Apoi întrebă:

— Un pat? Nu o cabină?

— Orice... dar să fie pe puntea din față.

— Aha, zise Nicolau a doua oară, și porni mai departe, urmat de cellalt care, cu geamantanul în mână, se uita curios împrejur.

Treceau printre pescari; aceștia vorbeau între ei și nu-i luau în seamă. Noul venit se uita la ei cu o atenție încordată, parcă ar fi vrut să recunoască ceva pe fețele lor arse de soare și de vânt. Ei nici nu-l vedeau. Emelian Romanov vorbea tare într'un cerc de bărbați care râdeau gros. Străinul se opri o clipă să se uite la Emelian, apoi trecu mai departe.

XV

O răbufnire puternică de vânt spulberă crestele valurilor. Pe deasupra *Stelei din Octombrie* treceau nori vineți, destrămați, din care atârnau fire cenușii. Vasul se înălța pe marile unde ale hulei și recădea greoi în golurile dintre ele. Lângă el, cutterul care sosise fără lotcile ce-i erau încredințate urca și cobora pe dealurile de apă. Era tot mai aproape de coasta cenușie a vasului. Dela comandă, se auzi un glas tunător. Nicolau vorbea prin pâlnia de tablă a porta-vocelui:

— Să nu izbiți cutterul! Ce căutați la bord?

De pe puntea cutterului, ținându-se de sarturile de oțel ale catargului, nebărbieriți, uzi, pescarii râseră la el fără nici un respect, ba chiar cu un fel de sfruntare stângace, și-i făcură semn să se liniștească, că n'are să fie nimic. Cu mâinile și cu cângile feriră de isbitură tablele de fier ale bordajului *Stelei din Octombrie*, care urca și cobora câte un etaj de casă la fiecare val. Pescarii împingeau cu mâinile, lăsând să le alunece sub palme bordajul vasului; același val înălța cutterul cu tot atâția metri cu câți cădea în adânc vasul cel mare.

Apoi, unul din ei le strigă ceva — prinseseră momentul prielnic — și toți se agățară de scara de pisică, pe care începură să se urce toți deodată, umăr la umăr, întinzând în sus bărbiile țepoase, vreo opt-nouă bărbați, unii desculți și cu pantalonii suflecați, alții cu cisme de cauciuc din carâmbul cărora ieșea câte un mâner de cuțit.

De pe puntea cabinelor, mecanicul șef îi privea, cu strâmbătura lui de înțelepciune desamăgită și desgustată, amestecată cu o voie bună copilărească.

— Uite, copilule, îi spunea el Nicoliței Constantin. — Uite-i pe pirați cum ne iau la abordaj fabrica de conserve...

— Piraţi ca ăştia... murmură fata.

„Piraţii" încălecau peste copastie şi săreau pe punte. Jos, cutterul pornise şi se depărta spre pupa, unde, la câteva sute de braţe de vas, jucau pe valurile înalte celelalte cuttere, care-şi aduseseră lotcile acum încărcate pe punţile *Stelei din Octombrie.*

Noii veniţi fură întâmpinaţi cu întrebări batjocoritoare de pescarii care stătuseră la taifas până atunci.

— Aţi venit la mămica? strigă Emelian Romanov, cu mâinile în buzunare, desculţ şi cu şapca pe ceafă. — Aţi venit să vă mai odihniţi, da? Şi cu lotcile ce-aţi făcut? Le-aţi jucat la barbut şi le-aţi pierdut, ai?

— Au venit ăştia şi-o să înfunde cambuza, se plângea Iermolai; n'o să mai aibă lumea loc de ei...

Dela comandă, glasul îngroşat şi făcut tunător de pâlnia de metal în trebă:

— Ce-aţi făcut cu lotcile. Unde sânt?

Nicoliţa Constantin se dădu jos şi se amestecă printre ei. Voia să ştie şi ea ce se întâmplase. Căci se întâmplase ceva; asta se vedea limpede după feţele vinovate şi sfruntate ale celor din brigadă. Oare aveau dreptate Emelian şi ceilalţi? Se putea să fie chiar aşa? Luca Gheorghe, cu bărbuţa bălaie sbârlită de vânt, răcni:

— E ruşine, măi tovarăşi! Ne-aţi făcut de ruşine şi pe noi, lua-v'ar dracul!

Emelian Romanov râdea arătându-şi colţii ca un lup:

— Hehei! Ei cu ruşinea au terminat-o de mult! Nu le mai pasă de ce spui tu!

Noii veniţi se împotriveau, dând din mâini şi numărând pe degete asprite de vâslă şi paragat:

— Faceţi voi pe deşteptii! Eram ăi mai depărtaţi! Eram la cinci ore de marş de mămica! Dacă se mai întâmpla ceva la motor, ce voiai să facem cu lotcile după noi?

— Sigur, zise Emelian Romanov. Sigur. Putea să vie şi o ploaie, şi să vă ude; şi mai bate şi vântul ăsta, şi căpătaţi guturai...

Coverta se înălţa şi cădea sub tălpile lor fără încetare. Vântul şuiera ţipător prin sarturi şi fumul vasului gonea peste apă, numaidecât destrămat de vânt. Pescarii stăteau crăcănaţi pe punte ca să nu cadă la balansul vasului, şi se certau, unii veseli, alţii indignaţi, iar ceilalţi stingheriţi dar obraznici:

— Să te fi văzut pe tine, Emelian Romanov, unde am fost noi! Atunci să vorbeşti!

— Pha! răspunse cu dispreţ Emelian, şi dădu din umeri.

— Da, da, „pha!" Să fi fost tu acolo. Nici urmă de mămica, şi vântul ne bătea la dracu, spre larg! Puteam ajunge cum am mai fost astă primăvară, când ne-a aruncat în Bulgaria!

— Puteam să ne şi prăpădim, mormăi unul ascuns după cei care vorbiseră până atunci. Emelian Romanov raspunse:

— Şi ce dacă puteaţi? Voi ce sânteţi? Pescari de larg? Voi nu ştiţi cum e meseria noastră? Ptiu, fire-aţi ai dracului de pensionari...

Şi scuipă pe jos, drept în faţa lor. Noii veniţi se uitară în jos la scuipatul lui Romanov, apoi la Romanov, care-i privea rece, cu mâinile în buzunări. Unuia din ei îi scânteiară ochii, şi făcu o mişcare. Era gata să sară la bătaie. Cei dimprejur se strânseră într'o clipă, unii — Iermolai, Andrei, Mihail, Cosma, — împrejurul lui Emelian, alţii, cei noi veniţi, împrejurul celui care vorbise în numele lor. Luca Gheorghe se uita la unii şi la alţii,

întrebându-se dacă nu trebuie să intre între ei să-i despartă. Dar bătaia nu începu din altă pricină. Un glas nou tulbură și strică încordarea.

— Eu nu cred ce spune Romanov, rosti glasul acela.

Era al străinului sosit dela Constanța. Cu o clipă înainte, se afla sus, lângă comandant, care-i arăta pescarii îngrămădiți pe punte, sub ciocurile smolite ale lotcilor, lângă gura de magazie ce ducea la fabrică.

— Uită-te la ei. Ăsta e spiritul care domnește aici. Au lăsat lotcile și au venit la adăpost pe vas. Ăștia-s oameni?

Spre mirarea comandantului, organizatorul de partid îi răspunse:

— Sigur că sânt oameni. Nu-s ei de vină.

Comandantul deschisese gura să mai spuie ceva, dar cellalt se și cobora sprinten pe scări. Acuma se afla în mijlocul pescarilor, mai scund ca ei, și părând străin și nelalocul lui în mijlocul lor, îmbrăcat în hainele acelea ieftine de oraș, și cu pantofi în picioare. Nicoliță Constantin îl privea cu mirare și cu interes; nu-i plăcea mult. Aflase cine e, căci în jumătatea de oră de când sosise străinul, Nicolau îi spusese și ei și lui Steaga. Nu se putuse stăpâni. Se vedea pe el că e foarte bucuros. Acuma Nicoliță se întreba: „Dece s'o fi bucurând așa Nicolau? Ăsta abia a sosit, și uite-l că a și început să facă pe deșteptul. A venit din cine știe ce birou, și crede că poate să-i învețe ceva pe pescari, să-i „prelucreze". O să mai aibe surprize dumnealui..."

Totuși, îi plăcea că noul venit nu se tulbură și se simte ca la el acasă în mijlocul vlăjganilor arși de soare, în salopete decolorate, bărboși și spătoși. Era mai mic decât cei mai mulți dintre ei, și avea o față trasă și cam ofilită. Stătea în mijlocul bărbaților din Danilofca și Sfântu Gheorghe și Mangalia și se uita cu îndrăzneală la ei:

— N'are dreptate Emelian Romanov. Așa era meseria pe vremuri, nu acum. Pe vremuri se înnecau oamenii. Acuma vin aici la vas, și încarcă lotcile sus cu macaraua, iar ei stau la adăpost. E adevărat? E adevărat!

Nu așteptase să-i răspundă nimeni. Tot el răspunsese, cu hotărîre și siguranță, iar oamenii tăcuseră: da, era adevărat. Ce este, este: dacă e adevărat, ce poți zice?

— Vă mai spun eu ceva, urmă țivilul. Vă mai spun eu ceva. Care-a vorbit aici că era să se înnece? Ce, ăsta e vânt să se piardă un om sau o barcă?

O răbufnire rece trecu peste ei, sarturile*) gemură prelung, coarde ale unei viori triste. Vasul căzu greoi în golul dintre două masse de apă. Pescarii amuțiseră. Ascultau. Emelian Romanov îl privea pe noul venit cu luare aminte, ca de departe de tot.

Unul din cei care lăsaseră lotcile râse batjocoritor:

— Dumneata se vede că nu ești *moriac*. Ai venit din birou, și acum ești pe vaporul ăsta mare... dar jos, e altfel...

Câțiva râseră. „I-a zis-o" se gândea Nicoliță Constantin cu inima strânsă. Ar fi vrut totuși ca noul venit să nu se facă de râs din prima clipă. Îi părea rău. Și pe urmă — ce-o să mai poată face? Cum să-i înfrunte pe Prețiosu și pe Pricop al lui? Bine că nu era Nicolau aici, să vadă și să se întristeze...

Simți pe cineva suflând greu lângă ea. Intoarse capul: era Nicolau, care-l mânca din ochi pe noul venit.

Printre cei din față înaintă făcându-și loc cu demnitate, tovarășul președinte al sindicatului, Pricop.

— Eu îi înțeleg, zicea el. E vreme rea. De fapt, vasul trebuia să fie la vreo zece mile mai spre ei. Ne-am lăsat să derivăm prea mult, spunea el, ferindu-se să se uite la Nicolau, care tresărise. Nicoliță îi spuse în gând:

*) sart = cablu de sârmă care ține un catarg.

„Iar dai în ofiţeri, iar vrei să n'aibă încredere oamenii în noi... Ce gând ai? Ce urmăreşti?"

Astea, i le spunea fără glas. Nu se puteau rosti tare vorbele acestea, aici şi acum.

Ţivilul dela Conştanţa se uită cu ascuţime la Pricop, apoi se întoarse către cel care vorbise înainte:

— Jos, e altfel? Da? Pe mare, e altfel? Dar când munceai pe lotca chiaburului, şi cu paragatul chiaburului, ce făceai, pe vreme de-asta? Lăsai lotca şi veneai la vas?

— Hăhăă, râse gros Iermolai: vas nici nu era! Şi te băga în mă-ta chiaburul, de-ţi mergeau fulgii!

Emelian nu spuse nimic. Se uita la Adam şi se gândea la ceva ce ştia numai el.

Iar noul venit îl trăgea mai departe la răspundere pe cel care vorbise şi care părea furios dar încurcat. Il întrebă:

— Ce făceai dacă-i pierdeai paragatul? Il plăteai! Te dădea în judecată şi-l plăteai! Iar daca pierdeai lotca, pierdeai şi viaţa!

Se facuse iar tăcere. Pricop ridică o mână şi deschise gura:

— Dar tov...

— Taci puţin dumneata, zise scurt străinul, şi se'ntoarse iar spre pescari:

— Ei, şi-acum vine Republica şi-ţi dă un vas pe care să-ţi scapi viaţa...

— Nu de-aia a pus ea vasul pe mare, zise Emelian liniştit. Pentru producţie e vasul, nu pentru salvare!

— Ba şi pentru una şi pentru alta! răspunse omul venit dela Constanţa. Una fără alta nu se poate! Ii asigură viaţa pescarului, iar atuncea şi pescarul munceşte mai cu drag. E adevărat? E adevărat!

Oamenii îl priveau cu uimire. Da: era adevărat. Se strânseră mai aproape. Apăruseră şi alţii, care până atunci fuseseră printr'altă parte, şi acuma lungeau gâturile peste capetele celor din faţa lor.

— Şi dumnealor cum îi mulţumesc Republicii? Lasă lotcile să le ia dracul, şi vin fuga la adăpost!

—Da' nu vezi ce vânt bate? strigă pescarul pe care-l mustra organizatorul de partid.

— Ba văd! Ei şi ce, dacă bate? Nu puteai să aduci lotcile? Da'ce te-ai gândit: dac-aşi fi la stăpân, m'ar trage la răspundere; dar aşa, cine să mă tragă la răspundere? Poporul? Unde-i poporul?

Se uită împrejur:

— Uite, aici e poporul, şi-şi bate joc de voi că v'a apucat frica, şi i-aţi pierdut lotcile.

Pescarul din faţa lui se trase îndărăt, între cei dimprejurul său, şi protestă:

— Parcă eu aşi fi singur. Vorbeşte şi cu ăştia, că am fost nouă!

— Dar tu erai responsabilul brigăzii! îi răspunse cu asprime Luca Gheorghe. Străinul se uită la ceilalţi, stânjeniţi, ruşinaţi şi mânioşi.

— Las'că şi dumnealor dacă l-au văzut pe responsabil că se înmoaie, trebuiau să-l lase?

Unul din cei de care se vorbea, se împotrivi duşmănos şi greoiu:

— Deştept e cine vorbeşte dela adăpost... altfel e pe mare...

Străinul se uită la el. I se făcură ochii mici şi străpungători. Apoi râse, încreţindu-şi cutele timpurii de pe faţă:

— Asta aşa-i... e altfel pe mare...

Apoi se 'ntoarse spre ceilalţi, şi întrebă ridicând glasul:

— Cine merge să aducem lotcile?

Nicoliţa Constantin îl apucă de mână pe Nicolau şi îl strânse tare. Nicolau îl privea ţintă pe noul venit, şi nu-şi deslipi nici acuma ochii de pe el. Era tăcere. Vasul urca şi se prăbuşea sub picioarele lor. Oamenii se clătinau ca să-şi ţie echilibrul şi să nu cadă. Vântul şuiera statornic, învârtejindu-se uneori, şi era o zi tristă şi cenuşie, iar marea era ca plumbul, presărată de milioane de creste spumegânde. Se auzi o clipă, singuratec, geamătul jalnic al vântului ce se sfâşia în sarturile catargului din faţă.

Pescarii se uitau la cutterele care piereau între valuri, se uitau la orizontul care cobora şi urca fără încetare odată cu mişcările punţii şi tăceau.

Emelian Romanov îşi descleştă fălcile:

— Vin eu.

— Eu, zise şi mai scurt, Luca Gheorghe.

Un flăcău înalt, cu privirea tulbure şi întunecată, zise:

— Viu şi eu.

Emelian se'ntoarse, îl privi şi zise:

— Cosma e din lotca mea. Vine şi el.

— Şi eu, zise Mihail. După el, începură şi cei din brigada lui Iermolai — Andrei, puştiul, cel dintâi, apoi Iermolai, apoi Pavel:

— Venim şi noi.

Strainul ridică mâna:

— Ho, ajunge. Prea multi. Primii şase ajung.

Apoi se'ntoarse spre Nicolau:

— Dacă vreţi să daţi jos o lotcă...

Nicolau tresări şi zise grăbit:

— Da, tovarăşe! Vă dăm o lotcă! Şi două!

Nicoliţa Constantin întâlni o clipă privirea omului sosit dela Constanţa. Ar fi vrut să meargă şi ea, dar era o copilărie; n'avea dreptul să ceară a a ceva; era ofiţer pe vas, locul ei era pe vas; şi n'avea putere să vâslească alături de asemenea vâslaşi... Dar el, omul ă ta în haine ieftine de funcţionăraş, dela oraş, care vorbea atât de sigur cu pescarii ce, el ştia sa vâslească pe vreme de-asta? Asta se întreba ea în clipa când li se întâlnisera privirile; şi o cuprinsese o dorinţă pătimaşă să vie totuşi cu el, să încerce să facă drumul până dincolo de orizont, unde trei lotci goale smunceau de ancore...

Străinul o privi o clipă, apoi se întoarse şi urmă să vorbească când cu Emelian, când cu Luca Gheorghe. Se auzea uruitul vinciurilor. Se încordau cabluri în aer deasupra punţii. Marinari înfăşurau ţapane*) de cânepă împrejurul pântecului unei lotci. Nea Marinică, şeful de echipaj, comanda celor doi vincieri prin semne cu mâinile; în curând lotca se legănă în aer alunecând în afară, deasupra mării frământate.

Nicoliţa Constantin se'ntoarse pe puntea cabinelor. Trecând pe lângă mecanicul şef, care asistase la toată întâmplarea rezemat cu coatele pe balustradă, îl auzi ciripind:

— Tiu-tiu-tit! Copilule, ai văzut?

— Ce să văd?

— L-ai văzut pe contopistul?

— L-am văzut...

—Ăsta a fost marinar. Altfel nu se poate. A fost marinar, steaga mă-sii... Aşa unul am văzut eu odată când s'au supărat băieţii de pe *Arabella Robertson*, în drum spre Bahia Blanca, şi au vrut să-l arunce pe comandant peste copa-

*) ţapană = colac de parâme groase ce slujeşte la ridicarea unei lotci, etc.

știe. Ăsta e altfel — ăsta e om cumsecade; dar e dat în steaga mă-sii, rău de tot.

Bătrânul părea înveselit și înviorat de ce se întâmplase. Asta îi aducea aminte de întâmplări furtunoase pe care numai el le știa. O luă de umăr pe Nicolița Constantin:

— Ai vrea să mergi cu ei?

— Aș vrea, mărturisi ea după o clipă de tăcere. El oftă, desamăgit și cu obișnuita lui amărăciune zâmbitoare:

— Și eu... și eu... Ia uite-l pe ăla ce face!

Când lotca era gata să treacă peste bord, Cosma se apucă de țapană și se căță în barcă, în ciuda legănărilor ei primejdioase prin văzduh. Apoi, în picioare în lotcă, plutind deasupra mării, apucă o cange și se îndeletnici cu apărarea lotcii de lovitura distrugătoare de peretele vasului. Incet, încet, cablurile alunecau pe scripeți. Lotca se apropia de apă, încet, încet. Deodată un val înalt o isbi și își sparse creasta de coastele ei, înconjurând-o cu raze albe de spumă. Apoi se retrase și o lăsă în aer. Incă un metru de cablu. Lotca juca pe apă. Cosma se repezi să desfacă țapana; peste o clipă, colacul de parâmă se legănă în văzduh urcând spre înălțimile catargului din față. Pescarii se dădeau jos pe scara de pisica, pe care Cosma o agățase cu cangea.

Cei care-și părăsiseră lotcile se apropiară de organizatorul de partid; erau stânjeniți și umiliți:

— Tovarășe... luați-ne și pe noi...

El se uită lung la ei, apoi le raspunse fără pică:

— Acuma nu pot să le spun ălorlalți că v'ați răsgândit. Stați și răbdați; voi v'ați făcut rușinea.

In ciuda asprimii cuvintelor, glasul nu-i era lipsit de bunăvoință. Călare pe copastie, le zise:

— Altădată...

Apoi dispăru de partea cealaltă. Pricop, care tăcuse tot timpul din urmă, începu să întrebe în juru-i:

— Cine e tovarășul ăsta?

Nimeni nu știa. Nicolau știa, dar se făcu că nu aude întrebarea lui Pricop. Acesta trecu preocupat, gânditor și îngrijorat pe lângă mecanicul-șef care i spuse cu multă voie bună.

— Măi Pricop, leagă-ți ismenele cu șireturi la glesnă, să nu-ți curgă în ghete...

Apoi își luă seama, speriat, că se află lângă Nicolița, și-și astupă gura cu mâna. Dar fata nici nu auzise: se uita în jos, la lotca plină de vâslași — erau doi pe fiecare sitelcă, la fiecare vâslă câte unul. Lotca juca pe valuri. Vâslașii se încordară și se lăsară pe spate, și lotca se depărtă de vas, pe marea cenușie frământată de vânt, ale cărei valuri o asvârleau în sus și în jos.

Pe când se apropiau de cutterul ce trebuia să-i ducă îndărăt la locul de pescuit, Mihail atinse umărul străinului venit dela Constanța, care vâslea pe sitelca dinaintea lui, și-l întrebă:

— Ești moriac?

In locul aceluia, răspunse Emelian Romanov:

— E dela noi din sat... tu nu-l știi: erai copil...

Străinul se'ntoarse și se uită cu coada ochiului la Emelian:

— Bine că m'ai cunoscut... Mult ți-a trebuit...

— Te-am cunoscut, mormăi Emelian. Tu ești Adam Jora, care ieșeai pe mare cu frate-meu... Te-ai schimbat, dar eu te-am cunoscut...

Vasul înalt și cenușiu, cu catargele subțiri și coșul fumegând, rămânea în urmă. Se vedea cum se urcă și se coboară pe valurile mari ale hulei; dar

pe ei îi jucau şi cele mărunte, îngropându-i uneori în pâlnii de cleştar verde-cenuşiu din care nu vedeau decât cerul ameninţător şi catargele *Stelei din Octombrie*.

— Te-am cunoscut, mormăi Romanov, că erai al dracului... ţii minte când te-am bătut?

— Ii zisesem ceva urât fetii lui Iachint, după care umblai tu, murmură Adam zâmbind şters. Vâslea lângă Emelian şi nu se uita la el. Intrebă:

— Ce mai e cu fata lui Iachint?

— M'am însurat cu ea... avem trei copii mari...

— Să-ţi trăiască.

— Să trăieşti şi tu... Copii ai?

— N'am nimic, zise Adam scurt.

Emelian vâsli mai departe, în tăcere. Luaseră lotca cea mai mare şi grea, valurile erau mari, şi vântul nu-i ajuta; nu era uşor de vâslit. Şi-apoi Emelian era tulburat: aşa ceva nu ţi se întâmplă în fiecare zi. Adam murmură:

— O să mai vorbim noi.

Emelian se uită la el pe furiş. Se simţea cu greşală. N'ar fi putut spune anume ce greşise; dar ştia că lucrurile mergeau prost, şi ăsta venise aici trimis să le dreagă. Emelian simţea că are răspundere şi vină în toată povestea.

— Bine... să vorbim, mormăi el moale şi fără chef, trăgând de vâslă din răsputeri.

XVI

Adam Jora şi cei plecaţi cu el se întoarseră seara, osteniţi şi uzi. Dar aduceau lotcile cu ei. Le găsiseră jucând în ancore, deasupra unor adâncimi de treizeci de braţe; acuma stăteau bine legate, pe punţile *Stelei din Octombrie*, care urca şi cobora dealuri de apă cenuşie sub cerul unei înserări de funingine.

Emelian şi ceilalţi pescari ce fuseseră cu Adam stăteau de vorbă ghemuiţi pe vine, sub ciocurile încovoiate ale lotcilor. Vorbeau tainic; noul venit li se păruse un om vrednic de-a fi cântărit şi preţuit: să vedem ce e cu el, şi câte parale face... Emelian le povestea întâmplarea cea veche, pe care-o ştiau mulţi bărbaţi din Danilofca, dar cei tineri, şi pescarii din Sfântul Gheorghe sau Mangalia, n'o auziseră. Acuma ascultau cu genunchii la gură, uitând până şi de ţigările care le fumegau lipite în colţul gurii. Făceau ochi mari. Grozavă întâmplare! Oricare pescar putea s'o păţească aşa — numai că nu oricare ar scăpa; nu, n'ar scăpa niciunul dintr'o sută.

— Bine, zicea Iermolai; dar acum o avem pe mămica...

— Da, dar dacă n'ar fi mămica, răspundea Luca Gheorghe, atunci, măi frate, chiar şi pe-un vânt ca ăsta, de forţa cincea... vai de pielea pescarului...

— Aşa-i, urma şi Emelian; aşa-i. Ei, şi ascultaţi mai departe: vasăzică, el dus prin lume, la puşcărie, maică-sa săraca, a dus-o cât a mai dus-o, şi pe urmă a murit... El nu ştia. Ani de zile a stat închis, şi n'a ştiut.

Cel despre care povesteau pescarii adunaţi roată pe punte, şedea pe un scaun în cabina ce slujea de sediu organizaţiei de bază, între un dulap cu uşi de geam, închis cu lacăt, şi înlăuntrul căruia se zăreau broşuri şi cărţi, şi în partea cealaltă, un bust de ghips al lui Lenin pe o poliţă. Adam şedea la masă; alături de el era Preţiosu, picior peste picior, cu pieptul strâmt prins în braţele încrucişate, şi cu o ţigară în gură. Trăgea din ţigare, şi se uita prin fum, clipind din ochi. Pricop, cu faţa lucioasă, proaspăt bărbierită, privea gânditor piciorul lui Preţiosu sau scrumiera de sticlă de pe masă. Prodan se uita la Adam, parc'ar fi vrut să-i spuie ceva şi cu privirile, nu numai cu gura; parcă acel lucru spus din ochi, era mult mai important,

un lucru de-o însemnătate covârșitoare. Prodan era nervos, nebărbierit, și pentru întâia dată de ani de zile se arăta neliniștit și îngrijorat. Se uita uimit și cam speriat la Adam Jora. Acesta spunea:

— Va să zică dumneata, tovarășe Preţiosu, nu ești de părerea tovarășului Prodan?

Preţiosu dădu din cap, apoi vorbi mai departe, cu ţigara în gură:

— Nu sânt. N'are dreptate. Eu știu după ce umblă Prodan, și nu mi-e frică să i-o spui aici, de față cu el.

— Spune, îl îndemnă Adam Jora.

Preţiosu urmă cu o mutră ţeapănă ca de lemn, și fără să se uite la Prodan ci la portretul lui Gheorghiu-Dej, în perete:

— Prodan umblă să facă agitaţie printre oameni, ca să fie ales el secretar.

Prodan se făcu palid, dar nu răspunse nimic. Adam Jora îi aruncă o privire fugară, apoi se întoarse către Preţiosu și-l întrebă cu interes:

— Asta crezi dumneata că are el în gând?

— Asta, zise Preţiosu cu tărie. Ce să ne ascundem după deget? Eu sunt un om care spune lucrurile pe față. Nu mă pot ascunde. Poate am făcut rău că am spus dela început; dar ce să fac? Să nu spun ce știu?

— Chiar știi? De unde știi? întrebă Adam Jora foarte liniștit. Preţiosu dădu din umeri:

— Ei, asta-i... Parcă dece a pus el la cale toată agitaţia de până acuma? Și ședința de mai eri? Aia cc-a fost?

— A fost o ședință? întrebă Jora.

— A fost... am vazut eu cum era pregătită. Nici nu e just, tovarășe! exclamă Preţiosu, întărâtat. Nici nu e just să-i pui la cale pe oameni, ce să spună și cum să spună! Așa ne învață partidul, tovarășe Prodan?

Ii pusese întrebarea fără să se uite la el. Părea indignat. Prodan nu-i răspunse. Se făcuse palid, apoi roșu. Ii ardeau ochii. Adam Jora întrebă:

— L-ai mai criticat în chestia asta pe tovarășul Prodan?

— Nu, zise Preţiosu cu nepăsare. N'am avut timp. Ce — nici două zile nu-s de atunci...

— Două zile sânt mult timp, murmură Adam Jora privindu-și palmele care se umflaseră, roșii de cele câteva ore de vâslit greu. După cincisprezece ani, încа mai pastraseră bătăturile făcute de vâsle. — Da, în două zile puteai găsi timp; nu face nimic, o să mai vedem noi.

Oftă:

— Ei, așa... Va să zică, nu ești de acord cu tovarășul Prodan, cu privire la munca organizaţiei de partid și a sindicatului.

— Nu, nu sânt, răspunse, rece și bățos, Preţiosu. Nu știu cum gândești dumneatale, tovarășe: dar eu, care lupt pentru clasa muncitoare mai bine de cincisprezece ani, când mulți care sânt azi activiști, nu știa nimeni de ei, — eu, tovarășe, le spun toate pe șleau: nu zic că n'avem greșeli și slăbiciuni. Și dacă o să stai aici mai multă vreme, să te orientezi, o să ne poți critica, și-o să ne ajuți. Noi primim critica, tovarașe. Primim ajutorul partidului...

— Care „noi", tovarășe Preţiosu? Parca era vorba de dumneata, pân'acum.

— „Noi", adică organizaţia de bază.

— Lasă, cu organizaţia o să mai vorbim noi, zise Adam Jora. Acuma vorbește în numele dumitale, Zi, primești critica?

— Când e sănătoasă, tovarășe, o primesc, răspunse Preţiosu cu demnitate. Adam Jora oftă iar și râse ușor.

— Dacă crezi dumneata că-i cazul să râzi, mă rog, mă rog, murmură Preţiosu, jignit. Adam Jora se uită mirat la el, apoi se întoarse către Pricop,

care, cu coatele pe genunchi și cu ochii la pământ, nici nu se clintise până atunci.

— Ei, și tovarășul președinte al sindicatului, ce părere are? întreba Adam. Pricop ridică fruntea — se înroșise de atâta stat cu fața în jos — și mormăi stingherit:

— Ce părere să am? Eu sa vorbesc mai mult de lipsurile muncii sindicale... N'am cadre, n'am tovarași cu un nivel mai ridicat... Muncesc mai mult singur...

— Aici ești ca membru de partid, și membru al biroului organizației de bază, zise Adam Jora. Celalalt se framânta pe scaun și îngână, cu un zâmbet silit:

— Ei, tovarășul Prodan prea le ia așa, cum să zic? Eu îl înțeleg, dânsul pune la inimă toate problemele și e bine așa, dar... prea ar vrea sa dea cu toporul... Ia să mai întrebe dumnealui și pe oameni, pe tovarașii noștri, sa vadă atunci ce-o să zică ei...

— Ce-o să zică? întreba Adam Jora.

— Ei... n'o să fie chiar de parerea lui... Mai încet, tovarașe Prodan... Să n'o luăm așa, numai cu critica... Sânt și realizari pozitive... Am făcut colțul roșu în sala de mese... Am pavoazat, am pus portretul lui Lenin și al tovarășului Stalin.

— Cu întrecerile cum stați? întreba Adam Jora.

— Sânt organizate și întrecerile, raspunse Pricop serios. Este o întrecere între brigada lui Luca Gheorghe și a lui Emelian Romanov. Mai sânt și altele. Dacă vreți, vă fac un raport la zi.

Prețiosu asculta disprețuitor, nemișcat, cu fața lui cioplită în lemn, și cu țigarea care-i fumega, lipită în colțul gurii. Pricop vorbea mai departe, liniștit și serios. Era foarte voinic, roșu la obraz, cu fața lucioasa, grea, puternică; ochii albaștri îi luceau nestravezii. Adam Jora statea cu mâinile pe genunchi și asculta răbdator. Nici nu se uita la Prodan care nu mai pricepea nimic, dar încă mai spera.

La sfârșit, Adam Jora zise:

— Uite, eu înca nu pot spune că e clar cum stam, și care sânt problemele. Să-i lăsăm pe oameni sa spuie ce au pe inimă. Ești de acord, tovarășe Prețiosu? Ești de acord, tovarășe Pricop? Tovarașul Prodan cred ca n'are nimica contra...

— N'am nimic contra, zise Prodan, care prinse deodată viață. — Să vorbeasca oamenii, cât de curând!

Prețiosu și Pricop se feriră de-a se privi. Vasul se înalța și cadea moale între valuri. Portretele de pe perete se leganau în cui. Prețiosu zise:

O sa fie greu, ca oamenii sânt mulți în producție... Poate Duminică.

— Duminică ar fi bine, zise Pricop. Duminica ar fi mult mai bine...

— E prea departe, zise Adam Jora. S'o facem mâine seară, după ce ies oamenii din fabrica.

Nu se poate, zise Prețiosu.

— Dece nu se poate?

— Mâine seară unii o sa fie de cart...

— Vorbim cu tovarașul secund ca sa le găsească înlocuitori. Așa că rămâne pe mâine seară.

— Eu n'aș fi de acord, îngâna rece Prețiosu. — E mai bine duminică.

Adam Jora se uită țintă la el, apoi la Prodan:

— Păi, parcă era vorba să-și spună parerea oamenii fara sa-i puie cineva la cale? Dacă facem ședința mâine, înseamna că n'are nimeni timp să-i puie la cale.

Prodan zise:

— Sânt oameni cinstiți pe vasu' ăsta; nu-i poți pune la cale; daca gândesc ei într'un fel, nu-i poți întoarce cum vrei...

— Păi atunci, murmura blând Pricop — dece să n'o lăsăm pe duminică?

— Nu, o facem mâine seară, răspunse Adam Jora. Prețiosu, uitându-se la perete prin fumul țigării, și fară să-și clinteasca o sbârcitura a feței tabăcite, mormăi neprietenos:

— Dacă vreți să treceți peste biroul organizației...

Adam Jora râse la el, vesel și sfruntat:

— N'ași vrea, dar n'am încotro, așa ca ma scuzi, dar trec peste dumneata, tovarășe Prețiosu...

— Nu peste mine. Peste biroul organizației, raspunse Prețiosu demn.

— Și peste biroul organizației. Delegația mea îmi da dreptul să convoc când cred eu ca e nevoie, adunarea membrilor de partid. O sa chemam la adunarea asta și pescarii comuniști, care nu s din organizația de bază de aici, și tovarași fără de partid, fruntași în producție.

— Eu nu sânt de acord, zise Prețiosu.

— Poate ca nu ești. Numai că dacă-i conduci pe ei, raspunzi și în fața lor, nu numai în fața organizației; macar ca ei n'au drept de vot. Să-i chemăm, sa învețe și ei dela noi, și noi dela ei...

— Pe care îi chemați? întreba Pricop, mereu cu capul plecat.

— Uite, pe ăștia care-s în întrecere: Luca Gheorghe, și Emelian Romanov; și pe alții. O sa ne sfatuim, și în cursul zilei de mâine, îi chemam pe toți...

— Poate că mâine se face vremea frumoasa, și-i facem să piardă o zi de pescuit, zise Pricop. Adam Jora se uita pe ferestruica rotundă: afară, cerul înserării era ca de cenușa. Se auzea șuierând trist, vântul.

Mâine n'o sa iasa la pescuit, zise Adam Jora; — sau, daca ies ziua, seara o sa se întoarcă iar la vas...

Se ridica. Se desfașura și Prețiosu, cu un cap mai înalt ca el. Se ridică și Pricop, cărunt și masiv. Adam se întoarse și-i privi de jos în sus:

— O sa mai discutam; nu se poate lamuri dintr'odata toată situația... Dar de lamurit, o lamurim!

Și ieși. Prodan ieși după el. Ceilalți doi ramaseră nemișcați, împietriți în împotrivirea pasiva din ultima jumătate de ceas, când nu făcusera altceva decât să „se lase greu", din rasputeri. Pricop se gândea încordat, la ceva foarte limpede, deși înca departat. Era îngrijorat. Prețiosu se'ntoarse spre el:

— Ei? Ce zici?

Pricop tresari și își aduse aminte ca trebue sa-și faca datoria. Zâmbi:

— E bine ca l-ai luat repede. L-ai luat țeapan de tot...

— Hehe! râse Prețiosu. Nu ma cunoști. Eu am sânge rece. Nu-mi pierd firea. Eu sânt englez, ba!

— Cum adica, englez? întreba Pricop, care mai auzise povestea de cel puțin zece ori.

— Ce, nu știi? Maica-mea m'a facut cu un marinar englez, la Sulina. Eu n'am tata, lamuri Prețiosu cu o logica destul de îndoelnica. — Un englez. Nu l-am cunoscut. Cu el seamăn eu.

Pricop zâmbi silit:

— Bine-ai facut. Trebuia luat repede. Și acuma facem o scrisoare catre comitetul raional, sau chiar la regiune: cum a venit, a început sa treaca peste conducerea organizației de baza; și nici nu respectă regulele muncii de partid... Ce fel de muncă de partid face el? Ca în filme? Ia sa te frecam noi, nenicule...

Pricop trase aer pe nas, cât putu mai discret, să nu observe Prețiosu.

„A băut iar; de-aia e așa de sigur de dânsul", se gândi Pricop cu oarecare dispreț. El, Pricop, nu băuse și vedea lucrurile mai clar.

— Ascultă, putem trimite nota la partid prin radio?

— Cum? Nu, cum dracu; ce, ești nebun? E secret de partid.

— Va să zică, până mâine, nu putem face nimic. Nu putem amâna ședința, mormăi Pricop, îngrijorat. Prețiosu se întunecă:

— Adevărat... mâine poate să-i ia repede pe proștii ăia...

Pricop îl întrebă ironic:

— Aha... ai observat, zi?

— Cum adică, „am observat"? se răsti Prețiosu, jignit. — Ia stai, tovărășele...

— Lasă, ai răbdare... lasă-mă acum, că mă duc să mai vorbesc cu unul și cu altul...

Il lasa acolo și se urca pe punte, în întuneric și vânt. De fapt, nu voia să vorbească de loc cu oamenii; voia să se gândească. Făcuse multe greșeli; nenumărate; se înlanțuiseră una de alta și acum îl aduseseră în primejdie. Intrebarea era: cât de mare e primejdia? Pricop se uită la valurile întunecate. La câțiva metri, pereții de fier ai intrării la camera mașinilor radiau căldură. Coșul se înalța deasupra și vărsa vârtejuri de fum negru. Nu era nimeni împrejur; se auzea vântul vuind și șuierând, sgomotul mării; iar sub grătarele de metal se zărea jos, în lumina gălbue a unor becuri electrice, podeaua de fier lucios a sălii cazanelor. Venea de acolo un foșnet de aburi, vibrație fierbinte de metal ce tremură sub presiune. Pricop stătea cu spatele la ușa ce ducea în jos, în adâncimile vasului, și se uita la mare. „Ce să fac? La ce să mă aștept?" Ii era inima strânsă, ca înainte de primul șuierat de glonț al unei bătalii.

O pasăricâ ciripi lângă el:

— Tiu — tiu — tit!

Pricop tresari și se'ntoarse. Mecanicul șef îi zâmbea, filosof desgustat:

— Ei... ți-ai legat pantalonii?

— N'ar trebui să faci glume de-astea, tovarășe șef, zise Pricop fără supărare. — Mai adineaori, era lume de față...

— Ce, crezi ca lumea nu vede că ai bășicat-o? întrebă bătrânul, umbră binevoitoare pe puntea ce abia se deslușea în înserare. — Cu conțopistul ăla dela partid, ați bășicat-o, și tu și Prețiosu... Ăla-i al dracului!

— Dece am bășicat-o? Ba deloc, râse Pricop.

— Măi Pricop puiule.. așa ești tu, nebun... Ai în tine un drac care te bagă numai în buclucuri. Când îmi aduc aminte, cum a trebuit să juram strâmb patru oameni, atunci la Malta, ca să te scoatem pe tine din rahat... mama ta de nebun... Ce făcuseși? Tu băgaseși cuțitul în suedezul ăla?

— Nu eu, răspunse Pricop stânjenit.

— Nu tu... Cine te crede? Minți într'o zi cât nu mint o sută de misiți din Stambul în zece ani...

Se lasă o tăcere.

— Ce om mai ești și tu... și ăștia de pe vas nici nu știu... Unul n'are idee de tine ce bucățică ai fost, și pe unde ți-au sticlit ochii...

Vasul se legăna greoiu pe hulă, și vântul plângea în sarturi. Pricop mormăi:

— Dacă știam că vii dumneata anul ăsta pe vas, plecam de-aici. . mă duceam dracului într'altă parte...

— Dar n'ai putut, zise bătrânul și începu să râdă înnecat. Ii plăcea foarte mult festa pe care i-o jucase lui Pricop întâmplarea.

— Hihihi...și zi... tocmai peste unul de pe *Arabella Robertson* ai dat... tocmai peste nen'tu Steaga... Hihi...

Îi plăcea foarte, foarte mult. Pricop râdea şi el, întunecat şi cu ciudă.

— Bine mă, tâmpitule, zise bătrânul; eu ca eu, dar pescarii dela tine din sat, ăia nu te cunosc?

— Aia numai odată la cinci-zece ani m'au văzut prin sat... Ei numai pe fraţii mei şi pe bătrân îi ştiu bine... şi-s oameni cumsecade, înţelegători; doar câte unul-doi sânt mai maţe-pestriţe; ăilalţi sânt oameni de înţeles...

Bătrânul îl admiră:

— Maica mă-tii de golan, măi Pricop, măi... şi cin-te vede zice că eşti om serios, cărunt, cu copii...

— Am copii, zise Pricop.

— Ştiu; ai peste tot: şi la Bombay... şi neveste, mie-mi spui? râse bătrânul.

Pricop se uită împrejur, speriat:

— Don'căpitan... vă rog...

Foarte prompt, bătrânul se trase înapoi şi se apucă zdravăn cu mâinile de nişte mânere de fier de lângă uşa ce dădea la maşini. Zise foarte liniştit:

— Să nu te apuci să mă arunci peste copastie, că te bag în mă-ta! N'ai să poţi! Şi cu mine, ştii ce păţeşti. Sânt eu bătrân, dar pe tine tot te...

Şi-i spuse pe turceşte ce ar putea să-i facă. Pricop era tulburat:

— Eu nu ştiu ce părere aşa de rea v'aţi făcut de mine, don'căpitan.. Dumneavoastră nu-mi înţelegeţi sufletul.

Bătrânul îi spuse două vorbe scurte turceşti, cu un dispreţ binevoitor. Apoi vorbi agale:

— De mine să nu-ţi fie frică... De mine n'are nimănui de ce să-i fie frică. Sânt bătrân, şi am obosit... Vreau să mă lăsaţi toţi în pace... Aşa că eu te bag în mă-ta cu combinaţiile tale cu tot; nu mă cunoşti, nu te cunosc.

— Sânteţi bătrân, don'căpitan, dar aveţi un suflet rău, zău aşa; de unde v'a venit aşa o părere despre mine? murmură Pricop, uitându-se la valurile negricioase. Bătrânul se legăna ca un copil, ţinându-se de cele două bare de fier. Se plictisise. Îl înjură pe Pricop cu aceeaşi bunăvoinţă ca până atunci, intră şi începu să coboare scara de fier dreaptă ca o scară de fântână, spre lucirile metalice şi vuetul înnăbuşit al maşinilor. Se mai auzi o clipă fluieratul lui ca de păsărică:

— Tiu — tiu — ti!

★

Adam Jora stătea de vorbă cu Prodan, pe puntea din faţă. Imprejurul lor lotcile negre se clăteau în întuneric, şi se mişcau în umbră pescarii, chemându-se cu glasuri groase. Pe scara ce duce în jos spre fabrica, venea lumina, sgomotul maşinilor de închis cutii şi miros cumplit de peşte gras, fript.

— Bine, întreba Adam Jora; dar cum aţi scăpat în aşa hal frânele din mână? Cum n'aţi observat mai din vreme, că organizaţia de bază nu mai conduce nimic?

Prodan se liniştise. Se luase după Adam şi-l chemase. Ii spusese că are ceva să-i spuie. „Ştiu, zi-i, că te ascult", raspunsese Adam. Şi Prodan îi povestise tot; chiar lucruri de care se mira că şi le mai aduce aminte. Acuma că-i spusese tot, era liniştit; noul venit nu putea să greşească; parea el, ce-i drept, că ştie multe; dar nu era rău să ştie tot, tot. Acuma ştia.

— Vezi dumneatale, tovarăşe Jora; — parcă ai fost marinar, nu?

— Nu, am fost pescar.

— Ei, să-ţi spun: în meseria de timonier e o lege: trebue să fii mereu

atent la compas, mereu gata să întorci un pic cârma ca să ţii vasul cu prova în direcţia bună... Dacă uiţi cârma nemişcată cinci minute, după aia poţi să pui banda *) în partea aîlaltă, degeaba, că vasul s'a abătut din drum douăzeci-treizeci de grade... Şi până-l aduci iarăşi la zero, muncoşti de-ţi ies ochii din cap. Aşa şi noi. L-am lăsat pe Preţiosu de capul lui, nu l-am criticat, am răbdat greşelile... pâna ne-am trezit că-i prea târziu şi că el nu vrea s'o ia îndărăt... Acuma, orice i-ai spune, nu mai primeşte.

— Şi dece l-aţi lăsat atâta vreme de capul lui? întrebă Adam Jora.

— Păi... am avut încredere în el; e cel mai vechi membru de partid de pe vas: din 1944. Şi-apoi a lucrat în mişcarea de prin 34, 35. Vreau să spun, în sindicat. Credeam că ştie mai multe ca noi. De-atunci, noi am mai învăţat, am mai studiat fiecare, am mai discutat între noi ce-am citit; şi-am vazut că la el e mai mult spoiala, aşa, pe deasupra. Şi la Pricop tot aşa. Pricop umblă pe covertă cu un volum din operele lui Stalin subsuoară...

Jora începu să râdă. Prodan râdea şi el:

— Zău aşa... Dar dacă-l întrebi ce scrie înăuntru, ci-că „las'că-ţi spun eu mâine, ca azi n'am vreme". Aşa sânt tovarăşii ăştia ai noştri...

— Bine, dar voi i-aţi ales, zise Adam. Prodan se frământa în sine o clipa, apoi zise:

— Uite ce-a fost: colectivul ăsta s'a făcut din oameni veniţi din toate părţile, care nu se cunoşteau. Când a fost vorba de alegeri, l-am ales pe ăl mai vechiu membru de partid; avea trecere mare în ochii oamenilor. Şi la sindicat l-au ales tot pe Pricop, că el ştie să fie prieten cu toată lumea şi se dă bine cu pescarii...

— Cu vutca, zise Jora.

— Ai văzut şi dumneata?

— Păi nu e greu... Ia zi: şi la început, cum a mers?

— A mers binişor; pe urmă, mai prost. Şi-acuma merge prost de tot.

— Dar ai auzit ce zice Preţiosu: planul, de bine de rău, e aproape îndeplinit.

— Da, zise Prodan însufleţindu-se — dar planul e facut într'adins destul de mic, ca pentru o întreprindere cum n'a mai fost la noi. Ce-au zis ei: întâi să facem experienţă un an sau doi, şi pe urmă ştim ce putem cere flotei de larg!

— Ei, şi?

— Şi nu mai este experienţă, tovarăşe Jora! Ai să vezi! Intreaba i pe pescari!

— I-am întrebat, zise Adam Jora.

Prodan rămase o clipă mut. Apoi întrebă:

— Când? Pe cine?

— Păi n'am fost atâtea ceasuri cu ei? întrebă Adam. — Şi cred că am fost cu cei mai buni...

— Aşa-i, da: ai fost cu ei după lotcile alea. Ei, i-ai întrebat? Ţi-au spus?

— I-am întrebat. Mi-au spus, răspunse Adam Jora. Şi, oarecum fără legătură, urmă:

— O sa facem treabă buna pe vaporul ăsta, tovarăşe Prodan. Sânt oameni buni, şi pe vapor şi pe cuttere, şi în lotci.

— Sânt, dar mai întâi trebue să...

— Da, zise Adam Jora; dar mai întâi trebue, bineînţeles să...

---

*) banda = cârma întoarsa la maximum, la dreapta sau la stânga.

Şi aici Adam Jora, organizatorul de partid, vorbi cum învăţase la şcoala de partid:

— Trebue întâi să *creem condiţiile.*

★

Da, se schimbase foarte mult, dela optsprezece ani la treizeci şi câţiva. Nu l-ar mai fi recunoscut uşor nici după înfăţişare, nici după purtare, cei ce-l ştiau de mult. Numai ochii îi rămăseseră ca pe vremuri; altminteri o fata din Danilofca de care îi fusese lui drag pe vremuri, nici măcar aceea dacă l-ar fi aşteptat de atunci, de mult, acuma nu l-ar mai fi recunoscut. Bine înţeles însă, aceea îl uitase şi se măritase, iar în el nu mai izbucnea decât rareori, şi numai la nevoie, nărăvaşul de altadată, aşa cum izbucnise de pildă în dimineaţa aceea de-l recunoscuse Emelian Romanov numai după puterea şi patima lui încăpăţânata. Dar de obicei era liniştit şi stăpânit, răbda, asculta, îşi cântărea vorbele. Ani de închisoare, ani de muncă în fabrică, ani de muncă de partid prin toate cotloanele Dobrogei, prin părţile Galaţilor şi prin Ialomiţa, îl schimbasera, îl învaţaseră să cunoasca oamenii şi viaţa, şi-i dadusera o îndemânare de care aproape nimeni nu-şi dădea seama, în legăturile lui cu cei dimprejuru-i.

Astfel, abia sosit, şi deşi fusese pus la curent în amanunţime la Comitetul raional, vorbise în prima zi cu o seamă de pescari, din care pe cei mai mulţi atunci îi vedea întâia oară; apoi cu Prodan şi cu încă vreo câţiva oameni din echipaj; seara târziu, stătuse de vorba cu secundul. Asudat şi cu părul sbârlit căzut pe frunte, Nicolau spunea înfrigurat:

— Măi tovarăşe, cinstea partidului e şi cinstea noastra. Iţi dai seama matale cu ce obraz am fi venit noi, comuniştii, în faţa oamenilor? Oamenii aşteaptă dela noi să luam în mâini viaţa lor — şi noi...

— Lăsaţi, tovarăşe căpitan: o sa le punem toate pe roate...

— A fost greu... Am aşteptat, spunea Nicolau. Era necăjit şi ostenit de ce se întâmplase până atunci, dar tot el scuturase osteneala şi necazul şi întrebase:

— Ei, acuma se schimba treaba. Ce trebue făcut?

— Pai, să vedem împreună, ce trebue făcut... răspunse Adam Jora; şi „văzusera împreună" multă vreme, ce se putea începe.

Acum Adam Jora rămăsese singur; cobora scara ce ducea spre puntea cabinelor, în vântul aprig, de noapte. Vasul duduia şi trepida sub el, şi creste albe se spărgeau sgomotos pe marea frământată şi sumbră. La uşa cabinei comandantului, deschisă, o perdea flutura ca un steag greu, cazând mereu şi iarăşi furată de vânt. „Trebue să vorbesc şi cu comandantul", se gândi Jora, căruia Nicolau îi spusese câteva cuvinte şi despre căpitanul Haralamb. Dar în clipa aceea uşa odăiţei unde se păstrau instrumentele de navigaţie şi cronometrele, deschisă şi luminată, îl făcu să se oprească. Aşezaţi unul lângă altul, cu coatele pe geamul ce acoperea cronometrul cel mare şi înconjuraţi de binocluri marine şi de sextante, o fată de vreo douazeci şi ceva de ani şi un băieţaş de vreo paisprezece citeau alături. Pe ea, Adam Jora o recunoscu; o mai văzuse şi dimineaţa: era de bună seama ofiţerul al treilea, tovarăşa Constantin. Zulufii negrii îi cădeau pe tâmple şi pe gât, şi, atentă şi serioasă, în bluză albă şi pantaloni de salopetă, părea şi ea un băiat; băieţaşul era îmbrăcat într'o salopetă prea mare pentru el, şi încins cu o curea prea lată, cu o cataramă uriaşă de bronz. Era tuns cu maşina; avea un cap rotund, cu o feţişoară triunghiulară, cu ochi mari şi cu o pată de ulei de maşină ca o mustaţă sub nas, ca unul care, murdar până

la coate, se ştersese la nas cu braţul. Adam se apropie şi rămase în uşă. Băieţaşul citea:

— *O, i, oi. N, u, c, nucă.*

— Unde-l vezi tu pe *ă?* Mai citeşte odată, zise fata. Hai, Ghiţă, fii atent.

— *Nuc,* zise Ghiţă supus.

Adam Jora se aşeză lângă ei şi zise:

— Hai, Ghiţă, mai departe: *c, u, i.*

— *Cui,* citi Ghiţă, trăgând cu ochiul la Adam. Fata îi zâmbi noului venit, apoi urmă să-l dăscălească pe Ghiţă:

— Numai de o lună învaţă, şi uite-l cât ştie, spuse ea peste capul băiatului. Adam arăta pe pagină, cu un deget gros şi bătătorit:

— Ia citeşte aici: *o, a, i...*

— *Oaie,* zise Ghiţă. Era obosit şi citea în silă. Se întoarse spre Adam şi zise:

— Dumneavoastră aţi adus lotcile ălora din Sfântu-Gheorghe?

— Nu eu; Emelian Romanov şi Luca Gheorghe, cu ai lor, răspunse Adam şi se ridică:

— Hai, citeşte mai departe.

Privirea admirativă a copilului îi spusese limpede că nu e un bun ajutor de învăţătură. Se duse afară şi se sprijini de rambardă*). După câteva clipe, un glas spuse lângă el:

— Am primit şi carnetul.

Se 'ntoarse. Ghiţă era lângă el şi-l punea la curent, sfios şi cu mândrie. Fata se luase după el:

— Să scrii toată lecţia în carnet, auzi, Siomca?

— Cum îl cheamă? Ghiţă sau Siomca?

— Popovici Gheorghe Maxim, răspunse flăcăiaşul.

— Şi ce carnet ai primit?

— Carnetul de utemist, zise băiatul. Urmă o tăcere. Apoi tot el zise.

— Vaporul ăsta, ştiţi ce-i trebue? Să fie tras în doc, şi raşchetat bine: ar câştiga două mile la oră, viteza lui!

— Aşa e, zise şi fata. Are dreptate.

— Păi dacă n'ar fi un marinar priceput, n'ar fi primit carnetul, zise Adam Jora.

— Astă primăvară, zise Siomca, a fost o furtună grozavă; din brigada lui Iermolai unul şi-a pierdut hainele, şi unul şi-a pierdut chiar şi carnetul de utemist!

— Dar lotcile nu s'au pierdut; şi nici un om nu s'a pierdut, ai? întrebă Adam Jora.

— Nu, dar băiatul ăla şi-a pierdut carnetul!

— Da, zise Adam Jora; a fost de bună seamă o furtună grozavă; şi e o pierdere mare. Tu, pe al tău, să-l păzeşti ca pe ochii din cap. E cea mai mare avere a ta, să ştii.

— Ştiu, zise băiatul.

Cineva umbla pe puntea cabinelor şi striga:

— Ghiţă? Ce-ai făcut cu ciocanul ăla? Ghiţă! Siomca! Nu l-aţi văzut?

— Aicea sânt! strigă ascuţit Ghiţă-Siomca şi se dădu aproape de-a berbeleacul pe scări în jos. Nicoliţa Constantin râdea, oarecum desvinovăţindu-se:

---

*) rambardă = balustrada pe marginea punţii.

— Nu-l puteam lăsa să nu ştie carte la vârsta lui... Era ruşine pentru tot vasul...

— O să-ţi ajut să-l înveţi... cât ştiu şi eu... zise Adam râzând.

— Ştii destul de multe, tovarăşe Jora; te-am văzut eu azi dimineaţă.

El se întoarse, stingherit, spre marea care urca şi cobora clocotind de-a-lungul vasului, la şapte metri sub ei. Nicoliţa Constantin zise:

— Chiar m'am bucurat, că a mai venit un căpitan. Până acuma n'aveam decât trei.

Adam Jora se 'ntoarse cu vioiciune şi o privi; apoi întrebă zâmbind:

— Şi câţi comandanţi crezi dumneata că trebue să fie?

— Unul singur, zise fata. Ii vorbea foarte serios; se vedea că-i e teamă de ceva şi că a trebuit să-şi ia inima în dinţi ca să-i spună asta. Dece?

— Şi eu sânt de părerea asta, zise dânsul. Dar care sânt ceilalţi?

— O să-i vezi dumneata... De-aia ai venit aici, nu?

„Aha, iarăşi tot povestea aia", se gândi Adam Jora. Fata îi vorbea cu spatele la uşa luminată. Cu buclele negre ca o umbră în jurul feţii, i se păru palidă. Ii zise liniştitor:

— Uite, spune-mi cum ai vrea dumneata să meargă lucrurile.

— Ca pe *Frederic Engels*! răspunse ea. Era un vas de două ori cât ăsta, şi avea şi el organizaţie de partid; dar acolo partidul îl ajuta pe comandant, nu...nu... ca aici.

— Cine e partidul? întrebă Adam Jora. Ea îşi luă seama:

— Am greşit. Nu partidul. E vorba numai de Preţiosu şi de Pricop...

— Vezi? Lasă, tovarăşe ofiţer al treilea; ai încredere în partid; o să meargă şi la noi lucrurile ca pe *Frederic Engels*...

— Ca pe *Frederic* nu pot merge lucrurile, zise ea, sprijinindu-se cu coatele de rambardă. Spusese vorbele astea cu atâta patimă şi mâhnire, încât Adam Jora deveni atent:

— Dece nu se poate?

— Pentrucă *Frederic* face voiajuri mari, nu numai aici, în Marea Neagră, la câteva zeci de mile de coastă...

— Visul dumitale ăsta era? Să cutreeri peste mări şi ţări? întrebă Adam. Fata dădu din umeri:

— Da... ăsta era...

Adam oftă. Se gândea cu părere de rău că va trebui să fie aspru. Intrebă:

— Adică cum? Aşa, numai pentru turism?

— Nu, zise fata cu vioiciune. Nu! Voiam să fac fapte mari...

— Eroice, zise Adam Jora.

— Da, eroice! Poţi să râzi dumneata; dar de-asta am plecat de-acasă; în loc de institut şi meserie, am venit aici, pe mare, ca să fac ceva deosebit, ceva frumos...

— Şi cum credeai dumneata că o să fie eroismul ăsta? întrebă Adam. Ea îl privi prin întuneric — îi lumina dintr'o parte uşa deschisă a odăii cu instrumente de navigaţie:

— Dece mă întrebi?

Il întrebase duşmănos, cu împotrivire. El murmură:

— Te'ntreb fiindcă aşi vrea să te ajut. Dumneata dece mi-ai spus toate astea?

Ea întoarse capul şi se uită peste mare, spre orizontul aburit, întunecat:

— Pentrucă am crezut că... eşti poate un om cum aşi fi vrut să întâlnesc eu cât mai mulţi...

Adam Jora râse:

— Pe vasul ăsta sunt poate cincizeci de oameni ca mine!

— Asta zic și eu, murmură fata. Apoi își luă seama repede și adăugă:

— Nu te supăra; n'am vrut să te jignesc. Nu știu ce am astă seară, de vorbesc așa...

— Nu mă supăr, zise Adam Jora; dar aș vrea să știu ce ai visa să faci. Ce nu te mulțumește în viața pe care-o trăiești acum?

— Nu știu ce aș vrea să fac... dar am nimerit pe o fabrică de conserve, care trăznește a pește fript, și unde nimeni nu știe ce are de făcut, și unde totul merge alandala! Eu altceva visam... altceva...

— Ce visai? întrebă Adam Jora. — Aventuri! Păi, tovarășă ofițer trei...

— Dacă vrei, nu-mi mai spune așa...

— ...lasă cum îți spun — ascultă aici: ce voiai? Să mergi în China? Ai sa mergi. Să fie pace, să se deschidă mările, și ai să mergi. Ce voiai? Sa dai de pirați? Să cauți aur? ca în cărțile de povești? Păi așa ceva nu se mai găsește, tovarașe, astea-s aventuri de acum o sută de ani! Uite, să-ți spun ceva, zise Adam Jora, supărat: — asta-i ceva burghez. Stai în fotel moale, citești o carte și te gândești: „Ah, cât mi-ar plăcea să trec și eu printr'o aventură, scurtă, și să mă întorc acasă, să fac baie și iar să mă așez în fotel!" Așa ești dumneata!

— Nu sânt așa! se împotrivi fata indignată.

— Ba da, așa ești! Și să faci bine să-ți treacă. Aventura, tovarășă, e chiar aici. E împrejurul dumitale; deschide numai ochii, și ai să vezi, tovarășă dragă; nici n'ai nevoie s'o cauți: te trezești în mijlocul ei. Numai să știi s'o vezi și s'o recunoști. Că dacă te uiți mai bine la oamenii de pe vapor ăsta (eu nu-i cunosc, da's sigur că-i așa), și la viața dumitale, și la a mea, unul din ăia care șed cu... care șed pe scaun și scriu cărți, ar putea scrie nu o carte, ci zece! Când citesc câte un roman, mi se face necaz, și-mi pare rău că nu mă pricep la scris să povestesc câte-am văzut și-am auzit... Ascultă-mă pe mine — câteodată aventura, frate, e chiar cam greu de dus în spate, și mulți slăbănogi ar vrea un trai ceva mai liniștit!

— Eu nu vreau un trai mai liniștit — zise Nicolița Constantin, uimită și amețita de ce-i spunea cellalt.

— Nu vrei? Poftim: ești pe *Steaua din Octombrie.*

— Aici e un balamuc plutitor!

— A, ai vrea să și meargă lucrurile strună, și să fie și interesant, și ușor! Apăi să știi că unde-i ușor nu-i interesant... Și să-ți mai spun ceva: aici pe vasul asta se da o luptă pe viață și pe moarte; numai dumneata n'o vezi si tânjești după ceva pirați, sau să se scufunde vasul, sau mai știu eu ce... Uita-te împrejur, atâta îți spun. Deocamdată îți dau un sfat: pe Siomca să l învețe carte, dar despre viața, să nu-l înveți nimic...

— Crezi ca ai să ma scoți din sărite dacă-mi vorbești așa? întrebă fata, deși era într'adevăr necăjită și înciudată; — ce tot spui de luptă pe viață și pe moarte?

— Am spus și eu așa, răspunse Adam Jora. — Hai, nu te supăra pe mine; așa sânt eu, obișnuit să pisez la cap pe toată lumea.

Îi întinse mâna:

— Noapte buna.

Ea îi dădu mâna și zise:

— Nu mă lua acuma ușor; crezi că n'am priceput că ai vorbit serios? O să mă gândesc, și o să-ți spun dacă ai dreptate.

El râse șiret:

— Bine, ne-am înțeles: să-mi spui dacă am dreptate.

XVII

Vântul se mai potolise. Rămăsese pe mare o hulă cu dealuri rotunde de apă; cerul era tot amenințător și marea ca plumbul. In cursul dimineții câteva cuttere se depărtaseră spre toate unghiurile orizontului; Luca Gheorghe, care mai avea câteva sute de kilograme ca să i-o ia înainte lui Emelian Romanov, plecase cu brigada lui; mai plecaseră și alții, oameni dela Sfântu Gheorghe, din Danilofca și din Mangalia.

Iermolai nu plecase. Nici Emelian Romanov. Ședeau amândoi pe puntea din pupă, la mare sfat. Iermolai trăgea din când în când cu coada ochiului spre cambuza ale cărei uși erau închise cu lacăt, apoi se întorcea și ofta, învârtindu-și degetele, nerăbdător.

— Ce, crezi că o s'o deschidă? zise Emelian.

— Dece să n'o deschidă? mormăi Iermolai.

— Nu-l cunoști tu pe el: e omul dracului.

Iermolai îl zări pe cambuzier care privea o grămadă de verze întinse la uscat pe bocaporții gurii de magazie din pupa. Răcni peste umăr:

— Măi tovarășe cambuzier! Ia vino încoace.

Omul veni agale, cu mâinile în buzunare:

— Dece nu deschizi cambuza, măi frate? Ce, nu mai ai marfă?

— Ba am, zise cambuzierul râzând. De obicei nu râdea: era morocănos și chiar jalnic. Râsul lui îl scoase din sărite pe Iermolai:

— Ce te rânjești așa, tovarășe? Îți pare bine, ai?

— Dece să-mi para bine? Eu n'am nici un amestec. Am ordin să vând băuturi spirtoase? Vând. Am ordin să nu mai vând? Nu mai vând. Ce vrei cu mine?

Iermolai oftă și nu mai spuse nimic. Apoi se 'ntoarse spre Emelian:

— Adevarat, măi... E omul dracului. Ce-are, mă, cu noi?

Andrei, flăcăiașul cel frumos și bălai, apăru din adâncurile vasului, urcând pe o scară de fier. Se uită împrejur, îl găsi pe Iermolai și veni la el. Pavel, cel cu boneta de soldat, se ivi și el și-l urmă.

— Unchiule Iermolai, zise plângător băiatul: ce pasca mă-sii facem aici? Nu vezi că nici de băut nu mai ai? Hai la treabă, unchiule Iermolai, că m'am saturat de jucat șah și nici nu pot citi toată ziua... Hai la treabă...

— Nu vreau, raspunse Iermolai întunecat. — Și lasă-ma în pace, ca mă doare capul.

— Hai, dă-l în mă-sa de cap, unchiule Iermolai, hai să mai lăsăm paragatul la apă...

— Ho, bre, mai taci din gura aia spurcată! se răsti la el Iermolai. — Mama lui de mațe pestrițe!

— Pe cine-l înjuri? întrebă Pavel.

— Pe Jora ăsta, care-a venit să ne usuce sufletul...

— Lasă, Iermolai, să ți-l mai usuce, zise Emelian: că și tu prea ți-l udai tot timpul...

Iermolai se strâmbă ca un mops și dădu din umeri, furios. Emelian își trecu degetele prin părul sur, își înfundă șapca pe ceafă și se duse mai încolo, unde un mecanic cu o cicatrice adâncă pe tâmplă, tăia niște foi de tablă întinse pe punte. Emelian se așeză pe o baba și-l privi cu interes, multă vreme. Mecanicul îl observă în sfârșit și zise:

— Ai venit la croitor, nea Emeliane? Vrei să-ți croiesc un pardesiu din ștofa asta?

— Fă-mi o barcă, răspunse prompt Emelian. Apoi tăcură amândoi. La sfârșit, Emelian se plictisi. Incepu să-și miște nerăbdător degetele

dela picioare — lepădase cismele de cauciuc în lotcă — şi în sfârşit se ridică, se întinse de-i trosniră oasele şi porni spre prova. In treacăt, îi trase un pumn lui Iermolai:

— Hai, mă!

Iermolai nici nu se clintise. Parcă Emelian ar fi dat într'un zid.

— Hai, bre!

— Unde? mormăi Iermolai mahmur.

— Hai să facem treabă, că murim de plictiseală.

— Ce fel de treabă?

— Cum ce fel? Ce ştii tu, afară de pescuit?

— Ştie să bea, zise cu obidă Andrei, flăcăiaşul. Iermolai sări să-l isbească, dar băiatul se feri la timp. Iermolai zise, îmblânzit deodată:

— Dacă tot ne-a stricat tractirul...

Cambuzierul, care fuma rezemat de o ladă, se amestecă:

— Nu eu vi l-am stricat... Şi chiar şi tovarăşul preşedinte zicea că să lăsăm cambuza deschisă. Tovarăşul Jora a spus că să fie deschisă numai la prânz. El e cu răspunderea. Tovarăşul preşedinte s'a tot luptat ca să rămâie deschisă... Dânsul e mai înţelegător, nu e venit pe vas de eri de alaltăeri.

Iermolai şi încă vreo doi pescari care zăboveau prin preajmă, ascultau cu interes. Numai Emelian râse batjocoritor:

— Tovarăşul preşedinte e înţelegător... şi tată-său tot aşa era, când avea cârciumă la Danilofca...

Oamenii începură să râdă. Unul din Mangalia întrebă cum vine treaba asta, şi cei din Danilofca îl lămuriră. Emelian trăgea de Iermolai:

— Hai, măi, la treabă, că murim de plictiseală. Noi nu sântem făcuţi să stăm... Haideţi, băieţi; haideţi, voinicilor, că vi s'au făcut mâinile ca de domnişoare, de când n'aţi mai apucat o vâslă... Unde-o fi Mihail?

— E cu Cosma, la prova, zise grăbit Andrei. Porniră spre prova, înşiraţi unul după altul, în cap cu Emelian. In faţă, catargul unui cutter se zărea clătinându-se lângă copastie, şi plasa cea mare urca la bigă, încărcată cu calcani. Una din brigăzi îşi trimisese producţia la fabrică. Din pricina balansului, plasa se legăna prin aer, stropind totul împrejur cu apă de mare, zeamă de peşte şi sânge. Când se coborî pe punte, un flăcău în şorţ de pânză cauciucată plin de sânge, se repezi să o desfacă. Cosma şi Mihail îl ajutau, Mihail vorbind şi glumind cu el, Cosma liniştit şi tăcut. In picioare, pe primele trepte ale scării ce ducea la fabrică, Lucica stătea şi se uita la ei. Incerca să-i prindă privirea lui Cosma. Dar Cosma nu se uita la ea. Işi vedea de treabă, îl ajuta pe flăcăul dela cherhana; odată i se întâmplă să şi zâmbească, la o vorbă a lui Mihail: frumos zâmbea Cosma, serios, şi copilăreşte în acelaşi timp; n'ar fi putut ea să spună asta, dar îl vedea acolo, liniştit, mare şi frumos, şi o apuca un neastâmpăr, o nemulţumire. Sosiseră Emelian, Iermolai cel gros, roşu ca un felinar de babord, şi ceilalţi. Unul, un flăcăiaş bălan, se repezise să ajute şi el la cântăritul peştelui. Mihail, prietenul lui Cosma, striga dela cântar:

— Uite-aici, unchiule Emelian: ne-a luat-o înainte brigada lui Luca Gheorghe! Pierdem întrecerea!

— Las' că o s'o câştige unchiul Iermolai, sângele mă-sii de întrecere, zise batjocoritor puştiul cel subţire şi bălai, care ridica în clipa aceea cu mare uşurinţă un coş cu calcani mai greu ca un sac de ciment. Lucica îl urmărise cu ochii: ăsta avea o faţă curată, ca o fată — dar cum vorbea, mamă-mamă! Tot un pescar prost rămânea, îşi zise Lucica; tot un pescar prost era şi Cosma; nu ştiau nimic despre viaţa *mişto* din Constanţa; de

bună seamă că nu fuseseră în viața lor la „Vraja Mării", să danseze la muzica orchestrei... Se întoarse și coborî în fabrică; îi rămăsese totuși în suflet o nemulțumire nelămurită: ce-i lipsea? ce ar fi vrut? Nici ea nu știa; ei, o să-i treacă... Nu-i nimic...

Sus, pe punte, Lae apăruse, îmbrăcat într'un tricou vărgat; era pieptănat cu îngrijire și răspândea un miros plăcut de apă de colonie. Se uita împrejur, cu mâinile în buzunări: nu era de cart, n'avea nicio treabă. Coborî și el în fabrică. Fetele trebăluiau între tigăi uriașe de zinc, unde se răceau mii de bucăți de calcan prăjit.

Pe mese lungi străluceau la lumina becurilor electrice șiruri nesfârșite de cutii încă neînchise; sosul de marinată de nisetru aluneca într'o parte și într'alta la fiecare balans al vasului în neîncetată mișcare pe undele mari ale hulei. Becurile se legănau în tavan, mașina de închis cutii făcea un sgomot asurzitor, fetele umblau de colo până colo, cu coșuri de ceapă tocată pe care o aruncau în cazanele cu sos și cu coșuri de bucăți de pește pe care le duceau la fript; se strigau din fundul plămânilor ca să acopere trăncăneala metalică a mașinii de închis cutii,iar câteva, la mesele de umplut cutii, cântau în cor un cântec pescăresc.

Lae se uită împrejur. Lucica păzea un cazan în care fierbea sosul de marinată. Lae se apropie de ea pe furiș și o ciupi de șold. Lucica tresări și se 'ntoarse la el, gata să-i tragă o palmă. Il recunoscu la timp, dar se răsti, supărată:

— Ce te-a mai apucat? Nu vezi că am treabă? Lasă-mă în pace!

Ii întoarse spatele, îmbufnată. Lae murmură, jignit:

— Dacă mă iei așa, mă car. Parcă cine știe ce ți-ași fi făcut!

— Dacă vii să mă bați la cap când lucrez!

Lae își trecu mâna peste păr, abia atingându-l, ca să nu-i strice frumoasa alcătuire de bucle și ondulații, și zise:

— Ia nu mai fă pe nebuna. Parcă ai munci cine știe cât. De aia ai luat tu primă? Pentru muncă?

Fata se făcu roșie ca focul, și se 'ntoarse spre el; o clipă, nu fu în stare să răspundă nimic. Cam speriat de ce-i spusese, Lae se schimbă și el la față și voi s'o cuprindă cu brațul:

— Stai, mă, n'o lua și tu așa...

Fata îl îmbrânci însă așa de tare, încât îl făcu să se clatine. Brânciul, adăugat la o mișcare mai puternică a vasului, îl lăsă într'un picior, vâslind cu brațele prin aer, cu mișcări desordonate, în căutarea unui punct de sprijin. Nu întâlni decât maneta cazanului, se agăță de ea, dar maneta, care avea alt rost, cedă sub apăsarea lui, și cazanul se răsturnă, cu o mișcare înceată, mecanică, turnându-și pe jos sosul clocotit.

De pe punte, pescarii auziră un țipăt străpungător, apoi un răcnet, apoi vâlvă de glasuri. Săriră să vadă ce e. Pe scară apărură câteva fete dela fabrică, care o duceau pe brațe pe Lucica. Ea plângea de durere și-și înfășura cu o batistă murdară și cu totul nefolositoare piciorul opărit cu sos. După ele, șchiopăta Lae, asudat de durere, cu părul vâlvoi, urmat de alte câteva fete și de responsabila fabricii, care striga la el. El se desvinovățea și se apăra:

— Am sărit și eu în sos, s'o scot!

— Ce căutai în fabrică? Te țineai de fete, da? striga tovarășa Mitea.

— Așa, tanti Mitea! răcni vesel Emelian, care le auzise pe fete spunându-i toată ziua „tanti Mitea". — Bagă-l în mă-sa, să se învețe minte!

Cosma, care cântărea un morun mare, se uită peste umăr la Lucica, roșie de plâns; o duceau sus, s'o panseze infirmiera. Cosma nici nu clipi din ochi, se întoarse liniștit și urmă să cântărească morunul.

— Hai, măi! Aţi terminat? întrebă Emelian, nerăbdător, şi încălecă peste copastie. Iermolai îl urmă. De pe puntea cabinelor cobora pe scara de fier Adam Jora:

— Ce, vă duceţi la muncă? întrebă el cu o mirare binevoitoare. Călare pe copastie, Emelian şi Iermolai se priviră stânjeniţi, apoi, cu aceeaşi mişcare, săltară piciorul şi trecură dincolo, dispărând. Adam Jora însă se aplecă peste copastie şi le strigă, în vreme ce ei coborau pe scara de pisică:.

— Să nu uitaţi să veniţi deseară!

Cei doi mormăiră ceva nedesluşit. Atingându-l cu umărul, Mihail se uită în creştetul lor şi zise:

— N'o să vie... Le e necaz.

— Da?

Adam Jora rămase o clipă tăcut, apoi strigă:

— Viu eu şi vă iau cu cutterul!

De jos, gata să sară pe puntea cutterului brigăzii lui Luca Gheorghe, cei doi ridicară feţe mahmure. Iermolai, care nu putea însă să stea multă vreme supărat, îi răspunse prietenos:

— Bine... maţe-pestriţe!

Apoi, pe puntea cutterului, îi spuse lui Emelian în taină, isbindu-se în piept:

— Uite... aici: în inimă!

— Şi pe ăsta? întrebă Emelian. Dece măi?

— De când am fost după lotcile ălora. E om, bre! E om.

Apoi, după un răstimp, ţinându-se de sarturile catargului ca să nu cadă în apă la legănările descreerate ale cutterului, şi uitându-se gânditor la şezuturile flacăilor care coborau toţi patru în acelaşi timp pe scara de pisică, Iermolai se întrebă:

— Numai contra băuturii nu ştiu ce-o fi având...

★

Seara, după amurg, lotcile brigăzii lui Romanov se legănau pe valurile înalte şi rotunde ale hulei, la câteva sute de braţe de cutter. Romanov era pe cutter; cei din lotci se odihneau, osteniţi de o zi de vâslit anevoios pe valuri frământate. Vântul bătea răcoros dinspre apus. Acolo, deasupra mării întunecate, în văzduhul galben ca lămâia pluteau aburi verzi şi dâre de nori vineţi.

Cosma şi Mihail rămăseseră singuri în barcă. Mihail ascuţea un cuţit, iar Cosma stătea rezemat cu spinarea între două crivace, şi cu coatele pe marginea bărcii. Se uita în zare, la cerul acela ciudat şi limpede. Faţa, arsă de soare şi nebărbierită, îi era luminată de acele văpăi depărtate; a lui Mihail era în umbră. Pescăruşi ţipau în preajma lor. Se auzeau spărgându-se, răzleţe, creste de valuri. Se ivi, neagră, din valurile neastâmpărate, spinarea unui delfin. Apoi pieri. Pescăruşii plecară. Rămase numai singurătatea mării. În celelalte două lotci sgâlţâite de valuri, oamenii de bună seamă dormeau, sau trebăluiau agale.

Mihail terminase; vârî cuţitul în cismă şi mormăi:

— Da-mi-l şi pe-al tău să-l ascut.

Trebui să i-l ceară de două ori până să-l audă Cosma. Acesta tresări în sfârşit şi privirea dusă în depărtare se făcu trează:

— Cuţitul? Ce vrei?

— Dă-mi-l să ţi-l ascut.

Cosma îi întinse cuţitul. Mihail începu să-l ascute.

— Mai bine aşteptam până mai mergeam la mămica. Au acolo la cherhana, o tocilă...

Cosma nu răspunse. Stătea tot aşa, nemişcat şi se uita în gol. Mai târziu Mihail băgă de seamă ceva şi întrebă, mirat:

— Da' nu-i ăsta cuţitul tău! Ce-ai făcut cu el?

Cosma încreţi sprâncenele şi răspunse fără să se uite la el:

— L-am pierdut...

— Cum l-ai pierdut? întrebă iarăşi maşinal, Mihail, care-şi vedea harnic de treabă. Cosma dădu din umeri şi vorbi scurt, cu mânie:

— L-am pierdut, şi gata! Ce vrei?

— Nimic nu vreau. Ce ţi-e, mă?

Cosma nu mai răspunse, şi tăcură amândoi. Mihail nici nu luase în seamă asprimea răspunsului. Era obişnuit, în vremea din urmă, să-l vadă pe Cosma morocănos şi amărît fără pricină vădită.

Cosma îşi pierduse liniştea şi seninătatea ostenită de adineaori. Se uita la zarea palidă vărgată cu nori trişti, vineţi, ca la ceva duşman.

— Mă, Mihail...

Vorba asta o spuse târziu.

— Ce, bre?

— Mi-i greu...

Mihail ridică ochii:

— Ce-i, frate?

— Mi-i greu...

— Ce ţi-e greu?

Cosma ofta, apoi mormăi:

— Mi-i drag de una.

Mihail nu zise nimic. Aştepta.

— Mi-i drag de ea, şi ea nici nu se uită la mine...şi chiar de s'ar uita, acuma parcă nici nu mi-ar trebui...

— Cum asta? întrebă Mihail.

— Nici eu nu ştiu...Parcă nici nu-mi mai place; dac'ar veni la mine, i-aşi face felul, şi pe urmă i-aşi zice: hai du-te, ori-unde vrei, numai să nu te mai văd...Să nu mai ştiu nimic de tine!

Se opri o clipă. Apoi urmă:

— Aşa i-aşi zice. N'am nevoie de tine, i-aşi zice. Mi-i scârbă să te văd!

— E dela noi din sat? întrebă Mihail. Cosma îl repezi:

— Ce vrei tu să ştii? Ce-ţi pasă?

— Ho, nebunule, zise liniştit Mihail, fără să se supere. — Spune-mi ca să pricep.

— Ce să pricepi, că nici eu nu pricep, se jeli Cosma. — Când sânt singur, sau când dormiţi voi, eu stau şi mă gândesc la ea, cum era înainte, nu cum e acum; şi-aşi vrea să sfâşii, să rup ceva...

Tacu. Mai adauga:

— Nu pot. Nu pot face nimic...

Apoi tacu de-abinelea. Mihail ascuţea mai departe cuţitul. Cosma vorbi iar:

— Spune-mi tu ce să fac. Tu eşti comunist: voi aveţi răspuns la toate. Ce să fac, Mihaile? Ce să mă fac?

Mihail nu răspunse nimic; tot Cosma zise iarăşi:

— Chiar de l-aşi fi omorît pe drăguţul ei...tot degeaba...tot nu mă linişteam...Ba poate mai rău mi-ar fi fost.

Mihail puse cuţitul jos şi zise:

— Cum să-l omori? Ce, eşti nebun?

Cosma nu răspunse.

— Ce, mă? Fiindcă nu-i e drag uneia de tine, să omori om? Da'ce, e al tău? Eşti stăpân peste el? Asta nu se poate. O mai fi şi muncitor ca noi!

Cosma tăcea mi departe, întunecat. Mihail se mai îmblânzi:

— Ascultă, noi comuniştii sântem tot oameni...La ce întrebi tu, eu nu ştiu să-ţi dau nici un răspuns.

Se gândi o clipă, apoi dădu din umeri:

— Ce să faci? N'ai ce face... Rabdă...până-ţi trece...

— Nu-mi trece, murmură Cosma încruntat şi cu hotărîre. Nu-mi trece.

Mihail îl privi cu îndoială, apoi zise:

— Rabdă, şi să vedem. Eu zic că-ţi trece...

Cosma oftă şi se cufundă în tăcere.

Se făcea întuneric. Lotcile celelalte se zăreau ca nişte linioare negre pe apă. Cutterul, gândac greoiu, juca neastâmpărat pe valuri. Undeva spre Est, din întuneric, se ivise o luminiţă; Mihail se uită într'acolo câteva clipe, apoi se întrebă:

— Mămica să fie? Jora să fie?

Cosma, nemişcat, cu bărbia în piept, nu răspunse. Mihail îl zgâlţâi:

— Ia uită-te încolo. Eu zic că-i un cutter. Vine Jora să ne ia. Ce-o fi întârziat atâta?

Cosma se ridică în picioare în lotcă şi se uită în zarea de noapte:

— Cutter e, mormăi dânsul şi se aşeză iar în fundul bărcii. Mihail se aşeză lângă el, fără să spună nimic. Stătură aşa multă, multă vreme, aşteptând în tăcere.

XVIII

Steaua din Octombrie se înălţa încet cu prova, până când ieşea din apă toată etrava*) şi se vedea chila vopsită roşu; apoi dealul de apă cenuşie călătorea mai departe, şi vasul se apleca, scoţând din apă cârma şi braţele de sus ale elicei. Încă o undă puternică a hulei de larg, şi iar se înălţa etrava şiroind, şi massa de apă sumbră încreţită de vânt aluneca şi ea spre orizont, urmărind nenumăratele talazuri grele care se pierdusera de mult dincolo de rotunzimea zării, şi urmată ea însăşi de sute de mii de valuri întocmai asemănătoare ei, venind fără încetare din larg.

Puntea urca şi cobora fără încetare. Dincolo de copastie, în partea adăpostită de vânt, se găseau catargele unor cuttere: erau cele cu care veniseră Luca Gheorghe şi alţi responsabili de brigăzi. Acuma, Luca Gheorghe stătea pe punte, cu mâinile în buzunare; vântul făcea să-i fluture şuviţele scurte de păr bălan şi barba. Luca Gheorghe nu dadea nici un semn de mulţumire sau nemulţumire. Aştepta. Aşteptau şi ceilalţi pescari, aici pe punte, în jurul gurii de magazie pe unde se cobora în adâncimile vasului, spre sălita unde se ţinea şedinţa de partid.

Nicoliţa Constantin îşi cuprinse umerii cu mâinile. Îi era frig. Nu de vânt: era vreme proastă, dar totuşi vreme de vară. Îi era frig din pricina enervării. nerăbdării, aşteptării desamăgite. Lângă ea, mecanicul şef zâmbea sceptic şi scârbit.

— Ei, pitpalacule? Credeai că tot ce sboară se mănâncă... Deocamdată, nimic n'a făcut contopistul tău...

— Dece „al meu"? se împotrivi ea, şi se roşi, spre propria sa mirare.

*) etravă = tăişul provei.

Bătrânul, cu mâinile la spate, se uita la dârele galbene ca lămâia, pe care soarele căzut sub orizont le trăsese de-a-curmezişul norilor dela asfinţit. N'o văzuse roşind.

— Dece „al meu"? Şi n'ai spus dumneata că e un om grozav, cum a fost unul pe *Arabella Robertson?*

Terminase cu oarecare ironie. Mecanicul-şef răspunse foarte serios:

— Ba e mai tare ca ăla...Àla era cam bandit; ăsta e om cinstit.

— Atunci?

— Atunci nimic; când te pui cu şmecheri ca ăştia de pe *Steaua* noastră, nu-i uşor...

— Ba eu cred că tot o să pună lucrurile pe roate! spuse ea cu o tărie care o miră şi mai mult ca roşeaţa de adineaori. De data asta, bătrânul se uită atent la ea, dar nu spuse nimic.

Inginerul Serafim se apropie de ei, nervos, şi întrebă în şoaptă:

— Ce facem, tovarăşi? Ce facem?

Nimeni nu-i răspunse: ce era de răspuns? Tot el mai întrebă, pe nimeni anume, parcă întreba vântul de seară şi marea aspră:

— Dece o fi întârziind? Ce-o fi cu el?

Mecanicul şef zise:

— O fi avut vreo pană de motor şi a pierdut un ceas-două...

Inalt şi adus din umeri, căpitanul Haralamb trecu pe lângă ei ca din întâmplare. Privirea ochilor lui mici şi albaştri trecu peste pescari, peste Nicoliţa Constantin, peste inginer, peste mecanicul-şef, apoi comandantul se depărtă, începu să urce scările spre cabina lui şi dispăru.

Vântul şuera încet, plângător, prin coardele sarturilor; din când în când se auzea, din foşnetul nemărginit al mării, cum se sparge sgomotos un talaz mai apropiat.

De jos, de pe scările de fier ce duceau spre punte, apăru un cap cu păr creţ şi cărunt, o faţă roşie, cioplită în piatră şi doi umeri laţi: era Pricop care sări pe punte şi se uită împrejur:

— Ce staţi aici, tovarăşi? îi întrebă el pe pescari. Luca Gheorghe răspunse:

— Ştii dumneata foarte bine!

— Păi nu v'a spus tovarăşul Preţiosu? Şedinţa deschisă de partid s'a amânat... Se ţine o şedinţă închisă...

— Noi am fost chemaţi pentru acuma, zise Luca Gheorghe; — şi am venit! şi când colo, tovarăşul Preţiosu ne închide uşa în nas...

— Da, zise Pricop împăciuitor; eu vă înţeleg, sigur; dar...ce să-i faci? Sigur, dumneavoastră aveţi dreptate; nu sânteţi de vină...

— Cine-i de vină? întrebă Luca Gheorghe.

Pricop dădu din umeri:

— Gândeşte-te şi dumneata; singur ai să vezi...

Şi se depărtă greoi şi masiv. Mecanicul-şef explică, binevoitor:

— Adică e de vină conţopistul vostru...

Luca Gheorghe râse încruntat:

— Înţelegem noi unde bate dumnealui...

Peste câteva clipe, Pricop se ivi iarăşi, cu o carte în mână, şi trecu printre pescari. Ei se dădură la o parte ca să-i facă loc, în tăcere. După ce coborîse, unul dintre ei vorbi:

— Ai văzut, măi Luca? Umblă cu Stalin în mână...

— L-am întrebat eu ceva odată, mormăi Luca Gheorghe,—şi n'a ştiut să-mi spuie... Nu citeşte cartea; umblă numai cu ea aşa, să-l vadă oamenii...

Apoi tăcură iar. Nicoliţa Constantin se uită încordându-şi vederea:

doar-doar va zări un punct negru, sau un foc de poziție, ivindu-se la orizont... Dar nu se vedea decât marea vânătă-cenușie, marea aspră și străină, și deasupra cerul tot mai întunecat. Se făcea noapte.

★

In sălița unde se ținea ședința de partid, domnea o tăcere neplăcută. Prețiosu, fără să se ridice în picioare, cu coatele pe masă și cu ochii în jos, vorbea scurt și răstit:

— Sânt unii tovarăși, în organizația asta, care nu respectă disciplina, tovarășe. Umblă cu întrigi, tovarășe. *Duc în eroare* partidul, tovarășe. Și împroașcă, tovarășe! Da, împroașcă! Ca să-și tragă spuza, tovarășe, pe turta lor. Ca să se ridice pe ei!

Oamenii se uitau în gol. Unii își șopteau la ureche. Nicolau, cu ochii țintă la Prețiosu, nici nu clipea. La masa biroului, Prodan părea nepăsător, iar Pricop răsfoia o carte pe care o ținea în așa fel ca să se vadă ce e scris pe coperta cafenie: *I. Stalin, Opere.*

— Ei, urmă cu dispreț, Prețiosu: sânt în partid și oameni strecurați... numai ei știu cum. O să avem grijă și de ei. O să aibă grija partidul și de ei.

Se uită împrejur:

— Da, da! Să nu creadă dumnealor!

Nu se auzea nici o răsuflare. Deodată un glas întrebă rece:

— Cine sânt aceia?

Fusese glasul lui Nicolau. Prețiosu strigă:

— Cereți cuvântul, tovarășe! Fiți disciplinați! Aici e ședință de partid, nu sântem pe covertă!

Nicolau se făcu palid, întoarse capul și tăcu.

— Tovarăși, noi am criticat destul de mult pe tovarășii care au avut greșeli în munca lor, urmă Prețiosu mai îmblânzit. L-am criticat pe tovarășul căpitan Nicolau. L-am criticat pe inginer. I-am criticat și pe alții. Acuma, se pune o problemă, tovarășe. Cine răspunde de mersul producției? Comitetul raional a trimis un tovarăș pe care noi trebue să-l ajutăm să se orienteze, tovarășe, să-l ajutăm în munca lui. Acuma vine întrebarea, cine răspunde? Asta trebue să discutăm noi acuma, ca să-i putem da un raspuns partidului...

Se uită împrejur — cu o privire ștearsă, moartă, și întrebă într'un fel ușuratic și glumeț, destul de ciudat:

— Ei, cine are ceva de spus?

Tăcere. Mecanicul cel înalt cu cicatricea la tâmplă, se întoarse într'o parte și se uită cu mare interes la pereți. Pricop mormăi:

— Păi...să spun eu ceva. .și pe urmă tovarășii o să mai prindă curaj...

— Are cuvântul tovarășul Pricop, zise Prețiosu.

— Uite, eu cred că de vină pentru cum merge producția, e conducerea tehnică. Noi am criticat și conducerea vasului, adică pe tovarășii ofițeri, și l-am criticat mai demult și pe tovarășul inginer. Numai că se vede că n'a folosit critica.

— Nu i-am criticat destul, zise Prețiosu și râse. Râsul lui sună uscat, trist, în răceala și tăcerea celorlalți Pricop urmă:

— Da, că se vede că n'au înțeles. Tovarășul inginer a lăsat pescarii să-și piardă vremea pe vas, n'a știut să-i mobilizeze și să-i antreneze; iar tovarășii ofițeri au avut și mai departe atitudine de comandă, și au făcut pe vas atmosferă, atmosferă, da, nesănătoasă...

★

Niciodată nu dorise Nicoliţa Constantin mai mult ca în ceasul acesta, să vie vreun om; ar fi vrut să-l aducă pe bord pe acest Adam Jora, sau să pornească în căutarea lui cu *Steaua din Octombrie*, sau să-i dea aripi. Stătea cu binoclul la ochi şi cerceta orizontul întunecat. Nimic, nicăeri, nimic. Sigur, se vedeau luminile a vreo două cuttere în depărtări: dar acelea erau oprite, şi derivau odată cu vasul: erau cutterele brigăzilor din Mangalia, care pescuiseră prin apropiere în cursul după amiezii. Nu, nu se zărea nimic...

Comandantul era în timonerie şi făcea nişte calcule, cu coatele pe hartă. Nicoliţa intră în timonerie şi puse binoclul pe masa cu hărţi. Comandantul întrebă:

— Te dor ochii?

— Da, zise ea scurt. După câteva clipe, comandantul murmură:

—Ce-or fi punând ăia la cale în şedinţa lor...

Nu era o întrebare. Era un gând îngrijorat, rostit tare. Nicoliţa nu spuse nimic. Stătu câteva clipe nemişcată. Apoi vorbi deodată, cu alt glas ca al ei obişnuit:

— Imi daţi voe să trag o rachetă?

Comandantul înălţă capul cu vioiciune, şi se uită fix la ea. Apoi zise:

— Da. Trage. Două. Şi peste un sfert de oră, încă două.

Se aplecă iar asupra hărţii şi urmă să calculeze, uitând de ea.

Nicoliţa scoase din dulăpiorul lor, pistolul greu de oţel nelustruit şi două tuburi lungi de metal alb. Incărcă pistolul cu prima rachetă, se urcă deasupra timoneriei şi se uită o clipă împrejur, la întunericul nemărginit în care se simţea frământarea înceată şi uriaşă a mării. Ridică pistolul cu amândouă mâinile, şi trase. Simţi în mâini isbitura, şi o dâră de foc ţâşni în văzduh, şuerând; apoi, undeva sus, se născu o floare trandafirie, incandescentă, care coborî legănându-se spre propria ei oglindire în apele neliniştite. Multă vreme arse chiar pe apă, apoi se întunecă şi se stinse. Nicoliţa Constantin încărcă pistolul cu a doua rachetă, şi-l ridică iar cu amândouă mâinile. Nu era bărbat, ca să-l ţie într'un singur pumn. Dar cu două mâini, îl ţinea ferm, nemişcat. Trase, şi a doua rachetă se înălţă în întuneric.

★

Emelian Romanov se ţinea de catarg ca să nu sboare peste bord când cutterul cădea în golul dintre două valuri. Era nemulţumit şi necăjit. Se zăreau în faţă, spre Vest, două lumini la câteva mile — câte? două? şase? — una de alta. Mai aproape, la dreapta, o lumină mai mare: aici era pescadorul *Mihai Dumitru*, pe ancoră, cu cutterele şi lotcile pe lângă el. Dar nici una din luminile ce se vedeau în zare, nu părea să fie *Steaua din Octombrie*. Puteau să mai facă ore şi ore pe mare, căutând-o...

Ghiţă, cutteristul, era liniştit. Spusese: — O găsim la trei sute de grade — şi mergea acum drept la trei sute de grade. Dar într'acolo nu se vedea nimic. Emelian se căţără pe catarg, până ajunse cu picioarele pe ghiu *), şi încercă să vadă prin întuneric — o lumină măcar cât un vârf pe ac... Se dădu jos, desamăgit: nu se vedea nimic. Deasupra lor cerul de catifea bătut în ţinte de aur, sclipea tainic; stelele tremurau şi din când în când linii de lumină fulgerau pe boltă.

Uite una. S'a ivit din nimic, s'a aprins dintr'o dată, s'a învâlvorat în alunecarea ei, trăgând o dâră albă care s'a subţiat şi s'a şters.

*) ghiu = piesă de lemn pe care se montează vela.

Ghiță, cutteristul, întrebă:

— Tovarășe Jora, ați observat că mai toate cad înspre Sud?

Emelian ședea în dreapta catargului. Din partea cealaltă o umbră răspunse cu glasul lui Jora:

— Da...

— Dece-or fi căzând toate spre Sud? întrebă Ghiță.

— Știu eu?

După aceea tăcură iar. Emelian se gândi necăjit: „De asta ne arde nouă?" Se uită îndărăt: câțiva bărbați ședeau pe puntea cutterului, momâi negre în întuneric. Acolo era Mihail, acolo era și Iermolai, și oameni din alte brigăzi. Cutterul îi culesese pe toți și acuma se întorcea spre *Steaua din Octombrie*, ascunsă undeva în beznă. Urca și cobora, împroșca spumă cu etrava, se legăna nebunește, alunecând ba într'o rână, ba în cealaltă, și înainta în întuneric. Pescaderul *Mihai Dumitru* rămăsese îndărăt; nu mai era decât un punct de lumină la tribord. „De stele ne arde nouă?" se întreba furios Emelian, care se auzi vorbind singur:

— O să întârziem la ședință.

— Nu face nimic, zise liniștit Adam Jora.

— Dacă zici dumneata că nu face...

— Am avut pană de motor pe mare. Ce era să facem? întrebă Adam Jora. Apoi adăugă:

— E bine că te grăbești să iei parte și tu, Emeliane...

— E bine, e bine... mormăi Emelian, mahmur.

— Da, e bine. Pân'acum i-ai lăsat pe alții să gospodărească producția, și ție nu ți-a păsat. E bine că te-ai schimbat.

„Își bate joc de mine, al dracului", se gândea Emelian înciudat, dar n'avea ce să răspundă. „Las'că am să te frec eu în ședință", îi făgădui el în gând. Îi închisese el gura și lui Mihai, care avea atâta cap; lasă, lasă...

Ascunsă de catargul prin ale cărui șarturi șuiera vântul de noapte, sporit de viteza cutterului, Adam Jora vorbi iar:

— Dece ești supărat?

— Nu sânt deloc, răspunse Emelian, arțăgos.

— Ba ești, și știi tu și dece...

— Asta-i bună! Nu sânt, tovarășe! Și n'am nici de unde să știu dece!

Cutterul isbi cu prova un val pe care-l sparse, stropindu-i cu spumă. Emelian înjură.

— Ești supărat fiindcă-ți dai seama că ați lucrat toți brambura, zise Jora. Lui Emelian i se păru că cellalt vorbește zâmbind. In orice caz, nu părea supărat. „Na! Îi mai vine să și râdă, al dracului!" Dar nu spuse nimic. Parcă avea ce să spună?

— Am dreptate, sau n'am? întrebă Jora.

— Și ce am eu cu asta? mormăi dușmănos Emelian. — Ce, eu răspund?

— Sigur că da.

Urmă o tăcere. Apoi Emelian începu să râdă fără veselie.

— Asta-i bună! Da'ce sânt eu? Inginer? Responsabil? Ce sânt? Eu răspund pentru brigada mea, și atât! Ce sânt eu?

— Ești poate ăl mai bun pescar din flotă, murmură Adam Jora. Ca tine, nu sânt mulți. Și ai avea și tu un cuvânt de spus. In schimb, tu dai norma, și-ți faci veacul la cambuză, cu Iermolai și cu ăilalți.

— Iermolai e pescar bun!

— Știu, de aia e și poftit la ședință...

— Iar norma am depășit-o cu o sută patruzeci *peste* sută!

— Tu.

— Cum, „eu"?

— Da, tu. Adică brigada ta.

— Și a lui Iermolai! Și a lui Luca Gheorghe!

— Numai voi trei sânteți în flotă?

Emelian tuși și dădu din umeri.

— Ce-am eu cu ăilalți? zise el.

— Așa. Tu n'ai nimic cu ăilalți.

După vorbele acestea, se opriră amândoi. Apoi tot Adam Jora începu:

— Și dacă dai o sută patruzeci *peste*, ești mulțumit.

— Dumneavoastră nu sânteți? întrebă Emelian Romanov, ironic. Cellalt răspunse liniștit:

— Lasă-mă pe mine. Vorbim și de mine, dar mai târziu. Acum e vorba de tine. Tu ești mulțumit?

— Dar cât dracu'vrei? Vrei două sute? Trei sute?

— S'ar putea?

Iar se lăsă o tăcere. Emelian vroise să răspundă ceva tăios dar se oprise, parcă s'ar fi împiedicat pe drum și-ar fi căzut într'o groapă.

— S'ar putea, zise el în silă. Dar...

— Va să zică, s'ar putea. Și nu numai Emelian Romanov; ar putea toată flota, urmă Jora, ca și cum ar fi făcut doar o constatare. Emelian oftă din fundul pieptului:

— Amarnic și-al dracului ești. Cine te-o mai fi adus pe aici?

— Voi m'ați adus, răspunse Adam Jora, zâmbind de data asta într'adevăr prin întuneric.

— Noi? Eu? Ferească Dumnezeu!

— Ai vrea să plec? întrebă Jora, râzând.

Emelian Romanov se mai îmblânzi, dar răspunse tot morocănos:

— Acuma, dacă tot ai venit, fa-ți treaba. De aia ai venit, nu?

— Da, de-aia am venit.

— Ei, fă-ți treaba.

— Bine, Emelian. Dacă spui tu, n'o să plec de-aici dela voi, până n'o fac...

— Iar glumești, mormăi pescarul nemulțumit.

— Nu e chiar glumă. Spune tu, cu mâna pe inimă: nu vrei tu să facem treaba asta pentru care m'a trimis partidul aici?

— Ba vreau, zise Emelian cu glas înnăbușit — Vreau, că nu merg bine lucrurile...

Adam Jora oftă:

— Bine că ți-a ieșit și vorba asta pe gură! Greu a fost până te-am adus aici...

— Nu m'ai adus tu! se împotrivi Emelian. — Ăsta-i adevărul, și nu-s chior să nu-l văd...

— Bine, bine, zise Adam. Așa e cum spui tu.

— Da, urmă întărîtat Emelian, — și să știi că mai sânt multe lucruri care nu-s limpezi deloc: să faci bine să răspunzi la fiecare!

— Am să răspund. De-aia m'a trimis partidul aici.

După vorbele astea, tăcură o vreme. Cutterul se legăna, se isbea de valuri, dar parcă nu înainta deloc; totul împrejur era câmpie întunecată. Deodată, ivită de nu se știe unde, o dâră albă șerpui prin beznă. Nu i se vedea capătul. Era clocot de spumă ce lumina slab, palid. Oamenii tăceau. Trecuse pe-acolo un vas tainic? Era urma vreunei ființe a mării? Nu rămăsese decât fâșia spumegândă, fosforescentă, ce șerpuia prin întuneric.

Emelian Romanov îl apucă pe Adam de umăr:

— Știi ce-i asta?

— Se ciocnesc doi curenți dedesubt, zise Adam. Emelian constată:

— N'ai uitat...

— Cum era să uit? murmură Adam. Nimic n'am uitat...

După vorba asta urmă iarăși o vreme de tăcere, tulburată de Emelian care spuse, în șuierul vântului și în vibrația înăbușită a motorului:

— Ce-or fi făcând? Ne așteaptă cu ședința?

— Așa ar trebui, zise Adam, care înălță capul, încercând să zărească în beznă vreo lumină. — Ia uită-te: vezi ceva? Eu nu vad nimic...

Emelian se urcă iar cu picioarele pe ghiu, apoi se dadu jos, și zise:

— Sânt două lumini... dar tare departe... Și-s și depărtate una de alta...

Ghiță, motoristul, se urca și el, apoi se dădu jos, îngrijorat:

— Nu mai e nici unul la trei sute de grade... Unul s'a dus spre Nord, altul a rămas spre două sute treizeci, douăsute cincizeci de grade...

— Or fi două cuttere, zise Emelian.

— Nu se poate. Unul trebue să fie mămica, mormăi Ghiță. A dus-o curentul spre Nord... Aia din dreapta trebue să fie mămica,...

— Ești sigur? întrebă Adam Jora.

— Nu, nu pot fi sigur...

Ghiță cutteristul își scărpină scăfârlia încărunțită înainte de vreme:

— Și dacă-i ailaltă mămica, mai facem câteva ore de marș îndărăt până ajungem la ea...

— Aha, zise Adam Jora; adică se face miezul nopții... Ascultă, nea Ghiță: dece nu mergi deocamdată între ele două, așa, pe la douasute optzeci de grade sau trei sute?

— Da, răspunse Ghiță. Asta n'ar fi rău. Așa o să fac.

Și coborî în cabina cu geamlâc de sticlă să-i spuie lui moș Nicolai, pilotul, schimbarea de direcție. Adam Jora rămase sus, în vânt, în întuneric, în foșnetul tainic și nedeslușit al mării, care semăna cu oftatul multor ființe în noapte. Nu era atât de liniștit și de sigur precum părea. Știa că mult, sau poate totul, atârna de această primă discuție obștească: de azi, oamenii puteau să prindă curaj, dar puteau să-și și piardă încrederea. Până acuma, mulți așteptaseră cu încredere. Liniștita sau îngrijorată, dar încredere. Văzuse el asta și la oameni ca Nicolau sau Prodan și la unii din pescari, și la marinari și muncitoare de pe vas. Chiar și capitanul Haralamb îi spusese: „Avem nevoie de ajutor"; chiar și Nicoliță Constantin îi vorbise ca unuia dela care aștepta mult. Știa el bine că nu de el, Adam Jora, e vorba. Știa că toată așteptarea și încrederea lor se îndreptau către partid; și partidul îl trimisese pe el. Fața partidului, cinstea partidului, depindeau acuma de el. Așa că încă din cursul după amiezii, când avuseseră pana de motor, începuse să-l roadă grija. Își ținea firea, și nu lăsa pe oameni să-i ghicească neliniștea. O clipă, se gândise să nu mai treacă să-i ia pe Emelian și pe Iermolai. Dacă luându-i pe ei, pierde câteva ceasuri, în care Prețiosu și cu ai lui își fac de cap, încep ședința la ora fixă, influențează sau intimidează oamenii, sau fac cine știe ce poznă?

Dar rămăsese la întâia hotărîre. Mai bine să-i aibă alături pe cei mai buni pescari, oameni pe care marea i-a învățat să nu se teamă de orice, oameni care sânt mândri și greu de îndupleeat să spuie altceva decât adevărul. Dacă Prețiosu își face de cap, cu atât mai bine: o să fie date toate pe față.

Trebuia cu orice preț — trebuia terminat cu putreziciunea asta. Stăteau oamenii cinstiți, oamenii vrednici și-și risipeau puterile, și-și amărau sufletele, pentrucă doi păcătoși își băteau joc de munca de partid...

Se gândi o clipă la cei cinstiți și vrednici, marinarii și mecanicii, Nicolau,

chinuit de nerăbdare, comandantul care ar fi vroit să comande vase de cur ă lungă, Nicoliţa Constantin care dorea fapte mari şi eroice. Inimă tinerească şi curată, Nicoliţa Constantin... Când se gândi la ea, Adam Jora zâmbi în noapte — îi zâmbea ei. „Lasă, fii liniştită; ai să faci tu fapte mari..." Ar fi vrut să-i spue asta, s'o ajute; dacă ar fi putut, chiar să-i dea dela el, din viaţa lui, încordarea, patima pe care o dorea ea. „Uite cum se înflăcărează un om, aşa dintr'odată! Ce am eu cu ea?", se întreba Adam Jora. Dar chiar când se întreba aşa, ştia în taină că totul a început poate din prima zi de când era pe *Steaua din Octombrie*, şi ştia, tot în taină, ce are cu ea.

Dar acuma, iată, treceau orele, se făcuse noapte şi rătăceau pe mare, căutând. In magazia cutterului, cei ce jucaseră table până atunci, se întinseseră pe rogojini şi dormeau sgâlţâiţi de balansul neîncetat. Cei de pe punte tăceau obosiţi de o zi de muncă,mai grea ca altele din pricina valurilor mari. Emelian încerca să zărească luminile vasului, dar nu dădea nici un semn că le-a găsit.

Acuma, luminile se puteau vedea şi de pe puntea cutterului. Care din cele două puncte albe pierdute în boznă, era *Steaua din Octombrie*? Adam Jora se hotărî să nu-şi mai puie întrebarea asta. Se va vedea. N'are rost să se frământe. Incerca să se gândească la altceva. De pildă la vasul acesta cu care se şi obişnuise. Se întorcea la vas cum s'ar fi întors acasă. Se gândea la căpitanul Haralamb, la bătrânul mecanic şef — dece-i zice Steaga? Ce fel de nume era ăsta?

Se aplecă şi-l întrebă pe cutterist:

— Nea Ghiţă, îl ştii pe mecanicul şef de pe vas?

— Pe bătrânul? Il ştiu, tovarăşe,cum să nu...

— Ce fel de nume e ăsta, Steaga? De unde e el?

— E din Braila, ca mine, dar nu-l cheamă Steaga, tovarăşe. Are un obiceiu de înjură de „steaga mă-sii", şi de-aia-i spune aşa; unii nici nu mai ştiu cum îl cheamă de-adevărat. Vasilescu îl cheamă, nu Steaga...

— Ia! strigă în clipa aceea Emilian Romanov. — Ia!

Il apucă de umăr pe Adam. In depărtare, deasupra luminiţei dinspre Nord, se înălţa un fir roşu şi o stea arzătoare care coborî încet şi pluti o clipă pe mare, înainte de a se stinge.

— Slavă ţie Doamne, zise Adam, uşurat.

— Trăiască ăla care-a tras racheta asta! râse Emelian.

Moş Nicolae învârti harnic roata cârmei, şi cutterul porni cu valurile în coastă, spre Nord.

A doua rachetă ţâşni în întuneric, pluti, coborî, se stinse.

— Te-am vazut, te-am văzut, murmură Adam prin întuneric. — Am înţeles. Venim...

★

Apa strălucea verde-cenuşiu în lumina reflectorului pe care cineva îl îndreptase dela comandă asupra cutterului; acesta înainta încet, tot mai încet, cu motorul oprit, apropiindu-se de massa întunecată a *Stelei din Octombrie*. Doua cuttere legate cu parâme la câteva zeci de braţe la pupa, rămaseră în urmă. In sfârşit, bordajul de lemn se isbi de peretele înalt de metal. Ghiţă şi moş Nicolai apucară cu cângile scara de pisică, şi vreme de două minute, pescari sbârliţi în haine ieşite la soare se urcară buluc pe scara de pisică, ca o bandă de piraţi care cuceresc un vas. Pe punte îi primeau alţii, cu glasuri groase şi întărâtate:

— Ce-aţi făcut, frate? Pe unde-aţi fost, bre?

Luca Gheorghe îl luase la o parte pe Adam Jora de cum îl văzuse, şi-i povestise tot în două vorbe:

— Nu face nimic, răspunse foarte liniștit Adam Jora; am întârziat noi, dar tot o să stăm să ne sfătuim. Ei, măi frate, cine e invitat la ședința deschisă de partid, să vie încoace! Emelian! Iermolai! Mihail! Tovarășul inginer! Tovarășul comandant! Tovarășa Constantin!

De sus, dela comandă, reflectorul se stinse și un glas de fată răspunse:

— Venim acuma!

— Dacă nu se gândea tovarășa Constantin să tragă rachetele alea, zise Luca Gheorghe, și acuma ne mai căutai!

— Așa, va să zică ea le-a tras, spuse în treacăt Adam Jora, și apoi urmă să-i cheme pe oameni. Peste câteva clipe un buluc de pescari în salopete și cisme de cauciuc tropăia greoiu și sgomotos pe scările de fier ce duceau înăuntrul vasului; năvăliră apoi în sălița unde se ținea adunarea de partid; încăperea începu îndată să miroasă a catran, a pește și a tutun tare.

— Ce e, frate? întrebă Prețiosu încercând să pară mirat. Înțelesese. Schimbă o privire cu Pricop. Acesta nu-și putea deslipi ochii de Adam Jora. Adam înaintă vesel spre ei:

— Ei, ce? V'ați grăbit să începeți fără noi?

— Păi, îngăimă Prețiosu în sila — am văzut că întârziați...

Erau un grup mic într'un colț: Adam Jora, Prețiosu, Pricop și Prodan. Prodan se luminase la față. Adam îl întrebă:

— N'ai putut să-i convingi să se facă cum am hotărît noi?

Prodan dădu din umeri, râzând dușmănos la Prețiosu și Pricop:

— Am încercat...

— Imi închipui eu... Tovarașe Prețiosu, dece n'ai primit în ședință pescarii membri de partid și pe tovarășii fără de partid?

— Eu n'am fost de acord cu asta, zise Prețiosu rece și neprietenos. Dacă-ți iei dumneata răspunderea, treaba dumitale.

— Bine, zise Adam. Imi iau eu raspunderea. Luați loc la masă, tovarăși, și să începem, că am pierdut vreme... Poftiți aici lângă noi, tovarășe comandant, poftiți... Șezi, tovarașe Pricop.

— Poftim dumneata, zise Pricop, arătându-i locul de lângă Prețiosu. Adam Jora îi zise scurt, plictisit, brutal:

— Șezi acolo!

Pricop nu arătă nici mirare, nici tulburare. Se așeză, ascultător. Numai Prețiosu tresărise și se făcuse verde. Abia putu să-și smulgă din el vorbele:

— Tovarășul Jora are cuvântul.

Adam se ridică și se uită împrejur: aici era Marinică bossemanul, Nicolau, mecanicii abia ieșiți din cart, marinarii, aici, erau pescarii din Danilofca, Luca Gheorghe cel bălan și bărbos și Emelian cel cu părul ca de lup, Iermolai, roșu ca un felinar și cei mai tineri, ca Mihail; aici erau cei dela Mangalia, Sfântul Gheorghe și Constanța; aici era și Ghiță cutteristul și alții, oameni de mare, și Nicolița Constantin, cu o buclă neagră căzută pe frunte, și tovarășa Mitea, dela fabrică, cu broboada curată strânsă pe cap ca la o călugăriță, și inginerul Serafim, intimidat și care-și frământa nervos mâinile. In mijlocul lor, erau comuniștii de pe vas. Dar lângă Nicolau, ședea Luca Gheorghe, comunist din satul Danilofca; și lângă mecanicul cu cicatricea pe tâmplă ședea Emelian Romanov, pescar fără de partid. „Aștia să asculte deocamdată", își zise în gând Adam Jora. „Acuma să vorbim între noi comuniștii..."

— Măi tovarăși, zise el: trebue să dăm poporului de mâncare, și să dăm fabricilor de medicamente ulei de rechin, și să dăm pentru export conserve, ca să cumpărăm cu ele mașini. Asta-i treaba colectivului. Acuma, să vedem cine răspunde de treaba asta în fața partidului și a Statului?

Se lăsă o clipă de tăcere. Apoi Marinică dădu din umeri și zise liniștit:

— Ei, asta-i! Toți răspundem.

Un glas batjocoritor vorbi din fund:

— Pricop zice că ofițerii și inginerul răspund!

Adam Jora zise, bine dispus:

— Gata gălăgia, frate! Toți răspundem; și în primul rând comuniștii. Noi comuniștii, ne-am pus în cap să construim socialismul în țara asta. Noi, nu alții. Și cei fără de partid, vin alături de noi la treaba asta.

— Și unii se pun contra, zise liniștit Marinică, trăgând un nor de fum din pipă.

— Contragii! strigă glasul din fund.

— E limpede, tovarăși? E cineva de altă părere? întrebă Adam Jora.

Tăcere. Prodan vorbi ca pentru sine însuși:

— Cu vorba nu-i nimeni de altă părere. Pe față, sânt de acord...

Câțiva râseră fără veselie. Da, da: știau ei pe unii care cu fapta sânt de altă parere...

Adam Jora încheie:

— Ei, păi atunci să lămurim două lucruri. Intâi, cine s'a arătat de altă părere, în fapte, nu în vorbe. Adică, cine nu vrea ca noi să răspundem de viața și munca lui? Cine e de părere să lăsam conducerea din mână? Și al doilea: ce-i de făcut ca să dăm producția peste plan? Intâi una, și pe urmă ailaltă. Ce ziceți?

— E bine, zise mecanicul cu urma de rană la cap. E bine așa.

Și ceilalți încuviințară: da, e bine.

— Tovarășii invitați au ceva de adăugat?

Nimeni n'avea nimic. Tăceau, cu oarecare sfială.

— Mai frate, pe voi nu v'a chemat nimeni aici ca la cinematograf! Puneți și voi mâna la treabă! zise Prodan. Emelian Romanov răspunse cu gravitate:

— Lasă, nu ne duce tu grija: dați-i numai drumul, și pe urmă o să vedem noi...

La acestea, toată lumea se înveseli. Adam Jora se așeză și întrebă cine cere cuvântul. Prețiosu tăcea, verde la obraz, uitându-se la oamenii înghesuiți pe bănci în fața lui.

Luca Gheorghe înălță o mână bătucită de vâslă. Adam îi dădu cuvântul. Pescarul se ridică în picioare și zise:

— Eu i-am propus tovarășului Prețiosu să stea de vorbă și cu noi, membri de partid din organizațiile de prin sate.

— Am fost de acord! zise Prețiosu tare.

Luca Gheorghe se întoarse și-l privi:

— Cu vorba. De sfătuit, cu noi nu te-ai sfătuit.

Iarăși râseră câțiva. Luca Gheorghe se așeză. Marinică, bosșemanul mărunt și cu părul sur, ceru și el cuvântul:

— La noi, zise el, nu se poate critica nimica; dacă spui o vorbă despre ce face tovarășul Prețiosu sau Pricop, a doua zi ospătarii te servește ultimul la masă, sau te cheamă Pricop și te freacă la sindicat pentrucă ai atitudine de comandă cu oamenii.

— Sau că ai slăbiciuni în muncă! strigă glasul din fund.

— Mai adineaori, urmă Marinică, tovarășul Prețiosu voia să ne sperie, să nu spunem nimic...

— Eu? Când am spus? răcni Prețiosu. Sânteți toți martori! Am spus eu așa ceva?

Glasul din fund observă:

— N'ai spus, da' ai zis.

Când se potoliră râsetele, bossemanul, care aşteptase, serios şi răbdător, răspunse:

— Ai vorbit pe ocolite, dar noi toţi am înţeles unde baţi. Când ţi se urcă la cap, începi să-i crezi pe oameni mai proşti decât tine... şi nu-s ei chiar aşa...

Preţiosu nu mai răspunse. Se'ntoarse spre Adam Jora şi-i şopti:

— Ce, tovarăşe, aici e proces contra mea?

— Nu ştiu, zise Jora. — Să vedem ce spun oamenii. Să-i lăsăm să vorbească...

Prodan trăsese cu urechea. Râse în gol, un râs nemilos, de unul singur. In faţa lor, se ridicase responsabila fabricii:

— Tovarăşi, eu am venit dela fabrica din Constanţa; acolo ştiu că primele se dădeau după succesele în producţie. Aici, tovarăşul Preţiosu şi tovarăşul preşedinte le schimbă după cum vor ei. Să spuie după ce socoteala le schimbă. Asta înseamna munca de conducere? Eu cred că nu...

Preţiosu se înverzise, se întunecase; acuma nu mai putea. Ceru el cuvântul. Striga:

— Aicea vorbesc mulţi de greşelile mele. Da'când ţipă şi bruftueşte marinarii tovarăşul capitan Nicolau, cine intervine? Eu! De dumnealui n'aveţi nimic de zis? Da'de tovarăşul inginer n'aveţi nimic de spus, că n'a fost în stare să-i mobilizeze pe pescari când se pilise ei şi debordau pe covertă ca porcii? Ei, dracia dracului... la te uita!

Iermolai mormai gros, jignit; îndeobşte pescarii se supăraseră de ultimele cuvinte ale lui Preţiosu, care se aşezase la loc tremurând. Inginerul se facuse palid, şi vroia să spuie ceva dar nu apucă. Prodan se ridică şi zise:

— Tovarăşul Nicolau a fost criticat; dar nu gura dumnealui — scuzaţi că zic aşa, tovarăşe capitan — nu gura dumnealui ţine producţia în loc. Iar despre bautura, dece s'a hotarît abia zilele astea să nu se dea decât o suta de grame la prânz? Cine a dat ordin să fie mereu deschisă cambuza? Acuma, ca pescarii s'au cam pus pe baut, e drept, şi n'au dece să se mândrească în privinţa asta...

— Ba da, cu rezistenţa! strigă glasul din fund. Mecanicul cu cicatricea pe tâmpla se întoarse într'acolo:

— Ia mai taci bă, nea Stelian!

Prodan urma, netulburat:

— Dar tovarăşul inginer s'a luptat sa-i convingă pe oameni să iasă în larg. Eu sânt martor. Dar ce-am facut noi, organizaţia de partid? Ce-a facut sindicatul? Nimic! Asta-i!

Se aşeza jos, şi se şterse la gură cu dosul mânii. Nu era obişnuit să vorbeasca atâta. Din bulucul de oameni din faţă, Emelian Romanov ridică mâna, apoi se sculă greoiu în picioare:

— Eu am o întrebare. Cine l-a propus preşedinte de sindicat pe Pricop Danilov?

Pricop se uită ţintă la el, fascinat. Prodan zise:

— Noi, biroul organizaţiei.

— Da? Şi în biroul organizaţiei, cine l-a propus?

— Preţiosu, zise mecanicul cu cicatricea la cap. Imi aduc eu aminte, Preţiosu l-a propus.

Prodan adauga:

— Şi de preşedinte, tot el l-a propus.

Preţiosu striga afara din cale de aţâţat:

— Tovarăşi! Nu e just! Asta-i secret de partid!

Emelian se uită la el cu multă voie bună, cu totul nesimțitor la tulburarea care-i cuprinsese pe câțiva la aceste cuvinte ale lui Prețiosu:

— Sa-ți mai spun eu un secret, bre... un secret dela noi, din Danilofca. Chiaburi bogați ca tată-su, al lui Pricop ăsta, nu erau zece în sat!

— Hohoho! isbucni Iermolai. Secret! Ho-ho-ho!

Se făsuse și mai roșu ca de obiceiu: văzându-l, ceilalți se puteau întreba cu oarecare îngrijorare daca n'are să i se întâmple ceva, să se rupă ceva în el. Dar și ei râdeau prea tare ca să mai observe așa ceva, întovarășind glasul de bas, ca din butoi, al lui Iermolai:

— Secret... Ho-ho-ho!

Pricop se uita la hârtia de pe masă, și fața îi părea, mai mult ca niciodată, cioplită în piatra. Prețiosu îi asvârli o privire fugară — are sa se apere? Nu era timp de pierdut; lovind în Pricop, loveau în el. Sări în picioare:

— Și ce? Ce are el cu ta-su?

— Păi asculta, bre, îi spuse Emelian gros și batjocoritor: — Pe vremuri am vâslit pe lotcile lui Eftei, și acuma să-l văd președinte peste mine pe feciorul lui Eftei?

— A fost verificat, și eu nu-ți dau voie, tovarășe...

Lângă Prețiosu, Adam murmură, trăgându-l de mânecă:

— Chestia cu verificarea o s'o mai vedem noi...

Emelian se așeză jos. Mihail se ridică:

— Tovarași, doce n'a ajutat organizația de partid să se facă o brigadă de tineret? Aici sânt mulți flacăi care ar vrea să se ia la întrecere cu pescarii care-s meșteri vechi... și ar fi bine...

Prețiosu nu mai auzea ce se vorbește împrejur. Îi fierbeau creerii. Sări în picioare:

— Cine mă'nvață pe mine munca de partid? Oameni fără de partid? Membri de partid de eri de-alaltaeri? Pai aveți voi obraz să vorbiți? Asta-i pusa la cale de tine, Prodane! L-ai învârtit pe deget pe tovarășul ăsta, și i-ai pus pe toți sa dea în mine! Dar nu merge așa! Mai e o dreptate în țara asta! Merg cu voi de gât până la Comitetul Central, și atunci vedem noi care pe care!

— Mai tovarașe, ține-ți firea... nu-ți da drumul așa... zise rece și mustrător Adam Jora. Glasul din fund exclamă cu bună voie:

— Ești iar cu țuica'n nas, Prețiosule!

Dar acesta nu auzise decât ce-i spusese Jora și începuse să racnească la el:

— Dumneata sa nu ma înveți pe mine! Eu lupt pentru clasa muncitoare din treizeci și cinci, când dumneata nici nu auziseși de partid! De când ești în partid? întrebă el sfidător.

— Nu vreau să-ți spun, răspunse Jora.

— Haha! Vezi? Știam eu! Și-mi veniți mie cu...

Adam Jora se ridica, îi puse mâna pe umar și-l apăsă o clipă. Prețiosu se așeza fără voie pe scaun, cu mare sgomot. Adam Jora vorbi înfierbântat, stăpânindu-se:

— Nu vreau să-ți spun, fiindcă n'are a face. Partidul te întreaba cum asculți de porunca lui! Cum îți faci datoria! Ai ascultat de porunca partidului? Ai facut pe boierul aici! Pe stapânul! Rușine! Așa ți-ai facut tu datoria? Față de partid, și dacă muncești toată viața ta, zi și noapte, și tot nu ți-ai făcut datoria. Te-a scos de sub piciorul burghezilor, te-a facut om, ți-a dat viața! Pe ce motiv te umfli tu, nenorocitule? Pe noi, pescarii, ne-a scos din ghiara chiaburului, ne-a scos din gura mării! Tată-meu, și fratele lui Emelian ăsta, și un frate al lui Iermolai, și alții, și alții, s'au înnecat pe mare, cu lotcile chiaburilor! Iar pe care am rămas vii, ne-au dat în judecată chiaburii

că le-am pierdut paragatele! Şi cum e viaţa pescarilor azi? Cu vaporul şi cutterul după ei, cu cambuză şi club, cu viaţa sigură, şi cu cinste de om! Şi-abia-i un început! Pentru asta, nici dacă dăm producţie un milion de vagoane de peşte pe an, şi nu e plătit! O viaţă de om salvată, nu se poate plăti! Ce-ai făcut tu pentru ca să înţeleagă oamenii datoria lor faţă de partid şi Stat? Cum i-ai condus?

Se făcuse o tăcere cumplită. Adam Jora nu strigase. Vorbise cam tare. Dar cu asemenea glas şi asemenea privire, încât Preţiosu căzuse cu capul în mâini, iar ceilalţi înmărmuriseră. Îşi dădu şi el seama că ajunge; se opri o clipă, ca să se stăpânească bine. Se aşeză. Se auzi un oftat adânc. Emelian Romanov se ridicase în picioare. Era ca un trunchiu de copac; şi părul îi era sur ca lichenul care creşte pe piatră; clipea din ochi, şi era foarte răguşit.

— Eu, rosti el cu mare greutate, am greşit. I-am zis inginerului aşa: dacă poporul nu-mi cere mai mult, dece să-i dau mai mult decât planul? Am greşit. Copilul când creşte, niciodată nu zice: nu-mi mai da de mâncare. Aşa-i şi poporul nostru: ca un copil care creşte. Eu, bre, nu mă mai opresc acuma niciodată, decât când n'oiu mai avea putere.

Se aşeză, foarte tulburat. Mihail îl sărută şi pe un obraz şi pe cellălt, şi îi spuse în taină:

— Te-ai făcut mai cu cap decât mulţi oameni, unchiule Emelian...

Pescarii le spuneau celor de pe vas:

— Frate-său s'a înnecat la pescuit...

Iar bucătăreasa dădea din cap, cu mâna la gură şi plângea. Adam Jora îi aruncă o privire lui Emelian şi-i zâmbi fugar. Apoi se ridică şi spuse:

— Tovarăşi, am o propunere. Noi câţi sântem aici, o să ne sfătuim şi mai departe. Dar înainte de asta, tovarăşii din organizaţia de pe vas au de discutat unele probleme ale organizaţiei. Le punem la punct, şi-apoi veniţi iar. E bine?

Votară cu mâinile ridicate; pe urmă cei de pe vas rămaseră singuri. Preţiosu nici nu se clintise. Parcă dormea.

Adam Jora scoase o batistă murdară şi-şi şterse faţa asudată:

— Ei, atunci să începem...

XIX

Se apropia miezul nopţii. Pe puntea din faţă, luminată de reflectoare, vinciurile uruiau şi scuipau aburi: încărcau peştele adus de cutterul brigăzii lui Luca Gheorghe. Pe puntea cabinelor zăboveau, cu coatele pe balustrada de fier a copastiei, cei care aşteptau să intre iar în şedinţă. Stăteau de vorbă, cu ochii la apa verde ca otrava, şi la plasa cea mare care se înălţa în văzduh şiroind de apă şi plină de peşti lucitori.

— Mi-ai luat-o înainte, măi Luca, zicea Emelian; mi-ai luat-o înainte, dar mare minune dacă nu te-ajung...

— Noi ca noi, răspundea Luca Gheorghe; dar ceilalţi trebue şi ei să se prindă în întrecere; dacă sindicatul ar avea un om harnic, care să se ţină de treaba asta....

— Care treabă, măi?

— Să organizeze întrecerile.

— Cine? Pricop?

— Nu, măi frate; un om harnic... Pricop ăsta al vostru-i un fel de nebun, nu ştiu ce-o fi în burta lui...

— Dece zici că-i al nostru?

— Păi nu-i dela voi din sat?

— Este, dar toată viața a umblat prin străini... Nimeni nu știa pe unde-i sticlesc lui ochii... Și odată ne-am trezit cu el aicea, hop! președinte de sindicat.

Luca Gheorghe își mângâia barba, gânditor. Emelian ar fi deschis gura să mai spuie ceva, dar îl trăgea de mânecă Nicolița Constantin:

— Hai, Emeliane, că te-ai oprit... Zi-i mai departe...

— Ce, tovarășă Nicolița? A, da... M'a luat Luca ăsta cu altele. Ei... da' unde am rămas?

— Când s'au legat în barcă și i-au răsturnat valurile.

— Așa. Ei, va să zică erau ei trei: frate-meu, Adam ăsta, Jora, și-al treilea, unul Trofim...

La câțiva pași de ei, așezați pe un tambuchiu*), câțiva pescari îl ascultau pe Mihail care le dovedea pe degete:

— Trebue să-i fie drag omului să muncească, și trebue să-l pui și la ambiție. Uite, tinerii: tinerii ar vrea să lucreze într'o brigadă a lor. Numai tineret, și brigadierul, și cutteristul, și ăi din lotci. Pe urmă, i-am întrebat: — Ei, ia să vă vedem ce poate tineretul! Și vă spun eu, mai-mai că ne-ar ajunge din urmă pe noi!

— Care brigadă sânteți voi? întrebă unul din pescari.

— A lui Emelian Romanov...

La acest răspuns, se făcu tăcere. Apoi tot pescarul acela murmăi:

— Ei, chiar pe voi n'o să vă ajungă...

— Ba da! Eu îmi pun capul pentru ăsta! zise cu tărie Mihail: l-am da pe Cosma. E bun de brigadier, ori nu?

— Care? Ăla mare?

— Ăla cât un zid. Cosma, din lotca noastră!

— Mda... ar fi bun... Numai să-l dea Emelian, zise altul cu îndoială.

— Parcă nu l-ai fi auzit adineoari în ședință, cum a vorbit, răspunse Mihail. — El acuma își dă și mâna dreaptă dacă i-o ceri... Și-a adus aminte de frate-său ăl mare, Filoftei; și'n inima lui e acuma cum sânt valurile astea mari care mișcă vasul! Nu știi dumneata ce fel de om e Emelian Romanov...

Cel despre care vorbea astfel Mihail, își termina povestea:

— Așa a fost, tovarășă Nicolița. Nevinovat, nevinovat și tot degeaba: a înfundat pușcăria. Pe nevasta lui Filoftei, și pe copii, i-am ținut noi, frații ăilalți. Iar de Adam, n'a mai auzit nimenea. Maică-sa a murit. Era o fată în sat, de care-i era drag lui, — și ei îi era drag de el; eu așa cred — ei, și aia l-a uitat, s'a măritat, și-acuma are copii mari. Cred că de l-ar vedea azi, nici n'ar mai ști cine e; nici nu l-ar mai cunoaște... Așa e viața câteodată: ca marea... Te-a înnecat, te-a dus, și dus ai fost....

— Da, murmură Nicolița Constantin; da, dar el, uite că s'a întors...

— In sat nu s'a mai întors, și poate că nu se mai întoarce. A venit aici pe vas, mâine poimâne îl trimete partidul într'altă parte, apoi într'alta... Nu, nu: ascultă-mă pe mine, că părul meu e mai mult alb decât negru, și-al dumitale n'are un fir alb: viața e ca marea... Și-apoi — uită-te la el cum s'a schimbat. Crezi că era așa? Nu era așa. Era un flăcău bun de muncă și rău de gură, nărăvaș și al dracului...

— Și-acuma cum e? întrebă ea în neștire. Emelian Romanov o privi atent, dar, orbit de lumina reflectorului, nu zări decât o siluetă întunecată.

— Acuma cum e, e greu de spus... E schimbat... Uită-te și dumneata la el: e greu de spus...

---

*) tambuchiu — deschizătură mică a punții, prin care se poate pătrunde în vas.

Nicoliţa Constantin nu răspunse nimic. Peste câteva clipe Luca Gheorghe se apropie iar:

— Ascultă, măi Emelian: să vezi: m'am mai gândit la treaba asta cu întrecerile...

Pe când Emelian întorcea capul, să-l audă mai bine, Nicoliţa Constantin făcu un pas mare peste un colac de parâme ude, şi se duse pe partea cealaltă a punţii cabinelor, partea bătută de vânt, unde nu era nimeni. Aici era întuneric şi răcoare: vântul venit de dincolo de orizont făcea să-i fluture cârlionţii pe lângă obraji. Îşi încheie la gât gulerul cămăşii ca de băiat şi începu să se plimbe, ţinându-se să nu cadă la clătinăturile vasului care urca şi cobora pe hulă. Ar fi vrut să aibe pe cineva să vorbească, să-i spuie... dar ce? Nici ea nu ştia bine; poate nici nu ar fi vrut să ştie limpede; dacă i-ar fi deslușit cineva ce simte, s'ar fi apărat, şi-ar fi spus că nu-i adevărat. „Acuma sânt pedepsită", se gândea ea, „că prea n'am vrut să ştiu de nimica decât de meserie şi de mare. Cu cine să vorbesc? N'am pe nimeni". Ferestruica rotundă a cabinei mecanicului-şef era luminată. Nu, totuşi n'are să stea de vorbă cu bătrânul. Îi era cam frică de amărăciunea şi descurajarea lui zâmbitoare, drojdie strânsă în el de ani îndelungi de navigaţie pe toate oceanele, şi sub toate steagurile. Nu: pentru întâia oară după ani de zile, Nicoliţa Constantin se gândi, spre propria sa mirare, la maică-sa. „Ei, i-aşi spune. Poate o să-i scriu. Nu, n'am să-i scriu decât lucruri obişnuite". N'ar fi avut curajul să spuie deschis nici pe hârtie nimic din ce-i trecea prin minte acum. O apuca şi o mare tristeţe: „Sânt nebună. Ce mi-o fi venit? N'o să fie niciodată nimic... Se răzbună acuma atâta vreme de când fac pe băiatul... Ah, ah, măcar de mi-ar trece curând... Dar n'o să-mi treacă niciodată... Niciodată", se gândea ea, şi fericită şi speriată, plimbându-se cu paşi mari pe puntea pustie, şi lăsându-se când într'o parte, când într'alta la legănările vasului.

O umbră se ivi de după colţul cabinelor şi se aşeză pe un tambuchiu. Nicoliţa Constantin se necăji că i-a stricat singurătatea: chiar tristeţea şi strângerea de inimă că niciodată nu-şi va împlini gândul nebunesc care-i venise fără veste — care se înfiripase din nimic, ca o boală care izbucneşte în patruzecişiopt de ore — chiar şi astea erau amestecate cu un fel de bucurie tainică.

In plimbarea ei în sus şi în jos trecu pe lângă tambuchiul pe care şedea noul venit. Avea pantofi cu tălpi de cauciuc şi nu făcea nici un sgomot; şi apoi, dintr'o parte venea vântul ţâşnit din puzderia de stele de deasupra orizontului — erau acolo Scorpionul, şi Leul, şi ardea roşu Jupiter — iar din partea cealaltă vuia, fremăta şi şuiera aburul pe uşa deschisă ce duce la maşină.

Nicoliţa se opri în faţa tambuchiului: pe el şedea o fată în salopetă, cu mânecile şi pantalonii suflecaţi; se făcuse ghem, cu braţul pe genunchi şi fruntea pe braţ, şi plângea. De bună seamă, se credea singură. Era Lucia: avea piciorul înfăşurat într'un bandaj gros. Nicoliţa se aşeză lângă ea şi după câteva clipe o întrebă:

— Ce-i cu tine?

Fata tresări şi ridică ochii, speriată, apoi se linişti şi începu să se şteargă la nas, oftând.

— Ce-i cu tine? Ţi s'a întâmplat ceva?

— Nu... Nimic...

— Atunci dece plângi?

— Nu ştiu...

— Ei, ce e prostia asta? Cum să nu ştii? Ia spune aici... Ia zi... O cuprinse cu braţul.

— Ia *zi*: ce necaz ai?

— Nu știu... Mi-i ciudă... și-mi pare rău...

— Decc? întrebă Nicolița Constantin. Eri, sau alaltăieri, i-ar fi spus: „Ia lasă copilăriile, du-te și dacă n'ai ce face, freacă pe jos prin fabrică până-ți trec istericalele!" Azi însă întrebă:

— Decc? Te-ai certat cu Lae?

— Nu m'am certat, oftă Lucia... da mi-i urît să-l văd...

— Da' ce ți-a făcut?

— Nimic...

— I-ai făcut lui ceva?

— Nu... N'am făcut niciunul nimic... Nu-l mai pot vedea în ochi.

— Ce-ai cu el? întrebă Nicolița Constantin, mirată și oarecum necăjită.

— N'am nimic, dar parcă mi s'a luat ceva de pe ochi... Nu-mi mai place de el nici de frică, tovarășă Nicolița. E prost și îngâmfat, și sec, tovarășă Nicolița, și eu altceva mi-am dorit în viață...

— Ce ți-ai dorit? Un făt-frumos? întrebă Nicolița Constantin care-și zicea: „Da, și tu ce faci așa pe grozava? Tu nu-ți dorești nici un făt-frumos?"

— Mi-am dorit un băiat care să-i fie drag de mine, și să fie... nu știu nici eu cum să spun, tovarășă Nicolița... să-i fie drag de mine, și...

Dar în loc de-a mai spune ceva, începu iar să plângă. „Ce are?" se întrebă mirată și tulburată Nicolița.

— Da, Lucico... e greu să găsești unul care să-i fie drag de tine cu adevărat... Și să fie un om întreg, un om adevărat...

Când spuse ea asta, cu multă tulburare căci se gândea la ea însăși, Lucia începu să plângă și mai tare:

— Ei, ce ai? Ce ai? Ia nu mai plânge așa...

— Cum să nu plâng, că eu am avut așa un băiat și i-am dat cu piciorul ca o proastă, izbucni Lucia amărâtă. Nicolița se ridică în picioare și vorbi supărată:

— A, așa? Apăi să știi că nu întâlnești așa ceva de multe ori în viață, și dacă ai fost proastă și fără inimă, acuma rabdă! Și fă bine și nu mai plânge; mai bine du-te la infirmieră, că parcă nu se culcase; să-ți vază piciorul. Nu mai sta aici degeaba să smiorcăi!

Și plecă, mâniată, tulburată și tristă. „Decc n'am avut eu soarta ei? Eu n'aș fi făcut ca ea... Nu, n'aș fi făcut la fel... Numai că uite, ea are noroc și-i dă cu piciorul, iar eu..."

Ar fi vrut să plângă și ea: dar așa ceva nu se putea. Pe care vas s'a văzut un ofițer al treilea, sau chiar un aspirant, care plânge? Așa că înghiți în silă, strânse pumnii și se întoarse printre cei care așteptau să intre iar în ședință. Iar Lucia rămase pe tambuchiu, oftând și legănându-și în neștire piciorul bandajat.

★

Prețiosu simțise numaidecât că aceia care vorbesc despre Pricop, tot în el lovesc. I se tulburase mintea; îi vedea ca prin vis; îl chinuia o nevoie cumplită de băutură. Se ridicau și-l criticau; unii vorbeau cu ochii la Adam Jora; alții se uitau însă drept la el la, Prețiosu; și spuneau:

— Și-atunci, tovarășul Prețiosu a spus că nu noi avem dreptate; că tovarășul Pricop are dreptate, și a ridicat ședința....

Sau:

— Și atunci tovarăși, tovarășul Pricop l-a împins pe tovarășul Prețiosu.....

— Cum m'a împins? sări Preţiosu tremurând. Trebuia încercat să-l salveze pe Pricop, ca să se salveze pe sine însuşi; măcar că nu prea era speranţă; nu era nici un fel de speranţă.

— Cum m'a împins? gâfâi el.

— Ţi-a vorbit la ureche şi atunci dumneata te-ai încăpăţânat şi mai rău, şi ai venit cu alte motive.....

— Nu-i adevărat! Mi-a vorbit de altceva.....

— Să spuie tovarăşul Pricop! zise cineva dintre oameni.

Mecanicul cel cu cicatricea la tâmplă vorbi brutal:

— Care „tovarăşul Pricop"? Să spuie Pricop! Zi-i, măi Pricop!

— Nu-mi aduc aminte, murmură Pricop. — Nu-mi aduc aminte...

Preţiosu se'ntoarse şi-l privi. Intâia oară în cursul serii îşi dădu seama că Pricop suferă o încordare şi o apăsare şi mai mare ca el. Era cenuşiu la faţă şi asudat. Lângă el, Adam Jora scria ceva, cu capul plecat. Iar dincoace, în stânga lui Preţiosu, Prodan parcă crescuse, parcă primise sănătate, sau parcă aflase cine ştie ce veste bună: era odihnit, treaz şi mulţumit. Dar Pricop... Pricop... se pierduse de tot. Ce era cu el? De ce îi era chiar aşa de frică? Spaima lui îl turbură şi pe Preţiosu, care-i mai aruncă o privire fugară.

— Ce vrei, iar puneţi ceva la cale? întrebă ironic glasul din fund. Prodan strigă:

— Cere cuvântul, tovarăşe! Nu aşa!

Dar Preţiosu, speriat, întorsese capul, să nu se mai pară că se sfătueşte cu Pricop; se tulbură şi-şi pierdu minţile şi mai rău. „Trebuie să-mi fac autocritica", gândi el fulgerător. Trebuia neapărat să se ferească de primejdie, să se facă mic. „Acuma e bucluc mare, măi băete, e prăpăd!" îşi zicea el.

— Mai cere cineva cuvântul? întrebă el răguşit. Nu. Vorbiseră aproape toţi.

— Poate ai dumneata ceva de spus, zise Adam Jora, ridicând ochii de pe hârtii.

— Ce să mai spună? întrebă glasul din fund. — Gata!

Preţiosu se ridică şi vorbi. Nu ştia nici el ce spune. Voise dela început să le vorbească despre trecutul lui, despre lupta clasei muncitoare, dar ce să spună despre vremea din urmă?

— ... am greşit, tovarăşi... am greşit...

Il trecuse o sudoare grozavă şi zise întretăiat:

— M'am lăsat împins... la greşeli...

— Cine te-a împins? întrebă tăios Adam Jora.

Preţiosu se făcu verde şi se întoarse cu o mişcare stângace spre Pricop. Când îi întâlni privirea — o privire cenuşie care nu spunea nimic — se uită într'altă parte. Glasul tăios întrebă iar:

— Cine te-a împins?

Preţiosu arătă cu o mişcare moale a mâinii într'o parte:

— El.....

— Cine? Pricop?

— Da... oftă Preţiosu şi se aşeză.

— Altceva nu mai ai de spus nimic? întrebă Adam Jora.

Preţiosu dădu din umeri. Jora se'ntoarse spre Pricop:

— Dumneata?

— Eu, tovarăşi, vorbi Pricop cu glas tremurător, ridicându-se în picioare, eu, tovarăşi, am slujit poporul...

Se bătea uşor cu palma deschisă peste inimă:

— Să spuie cineva dacă are ceva contra mea! Să spuie dacă n'am avut eu o atitudine justă, tovarăşi, faţă de cineva! Mie îmi faceţi o nedreptate, tovarăşi, vă spun pe sufletul meu! Să se gândească ce fac tovarăşii care mă tot critică, să se gândească bine ce nedreptate fac.

Vorbea cu căldură, emoţionat, tremurător. Bucătăreasa se îmblânzise şi-i spuse lui Marinică, şeful de echipaj:

— Ăsta nu-i om rău....

Bossemanul dădu din umeri şi mormăi:

— Te iei după vorbe....

Dela masă, Adam Jora zise:

— Astea's vorbe, cetăţene Pricop! Spune dumneata mai bine cum ai frânat producţia colectivului! Spune cum judeci dumneata faptul că ai făcut să rămâie pescarii pe vas cu zilele şi cu săptămânile! Şi să-mi spui cum judeci atitudinea dumitale în privinţa întrecerilor...

Pricop oftă:

— Dacă sânteţi porniţi în contra mea...

Adam Jora voi să răspundă pe loc, dar strânse din buze şi tăcu. Apoi zise:

— Dacă nu eşti de acord cu felul cum s'a lucrat astăseară aici, poţi să faci apel la Regiunea de partid şi la Comisia de Control a Comitetului Central. Ei, tovarăşi, cine cere cuvântul?

— Eu!

Mecanicul cel cu tâmpla brăzdată ridicase mâna.

— Uite, frate: eu propun două lucruri. Intâi să alegem alt birou de partid: Preţiosu n'a făcut treabă; Pricop, numai la greşeli l-a împins; Prodan e bun. Al doilea, frate, ar fi să se ia deocamdată, carnetul de partid lui Preţiosu şi lui Pricop. Şi aşi mai zice ceva... Pe Pricop să-l mai verifice odată la raion. Aţi auzit ce-a zis Emelian Romanov?

Şi se aşeză deodată, fără veste. Adam Jora râse liniştit:

— Trei lucruri ai propus, nu două!

— Trei să fie, zise mecanicul. Şi ce? Are cineva ceva contra?

— Să vedem, zise Adam.

Bucătăreasa îi şopti la ureche şefului de echipaj:

— E rău ăsta... Are inimă să râdă, şi uită-te la Preţiosu şi la Pricop, parcă-s în ceasul morţii.

Marinică se întoarse spre ea zbârlit şi-i mormăi:

— Ce vrei să facă? Să plângă de milă? Ce-ai învăţat dumneata dela partid?

Bucătăreasa tăcu, oarecum speriată, apoi nu se putu stăpâni şi mormăi:

— Ei şi ce te răţoeşti aşa la mine? Uite la el!

Dar bossemanul nu o auzi: era atent la ce se spunea: Oamenii îl propuneau pe Prodan, pe el, Marin, pe mecanicul cel cu semnul la cap. Nu trecuse mult, şi ei trei şedeau la masă cu Adam Jora lângă ei, iar Preţiosu şi Pricop ieşiseră. Adam Jora zise:

— Ei, tovarăşi, ce ziceţi? Să-i poftim pe ceilalţi?

— Da! strigă mecanicul, — şi să ne punem pe treabă!

XX

Erau obosiţi; era târziu; vântul se oprise dar hula greoaie îi legăna la nesfârşit. Totuşi, erau mai mulţumiţi şi mai trezi ca la început: li se părea acum că greutăţile, oricât de mari, pot fi învinse. Chiar şi Emelian Romanov se ridicase să spună ceva ce-l încurca de multă vreme:

— Tovarăși, zise el: aici au vorbit foarte bine și Luca Gheorghe, despre cum se organizează întrecerile, și Mihail ăsta, despre ce trebuie să facă tineretul, și tovarășa Mitea, despre cum o să lucreze fabrica în două schimburi... Numai eu, ca un prost, n'am de spus nimic bun. Eu am de spus ceva rău.

— Cum asta? se mirau oamenii.

Dar Emelian urmă cu bună voie, fără teamă:

— Uite ce am eu: o întrebare. E vorba să spargem norma, că poporul cere de mâncare; și să dăm producție tot mai multă. Foarte bine. Dar de ce să trecem peste plan și peste normă, tovarăși; dacă ministerul a spus: „mie să-mi dați atâta"? Ministerul e tot al poporului. Și el spune: „dați-mi atâta pe lună", să zicem, două tone fiecare brigadă, sau fiecare lotcă. „Dați-mi atâta, și eu sunt mulțumit." De ce să-i dau eu mai mult?

Adam Jora își frecă fața cu palmele. Îi era somn. Dar la întrebarea lui Emelian se trezi și râse la el:

— Zi, asta nu înțelegi tu?

— Asta nu înțeleg, zise Emilian. Nici unul nu înțelege. L-am întrebat odată pe Prețiosu și nu știa, m'a luat cu construirea socialismului; zic: „păi asta-i construirea socialismului?". S'a supărat.

Oamenii râdeau.

— L-am întrebat și pe Pricop. Umbla cu o carte a lui Stalin subsuoară. Mi-a zis: „Eu te înțeleg, măi Emelian, o să caut aici în carte să-ți spui."

— Ei, puteai să-l întrebi și pe Prodan că poate-ți spunea mai bine, zise Adam Jora.

Pe când vorbea, privirea-i trecu peste chipul Nicoliței Constantin, fețișoară palidă înrămată de cârlionți castanii și doi ochi arzători, negri, limpezi, strălucitori.

— Măi Emeliane, zise el: ministerul a stabilit normele și planul. Ministerul zici că-i al poporului.

— Păi așa e, zise Emelian. Așa ziceți voi.

Iar începură să râdă toți.

— Așa și e, zise Adam Jora. Dar mă rog, cine e poporul? Tu ești poporul. Și Luca Gheorghe și Iermolai și Prodan și marinarii și ofițerii și eu. Noi sântem poporul. Al nostru e ministerul. Al tău.

— Al meu e: dar n'am ce face cu el, zise Emelian bine dispus.

— Ba ai ce face. Învață-l, ajută-l!

— Ei, asta-i bună, se miră pescarul, dând din umeri. Îi luă de martori pe cei cari ședeau în jurul lui:

— Ce, o să-i învăț eu ceva pe tovarășii ăia care umblă cu genți în mână? Și pe ministru?

— Ministrul, zise Adam, e muncitor ca și noi, și ăia cu genți, la fel! Și dacă ei ar uita de asta, cred că tovarășul Gheorghiu-Dej i-ar porni să-și aducă aminte! Așa că dacă tu poți să ajuți cu ceva producția, nu numai cu brațele, dar și cu capul, că ai cap, slavă domnului! — n'ai decât să vorbești cu sindicatul, cu inginerul, cu organizația de partid.

— Cu sindicatul? Cu Pricop?

— N'o să mai fie Pricop, zise Prodan. Mâine avem adunare sindicală și ne lămurim și în privința asta.

Emelian Romanov înălță sprâncenele sure și, în picioare în mijlocul adunării, se miră cu mare mulțumire:

— Ei, ei.... Se schimbă lumea! Lucruri noi... lucruri noi! Iermolai, unde ești? Poate te schimbi și tu? Poate te lași de... de știi tu ce!

— Nu înțeleg ce tot spui tu acolo, mormăi Iermolai morocănos, în hohotele de râs ale oamenilor.

Adam Jora se simțea ostenit. El singur știa cât mai e de lucrat. „E mult mai ușor să schimbi un birou de organizație, decât sufletul oamenilor... Mult mai greu și mai încet merge... Dar nu face nimic... una ajută să se facă și ailaltă... Și dece să le stric eu acuma mulțumirea? Las'să creadă că le-am pus pe toate la cale și că e totul bine".

★

Pricop ieșise tremurând. Oricât era el de voinic, de bărbat în toată firea și de uns cu toate alifiile, ceasurile astea de încordare îl sguduiseră. Umbla greoi de parcă ar fi îmbătrânit cu zece ani dela începutul ședinței. Se urcă treaptă după treaptă pe punte. Il auzea pe cineva suflând greu în urma lui. Știa cine e: Prețiosu. Ieșiseră amândoi pe covertă, trecuseră printre oamenii care stăteau în întuneric și se treziseră apoi singuri pe puntea cabinelor. Pricop era foarte ostenit. Știa că nu va putea dormi; știa că trebue să se gândească la primejdiile care îl amenință, la viitorul plin de capcane, la aparare; n'avea să găsească nicio deslegare, nicio eșire, îi era capul prea zăpăcit de ședință; și totuș era osândit să se frământe toată noaptea. Și era singur. Nu era ca altă dată, când mai avea prieteni. De mulți ani nu mai avea prieteni. Imbătrânise: se făcuse parșiv și primejdios; îl înșelaseră prea mulți, și înșelase și el pe prea mulți, ca să mai poată avea încredere în vreun om.

Acum era gata să treacă pe lângă Prețiosu, singurul om cu care ar fi avut ceva împreună, interese, planuri; singurul cu care vorbise mai mult; pe care îl amețise cu vorbe, cu gânduri mai îndrăsnețe decât putea acela să născocească. Și acuma... se dovedise o cârpă. Fricos și prost. Pricop trecu pe lângă Prețiosu și se lipi de perete ca să nu se atingă de el. Se depărtă și dispăru în umbră.

Prețiosu se uită după el și fu cât pe ce să-l urmeze. Dar ce să facă? Să-i bată în ușă ca pe vremuri, să intre și să se așeze pe patul lui Pricop, să-i spuie ceva, un necaz, sau ceva ce îi venise în gând... Să facă un plan împreună? Să bea o sticlă de „Whisky industrial" amândoi?

Nu se putea, nu se mai putea. Niciodată! „S'a ars rău de tot Pricop", gândi Prețiosu: „îl paște excluderea din partid ca nimic, și poate chiar pușcăria pentru sabotaj..." Gândul ăsta îl ușură oarecum. Dar după câteva clipe începu iar să se gândească la propria sa soartă, și-l cuprinse o mare jale și milă: lui, tocmai lui să i se întâmple așa ceva? Cum fuseseră în stare să-i facă una ca asta? Ce era de făcut? Nimeni nu se uitase la el, nimeni nici nu-i mai vorbise, Pricop trecuse pe lângă el ca pe lângă un obiect neînsuflețit... și-i era o sete cumplită, chinuitoare. Asta era de făcut. Se duse grăbit în cabină la el, se încuie și începu să bea. In curând se simți mai bine. Peste un ceas, întins pe pat, cu sticla într'o mână și cu paharul în cealaltă, legănat de balansul vasului, Prețiosu era fericit și i se părea că totul va merge bine. Asculta cu bunăvoință glasurile de afară, dar nu înțelegea nimic din ce spun.

Și Pricop le-auzea. Nu putea dormi. Se svârcolea pe pat, asudat. Ii venea câteodată să iasă să strângă pe vre-unul de gât, dar bineînțeles că nu făcea așa ceva: ar fi fost imprudent, primejdios pentru el, Pricop. Așa că-i asculta vorbind afară, în noapte.

Erau toți cei ce luaseră parte la ședință. Se risipeau, se duceau să se culce — cât mai rămăsese din noapte — ,dar unii stăteau să mai fumeze o

ţigară, să mai vorbească despre ce stătură la sfat în ultimele două ceasuri: producţia, întrecerile, lucrurile pe care ei le voiau şi pe care le luaseră acuma în mână de-abinelea.

Pricop strângea din masele şi ar fi vrut să-şi astupe urechile. Il auzi şi pe Adam Jora care vorbea cu comandantul; dar se depărtară şi Pricop nu mai înţelese ce spun. Se întoarse la gândurile lui: „Cum să mă apăr? Cum să mă apăr? Cum să scap?"

Adam Jora se suise cu căpitanul Haralamb la comandă, unde o găsiră pe Nicoliţa Constantin de cart, cu un timonier pe care Adam nu-l cunoştea, un omuleţ uscat ce fuma în tăcere. Nicoliţa Constantin făcea nişte calcule. Ridică ochii când intrară ei, apoi se aplecă iute, şi mai jos, asupra hârtiei. Comandantul ieşi pe puntea îngustă de cart şi se uită la cer:

— E bine! O să avem vreme frumoasă!

— Vă interesează vremea din cauza pescuitului? întrebă Jora.

Comandantul dădu din umeri:

— Dacă n'am altceva de facut, am început să mă pasionez pentru pescuit.

Deodată îi puse mâna pe umeri:

— Ascultă, tovarăşe Jora: eu mă gândesc de câtăva vreme la ceva. Aş vrea să-i învăţ pe cuteriştii câteva elemente de navigaţie... Navigaţie estimată, bineînţeles...

Adam Jora n'avea idée ce însemnează „navigaţie estimată". Intrebă la întâmplare:

— Vreţi să le ţineţi un curs... de navigaţie?

— Hai să-i zicem un curs. De mult mă bate gândul ăsta. I-ar ajuta să nu mai rătăcească pe mare şi să mănânce motorină... Şi poate, cine ştie, când o să avem o mare flotă de pescuit, o să ajungă căpitani de vase mici!

Râdea ca şi cum n'ar fi crezut nici el. Adam zise:

— Da... Când dumneavoastră o să comandaţi poate o flotă întreagă de pescuit, trimisă şi în alte mări...

Comandantul se uită la el, pe jumătate tulburat, jumătate neîncrezător:

— Ei... Când o să fie asta?

— Asta atârnă de noi, zise Adam. Atârnă de rezultatele *Stelei din Octombrie*. Statul vrea să lărgească mult industria asta a pescuitului... Ce facem noi aici cu *Steaua*, e de fapt încă doar o experienţă, tovarăşe comandant... Vrem şi noi să facem ceva cam cum fac sovieticii în stil mare.

— Da, e ceva frumos, zise căpitanul Haralamb. — Ar fi frumos.

— O facem, tovarăşe comandant... o facem... şi dumneavoastră aveţi un rol grozav în treaba asta. Vă spun: peste un cincinal-două, o să comandaţi poate un vas de câteva ori mai mare ca ăsta, trimis pe cine ştie ce mari...

— Ei... tocmai pe mine să mă pună... murmură comandantul.

— Pai pe *Steaua din Octombrie*, parcă v'a pus. Cine v'a pus? Parcă tot Statul ăsta...

— Da... Da...

— Dacă vă gândiţi la viitor, cum o să crească toate şi o să se desvolte toate dimpreună, şi viaţa noastră cu ele ... Ai?

Comandantul se uita la oglindirea căii laptelui în mare licărire tainică, abia zărită. Tăcu multă vreme apoi zise:

— Da. Atunci o să încep cursul ăla cu cuteriştii. Noapte bună, tovarăşe Jora.

Se întoarse şi începu să coboare scările. Pe a treia treaptă se opri, se întoarse şi zise:

— Astăseară, s'a făcut treabă bună. Serioasă.

Apoi începu iar să coboare şi pieri în întunerec. Adam mai stătu o vreme

singur, aşteptând să i se răcorească mintea înfierbântată. Nicoliţa Constantin ieşi din timonerie şi se uită la cer apoi îl întrebă:

— Tot aici sunteţi?

— Numai eu... Comandantul s'a dus să se culce...

— Aşa...

Se pregatea să intre iar în timonerie, dar Adam Jora o opri:

— Tovarăşe Nicoliţa... ce înseamnă „navigaţie estimată?"

— Navigaţie după compas, când ai; iar dacă nu, după soare, după steaua polară şi dupa timpul de marş, daca ai motor sau maşină. De ce mă întrebi?

— Aşa... L-am auzit pe tovarăşul comandant că spune vorba asta şi nu ştiam ce înseamnă. Şi dumneavoastră cum conduceţi vasul?

— Adică cum navigăm? Cu hărţi, cu compas, cu cronometru, cu sextant, cu calcule... tot tacâmul, încheie ea zâmbind, apoi voi sa plece iar.

Adam Jora însă o întrebă:

— Şi trebuie să ştii multe?

— Matematici, trebue să ştii, destul de bine. Şi un pic de astronomie... puţină de tot.

— Da? murmură Adam Jora. — Aşa...

— De ce mă întrebi?

— Intreb şi eu...

— Vrei să înveţi? întrebă ea şovăitor...Adam râse stânjenit. Ea spuse, mai serios decât ar fi fost nevoie, şi uitându-se într'altă parte:

— Dacă vrei... te învăţ.

— Ce să mă învăţaţi... că eu n'am şcoală... şase clase primare...

— Lasă, că dumneata ai mai multă şcoală decât mine, zise ea, mereu fără să se uite la el. Apoi hotărî cu energie:

— Te învaţ. Mâine e prima lecţie! Şi acuma, du-te frumos şi te odihneşte, încheie ea, neaşteptat de firesc, ca şi cum toată viaţa ar fi avut grijă de odihna lui.

Adam Jora se supuse:

— Bine... Noapte bună...

— Noapte bună...

De pe mijlocul scării, mai întoarse capul spre puntea de cart. Zări o siluetă întunecată pe albastrul cerului înstelat. Se uita în jos? După el? N'ar fi putut spune. Cu inima bătând, urmă să coboare. Ce noapte era asta... Şi nu mai fusese de multă vreme pe mare, într'o noapte de vară, pe mare în larg...

Pe când trecea pe punte să se culce, zări un om aplecat peste copastie. Se apropie să vadă ce e cu el şi-şi dădu seama îndată că e Preţiosu, suferind, dupa cât se părea, de rău de mare. Il lăsă acolo şi se duse să se culce.

Preţiosu nu suferea de rău de mare. I se făcuse rău de aşa numitul „Whisky industrial", cumpărat cu două săptămâni înainte la Sfântu Gheorghe, şi băut fără cumpătare în noaptea asta. După o vreme de mare fericire, când i se parea ca pluteşte în nori, îl apucase răul şi simţea că e cel mai nenorocit om care a fost născut pe pământ, sau se va naşte vreodată.

Vasul scotea clocote de fum negru, începuse să trepideze, şi peste câtăva vreme se afla în marş, tăind cu etrava dealurile de apă ale hulei. Mişcările lui erau acum mai dese şi mai puternice şi Preţiosu simţea că ar fi mai bine să moară decât să mai sufere greţurile cumplite pe care le suferea. Icnind şi gemând, se apleca apăsându-şi pântecele pe bordajul de fier. Vasul schimbă direcţia, şi valurile îl loviră din coastă; la prima clătinătură neaşteptată, Preţiosu simţi că s'a petrecut ceva îngrozitor, că pluteşte în gol, apoi i se

făcu frig. Numai când începu să se înăbuşe îşi dădu seamă că a căzut în mare. Ieşi la suprafaţă. Umbra uriaşă, neagră, a vasului, trecea pe lângă el cu un clocot de apă spumegândă care îi înăbuşi strigătul şi aşa gâtuit de spaimă. Trecu şi elicea cu fierberea albă a spumei, şi Preţiosu rămase singur, bălăcindu-se în mare sub cerul înstelat şi tainic. Valurile se înălţau şi se coborau alene pe el. Marea era rece şi, afară de vasul care se depărta cu toată viteza, cu desăvârşire pustie.

Nimeni nu ştiu ce se întâmplase cu Preţiosu până a doua zi de dimineaţă, când pe puntea din pupa vasului care se oprise în zori, în mijlocul adunării sindicale, se ridică Lucia să se plângă:

— Tovarăşul Pricop, spunea ea şi toţi ascultau în cea mai mare tăcere, fără să ia în seamă strigătele echipajului unui cutter care venise la scara de pisică şi cerea să vie cineva să prindă parâma pe care o aruncau ei ca să se lege de vas...

— Tovarăşul Pricop? Păi să spună dumnealui, aci de faţă cu toată lumea. Ce a venit să-mi spuie, că mie mi-e ruşine să spun!

Pricop, nedormit, nebărbierit, pământiu, zise:

— Cine ştie ce ţi-oi fi spus! Şi cine ştie ce-ai înţeles!

Un marinar se sculă de pe banca pe care stătea, se duse la copastie să ia parâma aruncată de pe cutter. Lucia strigă:

— Ba ştii dumneata foarte bine ce mi-ai spus! Mi-ai spus: „Măi fetiţo, ce te porţi tu aşa cu tovarăşul Preţiosu? De ce nu eşti mai înţelegătoare şi tu, colea? Fii înţelegătoare, şi ai să vezi ce bine o să-ţi meargă! Ai să iei şi primă dacă înţelegi sufletul tovarăşului Preţiosu." Şi măcar că eu tot l-am gonit pe tovarăşul Preţiosu când umbla după mine, mi-au dat primă, că ce ziceau: poate după aia o să fiu mai înţelegătoare!

Oamenii râdeau. Lucia însă, roşie în obraz, ruşinată şi mânioasă, le arătă câteva bancnote:

— Uite aicea, prima! Nu m'am atins de ea. Nu-mi trebuie! Na-vi-o îndărăt!

I-o întindea lui Pricop care se apăra cu mâna. Deodată Lucia se opri şi o mare uimire i se zugrăvi pe faţă. Toţi se 'ntoarseră încotro se uita ea.

Un cap se ivise deasupra popasului: era capul lui Preţiosu, supt şi palid. Urmă gâtul lung şi pieptul uscăţiv pe care se lipeau nişte straie ude. Preţiosu apărea cu totul neaşteptat, venind de jos de pe mare. Se urca sârguincios pe scara de pisică. Deodată şi el îşi dădu sema că se petrece ceva deosebit şi se opri, fiind gata să încalece peste copastie şi să sară pe punte.

Luci se repezi la el cu banii întinşi:

— N'aţi-i îndărăt! Nu-mi trebuesc! Nu mă duci tu pe mine cu banii.

Preţiosu făcu ochii mai, apoi cu o mişcare maşinală începu să se dea jos de pe scara de pisică. Oamenii începură să-l strige. El se opri, urcă iar şi veni pe punte, în silă. Părea ciudat: hainele, părul, îi erau leoarcă. Ghiţă, cutteristul brigăzii lui Romanov, sări sprinten peste copastie:

— Hai, Emelian: tot în şedinţă stai şi flăcăii tăi au trimis producţie... Uite, avem aici şi un ţâr uscat... l-am pescuit acum vre-o două ceasuri şi încă dârdâie, nu ştiu: de frică, sau de frig! C'a stat în apă vre-o câteva ceasuri...

XXI

Campania de pescuit de rândul acesta a *Stelei din Octombrie* se apropia de sfârşit. Trecuse un şir lung de zile senine, cu marea ca oglinda. Cutterele veneau zilnic remorcând lotci pline de peşte; ele însile aveau punţile încărcate

cu calcani, nisetri și delfini. Lăzi cu cutii de conserve se îngrămădeau pe punți; iar mormane de pești înțepeniseră acoperiți de promoroacă în frigoriferele vasului.

Steaua din Octombrie mirosea mai mult ca niciodată a pește fript. In fabrică, mașinile de sterilizat și cele de închis cutii făceau un sgomot asurzitor. Fetele cântau neobosite. Ghiță-Siomca își amesteca și el cu glasurile lor, cântecul sau cam spart — i se schimba vocea.

Sosul clocotea în cazane, iar pe marea liniștită, albăstrie, așa de frumoasă de ajunsese să semene cu văzduhul, cu un safir, cu o apă din vise, pluteau, gonite de pe covertă de către pompele cu apă, mațe trandafirii, roșii, cafenii, plămâni și alte mărunțaie de pește. Pescărușii și cufundarii înotau ca niște rațe domestice împrejurul *Stelei din Octombrie* și mâncau în tihnă aceste rămășițe. Pescarii care aduseseră pește la bord, plecau iarăși și goneau o clipă păsările de mare, care veneau iarăși cu țipete stridente să ciugulească împrejurul vaselor.

Cel care nu-și găsea odihnă și liniște, cel care pe măsură ce se apropia sfârșitul călătoriei era cuprins de un fel de boală, era Pricop. Rătăcea pe vas. Oamenii nu-i prea vorbeau. Nici el nu le vorbea și nici nu simțea această nevoie. Era însingurat și nu avea cum să iasă din această singurătate. Treaba lui aici pe vas se terminase; aici pe vas era mort. Sfârșit. Ce voia el să știe, dacă s'ar putea știi vreodată, era viitorul. Să se pregătească, măcar, așa, orbește, pentru viitor. Stătea singur în cabină. Începuse să bea. Se schimbase și la față. Parcă îl frecase cineva cu plumb pe obraz și pe frunte. Era cenușiu. Poate că și trupește ajunsese să se îmbolnăvească. Dar la un om sdravăn și sănătos ca el, boala trebuie să roadă multă vreme în ascuns până să isbucnească în văzul tuturor. Multă vreme e neștiută chiar de bolnav. Deocamdată, chiar dacă poate era, Pricop nu se știa bolnav. Stătea în cabină cu zilele, bea, să îmbăta de unul singur, dormea, visa urât, se trezea, încerca să adoarmă iar, nu isbutea. Se svârcolea pe pat, înjura în șoaptă. Injura și blestema sălbatic printre dinți, uitându-se la tavan, cu ochi sticloși. Strângea din pumni și se frământa năpădit de fiere, gemea și mormăia înecat. Apoi îl trecea o sudoare, pumnii i se descleștau, îl apuca oboseala și stătea nemișcat multă vreme, fără să se gândească la nimic.

Ar fi vrut să dea de știre cuiva de ce i se întâmplase. Odată întors la Constanța, nu putea ști ce se mai întâmplă cu el. Se gândi să vorbească cu unul din pescarii din Danilofca să-i dea o scrisoare: la întoarcere, acela i-o va da tatălui lui Pricop, să știe măcar bătrânul.

„Dragii mei părinți", scrise Pricop cu un creion chimic pe o foaie de caiet de aritmetică, al cambuzierului; „dragii mei părinți, aflați că mie nu mi-a mers așa de bine în vremea din urmă. Am avut dușmani, dragii mei părinți, care nu s'au uitat la munca mea și mi-au făcut mult rău. Nu știu dacă n'oi păți și eu ca Pavel. Dar este o dreptate, și trag nădejde să ajung eu odată să le pun piciorul în ceafă, mai ales unuia, dragă tată, Adam Jora, îți aduci tu aminte de el? Care a plecat dela noi dân sat și acum e mare om și un parșiv cum nu se mai află: rău e de cine intră în ghiara lui; dar și el dacă mi-o pica odată la îndemână o să-mi aduc aminte de binele pe care mi l-a făcut și o să-l despic cum se despică la noi în sat peștele ca să-l pui la sărat..."

Din ce în ce scria mai pe șleau ce are pe suflet; asta îl ușura. Apoi citi scrisoarea, și o rupse în bucăți mici. Ieși din cabină și le aruncă de sus. Plutiră alene prin văzduh până căzură în apa verde, printre mărunțaiele de pește. Pescărușii începură să țipe și să se bată ca să înghită bucățelele de hârtie.

Pricop începu să umble fără rost pe bord. Odată, trecu pe lângă Preţiosu. Şi Preţiosu se schimbase, chiar şi mai mult decât Pricop. Slăbea, se făcuse galben. Toată lumea ştia că mai bea. Nu vorbea cu nimeni. Dacă-i spunea cineva ceva, îi răspundea scurt şi-şi vedea de treabă sau de drum.

Acum trecuse pe lângă Pricop fără să-l privească. Liniştit, şi lung şi uscat, trecuse în tăcere. Pricop strânse din măsele şi suflă greu. Mai bine ar fi rămas în cabină. Dar îl apucase una din răbufnelile de mânie desnădăjduită. Bine că nu se uita nimeni la el. Toţi câţi erau pe coverta, marinari şi pescari, se înghesuiau de-a lungul copastiei din babord. Ieşise şi bucătăreasa cu un polonic în mână. Emelian Romanov se urcase pe catargul din pupa şi se uita cu mâna streaşină la ochi.

Dela orizont se ivea un punct negru care creştea cu repeziciune. Acum ajunsese aproape: era o vedetă militară, cenuşie, care aluneca pe mare cu două mustăţi mari de spumă la prova. Trecu pe lângă ei, cu tunurile şi mitralierele îndreptate spre cer. Dela comandă şi de pe punte, marinarii nemişcaţi se uitau la *Steaua din Octombrie*. La pupa vedetei flutura steagul flotei de război a Uniunii Sovietice: secera şi ciocanul, şi o stea roşie pe fond alb. De sus de pe catarg, Emelian Romanov îşi smulse şapca din cap şi începu să o fluture. Pe toate punţile *Stelei din Octombrie*, oamenii făceau semne prieteneşti cu mâna; strigăte vesele pluteau peste valuri şi se pierdeau în duduitul statornic al motoarelor vedetei.

Sus la comandă, căpitanul Haralamb se uita cu binoclul la vasul de războiu. Auzea de jos strigătele oamenilor şi-l zărea pe Emelian Romanov cocoţat pe catarg, gesticulând cu şapca. Se uita mai atent la comanda vedetei. Care o fi comandantul? Zărea lângă timonier un ofiţer tânăr, blond, în tunică albă. Stătea drept şi cu mâinile la spate. Căpitanul Haralamb lăsă binoclul jos, ieşi pe puntea de cart şi trase de saula sirenei. Din ţeava de bronz de lângă coşul *Stelei din Octombrie* ţâşni abur alb şi două mugete adânci plutiră peste ape. Vedeta trecu, se depărtă, târând după ea clocot de spumă.

Siomca, pe punte, îl trăgea pe mânecă pe Marinică bossemanul:

— Nea Marinică, de ce a fluerat sirena noastră?

— Ca să-l salutăm pe ăllaltul... Un vas ţivil trebue să-l salute pe unul de războiu, mai ales dacă e prieten. Hai, Emeliane, dă-te jos de-acolo că te caută tovarăşul inginer.

Inginerul şedea în careu cu o hartă desfăcută pe masă.

Comandantul cobora jos pe la timoneric. Inginerul strigă prin uşa deschisă:

— Tovarăşe comandant! Mutăm oasele!

Era vesel, agitat; părea înviat, faţă de cum era cu câteva săptămâni înainte.

— Mutăm oasele? întrebă comandantul foarte serios şi interesat — de ce?

— N'aţi văzut? Aici n'am prea avut producţie zilele astea...

— Acuma te-ai răsfăţat, zise comandantul. Nu mai vrei decât producţie din aia, să nu-ţi mai ajungă cutiile.

Inginerul Serafim râse:

— Păi dacă am văzut că se poate, de ce să mă mulţumesc cu puţin? Lasă, să facă ministerul ochii mari!

Comandantul se aşeză lângă el pe canapeaua de pluş roşu. Perdelele roşii fluturau în vânt în faţa ferestruicilor rotunde, deschise, prin care se zărea cerul senin şi lumina orbitoare a amiezii.

— Ce-i aici? întrebă comandantul. A, radiograma... *Antrenaţi în întreceri socialiste, muncitorii fabricii şi cherhanalei, oraganizaţi în două schimburi, au depăşit toate normele. Stop. Cutiile îmbarcate s'au terminat azi orele*

02. Rugăm luaţi măsuri urgente şi trimiteţi cutii goale pentru a nu încetini producţia. Stop. Pescuitul decurge în bune condiţiuni; avem belşug de materie primă. Stop. Ne aflăm la latitudine... şi longitudine... Stop. Căpitan Haralamb, inginer Serafim. Inginerule, ştii răspunsul? Ne trimit pescadorul *Filimon Sârbu* cu o încărcătură serioasă de cutii, dar n'o să le primim decât spre seară... Nu ajunge aici mai devreme. Trebuie să organizăm treaba asta cu cutiile goale: să îmbarcăm mai multe la plecare. Am să vorbesc cu directorul când ne intoarcem la Constanţa. Ce e prostia asta? să stea producţia fiindcă nu avem destule cutii...

— Ei; pentru cât produceam înainte, erau destule şi prea destule, zise inginerul. Comandantul îşi scoase de pe nas ochelarii de soare, se rezemă de speteaza de pluş roşu şi zise cu tărie:

— Păi bine, dragul meu, dar ţine seama dumneata că producţia se schimbă mereu şi o să se extindă şi mai mult. Trebuie să ne gândim la viitor.

Inginerul râse înveselit, fără motiv vădit:

— Da... trebue... trebue să ne gândim la viitor.

Prodan intră, urmat de Emilian Romanov, Luca Gheorghe, Iermolai şi încă vre-o câţiva pescari. Veni cu ei miros de catran, de peşte şi de sudoare; erau arşi de soare şi bărboşi, unii cu hainele ude de apă de mare. Se aşezară împrejurul mesei din careu.

— Mai tovarăşi, zise inginerul: aici aţi văzut că nu prea am mai pescuit cine ştie ce zilele trecute... Ar fi fost bine cât am pescuit pentru vremea dinainte, dar acuma nu ne mai mulţumim noi cu oricât. Ori ne mulţumim?

— Cine, noi? întrebă jignit, Iermolai. Emelian şi Luca Gheorghe râdeau. Comandantul se uita la Cosma care şedea tăcut în colţul mesei şi întrebă:

— Poate brigada de tineret se mulţumeşte...

Cosma răspunse liniştit:

— Noi vrem să câştigăm intrecerea. I-o luăm înainte lui Emelian Romanov şi lui Luca Gheorghe.

— Da, da... să vă vedem, zise Emelian, râzând sfidător. — Să mai învăţăţi şi ceva meserie...

Inginerul îi lasă să se potolească, apoi începu iar:

— Uite, aici sîntem.

Capetele sbârlite, cu părul bălai sau negru sau cărunt, şi bărbile stufoase, se aplecară deasupra harţii.

— Aici sântem, tovarăşi. Eu m'am uitat la hărţile mele de anul trecut, mai ales la locurile unde am găsit sturioni mari pe vremea asta. Ne-am sfătuit cu tovarăşul comandant şi vreau să vă întreb şi pe voi: ce ziceţi, n'ar fi bine s'o luăm încoace, spre Nord?

Desfăşură pe masă altă hartă, făcută de el cu cerneală şi creioane colorate.

— Uite, pe-aici au fost anul trecut pe vremea asta, sturionii ăi mari...

— Adică, spre Insula Şerpilor? întrebă Emelian Romanov.

— Da, spre Insula Şerpilor! Ce faceţi?

Pescarii se priviră, apoi se uitară toţi la Emelian şi la Luca Gheorghe. Acesta se trăgea de bărbuţă. In sfârşit, schimbară şi ei cu Emelian o privire şi dădură din cap.

— Da, zise Emelian. Să încercăm. Dacă anul trecut au fost, şi găsim şi anul ăsta, înseamnă că au ei locurile lor.

— Adică putem pescui după hartă, zise Luca Gheorghe.

Pescarii amuţiseră. Se uitară la hartă: uite, frate, ce poţi face cu o foaie de hârtie! Iermolai se bătu cu palma pe coapsă şi dădu din cap oftând, cu mare mirare.

Inginerul întrebă:

— Mai are cineva ceva de spus? Tovarăşe Prodan: ai ceva de spus?

— Ce să spun? se întrebă Prodan. Sînt printre dumnealor membrii de partid, nu mai e nevoie să le aduc aminte care li-i datoria. S'a discutat în şedinţa de partid, unde au fost invitaţi. Iar tovarăşii fără de partid, să se gândească la poporul nostru; vorba lui Emelian Romanov: e ca un copil care creşte şi are nevoie de hrană...

— Noi sântem datori, zise Emilian Romanov, poporul ne-a făcut mare bine; acuma trebuie să răsplătim...

★

— S... a... p... ă. *Săpa*, rostea hotărît glasul lui Ghiţă-Siomca.

— Nu *săpa*, Ghiţă! Sapă! spuse Nicoliţa Constantin.

— *Sapă*, repetă răbdător băiatul.

— Aşa. Mai departe.

Adam Jora şedea şi aştepta să-i vie rîndul. Aici, în cămăruţa cu instrumentele de navigaţie, era umbră; afară, soarele era orbitor, cerul albastru, şi pe uşa deschisă se zărea marea pe care licăreau milioane de puncte de aur. Da, aici, în odăiţa cu cronometrul cel mare şi celelalte instrumente de navigaţie, era linişte, o umbră odihnitoare, şi plutea chiar un miros uşor, îmbălsămat — de liliac? De levănţică? Adam Jora n'ar fi putut spune. Nu ştia că de cătăva vreme Nicoliţa Constantin nu se mai folosea, bărbăteşte, numai de săpun aspru, de apă rece, ci găsise într'un fund de geamantan o sticluţă de umilă apă de colonie cu care îşi da acuma prin păr. Nu ştia. N'avea nici de unde să ştie. Simţea numai parfumul acela curat şi feciorelnic, închidea ochii şi-asculta glasul fetii — găsea că are un glas tare frumos, ar fi putut să şi-l aducă aminte oricând, aşa de bine îl ştia acum — şi se simţea foarte fericit.

După ce Ghiţă-Siomca isprăvi de citit şi plecă, cu caietul şi abecedarul ferfeniţite la subsuoară, Nicoliţa Constantin se întoarse spre Adam Jora:

— Ei... să te vedem... Ai învăţat?

— Am învăţat. La adunare şi la scădere rămâne semnul numărului ălui mai mare. La înmulţire, minus cu minus dă plus, plus cu plus tot plus, minus cu plus dă minus... Ce miros e ăsta?

— Care? întrebă ea şi se roşi până'n albul ochilor.

— Miroşi frumos...

— A... levănţică... Hai, lasă asta. Mai departe.

El urmă să spuie ce învăţase. Apoi se opri iar şi zise:

— Ştii că n'o să pot învaţa algebra...

— Dece?

— Păi... nu mai stau mult pe vas...

Nicoliţa Constantin tăcu. Se uita la cartea de algebră elementară, deschisă în faţa lor. Tot acolo se uita şi el.

— Ai să înveţi singur, zise ea cu greu.— Hai... mai departe... Adam Jora murmură.:

— Ştii... mai e multă treabă de făcut aici... Mai au oamenii multe de învăţat... Multe sânt de schimbat... Dar acuma trebue să vă luptaţi şi voi singuri. Aţi învăţat să vă luptaţi. Aşa i-am spus şi lui Prodan: aţi învăţat; acuma luptaţi-vă singuri. Asta îţi spun şi dumitale, tovarăşă Constantin...

— Sa ma lupt şi singura? Pentru ce? întrebă ea, neprietenos.

— Pentru ce? Pentru... pentru ce doreşti în viaţă...

Ea se uită la geamul care acoperea cronometrul cel mare, şi tăcea. Adam Jora se uită o clipă la ea. Obrazul neted şi gâtul alb, umbrit de părul cârlionţat şi scurt, îl făcură să răsufle adânc: ar fi vrut s'o ia în braţe şi s'o

sărute. Dar asta nu-i era îngăduit. „Ce pot eu să-i dau?“ se întrebase el de multe ori până atunci. Își drese glasul și vorbi anevoie:

— Ai atâtea drumuri deschise în fața dumitale... Dumneata știi multe, ai învățătură, ești un om hotărît, energic...

— Câteodată, zise ea, energia nu folosește... Nici învățătura... Și râse amar și batjocoritor. El o privi cu uimire. O admira atâta pentrucă o vedea că știe trigonometrie și algebră superioară, și el însuși știa că energia e atât de hotărîtoare în viață, încât cuvintele ei îl lăsaseră înmărmurit. Cum? Ea își disprețuia știința?

— Când nu folosește? întrebă el.

Nicoliță Constantin se ridică și-l împinse ușor:

— Mi-ai spus odată să-l învăț pe Siomca abecedarul, dar să nu-l învăț nimica despre viață... Aveai dreptate. Dar nici dumneata n'ai fi un dascăl prea grozav, tovarășe Jora. Hai să-ți arăt sextantul, să nu pleci...

Se înnecă, glasul i se schimbă. Apoi urmă:

— Să nu pleci fără să știi să umbli cu el... Algebra ai s'o înveți și... și fără mine. Eu nu sânt profesor de algebră...

Îi puse sextantul în mână, îi arătă cum să umble cu șuruburile. Cu ochiul la lentilă, Adam Jora vedea o lume ciudată, într'un întuneric ca de eclipsă solară, un întuneric gălbui, în care marea licărea și tremura până la orizont, ca o câmpie de argint, ca o arătură de argint vechiu, înegrit și el; iar soarele amiezii părea coborît la orizont, galben ca pucioasa, livid, astru necunoscut, ca văzut depe altă planetă. Urca mereu deasupra orizontului. Deodată se opri. Apoi începu să coboare. Adam Jora, cu ochii la acea priveliște de pe altă lume, întrebă:

— Ce nu știu eu despre viață?

Jos, se auzeau strigăte. Nicoliță Constantin oftă, zâmbind:

— Nu sânt profesor... nici de algebră, nici de viață...

Era tristă. Adam Jora îi dădu îndărăt sextantul. Ea se duse să-l puie la loc, se întoarse și zise:

— Hai să vedem ce s'a întâmplat jos.

Apoi coborî iute pe scară, sprintenă, înainte ca s'o fi putut opri el. De altfel — dece s'o oprească? Ce s'o întrebe? Ce să-i spună?

Deodată, un gând nou îl făcu să rămână împietrit. „S'ar putea?“ Nu! Nu! Cum să se poată? Și totuși...

Se uită împrejur, simțind că lumea e chiar mai ciudată decât pare prin lentilele fumurii ale sextantului. Cu inima bătând, coborî și el. Dar n'o mai putea ține de vorbă pe Nicoliță Constantin, căre dadea ordine pe puntea din față. De altfel, clipa aceea în care lumea întreagă i se păruse altfel, străină și nouă, trecuse. Din ce în ce mai mult i se părea că e o nebunie ce-i trecuse prin minte. „Nu se poate, frate... Bagă-ți mințile în cap“.

Nemulțumit, tulburat, neliniștit, umbla pe covertă, printre oamenii care vorbeau și râdeau, gălăgioși. Toată frământarea lor venea dela un cutter străin care plutea la cincizeci de brațe de *Steaua din Octombrie*. Erau și cuttere de-ale flotei de pescuit, cenușii, curate, legănate de valurile azurii prin apropiere, pe apele pline de coji de ceapă și măruntaie de pești, printre care pluteau tihnit pescărușii cu aripile la spinare.

Cutterul nou venit era de alt tip; părea bătut de vânturi și de ploi, și avea ca prova o platformă de lemnărie. Pe platformă, se zăreau două puști militare, o cutie cu cartușe care sclipeau la soare și un binoclu. Pe punte, un delfin mort, al cărui cioc însângerat ieșea de sub o rogojină, lămurea totul. La pupă sta scris numele cutterului: „Veselina“ din Portul Stalin,

Republica Populară Bulgară. Goi până la brâu, arşi de soare, vânătorii de delfini strigau la Emelian, Iermolai şi Cosma:

— Cum merge, bre? Este peşte, este? Când mai veniţi pela noi?

Schimbau glume, îşi svârleau pachete de ţigări unii altora, iar Iermolai lasa la capătul unei sfori o sticlă pe care scria: „Rachiu industrial". Vânătorii bulgari o luară şi o destupară s'o miroasă. Aratara mirare: unul bău un gât, apoi începu s'o deşarte în mare, înjurându-l vesel pe Iermolai, care se prăpădea de râs. Luca Gheorghe le dădu însă o sticlă umplută cu adevărat cu rachiu, şi ei îi mulţumiră.

— Lasă, că şi voi mi-aţi dat, ce mai mulţumiţi? le strigă Luca Gheorghe, apoi se întoarse spre Adam Jora:

— Astă primăvara ne-a gonit furtuna până 'n Bulgaria; n'am mai putut ajunge la mămica, aşa de repede ne-a prins! Ei, ne-au primit ăştia ca fraţii, ne-au adapostit, ne-au dat de mâncare şi de baut, şi ţigari... Noroc, fraţilor, noroc!

Şi flutură mâna către cutterul care se depărta, cu motorul duduind. Mergea repede, cu prova înaltă, ridicată îndrazneţ, şi cu un om aproape gol, împlântat zdravan pe picioare pe platforma din faţă, cercetând zarea cu binoclul, gata să apuce puşca la ivirea de-o clipă a vreunei spinări de delfin.

— Noroc, măi! strigau pescarii; iar vânătorii de delfini fluturau mâinile şi şepcile spre *Steaua din Octombrie* şi se auzea de departe răspunsul lor:

— Mai veniţi pela noi... şi când o fi furtună, şi pe timp frumos! Mai veniţi, bre, pe la noi!

Adam Jora le făcea şi el semne de prietenie; se uită împrejur, apoi la catarg: Cosma, responsabilul brigăzii de tineret, se căţărase pe catarg şi-şi flutura şapca de acolo. Apoi se coborî sprinten, cu uşurinţă; „Ce minunată făptură e flăcaul ăsta!" se gândea Adam Jora. „Ce ochi curaţi, ce linişte în el... N'are pe inimă ce am eu, nu se frământă, nu e tulburat... Fericitul!"

Il văzu cum trece pe lângă o fată dela fabrică, şi o atinge uşor cu mâna pe umăr, întrebând-o cu seninătate:

— Ce mai faci tu, măi Luciço?

Cosma se depărtă, legănându-se cu mlădierea lui de om foarte puternic. Fata păru că se întristează. „Aşi vrea şi eu să fiu nepăsator ca el", se gândi Adam Jora şi oftă: nu, el nu era aşa...

— Tovarăşe Jora....

Se întoarse: îl chema comandantul.

— Vino încoace...

Urcă scările. Comandantul îl luă de braţ:

— Hai să-ţi arăt o radiogramă primită acum; e vorba de Pricop....

In drum, îl întâlniră chiar pe Pricop. Pamântiu, cu ochii tulburi, obosit, ratacea fără rost pe puntea cabinelor. Se lipi de peretele unei cabine ca să le facă loc să treacă, şi dădu din cap stângaci, şoptind:

— Să trăiţi...

XXII

Adam Jora nu isbuti să dea de Nicoliţa până spre seară; şi atunci o găsi şezând pe un tambuchiu, lângă mecanicul şef. Bătrânul îi cuprinsese umerii cu braţul şi vorbea, înconjurat de câţiva marinari şi pescari. Era acolo şi inginerul, şi Pricop, cu spatele lipit de peretele unei cabine. Intr'o vreme se ivi şi Preţiosu, şi ascultă câteva clipe. Pe nesimţite, în jurul lui se făcu gol. Oamenii se dădeau la o parte. Preţiosu se uită împrejur, înţelese, şi plecă fără sgomot. Pricop însă urmă să se vâre printre ceilalţi, deşi se

fereau de el, şi să asculte cu un zâmbet obraznic şi jenat. Adam nu se uita la el; era necăjit că nu poate vorbi cu Nicoliţa Constantin: „Al naibii b ătrân", se gândea el cu ciudă, „ce-i trebue boalei asteia bătrâne!" Dar peste câteva clipe îşi uită de supărare ascultând.

Mecanicul şef nu se uita la ei. Se uita la depărtările viorii ale mării: dâre de argint, oglinzi larg mişcătoare, se întindeau pe ape până în marginea strălucitoare a zării, iar deasupra lor plutau aburi liliachii. Era o mare curată şi liniştită, şi un cer mângâietor, un amurg catifelat, cum nu fusese niciodată până atunci. Tăcerea mării abia era tulburată de freamătul unui val. Se auzea răsuflarea unui delfin; apoi iarăşi pace nemărginită în văzduh şi pe ape.

— Mă săturasem să mai fiu cinstit, spunea mecanicul-şef, cu zâmbetul lui filosofic şi desamăgit. Am stat, m'am gândit bine, le-am cântărit pe toate, şi ce mi-am zis? Băiete, tu te-apuci acum de piraterii. Te faci porc. Să vedem cum o să-ţi meargă. Ei, şi ce să vezi? M'am făcut porc. Râdeţi ca proştii. Crezi că trebuia sa se vadă ceva pe mine? Nu. Băieţii cumsecade, nu simţeau nimic. Dar un hoţ de misit, om al societăţii, m'a mirosit. Ce vrei: recunoştea el pe cine-i seamănă. Cum şi-o fi dat seama, nici acum nu înţeleg. Eu nu făcusem nimic. Numai hotărîrea o luasem; dar o hotărîre grozavă, nu glumă. Mă săturasem de trai prost şi de sărăcie, la cheremul societăţii „Socony". Dacă era nevoie, puteam să fur, să omor. Sau, cel puţin, aşa mă hotărîsem. Ei, misitul m'a ghicit. Eram la Istambul şi descărcam petrol adus din Constanţa. Ăsta m'a întâlnit într'o cârciumă — din întâmplare, pasă-mi-te — şi m'a luat la o parte:

— Tinere, îmi zice (pe-atunci eram tânăr), tinere, vrei să facem o afacere? Zic: vreau. Trebue să omor pe cineva? El începe să râdă: — Aferim, aferim! Imi plac oamenii hotărîţi. Nu, ceva mult mai uşor, mult, mult, mult mai uşor... S'o scufunzi în steaga mă-sii pe *Arabella Robertson.*

Eee... va să zică asta era: s'o fundarisim pe *Arabella Robertson.* Eram eu pus pe jaf şi pe omor, dar când am auzit, m'am schimbat la faţă. Imi părea rau: ani şi ani de zile navigasem pe *Arabella Robertson,* şi mi-era drag de ea... Misitul s'a uitat la mine, a făcut ochii mici, şi s'a răstit odată la mine, în şoaptă: — O mie de dolari, bre!

Mie-mi părea rău de ea. Să nu vă luaţi după nume: ai crede că era un vas cu pânze, alb, cu catarge înalte, şi care alunecă pe mare, puţin aplecat sub vânt, ca o corabie din vise... Nu, copii: era un petrolier vechiu, şi negru, şi urât, cu vopseaua căzută de pe el, cu motorul obosit, cu niturile slăbite... Şi pe peretele căzărmii echipajului, avea un dulăpior cu medicamente. Câte un pacheţel pentru fiecare. Otravă. Cianură de potasiu. Dacă lua foc rabla, să nu ardem de vii. Că dacă ia foc un petrolier, nici pe apă nu mai scapi: curge ţiţeiul sau benzina pe mare, şi arde cu pălălaie... Ce, tăceţi? Da, copii, aşa era traiul nostru; pe toate petrolierele englezeşti şi americane găseai doftorie de-aia... Şi mie tot îmi părea rău s'o bag la fund pe *Arabella Robertson.* Ani şi ani de zile navigasem pe ea; trăiseră pe ea atâţia băieţi buni, care-şi riscau viaţa pentru o leafă... Şi ce era ea de vină? Ea ieşise frumoasă şi curată din şantierul naval — era făcută la Liverpool, în 1905 — o cumpărase un domn Robertson, care avea vreo zece petroliere, şi le botezase după familia lui: „Thomas Robertson", „Emily Robertson", „Samuel Robertson", „Nathaniel Robertson", dracu' le mai ştie — şi asta, *Arabella Robertson;* pe urmă societatea „Socony" îl înghesuise pe Robertson, îi luase clienţii, şi până la sfârşit îi cumpărase vapoarele, cam ieftin. Numele au rămas tot alea; pavilionul englezesc a trecut la ladă, şi a venit

în loc pavilionul Statelor Unite; şi dă-i, şi munceşte, şi cară, ţiţei, motorină, benzină, gaz de lampă, dela Şangai până la Vera Cruz!

I-am zis misitului:

— Domnule Papazoglu, nu mă lasă conştiinţa.

El mi-a zis:

— Sictir, bre! Care conştiinţă? O mie cinci sute de dolari!

— Domnule Papazoglu, mi se rupe inima de *Arabella Robertson*...

— Şi mie, zice el. Şi societăţii. Dar e asigurată pe o sumă mare de tot, mult mai mult decât face ea. Dacă o bagi la fund fără să se poată dovedi nimic, iei două mii de dolari, bre! In aur!

Ce să-i mai spun? Am cumpărat dela un beţiv de căpitan de pe un cargo englezesc, trei cartuşe de dinamită; *Arabella Robertson* a plecat cu tancurile goale, să încarce motorină la Constanţa. Era iarna.

Când eram eu de cart la maşini — eram ofiţer mecanic trei — trăgeam firele electrice, puneam dinamita unde ştiam eu... Nimeni nu ştia nimic; numai eu şi un bandit de ungător, un lipovean de pe la voi din Danilofca sau din Jurilofca... Nu mă 'ntrebaţi cum îl cheamă; am uitat.

Nu mă puteam hotărî. Mi-era şi frică să nu sărim cu toţii în aer — ce, parcă societăţii şi lui Papazoglu i-ar fi părut rău? Ba le-ar fi părut bine. Tot încasau banii — şi nu mai era nicio încurcătură, niciun interogatoriu de martori, nimic. Dar îmi părea şi rău de vas, şi de băieţii care munceau şi dormeau fără nici măcar să viseze la ce-i aşteaptă... Şi era vreme urîtă, frig, şi vânt, şi valuri mari... Marea asta, care-i acuma ca de lapte, se încruntase şi se pornise, ce, parcă voi n'o ştiţi, iarna?

Când am început să ne apropiem de Constanţa, n'am mai putut da îndărăt. Barometrul cobora spre vreme proastă, dar n'aveam încotro: nu puteam aştepta să-i fac felul când era încărcată, că ardeam cu toţii.

Aşa că, într'o noapte, când *Arabella Robertson* scârţâia în sus şi 'n jos pe valuri, şi nu era decât banditul meu de ungător, am pus mâna pe detonator, şi bum! S'a sguduit odată harabaua, şi încă odată, bum! Am oprit motorul, că din scuturătură se rupsese elicea. Am început să scol oamenii.

— Săriţi, băieţi, în bărci! Am băşicat-o! Ne ducem la fund!

Unii voiau să-şi mai ia lucruşoarele, ce avere mai aveau şi ei; o haină, un cufăr, ceva... Eu nu-i lăsam:

— Săriţi, măi, vira, vira, că acuşi-acuşi nu vă mai trebuie nimica!

Alergau toţi ca nebunii pe covertă, bătea vântul şi urla parşiva asta de mare; iar *Arabella Robertson* începea să se lase cu prova în apă, şi să scoată în sus cârma şi elicea ruptă. Comandantul era beat — era englez, ofiţerii olandezi, iar echipajul era din Malta, din Alger, cu doi suedezi şi noi doi români — căpitanul era beat, că se plictisea şi bea tot timpul — ei, şi-şi smulgea părul din cap:

— Ce stânci sunt pe-aici? Pe-aici nu e nicio stâncă pe hartă! O să-mi pierd slujba! Nu mă mai angajează nimeni! O să ajung cerşetor!

— N'a fost stâncă, îi zic eu: s'a rupt rabla, de bătrâneţe! Slăbiseră niturile! Hai, în barcă!

Bărcile săreau pe valuri şi ameninţau să se izbească de pupă, să-i facă terci pe băieţi. Eu am mai stat o clipă, am dat fuga şi am mai întors odată detonatorul... Bum! Al treilea cartuş de dinamită. *Arabella*, săraca, atât aştepta. S'a cutremurat odată şi a început sa se culce pe-o parte. Am ieşit în goană pe punte — puntea era udă, şi aplecată ca un acoperiş de casă — şi n'am mai văzut nimic, decât întuneric, şi marea care se izbea de vas şi intrase pe punte — iar bărcile nu mai erau nicaieri! M'am suit

pe babord şi am văzut bărcile la o sută şi două sute de braţe: fiecare credea că sânt şi eu cu ei — în barca ăluilalt! Şi plecau!

Am început să urlu, să dau din mâini ...Pas de urlă, când urlă vântul şi marea! Cine să te audă?

Arabella Robertson tremura sub tălpile mele. Intra apă în ea, cu zecile de tone pe secundă. Eu urlam, răguşit... Nu ştiu nici dacă-mi mai ieşea vreun sunet din gât. Of, of, of... Cald mai e astăseară... Ce? Mi-e cald că-mi aduc aminte? Sânteţi nişte proşti. Nu mi-a fost cald mie atunci. Mă apucase un frig de moarte; mi se încleştase şi gura; stăteam acolo şi tremuram, şi aşteptam să se ducă la fund biata *Arabella Robertson*; trebuia să se facă un vârtej grozav, o pâlnie de apă, în care avea să mă sugă şi pe mine.

Atunci a trecut pe sub pupă şi a venit la babord, la adăpost de vânt, a treia barcă. N'o văzusem: crezusem că a plecat şi ea. Erau şi ei siguri că eu am intrat într'una din celelalte; şi trăgeau la rame din răsputeri să se depărteze de vas. Am sărit în apă, în Decembrie, şi am înnotat de-aşi fi câştigat campionatul mondial... M'au luat în barcă, mi-au dat alte haine, din alea pe care nu-i lăsasem să le ia cu ei... Ne-a scuturat marea două zile; ne-a răsturnat pe o plajă, pe coasta turcească; era să ne înnecăm într'un metru şi jumătate de apă pe care se adăugau valuri dintr'alea mari, de coastă... Pe urmă, anchetă la Istambul, procurorul, agenţii societăţii de asigurare, interogatorii, contra-interogatorii... Pe mine mă anchetau la spital: făcusem o pneumonie. In sfârşit, s'a isprăvit. Luase toată lumea bacşiş dela „Socony". Asigurarea a plătit, totul s'a aranjat frumos, turceşte. Eu, galben, slab, m'am dus la domnul Papazoglu. Era foarte grăbit:

— A, zice, ce mai faci, tinere? Vino mâine.

— Care mâine? Dă-mi două mii de dolari, în aur: am băgat-o în steaga mă-sii pe *Arabella Robertson*. Am văzut moartea cu ochii: ce-am păţit eu, nici cu două milioane nu e plătit! Să te fi văzut eu pe dumneata, pe *Arabella Robertson* canarisită la patruzeci şi cinci de grade, cu prova sub apă şi cu bărcile care se cărau! Hai, dă banii 'ncoace.

— Tinere, mi-a zis domnul Papazoglu — *Arabella Robertson* s'a scufundat din cauza vechimii construcţiei. Aşa a reieşit şi din anchetă; şi dumneata ai declarat asta.

— Cum?

Am început să răcnesc la el:

— Cum? Dar chiulul la asigurare? Dar „Socony"? Nu mi-ai vorbit dumneata din partea societăţii?

El s'a speriat, a închis uşa biroului — era o uşă cu geamuri, prin care se vedea afară un lustragiu citind ziarul — şi s'a uitat la mine ca un domn pe care-l pofteşti la un pahar de şoricioaică.

— Ascultă-mă, zice. Să nu bagi în chestia asta o societate anonimă, care nici nu ştie de dumneata. Cine e „Socony?" Ai vorbit dumneata cu societatea? Cum arată la faţă? Vezi că eşti *karaghioz*? Haha! Hihi! Hai, cară-te, că chem poliţia.

Eu am văzut negru în faţa ochilor, şi l-am luat de gât:

— *Kirie* Papazoglu, ai să-mi dai banii, fiindcă eu mi-am pus sufletul şi viaţa la bătaie pentru misitia dumitale. Sufletul meu la ora asta e cocină; iar viaţa era s'o pierd. Aşa că eu te omor pe dumneata aici, pe loc: nu-mi pasă ce-o să se întâmple cu mine. Dă banii!

Papazoglu s'a îngălbenit:

— Iubite prieten! Nu fii copil, dragul meu: am glumit, păpuşico... Uite banii... Numai că nu mă aşteptam la vizita dumitale: n'am două mii; afacerile merg prost...

— Cât ţi-a dat „Socony"? Zece mii? Douăzeci? Iar ei cât au luat? O sută de mii?

— Vai, cum poţi să crezi una ca asta? Nu uita spezele, dragă, procurorii, avocaţii, poliţia, ziarele... Pagubă, prietene, pagubă; sântem în pierdere toţi... Totuşi, fiindcă zici c'ai fost în pericol... uite, iau din banii de coşniţă, mă jur pe copiii mei, că tot voiam să le cumpăr hăinuţe, sărăcuţii de ei — n'am mai mult, dar ce am îţi dau cu dragă inimă.

Mi-a dat două sute de dolari. I-am băut în noaptea aia pe toţi, şi pe urmă am căutat alt vapor să mă îmbarc... Dar cel mai frumos a fost cu ungătorul. Ala a venit la mine:

— Să-mi dai o mie de dolari.

— Bine, mă, zic: ţi-am promis o sută.

— N'are a face: dă-mi o mie, că de nu te dau pe mâna cui ştiu eu.

— Bine: du-te la Papazoglu, că el mai are să-mi dea o mie opt sute.

— Nu, zice crâncen ungătorul meu; nu: *ai* să mergi cu mine: te ştiu eu ce pirat eşti! (Auzi — eu, pirat! Abia avusesem dovadă că nu-s bun de meserie!)

— Bine, hai împreună, zic eu. Mă durea capul de beţie, şi voiam să mă distrez să-mi treacă mahmureala... Papazoglu a scăpat de el cu cincizeci de dolari. Cum l-a încântat, ce i-a spus, cum l-a dus, dulce de tot, nu vă mai spun. Eu stăteam, ascultam, şi râdeam şi gemeam: când râdeam, mi se sguduiau creierii, şi mă durea capul, ceva cumplit...

Mecanicul-şef zâmbea dezamăgit şi binevoitor. Oamenii tăceau. Mecanicul cel cu cicatricea adâncă pe tâmplă, râse încet:

— De... marinăria e meserie grea... nu te lăsa să ajungi hoţ; nu se potriveşte...

Când eşti toată viaţa pe mare, îţi schimbă şi sufletul... Ori eşti om dintr'o bucată, ori rămâi la uscat!

— Nea Steaga, întrebă Nicoliţa Constantin; şi după aia te-ai lăsat de hoţie?

— M'am lăsat, pitpalacule. Am văzut că nu-i de mine. Mai bine să-mi văd eu de meserie. Şi uite, am adunat comori, cum se vede: ismenele pe călător. Fiu-fiu-fiu-fi!

Se făcuse seară; aburii liliachii din zare ajunseseră suri, brăzdaţi cu dâre prelungi de purpură; apele erau şi ele o oglindă purpurie. Aerul era cald, mângâietor, nemişcat. Ocolind pupa *Stelei din Octombrie*, un vas cu forme subţiri, elegante, înaintă duduind dealungul bordului.

— A venit *Filimon Sârbu* cu cutiile! strigă Nicolau dela comandă. Toată lumea se repezi la copastia dela tribord să vadă pescadorul cum se apropie încet de vasul cel mare şi marinarii de pe *Filimon Sârbu* asvârlă bandula*, ce va trage după ea parâmele cu care pescadorul va fi legat de *Steaua din Octombrie*. Deja începuseră să uruie vinciurile pe puntea din faţă, şi marinarii de pe pescador trăgeau pe covertă lăzi pline cu cutii de conserve goale şi strălucitoare. Nicoliţa Constantin aprinse reflectorul din tribord. Se auzea glasul ei dând comenzi.

Mecanicul-şef şedea pe tambuchiu şi se uita la orizontul pustiu. Unul singur mai rămăsese dintre ascultătorii de adineaori: Pricop, lipit de peretele cabinei. Zâmbea, stânjenit. Bătrânul visa; părea că nici nu-şi dă seama că Pricop e lângă el. Dar deodată se'ntoarse şi-l întrebă râzând:

— Ţi-a fost frică, să nu spun că ungătorul ăla erai tu?

Pricop scoase o basma din buzunar, îşi şterse faţa şi dădu din umeri:

*) bandula = greutate de lemn, la capătul unei saule.

— Asta sau altceva... nu mai schimbă nimic...

— Minți... ți-a fost frică... Încă nu mă cunoști, măi Pricop...

— Dracu vă înțelege și pe dumneavoastră... mormăi Pricop moroeănos. Bătrânul zâmbi:

— Ești un prost... Ei, și-acuma, ce-o să faci?

— Nu știu... murmură Pricop întunecat, lipit de peretele de metal. — Nu știu...

— Ai bășicat-o, zise bătrânul.

— Nu, murmură Pricop. — Nu. O să rabd orice... până se schimbă vremurile, și vin ăilalți... și-atuncea...

— Până vin Americanii, ai? Până vine „Socony"? E'n regulă... O să te umple de bine „Socony". Te-a mai umplut. Măi Pricop, măi: cum ai încăput tu așa tâmpit pe *Arabella Robertson*? Că toți băieții erau deștepți în echipaj... Uite, asta n'o înțeleg...

— Ești ramolit, răspunse brutal Pricop, fără nici o urmă din respectul pe care i-l arata deobiceiu. Bătrânul se întoarse încet, îl măsură din cap până'n picioare cu privirea lui sceptică și binevoitoare, apoi făcu ca o păsărică:

— Fiu-fiu-fiu-fi!

Un marinar coborî dela comandă și zise:

— Pricop, te chiamă tovarășul comandant!

Pricop plecă. Pe când se depărta, mai auzea ciripitul ironic:

— Tiu-tiu-tiu-ti!

Il găsi pe comandant în cabina lui. Înăuntru era lumină și se auzea stins muzică de radio. Comandantul ședea pe un scăunel de paie, cu mâinile încleștate, și se uita fix în întunericul de-afară. Intrând, Pricop se trezi drept în privirea lui. Se opri lângă ușă.

— Sa trăiți.

Comandantul îl ațintea cu ochișorii săi albaștrii. Tăcea. Pricop auzea uruind vinciurile afară. Putea zări cu coada ochiului lăzi pline de cutii strălucitoare, legănându-se prin văzduh în lumina reflectoarelor.

— Măi. Pricop, zise comandantul: am primit o radiogramă privitoare la tine. Ești invitat să te prezinți la miliția portului pentru informații.

Pricop se clatină înainte și înapoi — ușor, abia simțit. Tăcea. Căpitanul îl pironea mereu cu ochișorii săi albaștri.

— Auzi?

— Am înțeles, zise Pricop.

— Fa-ți bagajul, și îmbarcă-te pe *Filimon Sârbu*. Pleci cu el, peste un ceas.

Pricop rămăsese nemișcat.

— Ai auzit? Du-te și fă-ți bagajul.

— Să trăiți, suflă Pricop și ieși. Se mișca greoi. Comandantul rămase cu ochii după el. Apoi spinarea lată a lui Pricop dispăru și nu rămase decât întunericul. Comandantul oftă, întinse mâna și întoarse un buton: muzica deveni răsunătoare; era veselă, elegantă, strălucitoare, deodată: un vals vienez.

★

In sfârșit, o găsiseră. Stăteau acuma amândoi rezemați cu coatele de ramborda de fier și se uitau în jos; sub ochii lor, pe puntea pescadorului se încărcau acuma lăzile cu cutii de conserve fabricate pe vas. Intre pescador și bordajul înalt al *Stelei din Octombrie*, apa clipocea, verde și tainică.

— Îți mulțumesc pentru noaptea aia... când ai tras rachetele... zise

Adam Jora. Până atunci vorbiseră de lucruri neînsemnate. Nicoliţa Constantin dădu din umeri, fără să se uite la el:

— Am făcut ce trebuia făcut, şi atâta tot. Ai aflat că eu le-am tras?

Se gândea că minte; că nimeni nu-i spusese că ar fi datoria ei să-l ajute; voise ca el să isbutească. Ştia asta şi vorbea deandoaselea. „Sânt o mincinoasă", îşi zise ea tulburată.

— M'ai ajutat foarte mult, murmură Adam Jora.

— Eu? Cum asta? întrebă ea prefăcându-se nepăsătoare.

— M'ai ajutat... cum nici nu ştii dumneata...

— Că te-am învăţat primele noţiuni de navigaţie?

— Nu râde... Altfel m'ai ajutat.

— Cum?

— Mi-i greu să-ţi spun... Am să-ţi spun altădată...

— Altădată? Pleci zilele astea...

Pe puntea pescadorului marinarii slăbeau parâmele ce-l ţineau legat de *Steaua din Octombrie*. Motorul începuse să duduie şi să scuipe pe coş fum de motorină arsă. Un om coborî scara de pisică. Avea un cufăr în mână. Sări greoi pe puntea pescadorului şi se întoarse să se uite la *Steaua din Octombrie*. Nicoliţa Constantin îl apucă de mână pe Adam Jora şi exclamă uimită:

— Uite-l! Uite colo! Pricop pleacă?

— Da. N'ai aflat?

— Nu... Altele am avut eu în cap, nu pe Pricop, răspunse ea oarecum duşmănos. Ar fi vrut să-i spună: „Pe dumneata te-am avut în cap, nu pe el!" Dar aşa ceva nu se putea spune...

— Vasăzică Pricop pleacă...

Capete de parâmă săreau prin aer, cădeau pe punţi; cu multă gălăgie, marinarii de pe „Filimon Sârbu" îşi sloboziseră vasul. Motorul începu să lucreze tot mai repede: dup-dup-dup... Apa clocotea sub pupa pescadorului, care se depărta încet. Nicoliţa Constantin se uita la faţa omului care, luminată de reflector, în picioare pe punte, rămăsese cu ochii ţintă la silueta înaltă şi fumegândă a *Stelei din Octombrie*. Asta, va să zică fusese Pricop. Parcă'l vedea întâia oară. Nu-l recunoştea ea, sau se schimbase el? Sau era poate lumina reflectorului? O faţă străină, ciudată, necunoscută... Intâia oară. Niciodată nu se uitase bine la el. Il vedea întâia oară...

Deodată prova pescadorului intră în umbră şi dispăru ca tăiată cu un cuţit. Apoi şi restul ieşi din cercul de lumină al reflectorului şi întregul vas se topi în întuneric: rămaseră luminile de poziţie care coteau prin faţa etravei *Stelei din Octombrie* şi aveau să piară şi ele în curând spre babord. Adam Jora vorbi cu glas uscat:

— S'a dus şi Pricop... spre aventura lui...

Fata se uită la el cercetător:

— Nu eşti un om milos...

— Nu-s cu oricine... Dece să fiu milos cu duşmanul? Er n'au fost miloşi cu mine. Şi cu atâţia alţii...

Ea se uită la apa verde, nestrăvezie, şi murmură:

— Ai avut dreptate... ţii minte, când vorbeam noi de aventură, de lucruri mari?

— Ţiu minte... De-aia ţi-am şi spus acuma, de ăla...

De pe punte, se auzi glasul lui Emelian Romanov care striga gros:

— Tovarăşul Jora unde e?

— Aici sânt!

— Adame, hai, că plecăm!

— Viu acuma! Stai numai puțin!

Nicolița Constantin îl întrebă, mirată:

— Ce, iar pleci cu brigăzile?

— Păi... mai plec odată, și pe urmă gata...

— Gata, adică... te întorci la Constanța.

— Da...

Tăcură un timp. Apoi Adam Jora oftă. „Poate nu-i bine; dar trebue să-i spun..."

— Ascultă, zise el. Trebue să-ți spun ceva... Uite cum m'ai ajutat: că dela o vreme, de când sânt pe vasul ăsta și te cunosc, parcă e ceva cu mine... nu știu nici eu ce: niciodată nu mi s'a întâmplat... sau poate de mult, când eram copilandru. Am avut o viață grea, și n'am avut de ce să mă bucur; dar de când te cunosc pe dumneata, uite, acuma îmi pare rău că plec; mă bucuram că mai stau aici, pe vas...

Era răgușit și foarte încurcat; dar nu-i venea greu să vorbească. Ar fi putut să vorbească de lucrul acesta zile întregi.

— Mi-i drag să te văd; aș vrea să te văd în fiecare zi, toată viața, să stau așa, ca prostul, și să mă uit la dumneatale; sau... să mă înveți matematicile, toate câte sânt pe lume...

Ea râse, tulburată:

— Nici eu nu le știu pe toate...

— Atunci... altceva. Geografie. Ceva. Orice... Sau să-ți povestesc eu din câte-am văzut și câte-am pățit. Asta aș vrea. Să fim toată viața împreună. Ți-am spus, și poate o să-mi pară rău că ți-am spus; dar mai bine să-mi pară rău că am făcut un lucru, decât că nu l-am făcut. Vezi, eu n'am ce să-ți dau. Eu sânt cum mă vezi; carte, nu prea știu așa multă, dar o să învăț; bani, nu prea câștig, și nici nu vreau... și-apoi, ce fel de viață am avea? Dumneata pe mare cu săptămânile, eu la munca mea tot așa... Am fi împreună rar de tot... te cred că n'are dece să-ți placă asemenea viață; dar eu, să-ți spun drept, m'aș mulțumi și-așa, și aș zice că-s mai fericit decât oricare om...

De pe covertă Emelian Romanov răcni:

— Adame!

Cutterul venise lângă bord. Câțiva pescari coborau pe parâmele scării de pisică. Adam Jora nu răspunse chemării, ci șopti mai departe:

— Să nu-ți fie teamă să-mi spui că nu vrei... Spune-mi cinstit că...

— Și mie, murmură fata, și mie, mi s'ar părea destul... Cu un om ca dumneata, primesc orice fel de viață.

— Cum? întrebă el, înlemnit.

— Cu un om ca dumneata, primesc orice fel de viață, repetă ea, roșindu-se până la urechi.

— Vorbești serios? A... adică... cum, cu un om ca mine? întrebă el, din cale afara de tulburat; nu îndrăznea să înțeleagă. Ce fel de om era el? Erau milioane de oameni ca el! Ce voise ea să spuie?

Fata întoarse capul și zise:

— Dacă ții la mine, mi-i deajuns.

El îi apucă mâna, se uită repede împrejur, și i-o sărută de câteva ori pe nerăsuflate, apoi o privi în ochi pe Nicolița:

— „Da" ai zis? întrebă el.

Ei i se sbătură pleoapele. Dădu din cap: „da" zisese...

— Un cuvânt avem? întrebă el. Se luminase la față. Intinerise. Ii străluceau ochii prin umbră: era ca un drac tânăr; îi străluceau și dinții:

— Un cuvânt avem?

— Unul, îngână Nicolița Constantin. El șovăi o clipă; se stăpâni și murmură:

— Te-aș lua pe sus și aș juca cu tine... și te-aș săruta... dar nu se poate... ne vede lumea...

— Altă dată, șopti ea, înnecată de tulburare.

Emelian răcnea de pe cutter:

— Adame! Plecăm!

Adam îi strânse mâna fetei:

— Altă dată? Când ne vedem iar... mâine seară!

— Mai încet, că mă doare mâna... Mâine, sau altă dată... avem vreme înaintea noastră ... Hai, du-te tovarășe Jora, că te-așteaptă oamenii! Drum bun!

Il împinse de spate și-l petrecu până la copastie:

— Drum bun!

El se uită în sus, coborînd pe scara de pisică; apoi Nicolița Constantin nu-i mai văzu ochii. Rămase să se uite la el, pe când cutterul se depărta, în lumina reflectorului. „Așa e el", își zicea fata: un om scund în haine ponosite de oraș, ținându-se de catarg, între pescarii cu salopete decolorate și cisme de cauciuc, bărboși și arși de soare: și pe el îl vedea prima oară; n'ar fi putut spune ce-i place la el: ochii aceia deodată strălucitori? Sau faptul că era atât de viu, plin de o viață adâncă pe care o simțeai uneori că e gata să isbucnească, nestăvilită și neînvinsă?

Un glas hodorogit cântă lângă ea o melodie demodată:

— *Iubitul meu nu este prinț...*

Tresări și se întoarse. Bătrânul era lângă ea și-i zâmbea, filosof desa măgit. O cuprinse cu brațul și o strânse ușor:

— Asta era un cântec când erai tu copil... *Iubitul meu nu este prinț...*

— Cânți groaznic de fals, zise ea.

— Fals, dar adevărat... Lasă, nu-i prinț; e un contopist; dar e un om și jumătate... Hai, du-te: n'auzi clopotul de cart?

Ea îl sărută pe obraz, și urcă în goană pe treptele de fier, ușoară ca o pasăre. Bătrânul se uită după ea, apoi în întunericul nemărginit al mării și al văzduhului deasupra mării. Oftă și plecă și el.

Pentru el, fericire nu mai era. Odihnă — mai târziu — pentru totdeauna. Până atunci însă, ce plictiseală! Orice ar fi făcut, nu-l făcea să uite de sine. Și nu putea dormi. Astă era cel mai prost. Insomnia. N'avea astâmpăr. Umbla de colo-colo pe covertă, fluerând singuratec:

— Fiu-fiu-fiu-fi!

XXIII

Adam Jora nu-și dădu bine seama de nimic din ce se întâmplă pe drum spre locul de pescuit al brigăzii lui Emelian Romanov. Cerul de noapte, strălucirea verde a luceafărului, oglindirea tainică a Căii Laptelui în apă, mișcarea neîncetată a cutterului pe valurile mărunte ale unei mări liniștite, freamătul alb al dârei de spumă pe care o făcea ciocnirea a doi curenți în adâncimea apelor, vorbăria veselă a pescarilor — toate astea i se păreau părți dintr'un întreg minunat, dintr'o lume neînchipuit de frumoasă și binevoitoare, dintr'o noapte uriașă, mângâietoare și blândă. Răspundea în neștire la ce-i spunea Emelian, glumea și râdea și el, dar gândul îi rămă sese ancorat în clipele încă apropiate când stătuse de vorbă cu o fată cu cârlionți negri, sprijinit alături de ea cu coatele pe rambarda dela tribord a

Stelei din Octombrie. Nu crezuse că i se poate întâmpla ceva atât de fericit; nu știuse nici măcar că se află pe lume ce simțea el acum. Ar fi vrut să le spună tuturor, să le spună și pescarilor din brigada lui Emelian; nu se putea, bineînțeles; tăcea și zâmbea bucuros auzindu-i cum vorbesc sgomotos, se ceartă în glumă, răcnesc și râd. Cutterul se oprise lângă lotcile ancorate pe locul de pescuit, și oamenii veniseră pe bordul lui. Emelian Romanov îl luase pe Adam de umăr:

— Fraților! Tovarăși! Măi băeți! Avem astă seară un oaspete, bre!

— Nu numai astă seară, Emeliane. Stau și mâine cu voi, cum am mai stat săptămânile trecute...

— Ce, vrei iara să pui mâna pe babaici și să muncești?

— Păi ce, strică un vâslaș mai mult la o lotcă?

— Nu strică, dar ești oaspetele meu! Nu se poate. Tu ședzi și nu faci nimic, iar noi te slujim: ești oaspetele nostru!

Și nu-l lăsară să miște, deși el râdea și se împotrivea. Îi dădură o rogojină să se așeze; Mihail aprinse focul într'o sobă de tinichea, scoase apă dulce din butoiaș, o puse la fiert, și începu să curețe un nisetru. Pe când tăciunii luminau roșu prin găurile sobei, din întunericul cald veniră strigăte peste mare:

— Emeliane! Emelian Romanov!

— Hău băă! răcni Emelian.

— Oaspeți primiți?

— Veniți încoace! răspunse Emelian încântat. Două lotci se apropiară spintecând apa: oamenii vâsleau sdravăn.

— Ce vă grăbiți așa, mă? Vi-i foame rău?

— Nu de foame am venit, ci de prietenie! gâfâi Iermolai, urcându-se anevoie pe cutter, urmat de Pavel și de un om cu barba așa de stufoasa, de nu i se mai vedeau decât ochii, urechile și nasul. Iermolai se rasti la acesta din urmă:

— Bre Tihon! Ia dă peștișorul ăla, să nu zică dumnealor ca am venit cu mâna goală!

Tihon se cufundă în adâncimea bărcii de unde ieși cu un nisetru, cât un copil de zece ani; îl ținea în brațe cu mare grije.

— Mihaile, răcni Emelian: ia mai bagă-l și pe ăsta în oală! Iermolai — niște sticlă de lampă n'ai?'

— N'am... n'am deloc, răspunse Iermolai cu multă părere de rău. O altă lotcă se ivi din întuneric și un glas tineresc foarte puternic, rosti liniștit:

— Dacă ne primiți la masă, vă cântăm un cântec...

— Cosma! Tu ești Cosma? strigă Emelian. Mihail, care curăța al doilea nisetru după ce-l tăiase în felii pe cel dintâi, zise:

— El e... Hăi, Cosma! Vino, măi! Veniți!

Lotca se isbi de cutter și Cosma sări pe punte; Andrei, puștiul bălan care era pe vremuri în lotca lui Iermolai, și cu încă unul, legară lotca de cutter și se urcară și ei pe covertă. Mihail îl apucă pe Cosma de gât, îl strânse în brațe și-l sărută pe obraji:

— Ce faci tu, măi? Cum merge?

— Cum să meargă? Bine merge... răspunse liniștit Cosma. — Buna seara unchiule Adam... bună seara, fraților...

— Adam ăsta, tovarășul nostru, zise Emelian, mi-este oaspete astă seară și mâine...

— Nu numai ție! La noi toți a venit, se împotrivi Iermolai.

— ...dar, urmă Emelian, de un lucru îmi pare rău: că n'am cu ce-l

poftì; iar Iermolai, care zice că şi el îl ospătează, zice că n'are sticlă de lampă..

— N'am... zău că n'am... se plânse Iermolai. Emelian întrebă tunător:

— Te juri ?Aşa să mai mănânci tu ficat de rechin?. Flăcăi! Ia săriţi în lotca lui, şi căutaţi sub sitelca lui Iermolai. O să găsiţi aşa ca un copil mic înfăşurat în scutece... o sticlă de lampă, fraţilor!

Iermolai se împotrivi, stânjenit:

— Staţi, bre... nu aşa! Să caut... cred că mai am eu ceva pe undeva... dar tu, care faci pe grozavul... ai mereu un nisetru proaspăt sub scândurile din fundul lotcii — trimeţi la fabrică pe-ăl dinainte, şi pe-ăl proaspăt îl păstrezi, contrabandist bătrân!

Incepură să se certe, învinuindu-se de felurite păcate; ceilalţi stăteau roată împrejur şi se prăpădeau de râs.

— Gata! Poftiţi la masă! strigă Mihail. Iermolai sări în lotcă şi se întoarse cu o sticlă în mână, tocmai la timp ca să se aşeze împrejurul şervetului pe care Mihail şi Andrei puseseră bucăţi de pâine, ceaunul cel mare cu ciorbă, o tigaie şi mai mare cu bucăţi de nisetru, şi o cană cu oţet.

— Haha! răcni Emelian: acuma, poftiţi, îndrăzniţi, poftă bună! O să mâncăm până răsare luna!

Luară toţi, unii cu lingurile din ceaun, alţii cu degetele din tigaie: se frigeau, suflau în degete, sărau bucăţile de nisetru, şi le asvârleau în gură. Nisetrul li se topea pe limbă: trebuia numai decât înlocuit cu altă bucată. Dela o vreme Iermolai le întinse sticla:

— Cine s'a fript, să se răcorească!

Băură pe rând; apoi Mihail mai umplu o tigaie, şi începură iar; şi iar băură, şi iar mâncară nisetru; apoi Mihail fierse repede în oala în care fiersese nisetru un pachet de cafea de cicoare, asvârli înăuntru un pumn de zahăr, şi turnă cafeaua în căni:

— E fierbinte, zise Emelian Romanov, întinzându-i întâia cană lui Adam Jora. E un fel de cafea specială, tovarăşe, care se prepară la noi, din coadă de nisetru; dar e fierbinte; poftеşte.

— Uite şi marmeladă, zise Mihail. Adam bea şi mânca în tăcere. Oamenii începură să ofteze şi să mănânce mai încet. Un colţ de argint ieşise deasupra mării: răsărea luna. Tihon se ridică în picioare şi, cu faţa într'acolo îşi făcu cruce; apoi mormăi:

— Mulţămesc, Emeliane.

— Mai ia, măi! Poftеşte! Să ştii că mă supăr, bre Tihon!

— Nu; m'am săturat. Iţi mulţămesc.

— Nu mai putem, unchiule Emelian, zise şi Pavel. Cosma începu să cânte încet; glasul lui era atât de puternic însă şi de limpede, încât se auzea desăvârşit: un glas înalt, curat, tineresc:

Aşa am fost
Şi-aşa oiu rămâne...

Era un strigăt curat şi pătimaş de departe, de departe de tot, şi de demult, sau de totdeauna:

Aşa am fost
Şi-aşa oiu rămâne...

Stătea în picioare cu spatele lipit de catarg, şi cânta cântecul lui de patimă fără ţel, de patimă singuratecă. Ştiau cu toţii cuvintele. Intâi glasul lui Andrei, fremătător, apoi al lui Iermolai, gros şi adânc, apoi ale celorlalţi, luară cântecul şi se înălţară, coborîră, ca valurile liniştite ale mării. Cânta şi Adam Jora. Emelian îi puse mâna pe umăr:

— Il mai ţii minte? Nu l-ai uitat?

— Nimic n'am uitat, murmură Adam şi cântă mai departe.

Cosma şi Mihail şedeau cu spinările rezemate de scândura ce-i ţinea loc de copastie cutterului. Mihail îl întrebă în şoaptă pe Cosma:

— Cum îţi merge?

— Bine, zise Cosma. M'am liniştit. Nu mai îmi pasă de nimic.

Apoi începu iarăşi să cânte; glasul lui curat şi puternic se topi în glasurile celorlalţi, în cântecul larg care plutea în noapte deasupra mării, sub sclipirea stelelor nenumărate şi sub secera lunii.

★

Şi noaptea i se păru lui Adam Jora mai frumoasă ca oricare noapte. Zăcea pe covertă, învelit într'o pătură, şi era o tăcere despre care oamenii dela uscat nu-şi pot face nici măcar o închipuire. Clipocitul valurilor, o boare de vânt curând ostenită ca o suflare din somn a mării; nici-un alt sgomot: până departe de tot, până în zările topite în besnă şi dincolo de zări, linişte. Era umezeală; se ridica o ceaţă uşoară, şi coverta cutterului şiroia de apă. Pe Adam Jora îl dureau oasele de răcoarea aceea pătrunzătoare: îl mai şi legăna cutterul prea fără blândeţe, răsturnându-l nemilos când pe o coastă când pe alta. Şi totuşi i se păru că doarme şi că se visează plutind prin văzduh, sau plimbându-se prin nişte grădini. Nici nu ştiu cum s'a trezit. Încă mai era până la răsăritul soarelui. Marea era curată, netedă, de un cenuşiu aproape alb, ca şi cerul neprihănit şi străveziu: lumea întreagă era un mărgăritar al cărui bob de nisip abia zărit, în mijloc, era cutterul. Tăcerea era şi mai desăvârşită ca peste noapte. N'o tulbură decât Ghiţă cutteristul care urină sgomotos în mare, peste copastie. Adam Jora se ridică într'un cot şi se uită la lotcile negre cu ciocurile îndoite în sus, cum jucau pe valuri. Oamenii încă dormeau. Se trânti pe spate şi cu ochii la cerul sidefiu, începu să-şi amintească, cuvânt cu cuvânt, clipă cu clipă, convorbirea de seara trecută, când stătea alături, el şi Nicoliţa Constantin, şi se uitau la apa verde luminată de reflectoarele *Stelei din Octombrie*.

Cerul din răsărit se făcu roşu ca sângele, apoi ca jăratecul. Soarele ieşi deasupra mării îmbujorate. Peste marginea unei lotci se ivi un cap sbârlit. Apoi cineva strigă prelung:

— Cos-maa!... Cos-maa...

Mai târziu veni şi răspunsul; apoi se treziră şi alte glasuri. Începea ziua.

Adam Jora îl aşteptă pe Emelian să vie să-l ia, apoi îl îndupleca să-i dea vâslele în mână:

— Nici asta n'am uitat-o Emeliane, zicea el.

— Ştiu; te văd; cum să uit? Dar eşti oaspetele meu. Cum să te pun să munceşti?

— Dacă-ţi cer eu un hatâr, ce vrei?

— Bine: Mihaile, pune-i o pereche de babaici... Haideţi că avem o zi frumoasă, şi-o să scoatem peşte ca altă dată în două săptămâni! Mai la stânga, că mă trage paragatul în apă... Mai la stânga...

Curentul îi împingea din dreapta. „Mai la stânga... la stânga"... ceasuri întregi. Marea albastră licărea la soare, aerul era cald, din când în când se trezea câte o adiere de vânt. La prânz vântul asprise marea: se albeau crestele de spumă, şi valurile erau verzi ca smaragdul. Emelian, vesel şi asudat, striga:

— Ghiţă! Incarcă peştele pe cutter! Ghiţă, acopere-l cu o rogojină! E rost de o muncă grozavă astăzi! Eu nu vin la mămica: se duce Mihail cu

peștele; eu rămân cu tovarășul Jora să pescuim mai departe: până la noapte te mai încărcăm odată!

In lotcă, Adam râdea: lepădase haina și cămașa, se descălțase și-și suflecase pantalonii.

— Râzi, ai? zise Emelian. Râzi: îți pare bine. Să fii sănătos; mai știi să bagi cangea într'un morun... Știe, Ghiță: n'a uitat. Ziceam că s'a prostit de atâția ani decând umblă prin străini; dar a rămas pescar bun. Hai, Mihaile: cară-te. Ghiță, să mă cauți mai încolo, mai spre Răsărit la vreo câteva mile: mi se pare mie că pe acolo o să fie și mai grozav... Punem pânzele și ne mutăm.

— Vezi, să nu vă pierd, zise Ghiță cu oarecare îngrijorare.

— Cum să mă pierzi? Ai caietul, ai busola, ai ceasul — nu te-a învățat comandantul să socotești? Ne găsești încolo...

— La vreo optzăci de grade, murmură Ghiță.

— Așa... optzeci de grade... la vreun ceas de drum de-aici. Punem pânzele și pornim!

Și, pe când cutterul se micșora în partea dimpotrivă spre zare, lotcile negre ale brigăzii lui Romanov, cu pânzele lor gălbui triunghiulare, umflate de vânt, alunecară spre Răsărit. Trecură pe lângă locurile de pescuit ale lui Iermolai și ale brigăzii de tineret; răcnete prelungi plutiră peste valuri: pescarii țineau sfat grabnic. La cârmă, bătut de vântul proaspăt, Adam se uita împrejur, la cerul nepătat, la valurile străvezii străpunse de sulițele de aur ale soarelui. Era fericit. Emelian, cu mâinile pâlnie la gură, îi sfătuia pe ceilalți să vie și ei la apă mai adâncă: pe acolo se ațin prin adâncuri sturionii cei mari. Și în curând, mai multe pânze triunghiulare se îndreptau spre răsărit în mijlocul cercului apelor pustii.

Cel dintâi lasă pânza jos, Emelian Romanov.

— Aicea stăm, zise el hotărît. Brigada lui se opri; Emelian făcea focul într'o vatră veche și ruginită; Adam Jora scosese de sub scânduri un nisetru mic și-l despica.

— Contrabandist bătrân, mormăi el serios cu cuțitul în mână. Emelian, care sufla în foc, se uită la el cu coada ochiului, înălță o sprânceană și clipi șiret; apoi urmă să sufle în tăciuni. O pânză galbenă-cenușie se ivi, crescu, ajunse aproape de tot și căzu.

— Emeliane!

Emelian înălță capul: îl chema Iermolai.

— Ce faci?

— Păi... o să mâncăm.

— Mâncăm și noi...

— Apăi stați aici, că-i mai bine când sântem mai mulți... Cos-maa!

Lotcile brigăzii de tineret alunecau cu repeziciune, împroșcând spumă limpede.

— Ilăi?

— Cos-maa! Știe să vă găsească?

— Am lăsat lotca lui Costea acolo, mai are de scos paragatul: până atunci se întoarce și cutterul, și-i spune...

— Bre Cos-maa! Stai să mănânci cu unchiu-tău aici!

După o clipă de tăcere Cosma vorbi ceva nedeslușit cu flăcăii din celelalte bărci; i se auzea numai glasul, dar nu se înțelegea ce spune, apoi acelea își urmară drumul, micșorându-se în depărtare, iar lotca lui Cosma lăsă pânzele jos și veni cu vâslele spre locul unde lotcile brigazilor lui Emelian și Iermolai se legănau fără astâmpăr pe valuri, isbindu-se și depărtându-se iar cât le lăsau saulele cu care erau legate una de alta.

— Măi, Cosma... mereu îmi pare rău că ţi-am dat drumul... Cum ai avut tu inimă să pleci din lotca asta, bre? îl mustra Emelian. — Zi măi? Te-am făcut brigadier, şi-ai şi uitat de oamenii ăi bătrâni... Of, of, of, tinereţe... n'aveţi inimă nici cât un rechin la care i-a mâncat-o Iermolai... Ia poftiţi: mai luaţi nişte nisetru; e cam gras, dar dacă-l bagi în sare şi în oţet, nici împăraţii nu mănâncă aşa ceva... Fă-ţi cruce, Tihon, şi mulţămeşte lui dumnezeu când înghiţi o bucăţică de-asta!

— Ii mulţămesc, n'ai grije, răspundea liniştit Tihon din desişul bărbii. Şedeau in lotca lui Emelian, câţi încăpuseră, Emelian, Adam, Iermolai, Cosma, Andrei, Tihon bărbosul, şi mâncau încet, gânditori: aveau în faţă încă o jumătate de zi de muncă grea. Numai Emelian, ca gazdă, nu tăcea deloc ca să nu i se plictisească oaspeţii:

— Ce-ai, Adame? Ce-i cu tine, tovarăşe Jora? Parcă taci, şi te gândeşti la ceva. Eşti în lotca noastră: aici trebue să ai inima uşoară...

— Inima mi-i uşoară, zise Adam Jora zâmbind. Pot spune că nu mi-a fost aşa de ani şi ani de zile... poate chiar niciodată.

Emelian dădu din cap, înţelegător:

— Ei, ce vrei? Te-ai întors pe mare...

Adam zâmbi. Numai el ştia că nu-i numai asta. Numai el ştia...

— Da, zise el. M'am întors pe mare...

— Cine-i odată pescar de larg, rosti Iermolai înălţând un arătător ce lucea de grăsime de nisetru — aici e marea! In inima lui!

Şi se izbi cu palma pe pieptul gol, pe care rămaseră cinci linii de grăsime. Adam Jora făcu la fel, râzând: se bătu cu palma pe piept:

— Aici o ţiu.

„Marea ca marea" se gândea el; „dar pe ea, aici în inimă o ţiu".

— Parastasul şi duminica ei de mare, zise furios un glas tineresc. Toţi se întoarseră cu mirare spre cel ce vorbise : era Andrei, flăcăiaşul ce fusese în lotca lui Iermolai, şi acuma era în brigada lui Cosma. Iermolai spuse cu necaz:

— Când dracu se desvaţă omul ăsta să vorbească aşa spurcat? Parcă alte vorbe nu l-a învaţat mă-sa, decât înjurături...

Cosma râse:

— Ci-că se lasă de înjurat, când te laşi tu de băut, unchiule Iermolai...

Adam se uită lung la Andrei: când mai auzise el asemenea vorbe? De mult, de mult... şi atunci era vorba de el, Adam, care era tot un copilandru sălbatec şi spurcat la gură...

Ii spuse cu blândeţe băiatului:

— Măi, cine nu se poate stăpâni de-a bea, şi cine nu-şi poate stăpâni gura, tot rău este de el. Dacă vrei să fii bărbat în toată firea, învaţă-te să-ţi ţii gura, să nu spuie decât ce vrei tu, nu ce o apucă pe ea... I se părea că vorbeşte cu sine însuşi, cel de de mult, un pui de *moriac* nărăvaş şi neîmblânzit. Asta n'avea să treacă prin ce a trecut el. Fericiţi erau cei ce-şi începeau viaţa acum. Dar parcă tu, Adam Jora, nu-ţi începi viaţa acum? Ba da: şi pentru tine acuma a început...

— Ei, întrebă el — şi dece-ai înjurat marea?

Flăcăiaşul tăcuse la mustrarea lui. Acuma dădu din umeri, bosumflat:

— Cu toanele ei... Acuma o să tragem la vâsle de o să ne iasă ochii din cap...

— Adevărat, zise Emelian, tresărind dintr'o ceartă glumeaţă cu Iermolai. Amuţiră amândoi şi se uitară împrejur.

— Ia te uită, murmură Iermolai. Ia te uită...

In clipa asta se potolise vorbăria şi în celelalte lotci, — două din

brigada lui Emelian, trei ale lui Iermolai, una a lui Cosma — care se legănau, negre pe valurile deodată domolite. Câțiva dintre pescari se ridicaseră în picioare și se uitau și ei peste ape.

Căzuse vântul. Mișcarea mării era doar lăuntrică. O clipoceală neliniștită de vălurele mărunte, ca neastâmpărul apei care dă în clocot. Și marea se făcuse cenușie ca plumbul. Văzduhul deasupra era alb. Încă se mai întrezărea prin stratul de aburi, albastrul cerului. Dar se șterge văzând cu ochii; lumina pierea; nu era nici umbră; un fel de amurg sur, trist; dar nu e așa de cald niciodată în amurg; era o căldură înăbușitoare, ce se lăsase dintr'odată asupra mării, și-i făcea pe oameni să-și steargă frunțile umezite.

Emelian Romanov murmură:

— Când dracu s'a făcut asta? Parșivă mare...

Incepu să-și adune lucrurile de prin barcă, să golească strâchinile, să rânduiască. Cosma se ridică în picioare și se uită peste tremurarea albicioasa a mării în zare. Iermolai se uită la ei și zise:

— Degeaba te uiți... e la douăzeci de mile, cel puțin.

Cosma se așeză pe sitelcă și dădu din umeri:

— Ce să facem? O să stăm să o așteptăm. Voi vă apucați de pescuit?

Undeva, nu se putea ghici unde, tremură abia auzit, bubuind, o rostogolire de tunet. Nimeni nu-i răspunse lui Cosma. Oamenii din celelalte bărci legau cu saule cârmele, scândurile din fundul lotcilor, băgau paragatele și celelalte unelte la adăpost. Lucrau harnic și în tăcere. Tremuratul apelor se topea din ce în ce, marea se netezea, nu mai mișca decât prin unduiri largi, uleioase. In apropierea lotcii, părea lividă, vânătă, cu pete verzi ca cocleala.

— Cosma, zise Adam Jora: flăcăii tăi, ăia care-au plecat, o să poată face fața?

Vorbise ca să spargă apăsarea amintirii. I se părea că vorbește în vis, într'unul din visele în care vedea iarăș asemenea clipe dintr'o asemenea zi albă-cenușie, pe aceeași mare vicleană și nemiloasă. Era o zi întocmai ca aceea dedemult. Totul era altfel, desigur: el, oamenii, totul — numai cerul acesta alb și marea tremurătoare ca de metal cu petele ei de otravă, erau la fel... aceiași cer, aceeași mare, și văzduhul cald, greu, apăsător, înăbușitor, acelaș ca atunci.

Cosma se uita la cele două linioare pierdute în depărtare: lotcile brigăzii lui, oprite pe locul de pescuit. Murmura:

— Da... sânt buni... Acuma, rămâne de văzut și ce-o să fie...

Emelian Romanov spuse:

— Ce-o să fie, om vedea... Du-te la tine în barcă... Du-te acasă, Iermolai. Hai, că încurcați locul.

Apoi șezând pe sitelcă cu capul în piept, mormăi:

— Parșivă mare... nici un ceas nu-i trebue.

Un nou bubuit tremură foarte departe undeva, într'un alt unghi al orizontului. Incet, încet, zarea dintr'acolo se îneca în umbră.

— Parcă iese fum din mare, zise Andrei, puștiul.

— Poate trece pe lângă noi, zise Adam Jora cu un glas foarte liniștit. Emelian îngână:

— Poate...

Apoi râse fără veselie:

— Poate trece *peste* noi...

Adam râse întocmai la fel și zise:

— Ei, de când cu *Steaua din Octombrie*, te-ai desobișnuit...

— Da, zise Emelian, de câţiva ani nu mai e obiceiul să ne punem pielea la bătaie... Hai, Iermolai, cară-te! Şi voi, tineretul, căraţi-vă! Hai, bre!

Iermolai se ridică şi dădu să apuce saula cu care era legată lotca lui. Se şterse pe faţă cu dosul mâinii şi se uită la cer: norii erau jos de tot, şi albi: un fel de ceaţă caldă apăsând asupra mării.

— Mamă-mamă... mormăi Iermolai. Ce, Andrei, nu mai zici nimic? Ai uitat să vorbeşti frumos, de parastase şi paşti?

Un tunet mai tare se rostogoli, dincolo de orizont. Flăcăiaşul răspunse posomorât şi stânjenit:

— Las'că n'o să mai înjur...

Iermolai îi puse mâna grea pe cap:

— Bine măi... Sa ştii că o să te întreb peste câtva vreme, dacă te-ai ţinut de cuvânt.

Privirea băiatului, uimită şi întrebătoare spunea limpede: „Dacă tu, unchiule Iermolai, crezi că o să mai fim „şi peste câtă-va vreme", atunci e bine... n'o să mă sperii". Adam Jora zărise această privire, şi ştia că Iermolai spusese anume ce spusese, ca să-l îmbărbăteze pe puştiu. Deodată îl auzi pe Cosma ca-l întreabă:

— Unchiule Adam... voi sânteţi numai doi?

— Da, zise Adam. („Cerul alb şi greu şi marea de plumb şi căldura şi tunetul... Tunetul depărtat..." se gândea el, simţind că i e greu să răsufle — tot mai greu) — Da, sântem doi: Emelian şi cu mine.

Flăcăul se uită la el. Era mare şi liniştit; şi avea ochii ca de apă, străvezii, limpezi.

— O să vă fie greu doi, bre, zise el. Emelian se încruntă:

— Ce vorbeşti? Ia du-te şi-ţi vezi de treabă...

— O să vă fie greu, repetă flăcaul, nestrămutat.

— Şi ce vrei tu? întrebă Adam Jora. Părea cel mai neturburat din toţi. Numai el ştia că se luptă ca să se trezească din visul cumplit, din spaima cea de demult. N'avea sa spună nimănui. Îi era ruşine. N'avea să-i spună nimănui, niciodată, Cosma zise:

— Uite, să ne împărtim noi, ăştia din lotca noastră, eu la voi, Andrei la Iermolai, alălaltul într'una din lotcile alelalte... Nu strică nicăeri două braţe mai mult

— Şi cu lotca voastră ce faceţi? întrebă Emelian. O vindeţi?

— O legam de-a lui Toma, că-i a mai uşurică...

Emelian se uită la Adam Jora, apoi la Iermolai. O înfiorare trecu prin aer. Se uitară împrejur toţi, atenţi. Nu. Atâta fusese. O suflare. Tunetul bubui adânc. Deasupra lor, norii nu mai erau albi, ci întunecaţi, iar marea se făcuse vânătă-negricioasă, culoare neobişnuită şi neliniştitoare.

— Bine, zise Adam Jora. Treci tu la noi, Andrei la Iermolai, ălălaltul la Toma; şi să lege bine barca, să n'o piardă.

Vorbise la fel de liniştit ca şi cum ar fi spus: „Du-te şi spune-i să ia nişte ţigări, să avem până mâine." Cosma sări în lotca lui şi Iermolai într'a lui. Andrei, puştiul, zise tare, cu curaj:

— Pasca ei de mare! Intr'o oră o apucă nebuniile ! Ce fel de mare-o fi şi asta?

— Parc'am vorbit ceva, zise Adam. Băiatul rânji viclean şi zise:

— Lasă că nu mai spui nimic... Acuma, odată, i-am mai zis-o, sângele mă-sii de parşivă...

Adam dadu din cap:

— Bine — bine. O să te facă ea om dacă tu nu vrei să fii...

— O bag în mă-sa, răspunse sfidător Andrei, și trase de vâsle, lăsându-se pe spate cu o mișcare mlădioasă și puternică.

Adam Jora nu-l mai auzise. Stătea liniștit și aștepta. Îl văzu pe Emelian că se suie în picioare pe sitelcă și se uită în zare, apoi se dă jos, îl auzi ca prin vis cum mormăie:

— Dacă n'are vântul în față, mămica e aci în vreo trei ceasuri. Dacă are vântul în față se face seară până ajunge.... Poate că ne lăsăm noi să ne împingă vântul, și-i scurtăm drumul — dacă nu-s prea mari valurile, că atunci stăm mai bine în ancore... Auzi Adame?

Adam Jora se cufundase în sine. Trebuia să termine cu spaima aceea. Uitase de ea. Nu știa c'o mai are în inimă. Fusese doar un copil, și deși se sbătuse și scăpase, îi rămăsese urma adânc sgâriată în inimă. Acuma nu mai era copil. Era om în toată firea. Știa ce e cu el pe lumea asta . Trebuia s'o învingă. Să nu-i pese. E foarte greu să nu-ți fie teamă că poți pierde viața — o viață de-abia începută — și fericirea. Dar trebuie să nu-ți fie teamă, Adam Jora — și atunci poate că nu le vei pierde. Iar dacă le pierzi, le pierzi ca un bărbat.

— Auzi, Adame? îl întrebă Emelian.

— Ce să aud?

— Ce ți-am spus.

Și-i mai istorisi cum vedea el ce trebue făcut. Adam ascultă, privindu-l atent. Apoi întrebă:

— Dar dacă vine dela Nord? Atunci ne cam desparte de mămica, mi se pare...

— Da, zise Emelian. Atunci nu-i așa bine...

Se uită împrejur, apoi la Adam Jora. Acesta dădu din umeri:

— De-acolo vine... Nu-i nimic... Să ne ținem cu dinții până se potolește. Nu ține ea o mie de ani.

Emelian nu-i răspunse.

„A mai văzut și el furtuni", se gândi Adam Jora. Știa și Emelian. Furtuna ține o mie de ani. Furtuna ține o veșnicie. Câte o veșnicie de spaimă e în fiecare clipă când te înnăbuși sub clocotul sălbatic al valurilor. O mie de ani ține furtuna — și după aceea, câteodată, nu mai e nimic — decât trupuri țepene și pline de nisip, linse de valuri pe plăji. Unul din ele poate fi Adam Jora, care a scăpat dintr'atâtea până acum, Adam Jora care credea că de mâine începe fericirea, Adam Jora, fost instructor al comitetului raional de partid, plin de nisip, plutind cu fața în jos în apa puțin adâncă dela țărm.

Adam strânse din măsele și se uită împrejur la marea ce părea liniștită. „Nu. N'are să fie așa. N'ai să mă înneci tu. Nu ești mai tare ca noi".

Marea se legăna. Se prefăcea că zâmbește prin somn, cu undele-i moi și lucioase. Dincolo de orizont fremăta grav tunetul. O mie de ani ține furtuna. Pentru cel pe care-l înnecă, ține pentru totdeauna.

*

Printre lotcile celelalte era agitație. Se depărtau unele de altele, aruncau ancorele cu saulele asigurate cu mănunchiuri de lemne; Iermolai li-l aduse pe Cosma, îl lăsă și se duse să ancoreze la două sute de brațe.

— Nici n'apuci să simți, și ea s'a și încruntat, zise Cosma. Voi ce faceți? N'ați aruncat ancora?

— Stăm la taifas, zise Adam Jora. Vorbim despre viață...

Flăcăul mormăi calm:

— Bine... dacă de asta vă arde...

Începu să lege lemnele din barcă într'un laț al saulei de ancoră, apoi

svârli ancora în apa lividă. Adam se scutură şi-i puse mâna pe umăr lui Emelian:

— Hai să întindem pânza peste noi...

Pe când o întindeau, Emelian deschise gura. In clipa aceea bubuitul tunetului începu dintr'o parte a orizontului şi se răspândi prin nori pe o întreagă jumătate a cercului de ape. Se domoli o clipă, apoi începu iar. Mai aproape, mai departe, urcând şi coborând, nu mai înceta.

Atunci zăriră şi pasărea: mică, întunecată, cu aripi înguste şi negre, svâcnea peste ape fără ţipăt, fără sunet. Plutea jos de tot, ca o cruce, sburând jos de tot peste faţa mării. Emelian se uită lung după ea, voi să spună ceva, dar oftă şi tăcu. Cosma o privi, apoi se întoarse spre Adam şi-l întrebă:

— Ai văzut-o?

Adam dadu numai din cap, în loc de răspuns, şi zâmbi ciudat, unui gând, unui lucru pe care-l ştia numai el. Tăcura mult timp, îndeletnicindu-se cu lucrurile din barcă. Târziu scuturându-se din amorţeala care-i cuprinsese, Adam Jora întrebă:

— Zi, va să zică o ţii pe fata lui Iachint...

— Da, zise întunecat Emelian. Avem trei copii...

— Frumoasă era fata lui Iachint...

— Ei acum nu mai e tânără, vorbi Emelian tot mohorît.

— Aud că acum te bate, când te întorci acasă beat...

— Mă bate că vreau eu... aşa-mi trebue... Ţie ce-ţi pasă?

— Şi copiii... băieţii, adică — tot pescari vrei să-i faci? întrebă Adam.

Emelian se uită încruntat la el şi-l întrebă duşmănos:

— Da! Dece să nu-i fac?

— Nu ştiu... Te întreb şi eu aşa...

Nu se putea ţine să nu zâmbească. Emelian râse încruntat, lupeşte:

— Mi se pare că iar intră dracul în tine ca pe vremuri... Te-am mai bătut odată!

— Aia a fost demult, Emeliane! râse Adam. Cosma îi privea cu uimire. Nu înţelegea. Nici n'avu însă vreme să se gândească mult. Bubuitul se apropia. Clipeau printre straturi de nori pânze de lumină orbitoare. Deodată lumea se despică de sus până jos şi un copac de foc scânteie între nori şi mare, drept în mijlocul lotcilor. Bubuitura le sfâşie auzul. In clipa următoare, marea era netedă, nemişcată, norii parcă şi mai întunecaţi, şi mai apăsători, şi aerul mirosea tare, un miros de pădure, de vazduh din munţi: dar aici nu era decât singurătatea mării, şi lumina ciudată, lumină fără soare, lumină lividă. Se zărea linia orizontului, taiată în argint. Apoi, în Nord, se ţesură fulgere între mare şi cer. In lotci, oamenii stateau nemiscaţi şi tăcuţi, cu ochii la acel punct al orizontului. Feţele luminate de fulgere, le erau albe — de un alb-albăstrui, nemaivăzut. Deodată Cosma ridică mâna şi arătă spre zare: un perete de umbră trecuse peste marginea orizontului şi înainta fulgerător peste mare. Cosma rămase cu ochii pironiţi la cele două linioare negre din depărtare: lotcile brigăzii de tineret. Peretele de umbră era asupra lor. Deodată se văzură mai şters; peste o clipă pieriră cu totul. Marea netedă se strâmta din ce în ce. Se vedeau linii albe de spumă apropiindu-se cu repeziciune. Uruitul tunetului creşcu într'o deslănţuire nemărginită, pânzele violete de flacără luminară marea odată, de două ori, de trei ori, muntele de nori creşcu deodată, se înălţă deasupra lotcilor. Pescarii se ghemuiră, cu capetele sub pânzele întinse pe bărci. In clipa aceea, cu o smucitură brutală, vântul apăsă lotcile, cerul se prăbuşi asupra lor fărâmiţat în ghiaţă şi apă, şi marea care aştepta tresăltă şi intră într'o mişcare năvalnică slobozită din aşteptarea de până atunci; în sfârşit sălbatecă şi întunecată şi spumegândă.

XXIV

Se uitau peste marginea bărcii, cu ochi lucioşi, rătăciţi de ameţeală: în faţa lor, zarea se smucea în sus, în vreme ce ei înşişi cădeau într'un gol fără fund; apoi, valul clocotitor se năpustea spre ei, lotca sărea peste creastă, lumea întreagă aluneca în jos şi se vedea orizontul negru, norii ce alunecau peste apă, sfâşiaţi şi destramaţi de ghiarele vântului, apoi lotca recadea şi Cosma, care încerca să stea culcat, se isbea cu capul de crivace. Adam Jora se ghemuise cu genunchii la gură, se ţinea cu amândouă mâinile de brâul crivacelor şi aştepta. Totul este să aştepţi. Furtuna trece. Sau va sosi *Steaua*; sau se va rupe saula de ancoră. Totul e să aştepţi. Creerii ţi-au ameţit de clătinături şi de scuturături. Mişcarea asta a lotcii — măcar de-ar fi mereu aceeaşi. Dar seamănă când cu un 3, când cu un 8, e o legănare atât de întortochiată, cu salturi atât de scurte şi de neaşteptate — şi lovitura înnebunitoare, când se întinde saula de ancoră, lovitura aceea neîncetată, măcar de-ar veni la aceleaşi intervale; dar nu, câteodată e rară, câteodată smuciturile vin repede, una după alta, ca şi cum o mână încăpăţânată ar vrea să smulgă saula din ciocul lotcii cu veriga de fier cu tot: sau parc'ar vrea să desfacă lotca în bucăţi, să-i smulgă lemnăria din închieturi.... Aşteaptă... Aşteaptă... Furtuna trebuie să treacă.

Pân'acum însă deabia a crescut. Abia acuma au ajuns înalte valurile. Nu mai vezi niciodată toate lotcile. Când eşti tu pe o creastă de spumă, trei-patru din ele sânt pierdute în cazane adânci de apă între valuri; apoi te scufunzi tu şi nu te mai văd ceilalţi.

Lotcile tinerilor parcă sânt încă pe valuri, acolo, în depărtare. La orizont, — nimic. *Steaua* e undeva, luptând din greu cu vijelia care urlă şi face să pârâie pânza întinsă peste pupa bărcii şi smulge de pe crestele valurilor fire lungi de spumă ce ţâşnesc peste capetele pescarilor ghemuiţi în lotcă. Vântul e tăios şi rece, salopeta e udă de mult, cizmele de cauciuc sânt pline de apă şi trebuie să arunci mereu din barcă apa pe care-o scuipă înăuntru valurile ce se sparg de lemnul ei smolit. Nu face nimic, trebuie să aşteptăm: furtuna trece şi *Steaua* trebuie să fie aproape...

Aşa se gândeau spre seară. Când începu să înnopteze şi valurile crescură şi mai mult, iar urletul vântului şi uruitul mării ajunseră peste ce ar fi crezut ei vreodată că poate cuprinde auzul, Adam Jora se târî în barcă şi răcni în ureche lui Emelian Romanov:

— Să dormim pe rând! Eu stau treaz, voi dormiţi!

Emelian dădu din cap. Nu-şi mai puteau vedea decât ochii sticlind în întuneric. Adam se târî înapoi şi scoase capul peste marginea bărcii. Vânt rece, încărcat cu spumă, îl isbi în ochi şi-i umplu gura Nu se putea vedea nimic, decât marea turburată, nori joşi, negri, trăgându-şi poalele peste ape. Ca atunci, de mult. Dar nu mai era vis. Era adevărat. Era prea frig, îi venea prea ameţeală, îl chinuia prea mult scuturătura şi aruncatul încolo şi'ncoace, ca să mai fie un vis. Şi era cu totul altfel. Emelian şi Cosma zăceau la picioarele lui, înghesuiţi unul într'altul ca măcar aşa să se mai oprească din rostogolirile lor când pe-o coastă, când pe alta, când cu capul în jos, când ajunşi aproape în picioare. El însă se ţinea de crivace şi îi veghea. Nu-i era somn. Se gândea la oamenii din celelalte bărci. Ce-o fi cu ei, săracii? Nu oricine are puterea lui Cosma sau a lui Emelian. Câţi oare or fi bolnavi? Zeci de lotci sânt îmbarcate pe *Steaua din Octombrie*, zeci de vieţi sânt la adăpost, dar aici au rămas câţiva oameni chinuiţi în lotcile lor ce se sbat în ancore, şi ameninţaţi — el ştia bine că sunt ameninţaţi. Mai multă disciplină; un control mai strâns asupra deplasărilor brigăzilor; asta trebuia.

Azi, de pildă, se depărtaseră prea mult. Va trebui lichidată problema asta, — dacă nu ne mănâncă peştii înainte, în care caz o lichidează alţii... Ce-o fi cu Iermolai, şi cu Andrei, şi cu Tihon dreptcredincioşul, şi cu ceilalţi? Şi mai ales... ce-o fi pe *Steaua din Octombrie* care se luptă din greu cu furtuna şi ne caută prin noapte? Pânzele de nori şi răbufnirile de ploaie îi pot ascunde luminile sau rachetele luminoase... şi chiar dac'o vedem, ea n'are cum să ne vadă. Dimineaţa, o să ne găsească. Trebuie să aşteptăm.

Dar între gândurile acestea începea să răbufnească mânia neiertătoare şi sălbatică din fundul fiinţei lui. Se trezea blestemând în şoaptă printre dinţi.

„M'ai mai prins odată. I-ai prins şi pe ăştia. O să ne organizăm şi mai bine. N'ai să mai prinzi niciodată nici o lotcă; nici un om. Niciodată. Până aici ţi-a fost", murmura el scrâşnind din dinţi. Ii venea să râdă de felul cum se certa cu marea, dar o ura prea mult, ura prea mult puterea ei nătângă şi crudă şi oarbă; ar fi vrut s'o sugrume, s'o sfâşie cu unghiile; dar nu putea decât să ţie lotca pe val, şi să blesteme în şoaptă, până ostenea şi i se făcea somn; gândurile i se tulburau şi capul îi cădea pe piept.

Emelian şi Cosma se rostogoleau greoiu la picioarele lui. Or fi dormind? Bănuia el ce e cu ei: între somn şi veghe, într'o ameţeală neputincioasă, nici nu se odihneau, nici nu se puteau trezi. Şi el simţea că i cade capul pe piept, că i se îngreunează pleoapele; şi-atunci smucitura bărcii pe saula de ancoră sguduia creerii şi-l trezea. Odată simţi că cineva îl apucă de picioare. Emelian se târa prin întuneric spre el şi-i spunea ceva neînţeles, în hărmălaia furtunii.

— Ce e? răcni Adam. Nu înţelese decât:

— ...Oaspetele meu... dormi tu...

Râse scurt şi-l împinse cu piciorul pe Emelian:

— Dormi, că te isbesc cu echea*) asta, de te adorm eu!

Emelian se târî înapoi. Adam rămase la locul lui, la pupă, sgâlţâit, chinuit, cu coastele învineţite de loviturile crivacelor. „S'a prostit Emelian de când tot dă cu capul de crivace..." se gândi el şi râse singur; ştia că ar fi vrut să-l sărute pe Emelian, sau să-i dăruiască ceva nepreţuit — n'avea ce, bineînţeles, nu putea decât să-l păzească şi să-l lase să doarmă...

Nici nu-şi dădea seama că adoarme, decât când simţi că cineva vrea să-l îmbrace. Se trezi — împrejur era beznă şi clocotul fosforescent al crestelor spumegânde, creste rostogolite, înfăşurându-se cu un vuet asurzitor. O umbră mare era în faţa lui. Ameţit de somn, cu ochii împăienjeniţi, se apără:

— Ce e? Ce vrei?

Cosma era. Vroia să-l lege?

— Imbrac-o! Imbrac-o! striga Cosma.

Ce să îmbrace? Pipăi cu mâinile plăcile ca de lemn — centura de plută. El, Adam Jora, nu-şi luase o centură de salvare de pe vas. Pescarii aveau fiecare.

— N'o iau! răcni el, apărându-se. A cui e?

— E a lui Mihail! Ia-o! striga Cosma, silindu-l cu mâinile lui mari şi puternice. Un val plesni bordul lotcii şi-i împroşcă rece cu spumă. Adam se trezise de tot. Il pipăi pe Cosma pe piept:

— Minţi! E a ta! Ia-ţi-o! răcni el. Cosma îl împingea ca un orb şi voia să-l silească.

---

*) eche — mânerul cârmei unei bărci

— Ia-o... mie nu-mi trebuie! Ia-o! Eu, spunea el în ureçhea lui Adam, eu am făcut odată ceva rău...

Adam i-o luă din mână. Cosma se ghemui în fundul bărcii cu capul în mâini. Adam Jora cumpăni centura de salvare într'o singură mână şi i-o aruncă în ceafă. Cosma rămase cu ea în cap, fără să se mişte. Adam îl împunse cu echea cârmii, şi urlă la el:

— Pune-ţi-o... ia ispolul! Deşartă apa!

Apoi se ghemui iar unde stătuse până atunci. Il durea tot trupul, toate oasele; şi se gândea că s'ar putea să n'o mai vadă pe fata cu care vorbise seara pe *Steaua din Octombrie*. „Da, e o posibilitate concretă, să n'o mai vadă deloc, niciodată," se gândi el. Apoi simţi iarăşi că gândurile i se topesc într'o ameţeală bolnăvicioasă. Creerul nu suportă nici el să fie sgâlţâit prea mult...

Strigăte ingrozite şi prelungi, strigăte cum nu auzise niciodată, îl treziră într'un salt, cu sângele îngheţat, cu inima bătând. O pânză de spumă îl izbi în obraz şi totodată auzi iarăşi strigătele de desnădejde. Era spre ziuă. O lumină nedesluşită domnea în văzduhul strâmtat între nori şi mare. Jur împrejur, pe valurile cu creste stufoase de spumă, lotcile celelalte se iveau, dispăreau. La două sute de braţe lotca lui Iermolai stătea pieziş pe un val ameninţător şi un om mânuia prin aer o vâslă; altul cufundase o vâslă în apă, în bordul cellalt. Adam isbi cu picioarele în cei doi bărbaţi ce zăceau în fundul bărcii.

— La babaici! S'a rupt saula lui Iermolai!

Cosma îl privi cu gura căscată. Emelian stătu o clipă, privindu-l ţintă pe Adam. Adam răcni:

— Treci tu la probă!

Emelian se târî şi începu să tragă înăuntru saula. Adam îl îmbrânci pe Cosma; flăcăul sări cu o sprinteneală neaşteptată — deşi era galben, sbârlit şi ud — puse babaicile şi începu să vâslească din răsputeri.

— Mai încet! Ne duce vântul! strigă Adam şi asvârli o privire peste umăr.

Lotca lui Iermolai era deacurmezişul pe val. In clipa următoare, Adam citi pe faţa lui Cosma ce se întâmplase. Strânse din măsele şi se stăpâni să se uite peste umăr a doua oară. N'avea ce să vadă. Cu o lopată în mână cârmi lotca: acum, peste o clipă, ancora avea să n'o mai ţie cu prova pe val. Acum! Lotca aluneca slobod, ca o săgeată. „Vrei s'o iei razna? Vrei să te pui şi tu sub creastă, să te răstoarne; vrei şi tu să ne înneci?" îi spunea Adam în gând, cu ură, vâslind ca s'o ţie mereu cu prova pe val. Emelian, cu ancora plină de noroi în mână, se ţinea să nu cadă în mare de pe prova lotcii; iar vântul sălbatic împingea barca fulgerător peste ape.

— Acuma trage! răcni Adam. Cosma împlântă vâslele în apă şi se opinti din răsputeri. Emelian pusese a doua pereche de rame şi trase şi el. La câteva braţe pântecul negru şi lucios al lotcii răsturnate plutea, acoperit câte o clipă de spumă. Se vedeau nişte mingi negre pe apă: capetele oamenilor ce fuseseră în lotcă.

— Trageţi, să nu ne gonească vântul! strigă răguşit Adam. Era galben la faţă, ochii îi ardeau, obrajii îi erau subţi şi nebărbieriţi, şi hăinuţa lui ieftină era o treanţă udă. Ceilalţi doi nu mai semănau nici ei cu ei înşişi. Iar în clocotul apelor se zăreau feţele ude, capetele sbârlite şi ochii îngroziţi ai celor trei. Il isbiră pe Iermolai cu vâslele în cap, fără voie, şi-l băgară la fund; apoi două mâini mari cu degete groase se agăţară de marginea bărcii şi Iermolai se urcă anevoie, gâfâind, vânăt şi leoarcă de apă. Il trase după ei şi pe Andrei. Adam strigă:

— Să nu ne răsturnați! Trage-l și pe Tihon!

Tihon era să se înnece, în ciuda centurii de plută. Il apucă Iermolai de păr și-i trase afară capul din clocotul de spumă. Când căzu Tihon și rămase întins în barcă, sleit, Adam strigă:

— Emelian! Ancora!

Emelian asvârli ancora în apă. Cosma vâsli încă o vreme, până când o smucitură brutală îl asvârli pe Emelian în barcă. Adam o așteptase, cu inima oprită: se va rupe saula? Nu: a doua smucitură și a treia, arătară că saula ținea. Abia acum se uită Adam în direcția de unde îl împinsese vântul: lotcile celelalte rămăseseră departe: abia se vedeau. Și vântul care-i adusese atât de repede până aici șuera mereu, tot mai ascuțit, tot mai plângător, peste întinderea răvășită a mării, în lumina străină a dimineții, sub norii amenințători; valurile ajunseseră atât de înalte, încât de fiecare dată trecerea crestei pe lângă marginile bărcii părea o minune, care n'avea să se mai poată repeta. De fiecare dată, Adam se întreba: a venit acuma clipa? Dar fața îi rămânea încruntată, nemișcată, cu dinții strânși și privirea neclintită. Cu cârma în mâini, cocoțat în pupa lotcii, se uită la Emelian, Iermolai, Tihon, Cosma și Andrei, uzi, desfigurați de oboseală și încordare — puștiul era palid de tot, se speriase și tăcea — și le strigă:

— Dacă se rupe saula, la babaici! Țineți încet! Trebue să ne găsească!

Nu era sigur că i va găsi la timp *Steaua din Octombrie*; nu știa dacă viața și fericirea care crezuse că au început pentru el, nu se vor curma acuma, peste un ceas sau peste un minut. Nu! Nu peste un minut! Nu peste un ceas! Era putere în el, era putere în ei toți.

— Odihniți-vă! le strigă el și le făcu semn să stea pe jos. Nu era un vis. Nu era aceeași mare, nici aceiași oameni. Nu, el nu mai era acelaș. Singurătatea dușmană dimprejur, ura uriașă a mării, încă nu-i aveau în putere.

— Odihniti vă!

Înțelese din privirea lui Emelian Romanov că are dreptate: nici el nu mai e același, nici Emelian nu mai e același... Se uitau la el, așteptând să le spună ce e de facut. Tihon, ud, cu barba șiroind de apă, își scoase crucea de fier dela gât și o sărută; se rugă în șoaptă, se ridică în genunchi și făcu un semn al crucii peste Adam Jora și unul peste ceilalți.

— Șezi jos! răcni Adam. Tihon se clătină și căzu, la o legănare a bărcii. Urlă gros, ca să poată fi auzit:

— Mă rog pentru voi, necredincioșilor!

— Roagă-te pentru noi, strigă Adam, dar nu cădea în apă!

Emelian se ghemui între două sitelci și păru că adoarme. „Așa, Emeliane: strânge cu putere, că o să mai ai nevoie... Ca tine de-ar fi mai mulți... Lasă, c'ai s'o mai vezi tu pe fata lui Iachint, maica feciorilor tăi-pescari...

Dar în clipa aceea, Adam Jora nu mai credea c'o s'o vadă Emelian pe fata lui Iachint, și nici el, Adam, pe fata cu cârlionți negri, care-l aștepta pe *Steaua din Octombrie*. Nu vor mai vedea decât marea sumbră și clocot de spumă, și-apoi desimea verzue a apelor, smaragd murdar — și-apoi nimic, căci văzul li se va fi stins. Adam Jora tăcea, împietrit. Ceva, în el, spunea. mai tare decât socotelile gândului: „Nu. N'are să fie așa! N'o să pierim! N'o să pierim niciodată". Deundeva dinlăuntrul lui, viața striga cu putere că nu vrea să cunoască sfârșit.

Atunci se rupse saula ancorei. O ultimă smucitură a bărcii prea grele; după care lotca alunecă blând, ușor, între două valuri și începu să se întoarcă de-a curmezișul.

Adam Jora cârmi cu mișcări violente, apucat de mânia oarbă pe care o uitase, mânia trezită de dușmănia nătângă și oarbă a mării și a tuturor

lucrurilor; cârmea cum ar fi isbit într'un duşman de moarte. Strângea din măsele; ceilalţi n'avuseseră nevoie de niciun cuvânt dela el: săriseră la vâsle şi munceau din răsputeri, cu feţele strâmbate de efort. Lotca trebuia ţinută cu prova pe val. In depărtare, piereau, mărunte de tot, lotcile celelalte.

A trebuit ţinută pe val toată ziua aceea, şi noaptea. Marea era gălbuie, semn că treceau prin dreptul gurii Dunării; zăriră dâre de fum pe zare, curând pierdute între norii scunzi. Adam îi puse pe oameni să se odihnească, câte doi; numai el nu se mişcă dela cârmă. Spre seară, obrajii i se scofâlciseră şi ochii îi ardeau; nici el nu ştia ce le spune; se trezea făcându-le oamenilor socoteala, cum că „mămica" găsind lotcile celelalte, va pierde câteva ceasuri, poate o jumătate de zi, ca să le îmbarce, apoi va merge în direcţia vântului, după busolă şi-i va găsi fără greş... Il ascultau, cu ochii mari şi gurile întredeschise; credeau în ce le spune el. Iar se gândea că ajungea o eroare de un grad în socotelile ofiţerilor de pe vas, ca să treacă pe lângă ei la zece mile, deci fară să-i poată vedea. Totuşi, vorbea înainte, înfrigurat, ca să înţeleagă şi ei că trebuie să reziste, să se împotrivească, să nu slăbească nicio clipă. Noaptea, se legară de mijloc cu saule. Poate că noaptea aceasta avea să fie cea din urmă. Tihon se rugă ca înainte de sfârşit. „El crede că se duce în rai," se gândi Adam; „eu n'am unde să mă duc... eu trebue să trăiesc, nu pot primi moartea, că dacă am murit, s'a isprăvit tot... Trebue să trăim, o să scapi şi tu, dreptcredinciosule Tihon, ai să trăieşti..."

Noaptea, îşi pierdu din timp în timp limpezimea minţii; îl cuprindea un fel de stare tulbure, nici somn, nici vis; apoi se trezea şi veghea mai departe, scuturat de fierberea mării, asurzit de urletul largului. Oamenii dormiră câte doi, în vreme ce alţi doi trăgeau la vâsle. Andrei, puştiul, începu să verse şi nu mai fu în stare să vâslească. Apoi Tihon căzu cu faţa în jos în barcă şi nu mai putu vâsli nici el. Dimineaţa Emelian şi Iermolai cu câte o ramă, iar Cosma cu două, vâsleau cu ultimele puteri; cei doi mai bătrâni erau cenuşii la faţă; Cosma însă era palid, de-o frumuseţe de care Adam Jora nu-şi dăduse niciodată seama. Vâslea cu ochii închişi. „Trebuie să trăiască şi el", se gândi Adam Jora, cutremurat: ce nepreţuită e viaţa, câtă frumuseţe tainică are fiecare fiinţă — nu trebuie pierdută nicio viaţă, nu trebue pierdută nicio viaţă...

Se gândea aşa fiindcă vieţile lor, ale tuturor, erau acum pierdute. Nu va mai ţine mult, şi-i va birui oboseala. Marea se va juca vesel şi fără milă cu trupurile lor, apoi le va legăna spre adâncuri. Fericirea, Adam Jora, e pierdută. „Nu face nimic", se gândi Adam Jora. Fata care-l aştepta pe *Steaua din Octombrie*, are să mai poată fi fericită. Şi-apoi, oamenii, oamenii cei mulţi vor trăi şi se vor trudi şi se vor bucura şi mai departe... Şi iarăşi când se gândea aşa, ostenit, ameţit de joaca lotcii, sleit de puteri, isbucnea în el împotrivirea cea neînvinsă, din totdeauna: „Nu voi pieri! Nu voi pieri!"

Atunci se înteţi şi vântul, cu o ultimă deslănţuire, purtând peste ape masse de spumă, pânze de ploaie şi nori cenuşii.

Prin negurile bătute de vânt se auziră deodată ţipete de păsări de mare, ţipete ascuţite şi sălbatice: apărură, fâlfâind speriaţi, pescăruşi albi şi suri.

Indată perdelele de ploaie se desfăcură; norul vânăt răsfirat de vânt alunecă peste faţa frământată a mării şi stânci întunecate se iviră deasupra valurilor. Vântul îi bătea într'acolo. Piatră perpendiculară, atârnând deasupra talazurilor, stânci grosolane, cenuşii, despicate de crăpături pline de întuneric, isbite de valurile care se sfărâmau de ele, ţâşnind spre înălţimi în trâmbe uriaşe de spumă. Abia zăriră insula şi iar o cuprinseră negurile vinete purtate de vânt deasupra mării. Cu ultimele puteri, Adam Jora cârmi şi strigă, sleit, la ceilalţi:

— Trageţi cu dreapta!

Valurile învolburate se sfărâmau de stânci cu bubuituri de tunet; se vedea cum unele blocuri se clatină sub isbiturile munţilor de apă. Vântul împingea lotca fulgerător într'acolo. Cosma şi Iermolai n'avuseseră nevoie decât de-o privire iute aruncată peste umăr, ca să şi dea seama de primejdie. Li se închideau ochii de oboseala; le căděau braţele; şi totuşi apucară fiecare vâsla dreaptă şi traseră din răsputeri. Incet, încet, massa de stânci, zidul cenuşiu sguduit de mare, aluneca spre stânga — deşi mai apropiată, tot mai apropiată. Era insula Şerpilor, Fidonissi, stâncă pustie din veacuri, pe care corăbierii o priviseră de atâtea ori cu spaimă, când numele ei era Leuke şi o credeau bântuită de duhul sângerosului războinic Ahile, stăpânul mării şi fiu al mării, umbră eroică slujita numai de păsările furtunii, în care visau cei vechi că au intrat sufletele morţilor. Adam Jora nu ştia nimic din spaimele veacurilor trecute: nu vedea decât piatră şi primejdie, şi când stâncăria părăsită rămase îndărăt, o uită numaidecât ca să se uite încordat la oamenii din lotcă: vor mai avea putere? Furtuna nu putea ţine veşnic; avea să obosească; avea să se termine; trebuia îndurată orice oboseală, trebuiau să se împotrivească, trebuiau să trăiască...

Atunci, printr'o spărtură a norilor, căzu peste ape o pânză de lumină gălbuie, şi deasupra mării se zări o trâmbă de fum. Adam Jora le făcu semn oamenilor, fiindca era prea obosit ca să vorbească. Se uitară peste umăr şi vâsliră mai departe: înseninarea de pe faţa lui Cosma lumină şi obrazul aspru şi brazdat al lui Emelian, şi chipul lui Iermolai; Andrei, care zăcea în barcă, înălţă capul, şi Tihon se ridică în genunchi şi se rugă. Ceilalţi se uitară într'altă parte, până termină el, şi urmară să vâsleaşcă spre vasul care venea spre ei dela orizont.

Adam Jora nu mai ştia cum au ajuns sub peretele înalt şi cenuşiu al *Stelei din Octombrie*, urcând şi coborând ameţitor la fiecare val. Nu mai vedea nici cablurile macaralei care cuprindeau lotca, nici feţele înşirate peste copastie, şi nu auzea glasurile care-l strigau pe el şi pe tovarăşii săi; nu vedea feţele celor care stătuseră în ancore lângă el la începutul furtunii şi erau acuma pe vas, — nu văzu nici perdelele de lumină care căděau printre norii goniţi de vânt — vedea numai o faţă palidă între cârlionţi negri, şi doi ochi care-l priveau. Clipa asta o dorise din toate puterile sufletului şi trupului său, dela începutul furtunii. Clipa asta o aşteptase fără încetare. Acuma clipa sosise. Acuma începea o fericire poate trudnică şi greu de dobândit, dar fericirea. Ce nu poţi cuceri?

Cu puteri pe care nu ştia de unde le mai găseşte, se agăţă de scara de pisică şi începu să urce. Da: avea să înceapă o viaţă de trudă, o viaţă frământată, în care fericirea va trebui cucerită. Dar ce nu poţi cuceri? Poţi cuceri orice.

SFÂRŞIT